TEMMUZ-AĞUSTOS 2001
SAYI:76 2.250.000 TL.

POPÜLER SİNEMA DERGİSİ

sinema

I SSN 1300-8161

Bir Stanley Kubrick klasiği:
"The Shining"

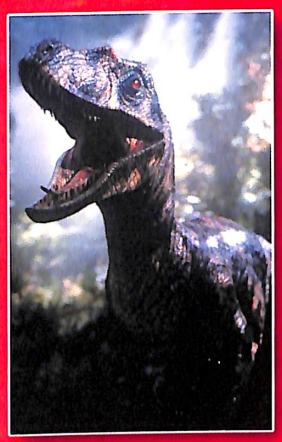

Hem güçlü hem kırılgan
Ashley Judd

"Jurassic Park III"
Daha yüksek teknoloji, daha korkunç canavarlar

"Final Fantasy"
Tümüyle bilgisayar ortamında gerçekleştirilen ilk film

"Meksikalı"
Julia Roberts ile Brad Pitt'i biraraya getiren ateşli bir romantik komedi

25 başlıkta günümüz sineması
Hollywood'da yeni eğilimler, teknolojik gelişmeler ve akımlar.

76
9 771300 816004

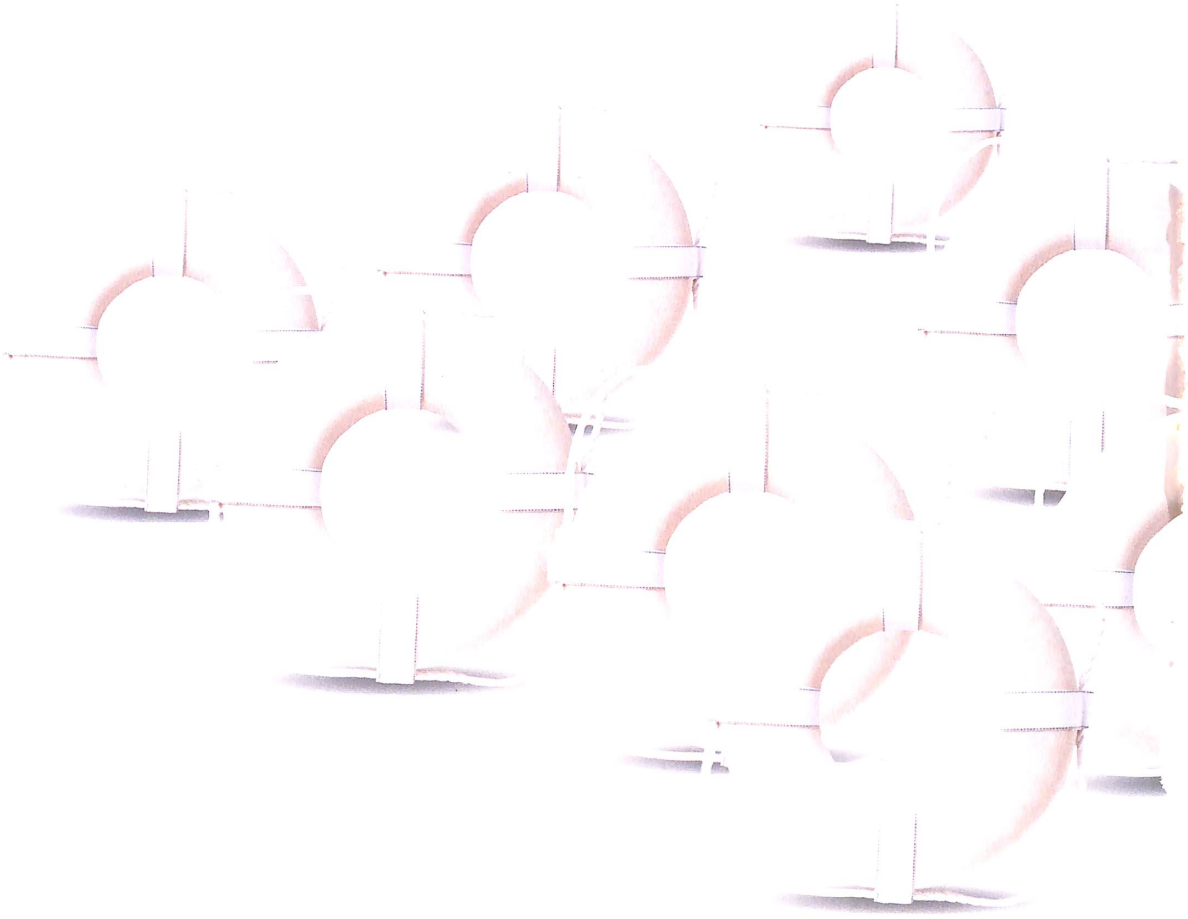

Sizin markanız hangisi?

Satın aldığınız ürüne gerçekten güvenebilmenizi sağlayacak güç sizce hangisi? İyi bir marka olması, değil mi...

Bir ürün kalitesini koruyarak, kendini sürekli geliştirerek "marka" olur. Kendini size doğru tanıtır, sizi anlamaya çalışır. Kısacası sizinle iletişim kurar. Yani dinler, konuşur ve anlaşır. Böyle markaların varlığı dinamik bir ekonominin temel taşıdır.

Markaların hayatınıza değer katan, ekonomiyi canlandıran gücüne sahip çıkmaya var mısınız?

Yeniden başlamak

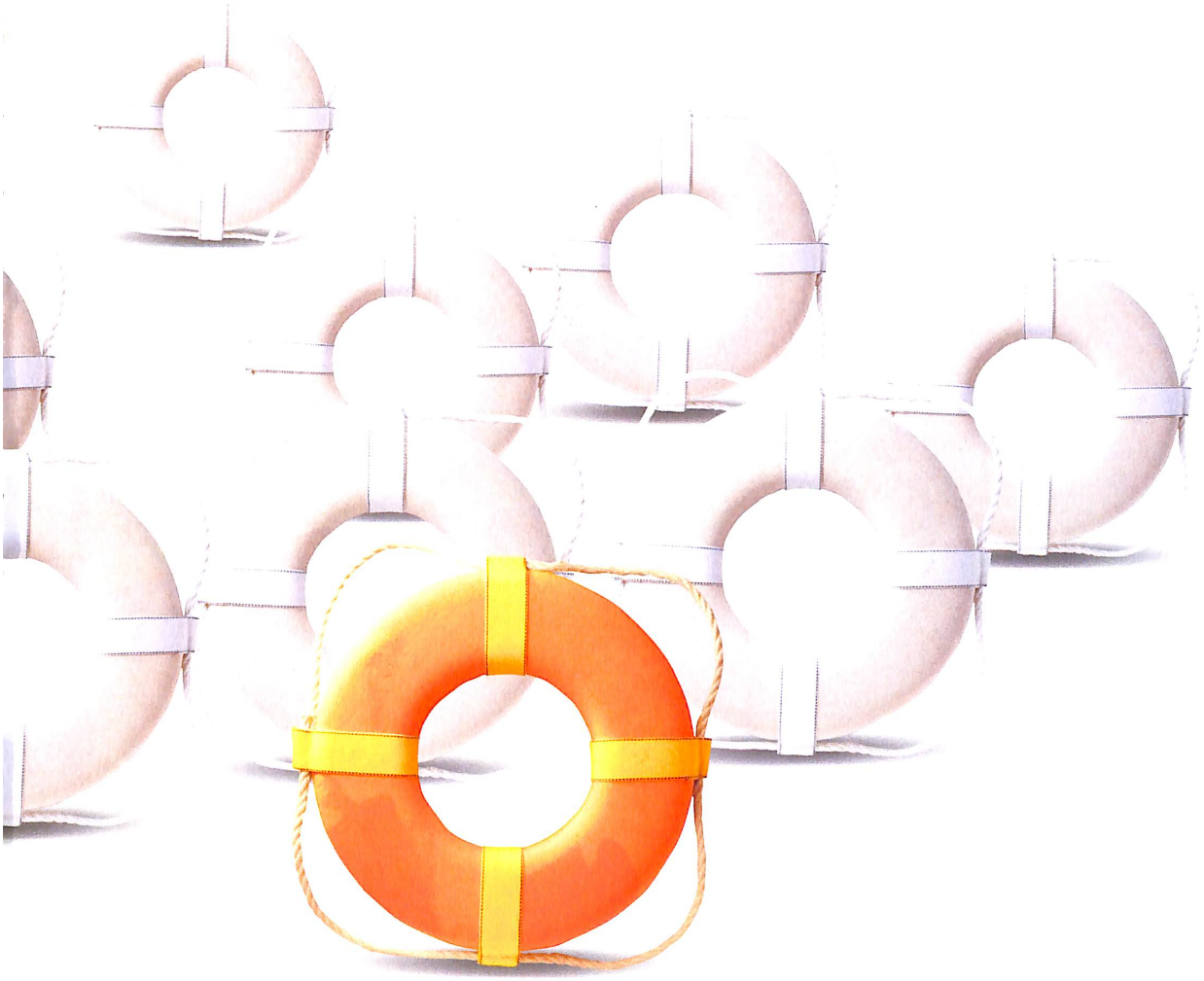

İLETİŞİM PLATFORMU

• Araştırmacılar Derneği (AD) • Grafikerler Meslek Kuruluşu (GMK) • Halkla İlişkiler Danışmanları Derneği (HDD)
• Halkla İlişkiler Derneği (HİD) • Reklamcılar Derneği (RD) • Reklamcılık Vakfı (RV) • Reklamverenler Derneği (RVD)
• Reklam Yazarları Derneği (RYD) • Tanıtım Sektörü Eşgüdüm ve Araştırma Derneği (TASEAD) • Uluslararası Reklamcılık Derneği (IAA)

için doğru iletişim.

NETTE "HİT" EĞLENCE

itsakiss.com

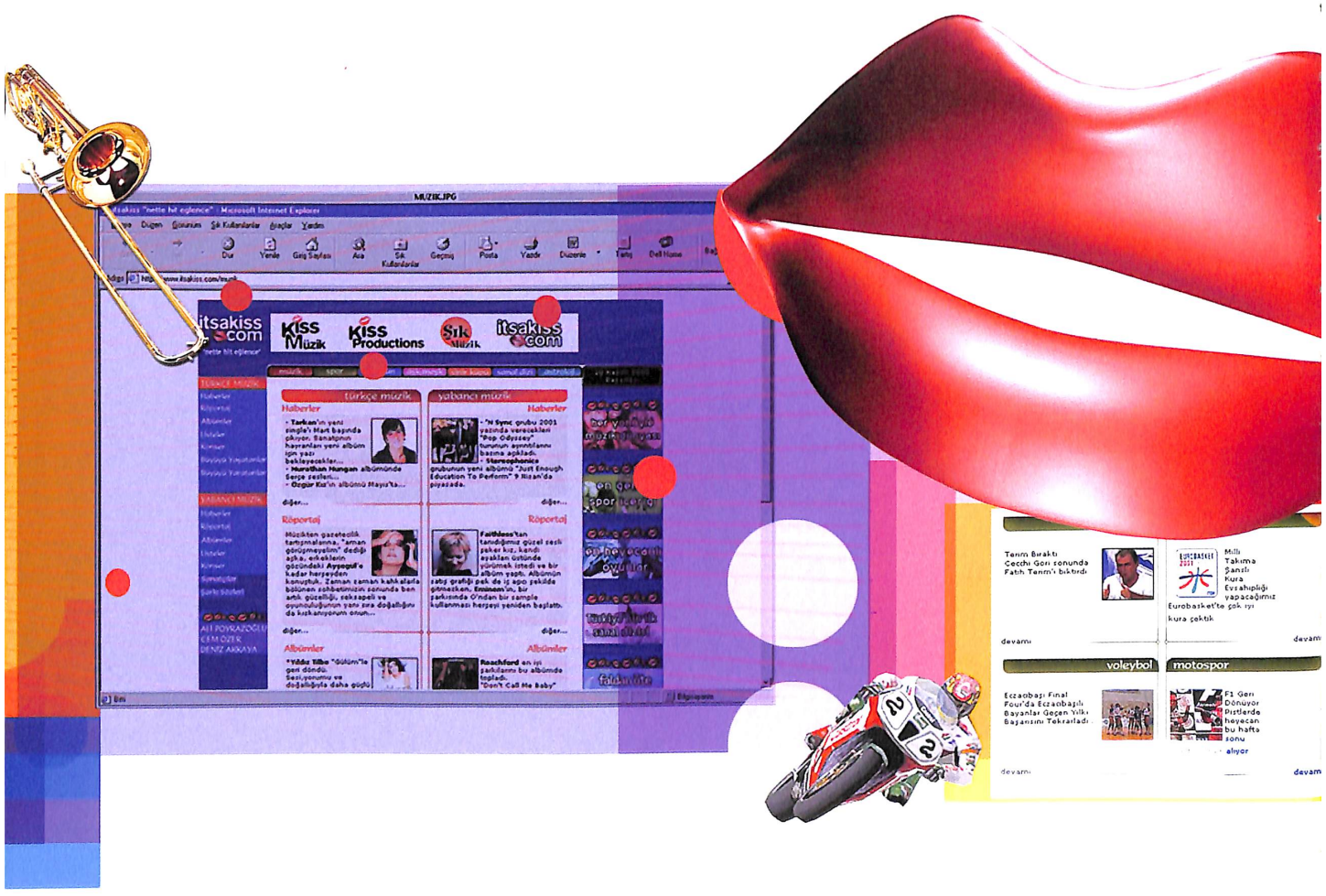

HER YÖNÜYLE MÜZİK DÜNYASI...
EN GENİŞ SPOR İÇERİĞİ...FALDAN ÖTE ASTROLOJİ...
TÜRKİYE'NİN İLK SANAL DİZİSİ...
EN HEYECANLI BİLGİSAYAR OYUNLARI...
VE DAHA NELER NELER!

www.itsakiss.com

Bİ GÖRÜN, SİZİ DE GÖRECEĞİZ!

İçindekiler

Temmuz-Ağustos 2001 Sayı: 76

Gündem

46 "ESKİ" DOSTLAR ARAMIZDA
"Jurassic Park III"

52 ASHLEY JUDD
Kapağımızı süsleyen zarif yıldız...

56 SONUNDA BU DA OLACAKTI!
"Final Fantasy: The Spirits Within."

60 KÜPÜN İÇİNDE ALTI KİŞİ
"Cube"

64 ŞEHİRDE ESKİ MODA AŞK
"Aşkın Gücü"

68 ATEŞLİ BİR ROMANTİK KOMEDİ
"Meksikalı"

72 DAVID DUCHOVNY
Sinemaya iyice ısındı.

Dosyalar

76 "KORKU"YLA SİSTEM ELEŞTİRİSİ
Zombilerin gurusu George Romero

80 25 BAŞLIKTA GÜNÜMÜZ SİNEMASI
Eğilimler, akımlar, teknolojik yenilikler vb...

96 BÜYÜKLERE ÇİZGİ FİLMLER
MTV geleneğinden Uzakdoğu'ya kadar animasyon

100 SİNEMAYI DEĞİŞTİREN MODERN KLASİKLER
"The Shining"

106 UNUTULMAYAN HAFIZA KAYIPLARI
Sinema tarihinde amnezik bir gezinti

110 SİNEMA DERSLERİ
Atıf Yılmaz'dan...

Her Ay

8 AYIN FİLMLERİ
16 ELEŞTİRİLER
22 ÖZEL SEANS
38 IŞIK VE GÖLGE
40 PROFİLLER
Josh Hartnett, Thora Birch, Hugh Jackman, Alec Baldwin.
116 KÜLT FİLMLER
"City On Fire"
118 BİR SENARYO YAZMAK
120 SİNEMA OKULLARI
122 MUTFAKTAKİLER
125 EV EĞLENCESİ
Film müzikleri, internet, DVD, filmografi ve klasik sahne
130 SİNEMA ÇIKIŞI
Berhan Şimşek.

Armağanlar

BÜYÜK BOY AFİŞ: "Valentine"
AFİŞETLER: "Final Fantasy", "Kayıp Ruhlar", "Bazıları Çabuk Bıkar", "Örümceğin Maskesi"
KOLEKSİYON KARTI: "La Strada" (Sonsuz Sokaklar)

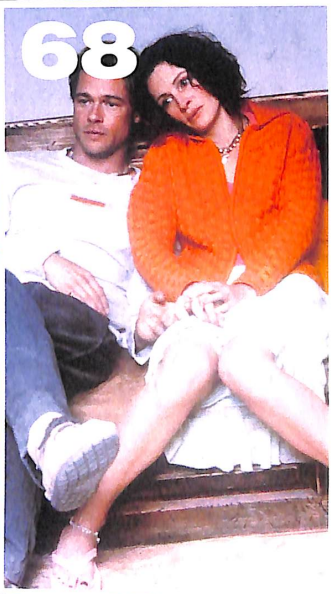

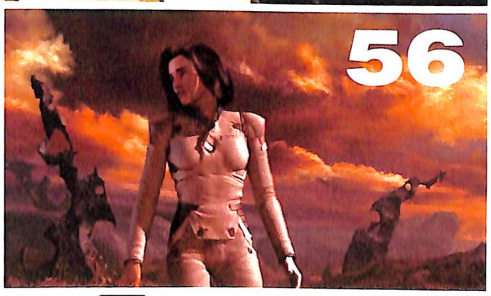

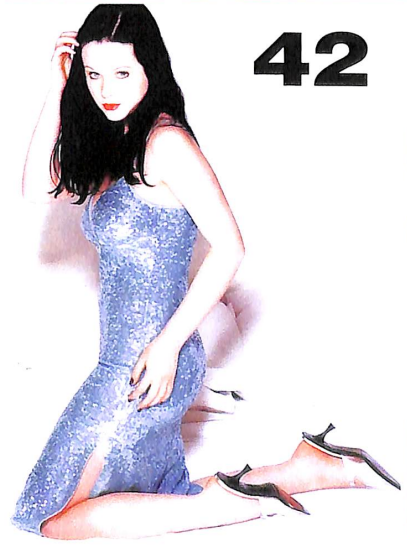

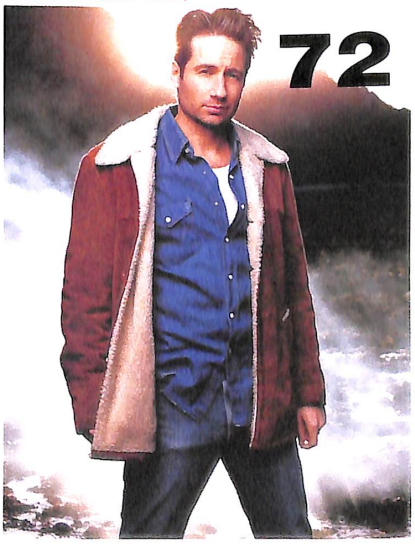

1 NUMARA HEARST

Yönetim Kurulu Başkanı
ÖNAY BİLGİN
İmtiyaz Sahibi
ERCAN ARIKLI
Genel Müdür
MEHMET E. DEMİREL
Genel Müdür Yardımcıları
UFUK MISIRLIOĞLU
NÜKHET SARIOĞULLARI
GÜLRİZ DEVRİM
AHMET ÖRS

Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
MEHMET AÇAR
Art Direktör
TAHSİN ARMAĞAN
Yazı İşleri
SENEM ERDİNE, BURÇİN S. YALÇIN, ENGİN ERTAN

MEDİ GRUP

Genel Müdür-(Dergiler)
ECE ARMAN
Genel Müdür Yardımcıları
TÜLİN ÇIM HÜSEYİNOĞLU
BORA ÜNEN
Satış Müdürü
EBRU ONUR
Pazarlama Operasyonları Direktörü
TÜLAY TOSUN
Rezervasyon Tel: (0212) 315 92 23/24/25/28
Rezervasyon Fax: (0212) 315 92 22

İnsan Kaynakları Koordinatörü
ŞAKİR GÜLSEVER
İdari Koordinatör
ZELİHA DÜNDAR
Tanıtım Sorumlusu
LEVENT GÜRÜN
Tanıtım Görsel Yönetmeni
NACİ YAVUZ
Teknik Müdür
ENGİN ALTUNTAŞ
Ofset Hazırlık Müdürü
AKİF ÖZKAYA

SİNEMA
1 NUMARA HEARST YAYINCILIK A.Ş.
ÜRÜNÜDÜR
Adres: Teşvikiye Caddesi No: 123 Nişantaşı, 80200 İstanbul
Telefon: (0212) 315 80 00
Ankara Bürosu: (0312) 468 50 50
DAĞITIM
Birleşik Basın Dağıtım A.Ş.
(0216) 585 91 00 (PBX)
BASKI VE CİLT
Medya Ofset: (0216) 585 91 06 - 04

Yazı ve fotoğrafların tüm hakları SİNEMA dergisine, yayınlanan ilanların sorumluluğu ilan sahiplerine aittir.
Bu dergi basın meslek ilkelerine uymaya söz vermiştir.

Abone ve Okur Hizmetleri Servisi:
Tel:(0212) 528 51 24 Fax: (0212) 511 22 35
E-Mail: abone @ birnumara.com.tr

KAPAK TASARIMI: SERHAT GÜRPINAR

EYLÜL'DE GÖRÜŞMEK ÜZERE

Geçtiğimiz ay Ankara Sinema Derneği ile İsrail Büyükelçiliği'nin birlikte düzenlediği 2. İsrail Film Şenliği'ne konuk olarak katıldım ve dört uzun, iki de kısa film seyrettim. Özellikle "Kupa Finali" ve "Avanti Popolo" adlı iki uzun film aklıma takılı kaldı. İsrail'den gelen oyuncu Moşe İvgi ve sinema yazarı-yönetmen Nesim Dayan, gösterimlerden önce yaptıkları sunumlarda, bu iki film üzerine bazı bilgiler vermişlerdi. "Kupa Finali" ve "Avanti Popolo", İsrail sinemasında 90'lı yıllarda çekilen bir düzine barış filminden sadece ikisiydi. Bir avuç sinemacı İsrail ile Filistin arasındaki barış sürecine katkısı olması için akıntıya karşı kürek çekme pahasına gerçekleştirmişlerdi bu filmleri.
1991 yapımı "Kupa Finali"nde tek kişi hariç filmin kahramanlarının çoğu Filistinliydi. Meseleye düpedüz Filistin cephesinden bakmaya çalışan bir İsrail filmiydi bu... 1986 tarihli "Avanti Popolo"da ise kahramanlarımız iki Mısırlı askerdi ve film onların trajikomik hikayesi üzerinde ilerliyordu. Her iki filmde de İsrail ordusu savaşın karşı tarafı olarak kodlanmıştı. Şüphesiz nereye kadar objektif ve tarafsız oldukları tartışma götürür ama asıl önemli olan şey şu: barış süreci yaşanıyor olsa da, bu filmler savaşın acılarını henüz unutmamış bir ülkede çekilmişlerdi. Evet, kendi ülkelerinde seyirciden ilgi görmemişler ve asıl başarılarını yurtdışında kazanmışlardı ama şöyle ya da böyle İsrail filmiydiler. Daha da önemlisi, büyükelçilik eliyle düzenlenen bir organizasyonla Türkiye'de gösteriliyorlardı.
Niyetim sözü "Aynı filmlerin benzerleri Türkiye'de çekilseydi acaba neler olurdu?" noktasına getirmek değil. Bizim, bu hoşgörü ve demokrasi geleneğine biraz uzak olduğumuz kesin. Bütün dünya pazarına seslenen Hollywood'un bile üzerinden 50 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen 2. Dünya Savaşı'na belirli bir mesafeden bakan filmler üretme konusunda ne kadar cimri olduğunu düşünürsek, sanırım İsrail'den gelen bu savaş filmlerinin değeri daha iyi anlaşılıyor.
....
Her yıl olduğu gibi bu yıl da Temmuz ve Ağustos aylarını tek bir sayıda topladık. ABD hariç dünyanın her yerinde yaz aylarında sinemaya gitme alışkanlığında ciddi bir düşme görülüyor. Türkiye ise bundan 10 yıl öncesine göre yaz mevsimini daha hareketli geçiriyor. Şirketler, her yaz ABD'de gösterime giren büyük prodüksiyonlardan bazılarını Türkiye'de de gösterime giriyor artık. "Pearl Harbor" ile girdiğimiz yaz mevsiminde, "Jurassic Park III" ve "Final Fantasy" gibi 2001 yazının iddialı Hollywood prodüksiyonlarını fazla gecikmeden izleyeceğiz.
....
Sizlere iki ay boyunca sık sık göz gezdireceğiniz, 130 sayfalık özel bir sayı hazırladık... Özellikle "25 Başlıkta Günümüz Sineması" dosyası, hazırlık aşamasında bizi yoran ama ortaya çıktıktan sonra yüzümüzü güldüren çalışmalarımızdan biri oldu. Umarız, siz de seversiniz...
....
Eylül'de yeniden görüşmek üzere...

MEHMET AÇAR
memacar@yahoo.com

İsrail Film Şenliği'nde izlediğimiz "Kippur" ağır tempolu, Tarkovski etkileri taşıyan alternatif bir savaş filmiydi.

"Evrim"

YAZ

EVRİM
EVOLUTION
Yönetmen: Ivan Reitman. Oyuncular: David Duchovny, Julianne Moore, Orlando Jones, Seann William Scott, Ty Burrell, Ted Levine, Dan Aykroyd. Senaryo: David Diamond, David Weissman, Don Jakoby (Dan Jakoby'nin aynı adlı öyküsünden). Görüntü Yönetmeni: Michael Chapman. Müzik: John Powell. Kurgu: Wendy Greene Bricmont, Sheldon Kahn. Yapım Tasarımcısı: J. Michael Riva. Yapımcı: Daniel Goldberg, Joe Medjuck, Ivan Reitman. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Warner Bros. Gösterim Tarihi: 20 Temmuz.

Üzerinde tek hücreli organizmalar yaşayan bir göktaşı Dünya'ya düşünce bir anda etrafta yoğun bir kaos yaşanır. Bunun sonucunda milyarlarca yılda olacak bir evrimin gerçekleşmesi yalnızca bir ay almaktadır. Bu arada bir mağarada saklanmakta olan kolej profesörü Ira Kane (David Duchovny), onun jeolog arkadaşı Harry Block (Orlando Jones), Wayne Green adındaki bir itfaiyeci (Seann William Scott) ve hükümet için çalışan bilim kadını Allison Reed (Julianne Moore) dışarı çıkarlarsa başlarına neler geleceğini bilememektedirler.

NOTLAR: Komedi/maceralarından tanıdığımız yönetmen Ivan Reitman yeni filminde başka bir formül deniyor ve komedi/bilimkurguya kayıyor. "Evrim"in oyuncu kadrosu da ilgili sinemaseverlerin iştahını kabartacak nitelikte. Başroldeki David Duchovny bu sayıda yakın plandan incelediğimiz oyunculardan birisi (72. sayfa).

BAZILARI ÇABUK BIKAR
SOMEONE LIKE YOU...
Yönetmen: Tony Goldwyn. Oyuncular: Ashley Judd, Greg Kinnear, Hugh Jackman, Marisa Tomei, Ellen Barkin, Laura Regan. Senaryo: Elizabeth Chandler (Laura Zigman'ın Animal Husbandry adlı romanından). Görüntü Yönetmeni: Anthony B. Richmond. Müzik: Rolfe Kent. Kurgu: Dana Congdon. Yapım Tasarımcısı: Dan Leigh. Yapımcı: Lynda Obst. Süre: 97 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı:

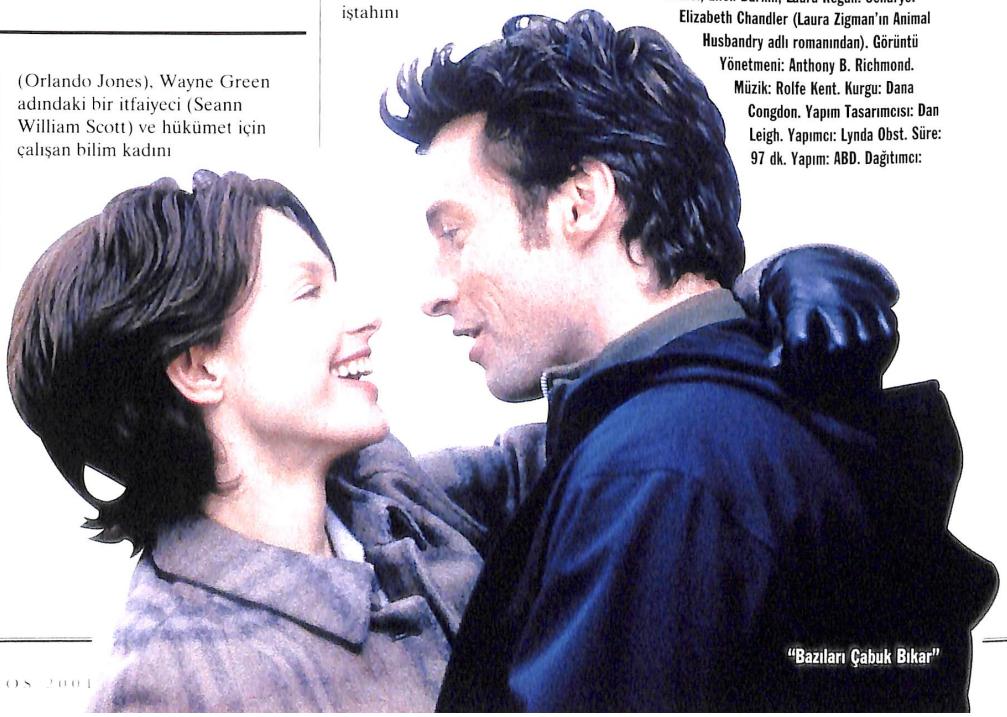
"Bazıları Çabuk Bıkar"

AYIN FİLMLERİ

Özen Film. Gösterim Tarihi: 20 Temmuz.
Jane Goodale (Ashley Judd), New York'ta yaşayan başarılı bir TV program yapımcısıdır. Gündüz kuşağında yayınlanan bir talk show'un yapımcılığını üstlenmiş olan Jane program için alınan yeni yapımcı Ray Brown'dan (Greg Kinnear) çok hoşlanmaktadır. Bir süre sonra Ray'le çok güzel bir ilişkiye başlayan Jane için herşey yolunda giderken Ray çok geçmeden ondan ayrılır. Erkekleri neyin bu hale getirdiğini bulmak üzere yoğun bir araştırmaya girişen Jane, bunun sonucunda oda arkadaşı Eddie'ye (Hugh Jackman) kadınlığını kullanarak bir yem atmaya karar verir. Bu olay Jane'in beklediği eğlence ve cevapları karşılayacak, ona aşkın ne olduğunu öğretecektir.
NOTLAR: Oyunculuktan gelen Tony Goldwyn, "A Walk On The Moon" ve "Imaging Nathan"dan sonra yönettiği üçüncü sinema filmiyle karşımızda. Romantik komedi türündeki "Bazıları Çabuk Bıkar", "X-Men"in Hugh Jackman'ını bu kez makyajsız seyretmek için de iyi bir fırsat olabilir. Hugh Jackman ile ilgili profil yazısı için 44. sayfamıza bakabilirsiniz.

DELİK
THE HOLE
Yönetmen: Nick Hamm. Oyuncular: Thora Birch, Desmond Harrington, Daniel Brocklebank, Laurence Fox, Keira Knightley, Embeth Davidtz. Senaryo: Ben Cort, Caroline Ip (Guy Burt'ün After the Hole isimli romanından). Görüntü Yönetmeni: Denis Crossan. Müzik: Clint Mansell. Kurgu: Niven Howie. Yapım Tasarımcısı: Eve Stewart. Yapımcı: Jeremy Bolt, Lisa Bryer, Pippa Cross. Süre: 102 dk. Yapım: İngiltere. Dağıtımcı: Özen Film. Gösterim Tarihi: 29 Haziran.
İngiltere'de dört genç onlarca yıl önce bomba sığınağı olarak yapılmış olan, ama şimdi pek bilinmeyen, gizli bir deliği keşfetmek üzere özel bir okula girer. Üç günlük bir arama sonucunda gençler bu gizemli deliği bulurlar. Deliği bulmaları hayatlarını tamamıyla değiştirirken dışarıda da onları Doktor Philippa Horwood (Embeth Davidtz) aramaktadır. Zira ilk elde gençler için oyun gibi algılanan bu heyecanlı macera, onların uzun bir süre ortadan kaybolmalarına neden olmuş ve son derece ölümcül bir hale gelmiştir.
NOTLAR: "Amerikan Güzeli"nin genç oyuncusu Thora Birch, "Dungeons & Dragons"dan sonra yine karşımızda. Yönetmenliğini Nick Hamm'ın yaptığı "Delik" bir gerilim. Thora Birch üzerine daha fazla bilgi edinmek isteyenler 42. sayfamıza gidebilir.

"Meksikalı"

MEKSİKALI
THE MEXICAN
Yönetmen: Gore Verbinski. Oyuncular: Brad Pitt, Julia Roberts, James Gandolfini, J.K. Simmons, Bob Balaban, Sherman Augustus, David Krumholtz. Senaryo: J.H. Wyman. Görüntü Yönetmeni: Dariusz Wolski. Müzik: Alan Silvestri. Kurgu: Craig Wood. Yapım Tasarımcısı: Cecilia Montiel. Yapımcı: Lawrence Bender, John Baldecchi. Süre: 123 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: UIP. Gösterim Tarihi: 6 Temmuz.
Bir mafya çetesinde kurye olarak görev yapmakta olan Jerry Welbach (Brad Pitt) iki ültimatom arasında sıkışıp kalır. İlk ültimatom çetenin patronundan gelir. Patron ondan Meksika'ya gitmesini ve kısaca 'Meksikalı' olarak bilinen çok değerli bir antika silahı ele geçirip getirmesini istemektedir. Başaramadığı takdirde sonuçlarına katlanacaktır. İkinci ültimatom ise Jerry'nin kız arkadaşı Samantha'dan (Julia Roberts) gelir. Samantha ondan çeteyle ilişkisini bitirmesini kesin olarak istemekte, aksi takdirde onu terkedeceğini söylemektedir. Tercihini hayatta kalma yönünde kullanan Jerry ister istemez Meksika sınırının yolunu tutar. Meksika'da silahı bulmak oldukça kolay olur. Onun ABD'ye sokmak daha zor bir iştir. 'Meksikalı' adını taşıyan bu silah artık başlıbaşına bir efsaneye dönüşmüştür. Özellikle de kız arkadaşı Samantha'nın silahın geri

"Delik"

AYIN FİLMLERİ

"Ölümcül Bedel"

getirilişini garantilemek isteyen bir tetikçi tarafından rehin alındığı bir ortamda Jerry'nin işi artık çok daha zor olacaktır.

NOTLAR: Pitt-Roberts ikilisini aksiyon soslu bu komedi filminde başrolde görüyoruz. Yönetmen, "Mouse Hunt-Zor Hedef Fare"den anımsayacağınız Gore Verbinski. "Meksikalı"yla ilgili daha geniş bir yazı için 68. sayfayı açmanızı tavsiye ederiz.

ÖLÜMCÜL BEDEL VALENTINE

Yönetmen: Jamie Blanks. Oyuncular: Denise Richards, David Boreanaz, Marley Shelton, Jessica Capshaw, Daniel Cosgrove, Fulvio Cecere. Senaryo: Donna ve Wayne Powers, Grethcen J. Berg, Aaron Harberts (Tom Savage'ın aynı adlı romanından). Görüntü Yönetmeni: Rick Bota. Müzik: Don Davis. Kurgu: Steve Mirkovich. Yapım Tasarımcısı: Stephen Geaghan. Yapımcı: Dylan Sellers. Süre: 96 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Warner Bros. Gösterim Tarihi: 27 Temmuz.

Sevgililer Günü öncesinde yakın bir arkadaşlarının cenazesi için biraraya gelen dört arkadaş cenaze sonrasında garip, rahatsız edici Sevgililer Günü mesajları alırlar. İlk başta kadınlar bu iğneleyici tebriklerin hastalıklı bir şaka olduğunu düşünerek bunları görmezden gelirler. Bir süre sonra arkadaşlarının ölümünü araştıran dedektif Vaugh'la (Fulvio Cecere) tanışınca bunun her birinin çok iyi tanıdığı ve yıllar önce bir Sevgililer Günü dansında aşağıladıkları birisiyle, Jeremy Melton adında bir çocukla bağlantılı olabileceğini öğrenirler. Polis onun izini bulmaya çalışmaktadır; fakat hiçbir iz yoktur. Ne bir adres, ne bir yerde çalıştığına dair bir kayıt ve ne de bir fotoğraf... Jeremy Melton diye birisi hâlâ varsa herhangi birisi ve herhangi bir yerde olabilir. Şiddetin tehdidi yoğunlaştıkça gruptaki her bir kadın, geçmişten bu yana tanıdığı herhangi bir erkeğin vahşi bir katil olabileceği düşüncesiyle savaşmaya başlar.

NOTLAR: Güzel oyuncu Denise Richards'ın yanısıra, Steven Spielberg'in üvey kızı Jessica Capshaw'ın da kamera önüne geçtiği "Valentine" korku/gerilim tadında bir film. 1998'de "Urban Legend-Gerçek Efsaneler"le bir teen slasher'a imza atan yönetmen Jamie Blanks yine aynı sularda dolaşıyor.

FINAL FANTASY: THE SPIRITS WITHIN

Yönetmen: Hironobu Sakaguchi. Seslendirenler: Alec Baldwin, Steve Buscemi, Peri Gilpin, Ming-Na, Ving Rhames, Donald Sutherland, James Woods, Annie Wu. Senaryo: Hironobu Sakaguchi, Al Reinert, Jeff Vintar. Müzik: Elliot Goldenthal. Yapım Tasarımcısı: Mauro Borelli. Yapımcı: Jun Aida, Chris Lee, Akio Sakai. Yapım: Japonya-ABD. Dağıtımcı: Warner Bros. Gösterim Tarihi: 3 Ağustos.

Yıl 2065. Şehirler çölleşmiş, dünya üzerinde nüfus çok azalmıştır. Hayatta kalan insanlar da yaşamlarını sürdürebilmek için yoğun bir çaba sarfetmektedir. Koskoca insanlıktan arta kalan bu küçük kitleyi şimdi de bir uzaylı saldırısı tehdit etmektedir. İnsanlığın yok olmaktan kurtulması için pek fazla umut kalmamıştır. Bir kadın ise dünyanın bu kaçınılmaz kaderine karşı koymaya kararlıdır: bilge hocası Dr. Sid önderliğinde hareket eden Aki, uzaylı yaratıkları geri püskürtmenin bir yolunu bulmak için çabalamaktadır.

NOTLAR: Popüler bir bilgisayar oyunundan sinemaya aktarılan "Final Fantasy: The Spirits Within" 115 milyon dolara yakın bir bütçeyle kotarıldı. Filmin yönetmenlik koltuğunda ise bilgisayar oyununun yapımcısı Hironobu Sakaguchi oturuyor. Tümüyle bilgisayar ortamında gerçekleştirilen bu filmin teknolojisiyle ilgili bilgileri 56. sayfamızda başlayan "Sonunda bu da olacaktı" başlıklı yazımızda bulabilirsiniz.

ÖRÜMCEĞİN MASKESİ ALONG CAME A SPIDER

Yönetmen: Lee Tamahori. Oyuncular: Morgan Freeman, Monica Potter, Penelope Ann Miller,

"Final Fantasy: The Spirits Within"

AYIN FİLMLERİ

"Örümceğin Maskesi"

Anton Yelchin, Michael Wincott, Jay O. Sanders, Dylan Baker, Mike Boorem. Senaryo: Marc Moss (James Patterson'ın aynı adlı romanından). Görüntü Yönetmeni: Matthew F. Leonetti. Müzik: Jerry Goldsmith, Mark Isham. Kurgu: Nicolas De Toth, Neil Travis. Yapım Tasarımcısı: Ida Random. Yapımcı: David Brown, Joe Wizan. Yapım: ABD. Dağıtımcı: UIP. Gösterim Tarihi: 10 Ağustos.

Bir ABD kongre üyesinin kızı olan Megan Rose (Mike Moorem) üst sınıfa mensup ailelerin çocuklarının gittiği Washington D.C. özel okulundan kaçırılır. Olayın hemen sonrasında dava için görevlendirilen dedektif Alex Cross (Morgan Freeman) gizli servis ajanı Jezzie Flanagan'la (Monica Potter) işbirliği yaparak kızın kaybolmasıyla ilgili ipuçlarının peşine düşer. Elde edilen tüm ipuçları Alex ve Jezzie'yi Gary Soneji (Michael Wincott) adında acımasız bir suçluya doğru götürür.

NOTLAR: "Bir Zamanlar Savaşçıydılar", "Mulholland Falls" ve "The Edge" filmlerinin yönetmeni Lee Tamahori, James Patterson'ın daha önce sinemaya uyarlanan romanı "Kiss the Girls"ü anımsatan bir başka romanını beyazperdeye getiriyor. Başrolde bu sayıda filmografi sayfalarımızın konuğu olan Morgan Freeman var (sayfa 126).

AŞKIN GÜCÜ
ANGEL EYES

Yönetmen: Luis Mandoki. Oyuncular: Jennifer Lopez, James Caviezel, Terrence Dashon Howard, Sonia Braga, Jeremy Sisto, Victor Argo. Senaryo: Gerald Di Pego. Görüntü Yönetmeni: Piotr Sobocinski. Müzik: Marco Beltrami. Kurgu: Jerry Greenberg. Yapım Tasarımcısı: Dean Tavoularis. Yapımcı: Marc Canton, Elie Samaha, Bernie Goldmann, Bruce Berman. Süre: 104 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Medyavizyon-Warner Bros. Gösterim Tarihi: 13 Temmuz.

Bir gece polis memuru Sharon Pague (Jennifer Lopez) kendisinden kaçmakta olan bir suçlunun peşindeyken tuzağa düşer. Son anda birdenbire ortaya çıkan garip görünüşlü bir yabancının, Catch'in (James Caviezel) yardımıyla bu tuzaktan kurtulur. Olaydan sonra Catch ile Sharon giderek yakınlaşmaya başlar. İkisinin karşılaşması tesadüf mü yoksa kaderin bir cilvesi midir? Daha önce karşılaşmışlar mıdır? Birbirlerini daha iyi tanıdıkça hem kendileri hakkındaki gerçeği keşfederler hem de geçmişlerindeki gizli sırla başetmek zorunda kalırlar.

NOTLAR: Gerilimle zenginleştirilmiş bu aşk filminin yönetmeni "When A Man Loves A Woman-Erkek Severse" ve "Message in a Bottle" gibi filmleri çekmiş olan Meksikalı Luis Mandoki. Batı'da beklenen gişeyi yakalayamayan "Aşkın Gücü" yaz özel sayısında yakın plandan incelediğimiz filmlerden biri (sayfa 64).

"Aşkın Gücü"

PARAMPARÇA AŞKLAR KÖPEKLER
AMORES PERROS

Yönetmen: Alejandro González Iñárritu. Oyuncular: Emilio Echevarría, Gael García Bernal, Goya Toledo, Álvaro Guerrero, Vanessa Bauche, Marco Pérez. Senaryo: Guillermo Arriaga Jordan. Görüntü Yönetmeni: Rodrigo Prieto. Müzik: Gustavo Santaolalla. Kurgu: Luis Carballar, Alejandro González Iñárritu, Fernando Pérez Unda. Yapım Tasarımcısı: Brigitte Broch. Süre: 147 dk. Yapım: Meksika. Dağıtımcı: Umut Sanat. Gösterim Tarihi: 29 Haziran.

Küçük bir semtte yaşayan genç ve amaçsız Octavio (Gael García Bernal), tam bir küfürbaz sokak serserisi olan kardeşi Ramiro'nun (Marco Pérez) karısı Susana'yla (Vanessa Bauche) kaçmaya karar verir. Köpeği Cofi'yi arka sokaklardaki köpek dövüşlerine sokacak ve oradan kazanacağı parayla bu kaçışı gerçekleştirecektir. Bu arada, başarılı bir editör olan 42 yaşındaki Daniel (Álvaro Guerrero) güzel, fakat nevrotik bir manken olan Valeria'yla (Goya Toledo) beraber yaşamak için karısını ve kızlarını terkeder. Daniel ve Valeria'nın küçük köpekleri Richi, oturdukları dairenin ahşap zeminindeki boşluğa düşer. Öte yandan, kiralık katil olan eskinin komünisti El Chivo (Emilio Echevarría) genç bir

AYIN FİLMLERİ

"Paramparça Aşklar Köpekler"

kızın peşinde koştururken bir işadamını öldürmek üzere yüklüce bir komisyon almıştır. Bu insanların ve iki köpeğin hayatı bir kazayla "paramparça" olacaktır.
NOTLAR: Son İstanbul Film Festivali'nde gösterilen "Paramparça Aşklar Köpekler" bu satırların yazıldığı Mayıs ayının son günlerinde İngiltere'deki hasılat listesinde 10'uncu sıraya yerleşmeyi başarmıştı. Filmin şiddet sahnelerinin biraz "zorlu" olduğunu belirtmekte de fayda var.

CUBE
Yönetmen: Vincenzo Natali. Oyuncular: Nicole de Boer, Nicky Guadagni, David Hewlett, Andrew Miller, Julian Richings, Wayne Robson, Maurice Dean Wint. Senaryo: André Bijelic, Graeme Manson, Vincenzo Natali. Görüntü Yönetmeni: Derek Rogers. Müzik: Mark Korven. Kurgu: John Sanders, Yapım Tasarımcısı: Jasna Stefanovic. Yapımcı: Mehra Meh, Betty Orr. Süre: 90 dk. Yapım: Kanada. Dağıtımcı: Avşar-Pinema. Gösterim Tarihi: 29 Haziran.
Altı sıradan yabancı bir sabah uyandıklarında kendilerini bubi tuzaklarıyla dolu, küp şeklinde, gerçeküstü bir kafeste bulur. Bir polis, profesyonel bir hırsız, bir matematik öğrencisi, bir psikolog, otistik bir yetişkin... Seçilmeleri son derece sıradandır ve hiçbiri neden ve nasıl o küpün içine hapsedildiklerini bilmemektedir. Fakat çok geçmeden her birinin oradan çıkabilmek için bir yeteneğe sahip olduğunu keşfederler. Ortada cevaplanmamış o kadar çok soru vardır ki! Bu şeytani küp kim tarafından ve niçin meydana getirilmiştir? Tüm mahkumlar bir şeyi kesinlikle anlarlar: eğer işbirliğine gitmezlerse hayatta kalmayı daha fazla başaramayacaklardır.
NOTLAR: 1997 yapımı olan "Cube" ilk yönetmenlik denemesini gerçekleştiren Vincenzo Natali'nin korku, paranoya, şüphe ve çaresizlik üzerine kurduğu; fantazi, korku, bilimkurgu gibi türleri harmanladığı çılgın bir film. Sınırlı sayıda kopyayla gösterime çıkacak bu filmi izlemeye çalışın. "Cube"a daha yakından bakmak istiyorsanız 60. sayfamızdaki yazıya bir gözatın.

"Cube"

"Mahremiyet"

MAHREMİYET
INTIMACY
Yönetmen: Patrice Chéreau. Oyuncular: Mark Rylance, Kerry Fox, Timothy Spall, Alastair Galbraith, Marianne Faithfull, Philippe Calvario, Susannah Harker, Rebecca R. Palmer. Senaryo: Patrice Chéreau, Hanif Kureishi, Anne-Louise Trividic. Görüntü Yönetmeni: Eric Gautier. Müzik: Éric Neveux. Kurgu: François Gédigier. Yapım Tasarımcısı: Hayden Griffin. Yapımcı: Patrick Cassavetti, Charles Gassot, Jacques Hinstin. Süre: 120 dk. Yapım: Fransa-İngiltere-Almanya-İspanya. Dağıtımcı. Özen Film. Gösterim Tarihi: 13 Temmuz.
Londra'da yaşayan Claire (Kerry Fox) ve Jay (Mark Rylance) çarşamba günleri yalnızca sevişmek için buluşur, neredeyse hiç konuşmadan karşılıklı birbirlerinin vücutlarının ve arzularının tadına bakarlar. Birbirlerinin adını bile bilmezler. Aralarındaki şey sadece cinsellik olduğu için hayatlarında "karmaşık şeyler" pek yok gibi görünmektedir. Eski bir karısı ve bir kızı olan Jay zamanla Claire'le "pornografik bir ilişki"nin ötesine geçmek ister. Bir gün "görüşmeleri" sona erdikten sonra Claire'i evine kadar takip eder. Oraya varınca hiç de bilmek istemeyeceği gerçeklerle karşılaşır: Claire'in bir kocası ve çocuğu vardır. Bu andan itibaren hem Claire hem de Jay için her şey giderek daha karmaşık hale gelecektir.
NOTLAR: Bu yılki Berlin Film Festivali'nde Fransız yönetmeni Patrice Chéreau'ya Altın Ayı'yı ve Mavi Melek ödülünü, başrol oyuncusu Kerry Fox'a da Gümüş Ayı'yı kazandıran "Mahremiyet" seks sahneleri nedeniyle yer yer rahatsız edici bir film. Filmin bu yüzden İngiltere'de 18 yaş sınırlaması aldığını belirtmekte yarar var. Bunu bir kenara bırakan seyirciler iyi bir Avrupa filmi için salonların yolunu tutabilirler.

CATS & DOGS
Yönetmen: Lawrence Guterman. Senaryo: John Requa, Glen Ficarra. Görüntü Yönetmeni: Julio Macat. Müzik: John Debney. Kurgu: Rick Finney. Yapım Tasarımcısı: James D. Bissell. Yapımcı: Andrew Lazar, Christopher DeFaria, Craig Perry, Warren Zide. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Warner Bros. Gösterim Tarihi: 10 Ağustos.
Kediler ve köpekler arasında, dünya üzerindeki mahalle ve evlerde süregiden bir savaş, bir mücadele yaşanmaktadır... Üstelik, bu savaştan insanların haberi bile yoktur. Kediler insanların köpeklere karşı alerjilerini yok edecek bir aşıyı ortadan kaldırmayı planlamaktadır. Köpekler ise bu "hainee" eylemi bozguna uğratmak için çabalamaktadır. Özellikle bu

AYIN FİLMLERİ

"Paramparça Aşklar Köpekler"

kızın peşinde koştururken bir işadamını öldürmek üzere yüklüce bir komisyon almıştır. Bu insanların ve iki köpeğin hayatı bir kazayla "paramparça" olacaktır.
NOTLAR: Son İstanbul Film Festivali'nde gösterilen "Paramparça Aşklar Köpekler" bu satırların yazıldığı Mayıs ayının son günlerinde İngiltere'deki hasılat listesinde 10'uncu sıraya yerleşmeyi başarmıştı. Filmin şiddet sahnelerinin biraz "zorlu" olduğunu belirtmekte de fayda var.

CUBE
Yönetmen: Vincenzo Natali. Oyuncular: Nicole de Boer, Nicky Guadagni, David Hewlett, Andrew Miller, Julian Richings, Wayne Robson, Maurice Dean Wint. Senaryo: André Bijelic, Graeme Manson, Vincenzo Natali. Görüntü Yönetmeni: Derek Rogers. Müzik: Mark Korven. Kurgu: John Sanders, Yapım Tasarımcısı: Jasna Stefanovic. Yapımcı: Mehra Meh, Betty Orr. Süre: 90 dk. Yapım: Kanada. Dağıtımcı: Avşar-Pinema. Gösterim Tarihi: 29 Haziran.
Altı sıradan yabancı bir sabah uyandıklarında kendilerini bubi tuzaklarıyla dolu, küp şeklinde, gerçeküstü bir kafeste bulur. Bir polis, profesyonel bir hırsız, bir matematik öğrencisi, bir psikolog, otistik bir yetişkin... Seçilmeleri son derece sıradandır ve hiçbiri neden ve nasıl o küpün içine hapsedildiklerini bilmemektedir. Fakat çok geçmeden her birinin oradan çıkabilmek için bir yeteneğe sahip olduğunu keşfederler. Ortada cevaplanmamış o kadar çok soru vardır ki! Bu şeytani küp kim tarafından ve niçin meydana getirilmiştir? Tüm mahkumlar bir şeyi kesinlikle anlarlar: eğer işbirliğine gitmezlerse hayatta kalmayı daha fazla başaramayacaklardır.
NOTLAR: 1997 yapımı olan "Cube" ilk yönetmenlik denemesini gerçekleştiren Vincenzo Natali'nin korku, paranoya, şüphe ve çaresizlik üzerine kurduğu; fantazi, korku, bilimkurgu gibi türleri harmanladığı çılgın bir film. Sınırlı sayıda kopyayla gösterime çıkacak bu filmi izlemeye çalışın. "Cube"a daha yakından bakmak istiyorsanız 60. sayfamızdaki yazıya bir gözatın.

"Cube"

"Mahremiyet"

MAHREMİYET
INTIMACY
Yönetmen: Patrice Chéreau. Oyuncular: Mark Rylance, Kerry Fox, Timothy Spall, Alastair Galbraith, Marianne Faithfull, Philippe Calvario, Susannah Harker, Rebecca R. Palmer. Senaryo: Patrice Chéreau, Hanif Kureishi, Anne-Louise Trividic. Görüntü Yönetmeni: Eric Gautier. Müzik: Éric Neveux. Kurgu: François Gédigier. Yapım Tasarımcısı: Hayden Griffin. Yapımcı: Patrick Cassavetti, Charles Gassot, Jacques Hinstin. Süre: 120 dk. Yapım: Fransa-İngiltere-Almanya-İspanya. Dağıtımcı. Özen Film. Gösterim Tarihi: 13 Temmuz.
Londra'da yaşayan Claire (Kerry Fox) ve Jay (Mark Rylance) çarşamba günleri yalnızca sevişmek için buluşur, neredeyse hiç konuşmadan karşılıklı birbirlerinin vücutlarının ve arzularının tadına bakarlar. Birbirlerinin adını bile bilmezler. Aralarındaki şey sadece cinsellik olduğu için hayatlarında "karmaşık şeyler" pek yok gibi görünmektedir. Eski bir karısı ve bir kızı olan Jay zamanla Claire'le "pornografik bir ilişki"nin ötesine geçmek ister. Bir gün "görüşmeleri" sona erdikten sonra Claire'i evine kadar takip eder. Oraya varınca hiç de bilmek istemeyeceği gerçeklerle karşılaşır: Claire'in bir kocası ve çocuğu vardır. Bu andan itibaren hem Claire hem de Jay için her şey giderek daha karmaşık hale gelecektir.
NOTLAR: Bu yılki Berlin Film Festivali'nde Fransız yönetmeni Patrice Chéreau'ya Altın Ayı'yı ve Mavi Melek ödülünü, başrol oyuncusu Kerry Fox'a da Gümüş Ayı'yı kazandıran "Mahremiyet" seks sahneleri nedeniyle yer yer rahatsız edici bir film. Filmin bu yüzden İngiltere'de 18 yaş sınırlaması aldığını belirtmekte yarar var. Bunu bir kenara bırakan seyirciler iyi bir Avrupa filmi için salonların yolunu tutabilirler.

CATS & DOGS
Yönetmen: Lawrence Guterman. Senaryo: John Requa, Glen Ficarra. Görüntü Yönetmeni: Julio Macat. Müzik: John Debney. Kurgu: Rick Finney. Yapım Tasarımcısı: James D. Bissell. Yapımcı: Andrew Lazar, Christopher DeFaria, Craig Perry, Warren Zide. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Warner Bros. Gösterim Tarihi: 10 Ağustos.
Kediler ve köpekler arasında, dünya üzerindeki mahalle ve evlerde süregiden bir savaş, bir mücadele yaşanmaktadır... Üstelik, bu savaştan insanların haberi bile yoktur. Kediler insanların köpeklere karşı alerjilerini yok edecek bir aşıyı ortadan kaldırmayı planlamaktadır. Köpekler ise bu "hainee" eylemi bozguna uğratmak için çabalamaktadır. Özellikle bu

Compaq **Fırsat Günleri**

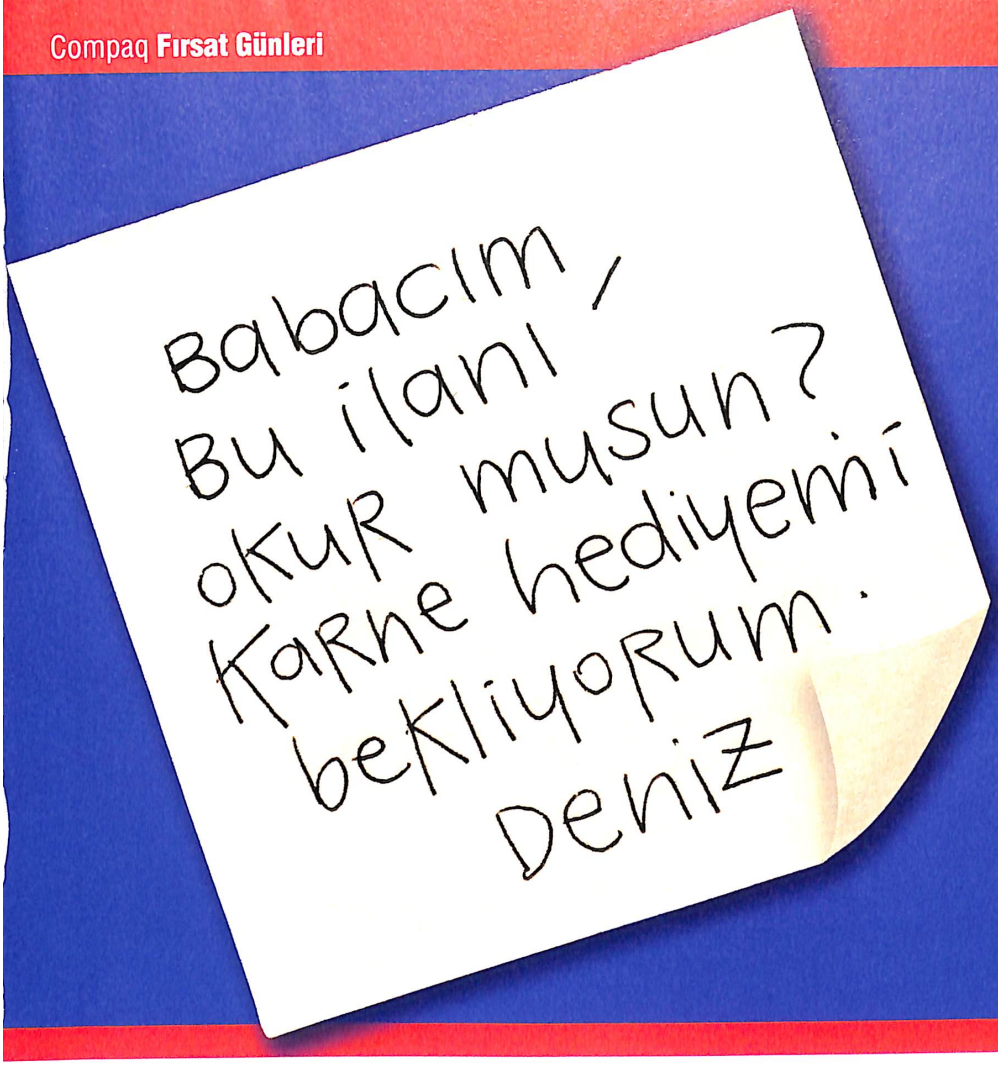

En parlak karne hediyesi: Compaq Presario 5000

Çocuğunuzun getirdiği o güzel karne, Compaq Presario 5000'i haketti. Şimdi dünya, bu teknoloji ile parmaklarının ucunda olacak. İnternete, daha çok bilgiye, daha çok oyuna Compaq Presario 5000'in üstün multimedya özellikleri ile kavuşacak.

Üstelik, şimdi Yapı Kredi Taksit Card'ın sunduğu avantajlarla Compaq bilgisayar sahibi olmak çok kolay! 3 eşit taksit olanağı var!

Karne hediyenizi geciktirmeyin!

COMPAQ PRESARIO 5000-M01

(240248-142)

Intel® Pentium® III İşlemci, 1.0 GHz
128 MB SDRAM Bellek-133 MHz
20 GB Sabit Disk
Compaq S710 17" Monitör (3 yıl garanti)
32MB nVidia TNT2 TV-out Ekran Kartı
Entegre Creative Ses Kartı
16X DVD ROM Sürücü
56K V.90 Dahili Modem
Hoparlör
Multimedya Klavye
Internet Scroll Mouse
MS Windows ME İşletim Sistemi (Türkçe)
MS Works
Win DVD yazılım
Yetkili servis merkezlerinde 2 yıl parça,
1 yıl işçilik garantisi

1199 $ +KDV

Yapı Kredi Taksit Card'la ödeme kolaylığı

intel inside pentium®III

Ödeme Tablosu	
Peşin	1199 $ + KDV
Kredi kartı ile ödeme	1.550.000.000 TL + KDV

Yapı Kredi Taksit Card Ödeme Tablosu	
Peşinatsız 3 taksit	3 x 705.000.000 TL (KDV dahil)

Peşin, kredi kartı ve diğer ödeme şekilleri için arayınız.

arena
TÜRKİYE'NİN TEKNOLOJİ SAĞLAYICISI
www.arena.com.tr

Arena Kampanya Danışma Hattı ☎ 0800 211 60 49
Cumartesi, pazar dahil haftanın 7 günü 09.00 - 18.00 saatleri arasında arayabilirsiniz

COMPAQ

• Bu kampanya Arena Bilgisayar tarafından düzenlenmektedir. • Kampanya 31 Temmuz 2001 tarihine kadar geçerlidir. • Compaq ve Compaq logosu Compaq Corporation'ın tescilli ticari markalarıdır. • Intel, Intel Inside Logo'su, Pentium ve [illegible] Intel Corporation'ın veya A.B.D. ve diğer ülkelerdeki kuruluşlarının ticari veya tescilli ticari markalarıdır. • Fiyatlara %18 KDV dahil değildir. • Compaq PCs use genuine Microsoft® Windows®.

mucizelerbikkalın

AYIN FİLMLERİ

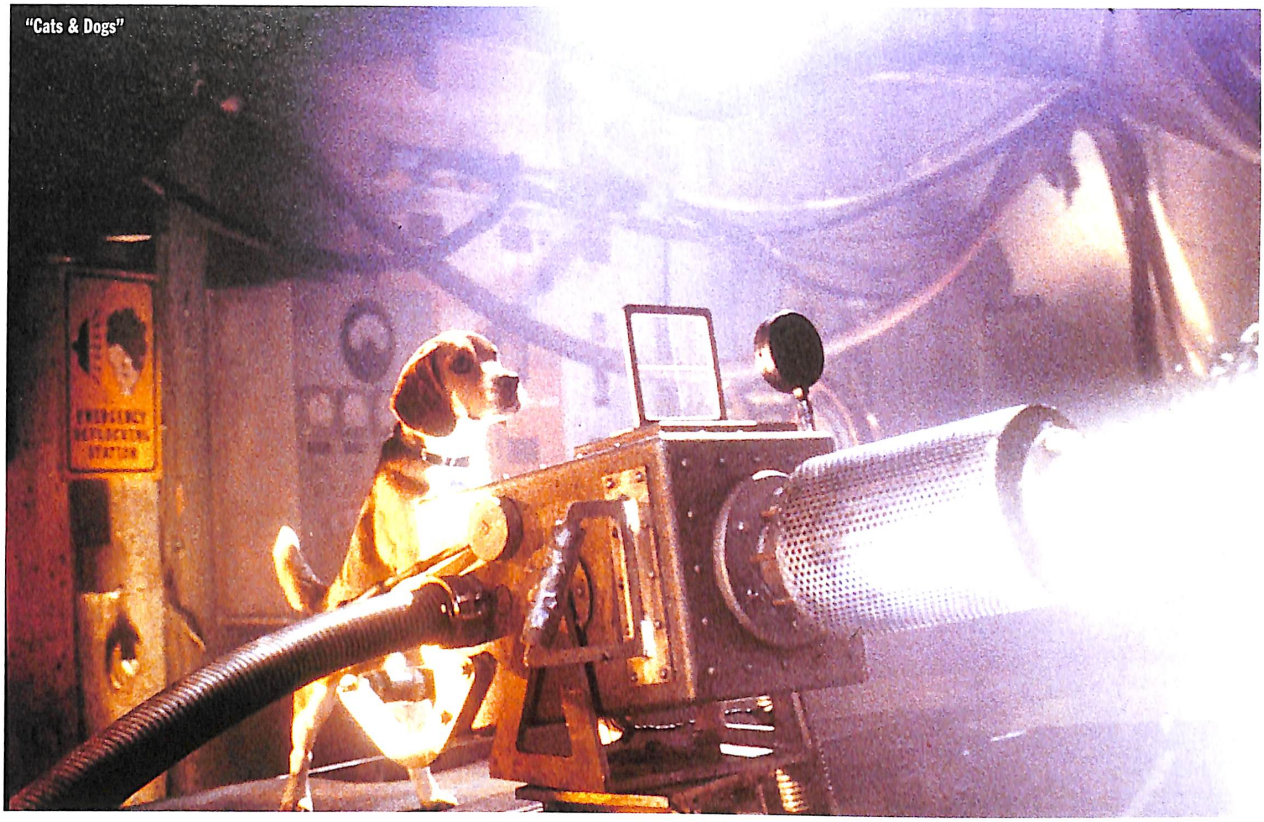
"Cats & Dogs"

aşıyı koruması için küçük köpek yavrusu Lou görevlendirilmiştir. Ona göz kulak olanlar ise akıllı bir köpek olan Ivy ile iri ama dostça Sam, elektronik meseleleri anında çözen küçük Peek'tir. Aşının mucidi Profesör Brody (Jeff Goldblum) de hiçbir şeyden habersiz ortada salınıp durmaktadır.

NOTLAR: Ailece izlenebilecek komik bir animasyon olan "Cats & Dogs" gönderme yaptığı casus filmleriyle küçükler kadar büyüklerin de ilgisini çekecektir. Alec Baldwin, Michael Clarke Duncan, Tobey Maguire, Joe Pantoliano ve Susan Sarandon'ı filmin orijinal seslendirme kadrosunda görüyoruz.

JURASSIC PARK III

Yönetmen: Joe Johnston. Oyuncular: Sam Neill, Téa Leoni, William H. Macy, Laura Dern, Michael Jeter, Rona Benson, John Diehl, Alessando Nivola. Senaryo: Peter Buchman, Joe Johnston. Görüntü Yönetmeni: Shelly Johnson. Müzik: Don Davis, John Williams. Kurgu: Robert Dalva. Yapım Tasarımcısı: Ed Verreaux. Yapımcı: Kathleen Kennedy, Larry J. Franco. Yapım: ABD. Dağıtımcı: UIP. Gösterim Tarihi: 24 Ağustos.

Velociraptor'ların zeki yaratıklar olduklarına ilişkin yeni kuramını araştırmak için fon arayan Dr. Alan Grant (Sam Neill) zengin bir maceraperest olan Paul Kirby (William H. Macy) ve karısı Amanda (Téa Leoni) tarafından Sorna Adası üzerinde uçakla bir tura çıkmaya ikna edilir. Bu ada gerilim ve heyecan duyan insanları bir mıknatıs gibi kendisine çekmektedir. Topluluk, ada üzerindeki sakin turlarına devam ederken trajik bir kazaya kurban gider ve uçak yere düşer. Her biri hayatta kalabilmek için canını dişine takarken dinozorlar da bu yedi kişilik grubun arasından her an yeni bir kurban alır. Bu arada doktor Grant de bu raptor türünün ne kadar zeki olduğu teorisini öğrenmek zorunda kalacaktır.

NOTLAR: "Jumanji"den anımsayabileceğiniz özel efekt kökenli Joe Johnston bu yeni devam filminin yönetmenlik koltuğunu ustası Spielberg'den devraldı. 83 milyon dolarlık bir bütçeye sahip "Jurassic Park *III*" ilk filmden Sam Neill ve Laura Dern'i yeniden karşımıza getirecek. Serinin üçüncüsünde nelerle karşılaşacağınızı öğrenmek istiyorsanız 46. sayfamızda yeralan "'Eski' dostlar aramızda" başlıklı yazıyı okuyabilirsiniz.

"Jurassic Park III"

Dekorasyonda 100 yıllık tecrübe

House Beautiful

ŞEHRE HEM YAKIN HEM UZAK
Çatalca, Zekeriyaköy ve
Beykoz'da Dört Mevsim Yaşam

Mavi-Beyaz-Lacivert Aksesuarlar,
Koltuklar, Kanepeler

RENGARENK SOFRALAR

Pencerelerde Uçuşan Tüller, Desenli Panolar

Yeni Yazlık Mekanlar
New York ve Paris'ten Daireler
Kemer Country ve
Platin Konutları'nda Bahçe

Yaz sayısı bayilerde

Elestiri

KRİTİK ALINTILAR

"Pearl Harbor"

"Yarım saat boyunca ölmenin ve öldürmenin ne müthiş bir beceriyle icra edilebileceğine tanık oluyorsunuz. Savaşın dehşeti eğlence endüstrisinin görkemli gövde gösterisine dönüşüyor. Altmış yıl önce gerçekten feci biçimde ölen insanların ölümünü izleyip 'eğleniyorsunuz'. 'Er Ryan'ı Kurtarmak'ta, 'Kapıdaki Düşman'da olduğu gibi... Savaşı kahramanlar aracılığıyla ifade etmenin ibret verici hiçbir yanı yok. Amerikalılar'ın ne büyük kahramanlar olduğu masalına da karnımız tok. Hep kazandıklarını da biliyoruz, tecrübeyle sabittir."

ALİN TAŞÇIYAN, Milliyet

"Bize düşen ise şunu söylemek: Karşımızda gerçekten de görkemli bir savaş filmi var. Saldırı başladığı andan itibaren, kendinizi facianın tam göbeğinde hissediyor, bombaların tepenize yağdığını görür gibi oluyor, sanki talihsiz Arizona gemisiyle birlikte batıyorsunuz. Özel efektlerin, aldatıcı hilelerin, tüm bir teknolojinin ve kalabalık figüran ordusunun kullanımı, en üst düzeyde başarılı. Keşke aynı şeyler, duygusal bölümler ve başta Ben Affleck, oyuncuların düzeyi için de söylenebilseydi..."

ATİLLA DORSAY, Sabah

BOX OFFICE

15 - 17 HAZİRAN

FİLM *Haftalık Antrakt Sinema Gazetesi'nden alınmıştır.*	HAFTA SAYISI	HAFTA SONU SEYİRCİ SAYISI	TOPLAM SEYİRCİ
TÜRKİYE			
Pearl Harbor	2	80.993	270.493
Mumya Geri Dönüyor	5	23.128	503.909
Şeytan	7	20.363	355.903
Kurşun	1	19.010	19.010
Kasımda Aşk Başkadır	6	17.798	264.420
15 Dakika	4	13.475	108.976
Kayıp Ruhlar	2	12.183	40.546
Kapıdaki Düşman	8	4.140	159.514
Ölümün Maskesi	7	2.389	26.380
Kutsanmış Çocuk	9	2.378	95.380

FİLM	HAFTA SAYISI	HAFTA SONU HASILATI (milyon £)	TOPLAM HASILAT (milyon £)
İNGİLTERE			
Pearl Harbor	3	1.4	8.8
Mumya Geri Dönüyor	5	0.7	18.4
Herkes Onu İster	2	0.6	1.9
Bridget Jones's Diary	10	0.5	38.3
Down to Earth	2	0.3	1.2
Dracula 2000	1	0.3	0.3
Captain Corelli's Mandolin	7	0.2	8.3
Say It Isn't So	1	0.2	0.2
Blow	4	0.1	1.9
008 Casus Çocuklar	10	0.1	8.0
See Spot Run	4	0.1	1.6
New York'ta Sonbahar	1	0.1	0.1
Lagaan	1	0.09	0.09
Before Night Falls	1	0.08	0.08
The Dish	6	0.06	1.5

ELEŞTİRMENLERİN YILDIZ TABLOSU

	Mehmet Açar	Alin Taşçıyan	Tunca Arslan	Atilla Dorsay	Engin Ertan	Sevin Okyay	Murat Özer	Uygar Şirin	Ali Ulvi Uyanık	Uğur Vardan	Burçin Yalçın
Pearl Harbor	★★½	★	★½	★★★★	★★	★★½	★	★½	★★★★	★★½	★★
Evlere Şenlik	-	★★½	★★★	★★★	★★½	★★★	-	-	★★½	★★★	-
Kurşun	-	-	-	-	-	★★½	★★	-	★★★	-	★★
Kayıp Ruhlar	-	★½	★½	★★	★★½	-	★	★½	★★★½	★★	★★½
Herkes Onu ister	-	-	-	-	★	★★	-	-	★★★	-	-
Rüyaların Kızı	-	★★★½	★★½	★★	-	★★★½	★★	-	★★★½	-	-
Hayvan Çiftliği	★★★	★★★½	★★	★★½	★★★	★★★	-	-	★★★★	★★★	★★★
Himalaya	-	-	★★½	-	★★½	★★★★	-	-	★★★★	-	★★★
15 Dakika	★★½	★★★½	★★★	★★★	★★	★★★	★★★½	★½	★★★★½	★★★½	★★
Mumya Geri Dönüyor	-	★★	★½	-	★★½	★★½	-	-	★★★½	★★½	★★
Sıcak Çikolata	★★★	★★	★★	★★★½	★★★	★★★	-	-	★★½	★★½	★★½
Paramparça Aşklar Köpekler	-	-	-	-	-	★★★★	-	-	-	★★★★★	-
Kasımda Aşk Başkadır	-	-	★★	-	★½	★★½	★★	★½	★½	★★½	★★½
Özgür Duygular	★★	★	★★	-	★★	★★½	-	-	-	★★	-
Şeytan	★★★½	-	★★½	★★★	★★★★★	★★★★½	★★★★★	-	★★★★★	-	★★★★½

Koyu renkte olan bantlar en yüksek yıldız ortalamasına sahip olan filmleri gösterir.

Eleştiri

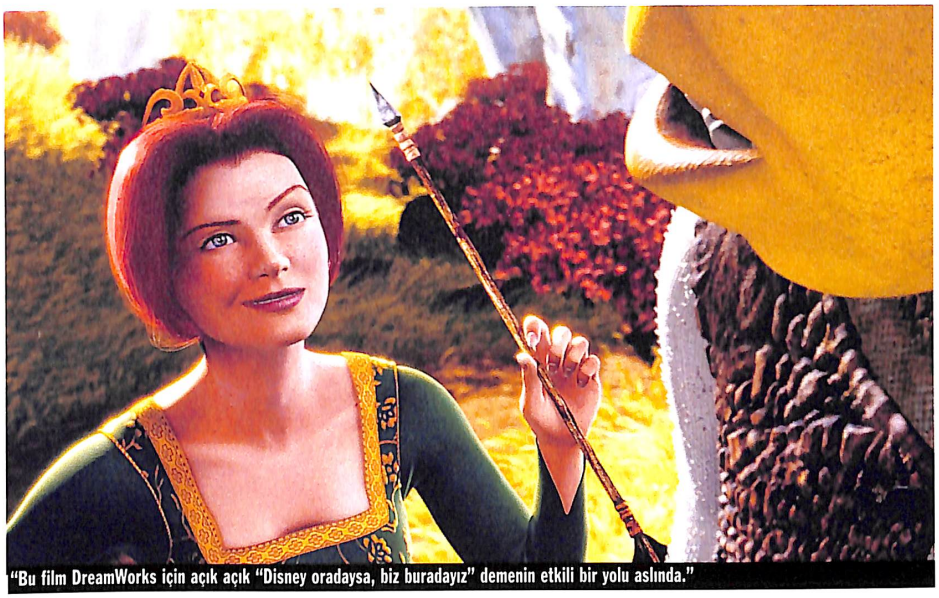

"Bu film DreamWorks için açık açık "Disney oradaysa, biz buradayız" demenin etkili bir yolu aslında."

SHREK *Yıllar önce "Scream" nasıl korku filmlerinin kalıplarını deşifre ederek seyirciyi filmin içine çekmek yerine kahramanları dışarı çıkardıysa, bugün de "Shrek" aynı şeyi yapıyor.*

"Scream" için 80'ler korku filmleri neyse, "Shrek" için Disney'nin masal dünyası o. Kahramanlarına, canavarlarına, ahlaki kurallarına ve ritmine alıştığımız, hem gerçek dünyanın değer yargılarıyla beslenen hem de bu değer yargılarını besleyen bir hayal diyarı. "Shrek" de tıpkı "Scream" gibi bir taraftan ele aldığı tabloya dışarıdan bakarken, bir taraftan da onun içinde olmayı arzuluyor.

Boy açısından pek iddialı olmayan bir Lord'un ideal prensesini kurtarıp getirmek için gönderdiği Dev'in öyküsü, Disney usülü masal dünyasına "bu deveyi de gütmem, bu diyardan da gitmem," biçiminde tanımlanabilecek bir pencereden bakıyor. Bu film DreamWorks için açık açık "Disney oradaysa, biz buradayız" demenin etkili bir yolu aslında. Çok uzun süredir hem çizgi filmlerin hem de genel olarak sinemada masal dünyasının sınırlarını çizen ve içini istediği gibi dekore eden Disney'ye artık bu sahada tek başına at koşturmadığını ve her yiğidin bir yoğurt yiyişi olduğu mesajlarını tek bir zarf içinde gönderiyor DreamWorks. Disney'nin "Beauty and the Beast"ini (Güzel ve Çirkin) temel alan ve bu şemayı kendi arzusuna göre eğip bükmeye koyulan "Shrek", tıpkı "Scream" gibi klişebilirliğiyle, naiflik-tanımazlığıyla, kurnaz ve zaman zaman bilhassa edepsiz diyaloglarıyla karşımızda bir tür "fazlaca bilgilendirilmiş zamane çocuğu" suretine bürünüyor.

Bu bakımdan, DreamWorks'ün yine PDI şirketiyle birlikte yaptığı "AntZ" gibi "Shrek" de tam olarak çocuklara yönelik bir animasyon değil aslında. Gerçi standart bir masal olarak da işliyor... Ancak filmin en büyük kozları, sinemada masal dünyasıyla (yani büyük ölçüde Disney filmleriyle) bağdaştırmayacağımız kaynaklardan geliyor. Bu kaynakların en önemlisi, filmin tam bir popüler kültür kovanı olması. "Shrek"de her şeyi bulabilirsiniz: Disney dünyasından gelen ve pek de ciddi bir işlev görmeyen "konuk sanatçılar" (örneğin Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Peter Pan'in Tinkerbell'i, Kırmızı Başlıklı Kız'ın Kurt'u, Pinokyo...). Macarena dansı. Bir miktar tuvalet mizahı. Hatta "Shrek" havada dondurduğu üç boyutlu karakteri etrafında dönen kamera simülasyonuyla, standart bir "Matrix" göndermesini bile ihmal etmiyor.

Ayrıca bütün bu bilgi kalabalığının üstünü, temel bir siyasi doğruluk çabası süslüyor. İnsanların ve envai çeşit diğer varlığın önyargılarından bıkıp usanmış olan ve bataklığında kendi başına, rahatsız edilmeden yaşamaktan başka bir şey istemeyen yeşil dev Shrek, kısa boylu ve kral olmak için bir prensesle evlenmeyi kafasına koyan Lord için Prenses Fiona'yı kaçırdıktan sonra, elbette ona âşık oluyor. Fiona da ona - beklediğinin aksine beyaz atlı prens çıkmamasına başta bozulmasına rağmen. Bu "Güzel ve Çirkin" öyküsünün farkı, Disney'nin bedensel güzelliği kahramanın ödülü olarak sunan iç güzellik / dış güzellik şemasını kelime anlamıyla alması ve tersine çevirmesi. Ama elbette filmi izlerken Ejderha'nın Shrek'in komik yardımcısı Eşek'e, sırf Disney'nin herkese "kendi gibi" eş bulduran "türiçi çöpçatanlık"ına inat olsun diye âşık olmadığını biliyoruz (Filmin tek derdi siyasi doğruluk olsa, bu konuyu bir gülmece malzemesi olarak kullanmazdı zaten).

Sonuçta "Shrek"in tıkır tıkır işleyen bir masal olmakla Disney usülü masallar üzerine bir yorum olmak arasında bir yerde dengede durmaya çalıştığı söylenebilir. Belli ki tam bir kontrol hastalığı olan Lord Farquaad'ın görkemli, rafine ve aşırı düzenli dünyasından "büyülü" ve dolayısıyla denetimi zor, aynı zamanda da fazlaca çeşitlilik yaratan masal dünyası varlıklarını sürmesiyle temsil edilen "etnik arındırma", ırkçılık, önyargı üzerine mesajların hepsi Disney'nin kutsal Amerikan ailesine bir zıt kutup oluşturuyor. Dahası Shrek kendi konumunu belirlerken didaktik olmamak, daha çok "kurnaz ve bilgili" görünmek gibi zor bir işi de başarıyor. "Shrek"in standart Disney çizgi filmine göre çok daha "grafik zeka" (yani apaçık sergilenmiş zeka) içerdiği kesin, ama bunun sonuçta bir masal filmi olarak "Shrek"in işine yarayıp yaramadığı şüpheli bir durum.

Tıpkı korku filmi gibi masal da seyirciye kesin hakimiyet gerektiriyor (zaten ilki, ikincisinin modern bir çeşitlemesi olarak da görülebilir). Ancak "Shrek"in sürekli masalın kalıplarına ve genel eğilimlerine dikkat çekmesi, tam anlamıyla büyüyü bozuyor. PDI'ın (Pacific Data Images) animasyonları animasyon teknolojisi için bir gurur kaynağı oluşturuyordur herhalde, ama "Shrek" seyirciyi büyünün dışına çıkarınca, animasyonun başarısı bile filmin aleyhine işlemeye başlayabiliyor. Detaylı çalışma o kadar dikkat çekici ki kendinizi animasyonu izlerken bulabilirsiniz. Dahası, iki boyutlu animasyonun çok uzun süredir hüküm sürdüğü masal dünyası, çoğu seyircinin duygularını büyük ölçüde bu tarzın kıvrımlarına göre biçimlendirmiş durumda. Bu derece başarılı ve yumuşak da olsa, henüz üç boyutlu animasyon izlerken kendinizi biraz bilgisayar dünyasında ve büyünün dışında, "şu an"da hissedebiliyorsunuz. "Shrek" de bir bakıma "Scream"in sorunundan mustarip: çoğu zaman seyirciyi naiflikten uzak tuttuğu için, gerçekten de bir masal olarak etkili olma ihtimalinin önünü kendi kendine tıkıyor.

Belki çoğu Disney klasiğinin aksine "Shrek"in karşısında yeniden çocuk olamayacaksınız... Ama hem filmin çokbilmişliği hem de "komik yardımcı" (Eşek) ve tek cümlelik espri gibi standart mizah öğelerini ustaca kullanması sonucu epey gülebilirsiniz. Üstelik yaşınızdan utanmanıza da gerek yok: Sonuçta gönül rahatlığıyla "masal değil, masal parodisi" diyebilirsiniz "Shrek" için.

KUTLUKHAN KUTLU

★★★1/2 Yönetmen: Andrew Adamson, Vicky Jenson. Türkçe seslendirenler: Mehmet Ali Erbil, Okan Bayülgen. Senaryo: Ted Elliot (William Steig'in aynı adlı çocuk romanından). Müzik: Harry Gregson-Williams. Yapımcı: Jeffrey Katzenberg, Aron Warner, John H. Williams. Yapım: ABD. Dağıtımcı: UIP. Gösterim Tarihi: 22 Haziran.

"Senaristler, ele aldıkları meseleler üzerine hiç kafa yormamış gibi görünüyorlar, çekmeceden şablonları çıkarıp işe koyulmuşlar."

KAYIP RUHLAR

Bu ve benzeri filmlerin en garip tarafı, şeytan inancını "reformist" bir anlayış olarak sunmaları...

2000 yılı, Hristiyanlık için içerdiği özel anlamlardan ötürü, Hollywood'da üretilen "şeytanlı filmler"in sayısında ani bir artışa neden oldu. Schwarzenegger'li "Şeytanın Günü"nden, Chuck Russel'ın "Kutsanmış Çocuk"una kadar uzanan bu filmler, hep benzer hikayelerin ekseninde şekilleniyorlar ve aynı sorunlardan muzdaripler... Janusz Kaminski'nin "Kayıp Ruhlar"ı da zincirin yeni bir halkası.

"Kayıp Ruhlar" ve benzeri filmlerin en garip yanlarından biri, şeytanın varlığına duyulan inancı, reformist, "ilerici" bir anlayış olarak sunmaları... Şöyle ki: Bu filmlerde her zaman sıradan bir vatandaş ve/veya "çağdaş" bir rahip, şeytanın aramızda olduğuna, dünyayı el geçirmeye hazırlandığına inanırken, muhafazakar rahipler (kilisenin tutucu kanadı) onları dinlemiyor, deli yerine koyuyor, sundukları delilleri görmezden geliyor.

İki karşıt tarafın bu şekilde tanımlanması tuhaf değil mi? Oysa, din kavramıyla ve dinlerle ilgili düşüncelerimizi ve hislerimizi bir an için bir kenara bırakıp, konuyu sadece "inanç" boyutuyla ele alsak, şu açıkça ortaya çıkıyor bence: Tanrı'nın varlığını (şu veya bu şekilde) kabul eden bir inancın içine şeytan kavramının girmesinin en önemli etkisi, "günah" kavramının ortaya çıkması ve insanın "korkmaya" başlaması... Şeytanın bir inanca kattığı en önemli şeyler korku ve günah... Tabii, bir de yapılanların vebalinin yüklenebileceği mükemmel bir suç ortağı, hatta suç azmettiricisi (adı üstünde, "günah keçisi") bulunmuş oluyor: "Ben yapmadım, şeytan yaptırdı."

Şu son derece basit tablo bile, şeytanın işin içine girmesinin, inancı daha "ortodoks" bir hale getirmeye yettiğini gösteriyor. O halde, bunun bize "reformist bir tavır" olarak sunulması niye? Tam bu noktada, karşımıza ilgi çekici bir paradoks çıkıyor. Şeytanın dünyayı ele geçirmeye hazırlanmasının, kabul etmek gerekir ki, dindarları iyiden iyiye dine bağlayan, inançsızları ise dine yaklaştıran bir tarafı var. (Zaten şeytanın varlığının böyle bir işlev gördüğü tartışması, oldukça eski bir tartışma.) Bu durumda, "çağdaş" bir hamle gibi görünen, sonuçta tutucuların işine yaramış olmuyor mu? Yoksa zaten maksat bu mu?

Bu filmlerin senaryosuna ciddi şekilde zarar veren bir başka paradoks da, şeytanın gücü ve kişiliğiyle ilgili varsayımları... Şeytan, bu filmlerin "kötü adam"ı olarak, son derece güçlü ve acımasız bir varlık olarak çiziliyor. Üstelik zeki ve doğaüstü... İdeal bir kötü adam portresi var elimizde. Yalnız ciddi bir sorunumuz da var: Kötü adamın filmin sonunda yenilmesi gerekiyor, bildiğiniz gibi. Bu nedenle, filmin başlarında şeytan "her şeye kadir" bir varlık olarak gösterilirken, sonlara doğru her şeyi planlayamadığını, bazı noktaları gözden kaçırdığını, hatta "Kayıp Ruhlar"da olduğu gibi biraz aptal olduğunu görüyoruz. Bu durumda karakterin (ve senaryonun) ciddi bir tutarlılık sorunu ortaya çıkıyor: Şeytan başta anlattığımız gibi mi, yoksa sondaki gibi mi? Tabii bu başka bir soruya da yol açabilir: Şeytan filmin sonunda anladığımız kadar güçsüzse, ondan niye korkalım ki? Bu insanı şeytanın varlığına inanmamaya kadar götürebilir. Ama belki de bizi burada da bir başka paradoks bekliyordur: "Olağan Şüpheliler"de Kayzer Soze'nin söylediklerini anımsayın: "Şeytanın en büyük başarısı, insanları yokluğuna inandırmasıdır." Peki o halde, şeytanın önemli bir rol üstlendiği bu filmler, şeytan işi olabilir mi? İşte bu gerçekten şeytani bir plan olurdu. (Benzer paradokslar, "Kutsanmış Çocuk"ta, sözkonusu çocuğun bir adama "Tanrı'ya inan, kurtulacaksın" demesinden hemen sonra, aynı adamın şeytan tarafından canlı canlı yakılması gibi garip sahnelere bile neden oluyor. "Hristiyanlık propagandası yapan bir filmde 'güçsüz Tanrı' diye bir şey olmaz" demeyin...)

Ortada hazin bir durum da yok değil: "Kayıp Ruhlar" ve benzeri filmlerin hikayeleri genellikle inançsız bir adamın inançlı birine dönüşmesi üzerine kuruludur. Ve aslında ne kadar güzel bir film öyküsü olabilecek bu tema, bu filmlerin devasa sorunları altında kaybolup gider.

"Kayıp Ruhlar" da, benzeri filmlerdeki sığlık, yapaylık ve tutarsızlıklarla dolu; buraya kadar söylenenlerin tümü onun için de geçerli. Senaristler, ele aldıkları meseleler üzerine hiç kafa yormamış gibi görünüyorlar, çekmeceden şablonları çıkarıp işe koyulmuşlar. Kaminski'nin yönetmenliğini ise eminim beğenenler çıkacaktır ama, garip ışık kaynakları, yerli yersiz ağır çekimler, kerameti kendinden menkul kadrajlarla dolu bu sözümona stilize sinematografiyi, iyi bir yönetmenlik olarak nitelemek bence mümkün değil. Usta bir görüntü yönetmeni olan Kaminski'nin aklı da, gözü de, eski koltuğunda kalmış gibi görünüyor. Film çekmekten ziyade, güzel fotoğraflar yakalamak derdinde...

"Şeytanlı filmler"e gelince... "Rosemary's Baby-Rosemary'nin Bebeği", "Omen-Kehanet" ve "Exorcist-Şeytan"ın üzerine bir taş bile koyulmadığına bakılacak olursa, sinemanın en talihsiz, en az iyi film görmüş türlerinden biri olmaya devam edecek galiba... Sırf bu bile, Tanrı'ya inanmak için yeterli bir sebep sayılabilir mi acaba?

UYGAR ŞİRİN
uygarsirin@yahoo.com

★1/2 (Lost Souls) Yönetmen: Janusz Kaminski. Oyuncular: Winona Ryder, Ben Chaplin, Philip Baker Hall, Elias Koteas, Sarah Wynter, John Hurt. Senaryo: Pierce Gardner. Görüntü Yönetmeni: Mauro Fiore. Müzik: Jan A.P. Kaczmarek. Kurgu: Anne Goursaud, Andrew Mondshein. Yapım Tasarımcısı: Garreth Stover. Yapımcı: Meg Ryan, Nina R. Sadowsky. Süre: 95 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Umut Sanat. Gösterim Tarihi: 8 Haziran.

PEARL HARBOR

Michael Bay sırtını özel efektlere dayıyor ve sonuçta başarısı yalnızca savaş sahneleriyle sınırlı kalan bir yapıtla karşımızda duruyor.

"Pearl Harbor", şakayla karışık, Hollywood'da '90'lı yıllarda çekilmiş büyük bütçeli prodüksiyonların neredeyse hepsinde tanık olduğumuz birçok öğeyi bünyesinde barındırıyor: aşk, nefret, intikam, ihtiras, vatan-millet ve tabii ki savaş... Peşinen söyleyeyim: ele aldığı bu temaların çoğunu ziyan etse, hatta yüzüne gözüne bulaştırsa da yönetmen Michael Bay belli ki gözlerimize ziyafet çektiğimiz, görkemli özel efektlerin birbiri ardına göz çeperlerimizi bombaladığı sahnelere layık olduğu özeni göstermiş.

Pearl Harbor'da 7 Aralık 1941 sabahı olup bitenler hepinizin malumu olsa da Michael Bay filmini baskına daha yıllar varken başlatıyor. Bir günbatımında açılan "Pearl Harbor" bizi hemen kahramanlarımızın ufaklıklarıyla tanıştırıyor. Küçükken iki iyi arkadaş olan Rafe (Affleck) ve Danny (Josh Hartnett) uçaklara son derece düşkündür. Yıllar geçince görürüz ki uçmak konusundaki hayallerini hayata geçirmiş, hatta Amerikan ordusunda usta pilot olmuşlardır. Hava kuvvetlerine katılabilmek için görme kontrolünden alnının akıyla çıkmak zorunda olan Rafe orada hemşire Evelyn'le (Kate Beckinsale) tanışır, sınavı da onun torpiliyle geçer. Çok geçmeden Rafe ve Evelyn arasında yıldırım hızıyla bir aşk filizlenir. Avrupa ve Asya'da savaş bütün hızıyla sürerken Rafe kalkıp gönüllü olarak İngiltere'ye, Alman uçaklarına karşı savaşmaya gider. Düşman askerlerine karşı kahramanca çarpışırken ülkesine öldüğü haberi ulaşır. Halbuki ölmemiştir. Döndüğünde can dostu Danny'nin emanete hıyanet ettiğini görecek ve fakat Japonların meşhur baskını ona olan öfkesini unutturacaktır.

İşte Randall Wallace'ın kaleminden dökülen öykü tamamen bu düzlemde ilerliyor ve açıkçası içerisinde hiçbir özgün öğe de barındırmıyor. Tamamen klişelere boğulmuş bir öyküye imza atmış Wallace. Yetmiyor, buna yönetmen Bay'in kamera arkasındaki yaratıcılıktan uzak yönetimi de ekleniyor. Bay, en vurucu sahnelerde bile izleyici üzerinde yoğun dramatik etkiler bırakacak maharetler sergilemekten uzak. Sözgelimi, Rafe'in bir gece ansızın geri döndüğünde çiçeği burnunda aşıkları yakaladığı anı ele alalım. O sahnelerde başrol oyuncuları Affleck, Hartnett ve Beckinsale'den (bilhassa yüz ifadelerinden) umulanın çok altında performanslar elde eden Bay bu sırada ardı ardına sıraladığı planların hiçbirinde bizi tam kalbimizden vuracak bir çerçeveye, ışıklandırmaya, mizansene, kamera hareketine başvurmuyor. Bu sıradanlık savaş sahneleri hariç neredeyse filmin tümüne sinmiş ne yazık ki. Artı, çok değil birazcık dikkatli bir göz, Bay'in planlarının sık sık aksadığını, yüksek bütçeli filmler çekmek konusunda uzman bu yonetmenin kurguda devamlılığı çoğu kez ıskaladığını kolayca yakalayacaktır. Yönetmen, yalnızca öyküsünün 45 dakika kadar süren savaş sahnelerine boca ettiği görsel efektlerden yararlanmak ve geniş figaran kadrosunu yönetmek konusunda çizgi üstü bir performansa ulaşabiliyor.

Filmdeki Rafe karakteri aslında idealize edilmiş Amerikan askerini temsil ediyor. Rafe, belki de tek düşünü gerçekleştirmiş: artık iyi bir pilot. Savaşmaya Avrupa'ya gidiyor. Cesur yürek. Uçak filosundaki en iyi pilot. Rafe, döndüğünde dostu Danny ile Evelyn'i beraber bulmasına karşın sonunda Roosevelt'in (Jon Voight) elinden madalyayı, arkadaşının elinden de kızı alarak ödüllendiriliyor, nihai zaferi elde ediyor. Önündeki seçimleri kazanmak için o dönemde o savaşa girmeye ihtiyaç duyan Roosevelt'in de çok seveceği bir asker Rafe.

Burada Wallace/Bay ikilisinin en büyük zaafından bahsetmek gerek: "körü körüne" milliyetçilik ya da vatanseverlik, adını ne koyarsanız koyun... Senaryoya sızan diyaloglar, izleyicisine öylesine değer vermeyen bir umursamazlıkla kaleme alınmış ve filmin orasına burasına öyle bir serpiştirilmiş ki şaşmamaya imkan yok. Hele bir Dorie Miller (Cuba Gooding Jr.) karakteri yapılandırmış ki senaryo yazarı Wallace, insanda zerrece gerçeklik duygusu uyandırmıyor. Fakat bu da yetmiyor Wallace/Bay ikilisine. Pearl Harbor baskınından sonra bu kez Doolittle saldırısını seyrediyor ve karşımızda küllerinden yeniden doğan Anka kuşu misali bir Amerika buluyoruz. Ne kadar az zeka, o kadar çok para! "Pearl Harbor"ın bir önemli mesajı da savunma amaçlı. Filmin başından sonuna tüm bir Hawaii Körfezi'nin nasıl bir miskinlik, nasıl bir sefahat içinde olduğunu farketmişsinizdir. Buna en iyi örnek, Evelyn'in müdahale ettiği boğazı feci şekilde kesilmiş olan subaya uygulanan acil tedavi sırasında doktorun yaşadığı şaşkınlık. Film en nihayetinde "Savunmamız, stratejimiz, ordumuz, personelimiz her daim hazır olmalı" mesajını da seyircisine gönderiyor ("Pearl Harbor"ın, ABD'nin tam da şu sıralarda tüm dunyayı "savunma amaçlı" olduğuna ikna etmeye çalıştığı füze kalkanı projesinin gündemde olduğu bir dönemde huzurlarımıza gelmesi ne hoş bir rastlantı).

"Pearl Harbor" özel efekt teknolojisinin günümüzde hangi boyutlara ulaştığını çok iyi gösteriyor, özetliyor. Açıkçası, sinema tarihinde de bundan daha öte bir yerlerde olamayacak, kanımca. Seyirciyi önemsiyor gibi görünen, ama aslında ona hiç mi hiç değer vermeyen, onu görmezden gelen, hatta küçümseyen bir başka film de, ne yalan söylemeli, uzun bir süredir seyretmemiştim. Ve ne olursa olsun "From Here To Eternity - İnsanlar Yaşadıkça"yı "Pearl Harbor"a bin kez tercih ederim.

BURÇİN S. YALÇIN

Filmi itici yapan şeylerin başında oyuncuların gösterdiği kötü performanslar geliyor. Buna tek istisna Jon Voight olabilir.

★★ Yönetmen: Michael Bay. Oyuncular: Ben Affleck, Josh Hartnett, Kate Beckinsale, Cuba Gooding Jr., Tom Sizemore, Alec Baldwin, Jon Voight. Senaryo: Randall Wallace. Görüntü Yönetmeni: John Schwartzman. Müzik: Hans Zimmer. Kurgu: Roger Barton, Mark Goldblatt, Chris Lebenzon, Steven Rosenblum. Yapım Tasarımcısı: Nigel Phelps. Yapımcı: Jerry Bruckheimer, Michael Bay. Süre: 183 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: UIP. Gösterim Tarihi: 8 Haziran.

Alan Janes ile Martyn Burke tarafından hazırlanan senaryo, romanın izinden ayrılmamış.

HAYVAN ÇİFTLİĞİ

John Stephenson'ın filmi, hiç kuşku yok ki küçük izleyicilere belli heyecan duyurabilecek bir "hayvan trajedisi."

İngiliz romancı George Orwell (1903-1950), dört beş yıl öncesine, yani hakkındaki bazı gizli belgeler İngiliz İstihbarat Servisi tarafından açıklanıncaya kadar, ülkemizde de kimi aydınlar için efsane niteliğindeydi, "bulutların üstünde" bir yerde tutuluyordu. İngiliz İstihbarat Servisi, gizlilik zaman aşımının dolması nedeniyle söz konusu belgeleri ortalığa döktü ve efsane büyük oranda yıkıldı. Anlaşıldı ki, "reel sosyalizmin", özellikle de Stalin dönemi Sovyetler Birliği'nin bu aman vermez eleştirmeni, aslında istihbarat servisine bilgi taşıyıp bilgi alan, dahası servis tarafından yönlendirilen bir işbirlikçiydi. Gazete başlıklarında, "1984"ün ünlü sloganı "Büyük Birader Seni Gözlüyor"a atfen, "Aslında George Bizi Gözlüyordu!" denilmeye başlanınca, Türkiye'de de küçük çaplı soklar yaşanmıştı. Sonrasında sessizlik... "1984"ün, "Hayvan Çiftliği"nin, "Katalonya'ya Selam"ın yazarı, ne de olsa biraz çaptan ve gözden düşmüştü! Orwell'e bakışımız, hakkındaki bilgilerimiz ve ruh halimiz, ister istemez değişmişti...

Geçen ayın başlarında gerceklestirilen ön gösterimde "Hayvan Çiftliği"ni izlerken içinde bulunduğum ruh hali, yıllar önce Michael Radford'un yönettiği "1984"ü seyrettiğimdekinden çok farklıydı örneğin. John Stephenson'ın yönettiği bu son film, 1955'de John Halas ve Joy Batchelor ikilisinin imza attığı animasyon "Hayvan Çiftliği"nden yalnızca ansiklopedik düzeyde haberdar biri olarak, sert ve net politik-ideolojik mesajlarla soslanmış La Fontaine masallarından (La Fontaine'e de haksızlık etmeyi hiç istemem...) öte bir anlam taşımadı, açık söylemek gerekirse. Orwell'in 1944'te kaleme aldığı politik fabl, daha iyi, eşitlikçi, özgürlükçü bir dünya isteyenlere, "Hiç tavsiye etmem!" diye karşılık veriyordu özetle. "Hiç tavsiye etmem, çünkü nasıl olsa eskisinden daha beter duruma düşeceksiniz" demeye getiriyordu İngiliz yazar. Lenin sonrası Sovyetler Birliği'ne, yani romanın yazıldığı dönemin sosyalizmine ve başta Stalin olmak üzere çeşitli figürlere apaçık göndermelerle örülü "Hayvan Çiftliği", yazarı açısından "İspanya'nın rövanşı" anlamına gelen bir anti-komünist bildiri olmanın ötesine geçemiyordu.

Alan Janes ile Martyn Burke tarafından hazırlanan senaryo, romanın izinden ayrılmamış. İçki düşkünü, sorumsuz, giderek yoksullaşan bir çiftcinin sahibi olduğu çiftlikte yaşayan hayvanlar, kendilerini sömüren insanların yönetimini devirip iktidara geliyorlar, eşitlikçi düzen kuruyorlar. Ama "bazılarının daha eşit" olacağı günler gecikmiyor. Hayvanlar dünyasının zeki ve iktidar düşkünü önderleri domuzlar, kendilerine bazı ayrıcalıklar sağlıyorlar, devrimi yolundan saptırarak, insanları bile mumla aratacak, baskıcı, acımasız bir diktatörlük kuruyorlar. Sonra tasfiyeler, ortadan kaldırmalar, sürgünler, hain ilan etmeler sökün ediyor. Öyle ki "Baş Domuz" Napolyon, yöredeki en sefil, en çıkarcı, en üç kağıtçı insanla bile alışveriş yapıyor, işbirliğini geliştiriyor.

Sosyalizm tarihinden biraz haberdar olanların hemen altını çizebileceği çok belirgin vurgulamalarla Çarlık dönemine, Ekim Devrimi'ne, Lenin ve Stalin dönemlerine, 1930'lardaki yargılamalara, Troçki'ye, Sovyet-Nazi Saldırmazlık Paktı'na, İkinci Dünya Savaşı'na vb. göndermelerde bulunan "Hayvan Çiftliği", yazarının daha İspanya İç Savaşı yıllarında uğradığı hayal kırıklığını ve giderek intikam isteğini gözler önüne seren, "çok zekice" olmadığı şimdilerde daha iyi anlaşılan bir hiciv-masal-film kısaca söylemek gerekirse.

Romanı edebiyat tarihinde "yergi türünün başyapıtlarından biri" olarak yer bulmuş, politik tarihte kaygan zeminde tutunmaya çalışan, dijital görsel efektler, göz okşayıcı sayılabilecek animasyon müdahaleleri, Ian Holm, Julia Ormond gibi tanınmış oyuncuların sesleriyle zenginleştirilmiş ama neresinden bakılırsa bakılsın, "sönük" kalan bir filmdi seyrettiğimiz.

Nuh'un Gemisi efsanesinden, Orwell'in efsane "Hayvan Çiftliği"ne kadar insanoğlu hayvan dostlarıyla pek çok kez haşır neşir oldu bilindiği gibi. Edebiyatçılar, müzisyenler, sinemacılar, yüzlerce binlerce kez hayvanlara el attılar, başvurdular, seslendirdiler, "insan yerine" koydular.. Son yıllarda "Babe"den "Karınca Z"ye, "Özgür Willy"den "101 Dalmaçyalı"ya açılan yelpazede, yapım serüvenleri de en az anlattıkları öyküler kadar ilgi çekici olabilen örneklerle karşılaştık, "dört ayaklılar koreografisi"nin çeşitlemelerine tanıklık ettik. John Stephenson'ın filmi, politik mesajları altında ezilmeden seyredilebildiği sürece, küçük izleyicilere belli heyecan duyurabilecek, bu arada yetişkinlere de seslenebilecek bir "hayvan trajedisi" hiç kuşku yok ki. Ancak yazının başında da belirtilen nedenlerden ötürü, şu ya da bu biçimde "ezicilik" gösterecek o kadar çok unsur var ki bu yapımın çevresinde, çoğumuzun "Olağan Şüpheliler"de esrarengiz Kayzer Söze'nin asistanı rolünde tanıyıp bir daha unutamadığımız, emektar Pete Postlethwaite'in harika oyunculuğu bile ne yazık ki güme gidecek gibi görünüyor, bu yaz "eğlenceliği"nde.

Son olarak da "Hayvan Çiftliği"ni getiren şirket Özen Film'e bir "selam" yollayalım. Filmin basın bülteninde yönetmen John Stephenson'ı "Babe" ve "Dr. Dolittle" filmlerinden tanıdığımız yazılmış. Bildiğim kadarıyla "Hayvan Çiftliği" Stephenson'ın yönetmen olarak imza attığı ilk film. Ve yine bildiğim kadarıyla "Babe"in yönetmeninin adı Chris Noonan, "Dr. Dolittle"ınkinin ise Betty Thomas... Yani Özen Film'in, John Stephenson'ı "Babe" ve "Dr. Dolittle"da nasıl, hangi görevle, hangi sıfatla tanıdığımızı açıklamak konusunda küçük bir borcu doğmuş bulunuyor.

TUNCA ARSLAN

★★ (Animal Farm) Yönetmen: John Stephenson. Seslendirenler: Kelsey Grammer, Ian Holm, Julia-Louis Dreyfus, Julia Ormond, Pete Postlethwaite, Paul Scofield, Patrick Stewart, Peter Ustinov. Senaryo: Alan Janes, Martyn Burke (George Orwell'ın aynı adlı romanından). Görüntü Yönetmeni: Mike Brewster. Müzik: Richard Harvey. Kurgu: Colin Green. Yapım Tasarımcısı: Brian-Ackland Snow. Yapımcı: Greg Smith. Süre: 91 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Özen Film. Gösterim Tarihi: 15 Haziran.

Elestiri

SICAK ÇİKOLATA *Chabrol çoğu filminde olduğu gibi suç dürtüsünü sıradan ve normal insanların gündelik hayatından çıkartıp bize sunuyor*

Usta yönetmenlerin izleyiciye verdikleri belirli bir güven duygusu vardır. Onların imzasını taşıyan filmlerde kötü sürprizlerle karşılaşmak genellikle pek mümkün değildir. En az ilgi gören, adından en az söz ettiren filmleri bile çoğunlukla bir seyir zevki taşır. 71 yaşına gelmiş Claude Chabrol de bu tanıma uyan yönetmenlerden. Son filmi "Sıcak Çikolata" (Merci pour le chocolat) ise tam da bahsettiğimiz tipte bir film. Çok çarpıcı bir yönü, özellikle akıllardan çıkmayacak bir tarafı yok. Ama baştan sona izleyiciyi kendisine bağlayan, iyi bir film.

Chabrol "Sıcak Çikolata"da bize önce gizemli bir öykü sunuyor. Jeanne'ın doğduğu gece hastanede bir karışıklık nedeniyle yanlış aileye verilmesi ve 18 yıldır kan bağı olmayan kişileri anne-baba bellemiş olması ihtimali üzerine kurulu bir öykü bu. Daha sonra Jeanne'ın öyküsü filmin girişinde evlilik törenlerine şahit olduğumuz André Polonski ve Mika Muller'in hayatlarıyla kesişiyor. Çünkü 18 yıl önce hastanede çıkan karışıklık sonucunda Jeanne yanlış aileye verildiyse bu Polonski'nin gerçek babası olduğu anlamına geliyor. Fakat Jeanne'ın André Polonski, oğlu Guillaume ve yeniden evlendiği eski eşi Mika'nın hayatına girmesi eski defterlerin kurcalanmasına sebep oluyor. Ve Chabrol bu noktadan sonra da bizi bir cinayet ihtimali ile başbaşa bırakıyor.

Açıkçası Chabrol'ün tek başına dahi bir filmi götürebilecek bu iki sır öyküsünü ustaca birbirine bağladığını itiraf etmek gerek. Daha doğrusu Chabrol, "Seremoni"nin senaryosunda da beraber çalıştığı Caroline Eliacheff ile Charlotte Armstrong'un romanını başarıyla uyarlamış. Jeanne'ın geçmişindeki gerçeği öğrenme çabasından; kansız, dehşetsiz, soğukkanlı bir gerilime geçiş gerçekten etkileyici. Beklenmedik bir misafir olarak geldiği Polonski'lerin evinde Jeanne'ın etrafıyla biraz fazlaca ilgilenerek gerçeklerin üzerini örten sır perdelerini kaldırma çabası, uzaktan uzağa çocukların dedektiflik yapmaya soyundukları kitapları anımsatmıyor değil. Ancak bu durum filmi kesinlikle zedelemiyor. Tam tersine Jeanne ve Mika arasındaki garip ve soğuk ilişkiye mesafeli bir ironi katarak filmin izleyicinin ilgisini ayakta tutma çabasına katkıda bulunuyor.

Chabrol çoğu filminde olduğu gibi, "Sıcak Çikolata"da da saplantıları, suç dürtüsünü, cinai eğilimleri sadistlerin, ruh hastalarının, sapıkların değil son derece sıradan ve normal insanların hayatından çıkartıp bize sunuyor. Hepimizin sahip olduğu tutkuların, isteklerin, zaafların pekala suça itici bir unsur olabileceğini bir kez daha kanıtlıyor. Bu nedenle öyküsünü anlatırken her türlü keskin noktayı törpülüyor Chabrol. Bir ailenin hayatını allak bullak edebilecek gerçekler bir bir ortaya döküldüğü anlarda dahi filme inanılmaz bir sakinlik hakim. Bu sakinlik ve tepkisizlik özellikle de "Sıcak Çikolata"nın finalinde pek çok kişiyi çileden çıkartabilir. Ancak söylediğimiz gibi Chabrol fazla iniş çıkışlara yer vermeden anlatmayı tercih ediyor öyküsünü. Tıpkı André Polonski'nin Jeanne'a Liszt'in "Cenaze Marşı"nı nasıl çalması gerektiğiyle ilgili verdiği tüyo gibi... Chabrol "Sıcak Çikolata"nın yüzeyde herkesin ilgisini çekebilecek yönlerini öne çıkartmayarak sade bir filme imza atıyor. Bu sadelik ardında yatan ustalıkla birleştiğindeyse bir erdeme dönüşüyor ve sonuçta ortaya etkileyici bir film çıkıyor.

Filmin ağır gelişen öyküsüne rağmen sıkıcı olmamasında müziğin ustaca kullanılmasının büyük etkisi var. Bunun yanında özellikle Polonski'lerin evinde geçen sahnelerde mekan kullanımı ve görüntü yönetimi başarılı. Jeanne'ın Polonski'lerin yanında, bu büyük evde geçireceği iki günde sonuçlanacağını tahmin etmekte zorlanmadığımız filmde; mekan kahramanları çevreleyen ve gerçeklerden kaçmalarını engelleyen bir unsur olma görevini üstleniyor. Renato Berta'nın kamerası da karakterlerin yüzleri ve evin duvarları arasında dolaşırken filmin atmosferinin oluşumuna katkıda bulunuyor.

Ancak "Sıcak Çikolata"nın esas çarpıcı yönü, filmi sürükleyen iki performans. Jeanne rolündeki Anna Mouglalis keşfetmekten herkesin memnun kalacağı, son derece yetenekli bir genç oyuncu. Ve elbette Mika rolündeki Isabelle Huppert... Mika'nın iç dünyasını çok iyi özümseyen Huppert, oynadığı bu karakterin tüm özelliklerini yüzünde büyük bir ustalıkla taşıyor. Sinema tarihi boyunca karşı karşıya kaldığımız en etkileyici ve en tedirgin edici ifadelerden birisine sahip olan Isabelle Huppert başka bir deyişle ne kadar iyi bir oyuncu olduğunu bir kez daha ispat ediyor. Öyle ki sırf onun oyununun filmin finaline sağladığı katkıyı görmek için bile gidilebilir "Sıcak Çikolata"ya.

Sonuç olarak "Sıcak Çikolata"nın olumsuz veya özellikle sarkan tarafları yok. Yazıda sıraladığımız gibi ilgiye değer iyi yönleri olan, ustalıkla yönetilmiş, stilize, estetik, "klas" bir film kısacası. Fakat tüm iyi yönlerine rağmen bu büyük ve üretken yönetmenin kalabalık filmografisinde özellikle öne çıkacak bir yapım da değil. Yine de tüm sinemaseverlerin "Sıcak Çikolata"ya ilgisiz kalmamasında fayda var. En azından etkileyiciliğin bazen alçakgönüllü bir ustalıkta ve sadelikte yatabileceğini görmek için.

ENGİN ERTAN
engin_ertan@yahoo.com

★★★ (Merci pour le chocolat) Yönetmen: Claude Chabrol. Oyuncular: Isabelle Huppert, Jacques Dutronc, Anna Mouglalis, Rodolphe Pauly, Brigitte Catillon, Michel Robin. Senaryo: Claude Chabrol, Caroline Eliacheff (Charlotte Armstrong'un "The Chocolate Cobweb" adlı romanından). Görüntü Yönetmeni: Renato Berta. Müzik: Matthieu Chabrol. Kurgu: Monique Fardoulis. Sanat Yönetmeni: Ivan Niclass. Yapımcı: Marin Karmitz. Süre: 99 dk. Yapım: İsviçre-Fransa. Dağıtımcı: Belge Film. Gösterim Tarihi: 8 Haziran.

Film, sırf etkileyici ve tedirgin edici yüz ifadelerine sahip Isabelle Huppert için bile izlenmeye değer.

Nefesinizi tutun, Stallone'li "Driven"a hazırlanın.

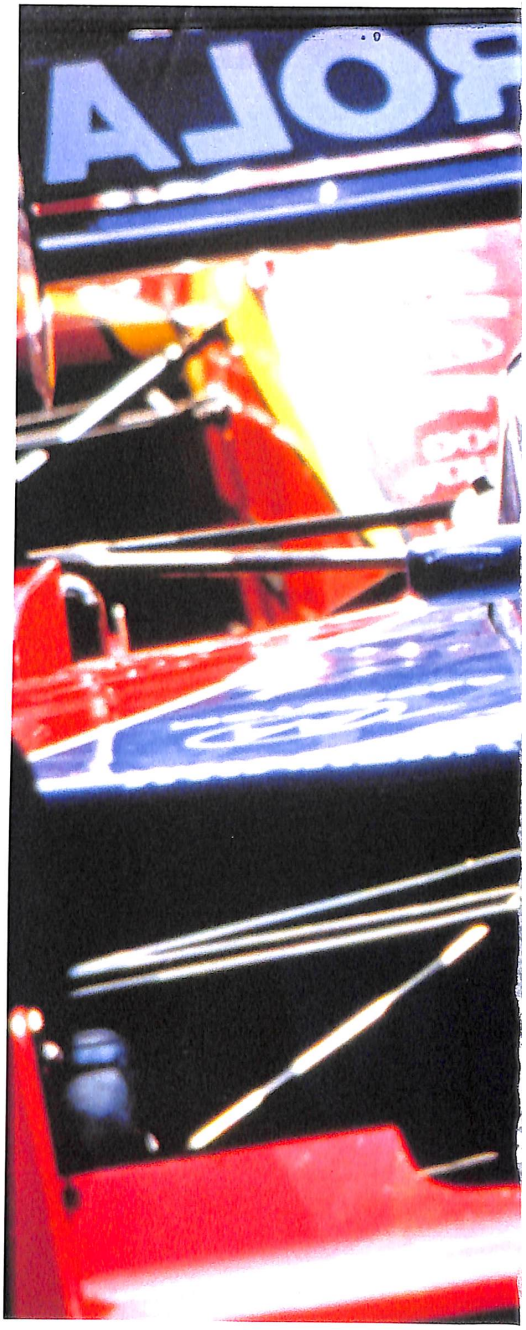

Sly pol pozisyonunda

Sinemalarımız yeni bir aksiyonla hız kazanmaya hazırlanıyor. Renny Harlin'in yönettiği "Driven" izleyicileri egzoz dumanında boğacak gibi görünüyor.

Formula 1'i çok seven Almanların bu filmde pek çok oyuncusunu seyredeceğiz.

Son yıllarda sporseverler arasında da giderek popüler bir yer edinmeye başlayan motor sporları bu kez Sylvester Stallone'nin yazdığı senaryoyla karşımıza geliyor. Kaslı yıldızın başrolünü de oynayacağı "Driven" adındaki bu filmin yönetmeni "Die Hard 2-Zor Ölüm 2", "Cliffhanger-Dağcı" ve "Deep Blue Sea-Mavi Korku"dan hatırlayabileceğiniz Finlandiyalı Renny Harlin. Kadrodaki diğer oyuncular ise Burt Reynolds, Kip Pardue, Stacey Edwards, Til Schweiger, Gina Gershon, Estella Warren ve Brent Briscoe. Ayrıca, Formula 1'i takip edenlerin yakından tanıyacağı Jean Alesi, Juan Pablo Montoya ve Jacques Villeneuve gibi isimleri de "Driven"da "kendilerini" oynarken seyredeceğiz. Harlin'in 72 milyon dolar gibi büyük bir bütçeyle kotardığı film Nisan ayının sonlarında Kuzey Amerika sinemalarına gelmiş fakat beklenen ilgiyi görmemişti. Film son zamanlarda başarısız yarışlar çıkaran genç sürücü Jimmy Bly'ın (Pardue) emekli bir eski yarışçı olan Joe Tanto (Stallone) tarafından "yola sokulmasını" anlatıyor. Schweiger, Joe'nun yardım ettiği genç sürücü Beau Brandenburg'u; Warren iki pilotu aynı anda idare etmeye çalışan bir kadını; Reynolds ise tekerlekli sandalyeye bağlı eski bir yarışçıyı canlandıracak. Bakalım Stallone'nin esas hayran kitlesini teşkil eden Avrupa ve Asya seyircisi "Driven"ı ne derece beğenecek? Uzun bir süreden bu yana senaryo yazmayan Stallone, kaleme aldığı bu son filminden umutlu. Bakalım yıldızı giderek sönen Sly, "Driven"da damalı bayrağı görebilecek mi? Bu arada başlıkta geçen "pol pozisyonu"nu bilmeyenler için küçük bir açıklama da yapalım: Formula 1'in sıralama turlarında en iyi tur zamanını yakalayan sürücü ertesi günkü esas yarışmada pol pozisyonu alır, yani yarışa en önde başlar.

Özel Seans

John Cusack ve Catherine Zeta-Jones çekmekte oldukları filmi tamamlamak zorundalar.

AMERICA'S SWEETHEARTS

Billy Crystal yazıyor ve oynuyor

John Cusack ve Catherine Zeta-Jones ayrılmış olmalarına rağmen tam da o sıralar çekmekte oldukları filmi tamamlamak zorunda olan birer film yıldızı. Gerçi ikisi de bu durumdan nefret ediyor ama yapabilecekleri bir şey yok: filmin bitirilmesi gerekiyor. Bu arada filmin halkla ilişkiler faaliyetlerini yürüten Billy Crystal bu iki "sevgili"nin yeniden birleştiğini "yayıyor". Oysa aktör gerçekte karısının eski, kilolu asistanı Julia Roberts'a aşık. Aktris ise kendisine çoktan Hector (Hank Azaria) adında yeni bir aşık bulmuş durumda. Billy Crystal ile "Analyze This-Anlat Bakalım"dan anımsayabileceğiniz senaryo yazarı Peter Tolan'ın kaleme aldığı bu öykü ilk olarak gösterişli oyuncu kadrosuyla dikkat çekiyor. Yukarıda adlarını okuduğunuz isimlere ek olarak Stanley Tucci ve Christopher Walken da "America's Sweethearts"ta seyredeceğimiz oyuncular (Walken filmde çekilen filmin yönetmeni Hal'ı canlandıracak). 11 Ocak 2001'de başlayan filmin çekimleri şu an tamamlanmış durumda. Filmin ABD gösterim tarihi de 20 Temmuz 2001 olarak belirlendi. Las Vegas ve Los Angeles'ta çekilen "America's Sweethearts"ın yönetmeni uzun bir yapımcılık geçmişi olan ve yönetmenlik kariyerinde üç filmi bulunan Joe Roth. Hector karakterini ilk başta Robert Downey Jr.'ın oynaması düşünülmüş, fakat aktör uyuşturucudan tutuklanınca rol Hank Azaria'ya gitmişti.

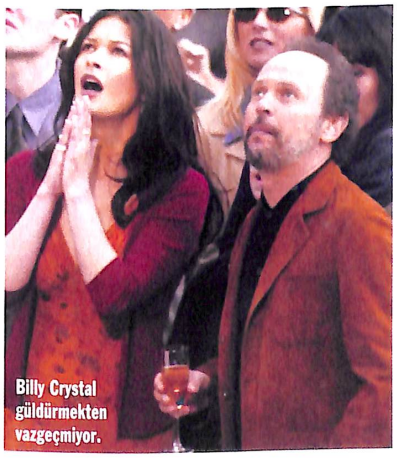

Billy Crystal güldürmekten vazgeçmiyor.

Franka Potente bu macera/gerilimde Matt Damon'la oynuyor.

THE BOURNE IDENTITY

Kimliğini arayan adam

Robert Ludlum'un aynı adlı romanından Hollywood'un usta senaryo yazarları Tony Gilroy, David Self ve W. Blake Herron'un senaryolaştırdığı film, kendisini Akdeniz'deki bir adada vurulmuş halde bulduğunda ne geçmişini ne adını anımsayan bir adamın kimliğine kavuşma mücadelesini anlatıyor. Aslında adı Jason Bourne olan bu adam çözüme ulaştıkça gizli bir örgütün onu öldürmek istediğini farkediyor. Filmde Matt Damon'ın yanısıra "Kos Lola Koş"tan hatırlayabileceğiniz Franka Potente, Chris Cooper, Cliwe Owen, Julia Stiles ve Brian Cox oynuyor. Potente, Jason Bourne'un kaçırdığı, daha sonra da yardım elini uzattığı bir kız; Cooper bir profesörü; Cox, CIA başkanını; Stiles da bir ajanı canlandırıyor. Filmin yönetmeni ise daha önce "Swingers", "Go" ve "Sonny Bright" gibi yapıtları çekmiş olan Doug Liman. Eylül 2001'de gösterime girmesi planlanan filmin çekimleri Paris ve Prag'da gerçekleştirildi.

Özel Seans

John Cusack ve Catherine Zeta-Jones çekmekte oldukları filmi tamamlamak zorundalar.

AMERICA'S SWEETHEARTS

Billy Crystal yazıyor ve oynuyor

John Cusack ve Catherine Zeta-Jones ayrılmış olmalarına rağmen tam da o sıralar çekmekte oldukları filmi tamamlamak zorunda olan birer film yıldızı. Gerçi ikisi de bu durumdan nefret ediyor ama yapabilecekleri bir şey yok: filmin bitirilmesi gerekiyor. Bu arada filmin halkla ilişkiler faaliyetlerini yürüten Billy Crystal bu iki "sevgili"nin yeniden birleştiğini "yayıyor". Oysa aktör gerçekte karısının eski, kilolu asistanı Julia Roberts'a aşık. Aktris ise kendisine çoktan Hector (Hank Azaria) adında yeni bir aşık bulmuş durumda. Billy Crystal ile "Analyze This-Anlat Bakalım"dan anımsayabileceğiniz senaryo yazarı Peter Tolan'ın kaleme aldığı bu öykü ilk olarak gösterişli oyuncu kadrosuyla dikkat çekiyor. Yukarıda adlarını okuduğunuz isimlere ek olarak Stanley Tucci ve Christopher Walken da "America's Sweethearts"ta seyredeceğimiz oyuncular (Walken filmde çekilen filmin yönetmeni Hal'ı canlandıracak). 11 Ocak 2001'de başlayan filmin çekimleri şu an tamamlanmış durumda. Filmin ABD gösterim tarihi de 20 Temmuz 2001 olarak belirlendi. Las Vegas ve Los Angeles'ta çekilen "America's Sweethearts"ın yönetmeni uzun bir yapımcılık geçmişi olan ve yönetmenlik kariyerinde üç filmi bulunan Joe Roth. Hector karakterini ilk başta Robert Downey Jr.'ın oynaması düşünülmüş, fakat aktör uyuşturucudan tutuklanınca rol Hank Azaria'ya gitmişti.

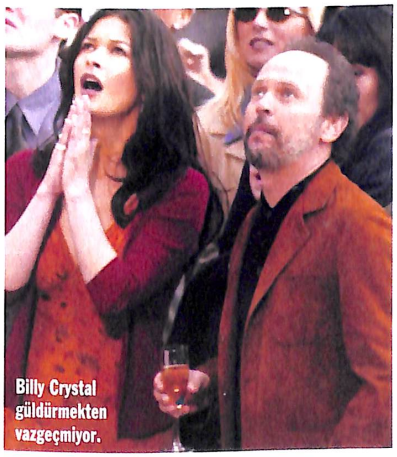

Billy Crystal güldürmekten vazgeçmiyor.

Franka Potente bu macera/gerilimde Matt Damon'la oynuyor.

THE BOURNE IDENTITY

Kimliğini arayan adam

Robert Ludlum'un aynı adlı romanından Hollywood'un usta senaryo yazarları Tony Gilroy, David Self ve W. Blake Herron'un senaryolaştırdığı film, kendisini Akdeniz'deki bir adada vurulmuş halde bulduğunda ne geçmişini ne adını anımsayan bir adamın kimliğine kavuşma mücadelesini anlatıyor. Aslında adı Jason Bourne olan bu adam çözüme ulaştıkça gizli bir örgütün onu öldürmek istediğini farkediyor. Filmde Matt Damon'ın yanısıra "Koş Lola Koş"tan hatırlayabileceğiniz Franka Potente, Chris Cooper, Cliwe Owen, Julia Stiles ve Brian Cox oynuyor. Potente, Jason Bourne'un kaçırdığı, daha sonra da yardım elini uzattığı bir kız; Cooper bir profesörü; Cox, CIA başkanını; Stiles da bir ajanı canlandırıyor. Filmin yönetmeni ise daha önce "Swingers", "Go" ve "Sonny Bright" gibi yapıtları çekmiş olan Doug Liman. Eylül 2001'de gösterime girmesi planlanan filmin çekimleri Paris ve Prag'da gerçekleştirildi.

Al Pacino bu sefer de ünlü bir halkla ilişkiler uzmanını canlandırıyor.

PEOPLE I KNOW

Politikacılar, uyuşturucular, skandallar

1994'te Eric Stoltz'lu "Naked in New York"u yönetmiş olan Daniel Algrant bu kez ünlü halka ilişkiler uzmanı "Bobby Z" Zarem'in hayat hikayesinden esin aldığı yeni filmiyle kamerasını eğlence dünyasına çeviriyor. New York'lu bir halkla ilişkiler uzmanı olan Eli Wurman (Al Pacino) belki de kariyerinin en iyi dönemlerini yaşamaktadır. Fakat en önemli müşterilerinden biri (Kim Basinger) aniden devasa bir skandala karışınca onun adını temize çıkarma görevini üstlenmek zorunda kalır. Richard Schiff'in bir Wall Street simsarını, Ryan O'Neal'in de Wurman'ın temsil ettiği bir film yıldızını canlandırdığı "People I Know"da Téa Leoni de önemli bir rolde karşımıza çıkacak. ABD'de Aralık 2001'de gösterime çıkacak olan filmin tüm çekimleri New York'ta yapıldı.

Denise Richards ve Luke Wilson filmin romantik çifti.

THE THIRD WHEEL

Matt Damon-Ben Affleck ikilisi bir komedide

Miramax yeni bir romantik komediyi karşımıza getirmeye hazırlanıyor. Ben Affleck, Matt Damon, Denise Richards, Luke Wilson ve Jay Lacopo'nun oynadığı filmde Damon-Affleck ikilisi aynı zamanda filmin yapımcıları. Filmin konusu söyle: Michael (Affleck) dostu Stanley'ye (Wilson) Diana (Richards) adında çok güzel bir kız ayarlar. Her şey yolunda giderken aniden Stanley bir kaza geçirir: arabasıyla evsiz bir adamı (Lacapo) ezer. Ve bütün bir geceyi bu evsizle geçirir. Matt Damon'ın filmde küçük bir rolü var. Aktör, Diana'nın eski erkek arkadaşı olarak karşımıza çıkacak. "The Third Wheel"in gösterim tarihi henüz belli olmasa da eylüle yakın Kuzey Amerika sinemalarını dolaşmaya başlaması bekleniyor. Filmin yönetmeni Jordan Brady.

HAZIRLIK AŞAMASINDAKİ FİLMLER

DARK WONDERLAND

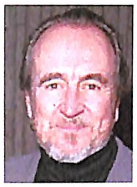

Wes Craven yeni bir fantastik korkuyla karşımıza gelmeye hazırlanıyor. Lewis Carroll'ın ünlü romanı "Alice Harikalar Diyarında"dan John August'un olasılıkla "biraz serbest bir şekilde" uyarlayacağı filmin oyuncu kadrosu için henüz isimler belli olmadı. Senaryo yazarı August'u ise "Charlie'nin Melekleri"nden anımsamanız mümkün. Craven'a film için yaklaşık 50 milyon dolarlık bir bütçe verildi.
Gösterim Tarihi: Henüz kesinleşmedi

MIRANDA

Televizyon dizilerinde yönetmenlik yapan Marc Munden'in ilk sinema filmi olan bu gerilimde Christina Ricci, John Hurt ve Kyle MacLachlan oynuyor. Çekimleri İngiltere'de gerçekleştirilen film Miranda adındaki gizemli bir kadına aşık olan bir kütüphanecinin, kadının aniden ortadan kaybolmasından sonra onu aramak üzere şehir sokaklarına çıkması ve kadın hakkında hayati gerçeği öğrenmesini anlatıyor.
Gösterim Tarihi: Henüz kesinleşmedi

K-19: THE WIDOWMAKER

Sinemaseverlerin belleğine, çektiği aksiyonlarla kazınan yönetmen Kathryn Bigelow'un bu son filmi bir gerilim. 1961'de Atlas Okyanusu'nun kuzeyinde hayati bir göreve çıkan Rusya'nın ilk nükleer balistik denizaltısını konu alan filmde Harrison Ford ve Liam Neeson başrolde. 60 milyon dolarlık bütçeye sahip olan filmin çekimleri hâlâ sürüyor.
Gösterim Tarihi: Henüz kesinleşmedi

EYEWITNESS

Bir süredir sesi soluğu çıkmayan Costa Gavras yeni bir dramaya imza atıyor. Bruno Ganz ve Matthieu Kassovitz'in yeralacağı bu film Romanya'da çekiliyor.
Gösterim Tarihi: Henüz kesinleşmedi

THE ROOKIE

Teksas'ta lise beysbol takımını playoff'lara sokan bir koçun hikayesini anlatan filmde Dennis Quaid, Brian Cox ve Rachel Griffits'i seyredeceğiz. Kamera arkasında dizi yönetmeni John Lee Hancock'un durduğu film tamamen Teksas'ta çekiliyor.
Gösterim Tarihi: 2002

THE ROYAL TENENBAUMS

Wes Anderson'un Owen Wilson'la birlikte yazdığı ve bizzat yönettiği bu komedi dehalarla dolu Tenenbaum ailesinin öyküsünü anlatıyor. Gene Hackman, Angelica Huston, Gwyneth Paltrow, Owen ve Luke Wilson, Ben Stiller, Bill Murray, Danny Glover gibi göz kamaştıran bir oyuncu kadrosuna sahip film New York'un çeşitli bölgelerinde geçiyor.
Gösterim Tarihi: Henüz kesinleşmedi

THE PLAGUE SEASON

James Ellroy'un bir öyküsünden David Ayer'in senaryolaştırdığı bu aksiyon/suç filminin yönetmeni Ron Shelton. Kurt Russell, Ving Rhames ve Brendan Gleeson'ın oynadığı film Los Angeles'ta çekiliyor.
Gösterim Tarihi: Nisan 2002

THE SCORPION KING

"Mumya Geri Dönüyor" çok iyi bir hasılat rakamına ulaşınca Universal doğrudan Akrep Kral üzerine bir film çekmeye karar verdi. Chuck Russell'ın yönettiği filmde Dwayne "The Rock" Johnson, Michael Clarke Duncan ve Kelly Hu oynuyor.
Gösterim Tarihi: 2001 Sonbaharı

SHOWTIME

"Shangai Noon"la ilk yönetmenlik denemesini gerçekleştiren Tom Dey bu kez bir parodi çekiyor. Robert De Niro, Eddie Murphy, Rene Russo ve William Shatner'ın oynadığı yapım, zıt karakterlere sahip iki polisin işbirliğine gidip bir TV şovuna çıkmasını konu alıyor.
Gösterim Tarihi: 2002

STEINBECK'S POINT OF VIEW

Yönetmeni henüz belli olmayan bu filmde kanserli bir adam olan San Francisco'lu Tom Bailey'nin, büyükbabasının evine gitmek üzere yola çıkması ve bu arada ruhsal olarak adeta yeniden doğup yaşamın yeni anlamlarını keşfetmesi anlatılıyor. Başrolde Richard Gere'ı seyredeceğiz.
Gösterim Tarihi: 2002 Sonbaharı

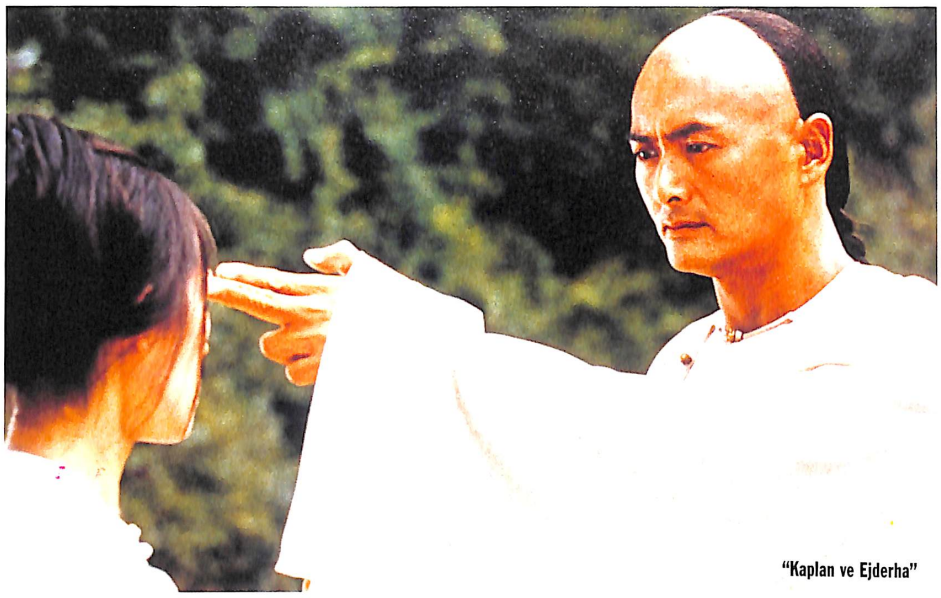

"Kaplan ve Ejderha"

Bir SİYAD klasiği

Türk sinema yazarları yılın en iyi yabancı filmi olarak Ang Lee'nin "Kaplan ve Ejderha"sını seçti. Lee üç sene önce de "Buz Fırtınası"yla birincilik kapmıştı.

Sinema Yazarları Derneği (SİYAD) bu yıl da geleneksel toplantısını gerçekleştirdi. Derneğin çiçeği burnunda üyesi olarak toplantıda bizzat ben de vardım ve bu seneki 20 filmlik seçki için naçizane 10 filmimi aşağı yukarı belirlemiştim. Kimi yazarların birkaç gün önceden belirlediği kimisinin ise toplantı sırasında uzun bir zihin jimnastiği sonucunda billurlaştırdığı yılın en iyi yabancı film tercihleri genelde benzer kulvarlarda kosturmuyordu. Neticede "Kaplan ve Ejderha" birincilik ipini göğüsledi. Liste üzerine fikirlerimi beyan etmeden evvel puanlamaya çok kısaca değinmek istiyorum. Seçime katılan sinema yazarları alfabetik sırayla Mehmet Açar, Tül Akbal, Necla Algan, Cem Altınsaray, Turan Aksoy, Okan Arpaç, Tunca Arslan, Cumhur Canbazoğlu, Sadi Çilingir, Atilla Dorsay, Ercüment Dursun, Ali Hakan, Kutlukhan Kutlu, Sevin Okyay, Murat Özer, Necati Sönmez, Kami Suveren, Uygar Şirin, Alin Taşçıyan, Ali Ulvi Uyanık, Uğur Vardan, Burçin S. Yalçın ve Saim Yavuz'du. 23 sinema yazarının katıldığı seçki için her kişi 10 filmlik bir liste hazırladı ve bu listedeki filmleri bir sıraya koydu. Sonra da birinciye 10, ikinciye 9, üçüncüye 8... ve son olarak onuncuya 1 puan vermek üzere bir puanlamaya gidildi. Böylesi bir puanlamanın genel anlamda ilginç sonuçlara doğru yelken açtığını da belirtmek lazım. Bir örnek veriyorum: bu seneki listede 9'uncu sırada gördüğünüz "Kapışma" o sıraya 39 puan toplayarak ulaştı. Bu puanı alan bir film ilk 10'a girebiliyorsa sadece 4 kişi bu filmi listesinde birinci sıraya yerleştirirse ve geriye kalan yazarlardan tek bir puan dahi alamasa "Kapışma" ilk ona girmeye hak kazanıyor demektir (Bu arada birinci olan "Kaplan ve Ejderha" 98 puanla bu mertebeye ulaştı). Bütün yazarların listesinde olan bir film de -eğer hep son yerleri işgal ettiyse- SİYAD'ın seçkisinde ancak son sıralardan -o da belki- bir yer bulabilir. Fakat her puanlamanın avantajları ve dezavantajları olduğunu da kabul etmeliyiz.

"Kaplan ve Ejderha"nın birinciliği başta ben olmak üzere bazı sinema yazarlarını şaşırttı. Batı'da da inanılmaz derecede olumlu şeyler yazılıp çizilmesine karşın açıkçası "Kaplan ve Ejderha"nın bizim sinema yazarlarımızdan o derece yüz bulamayacağını düşünüyordum; büyük bir yanılgı. Bununla birlikte, Türk sinema seyircisi de tüm dünyadaki o dalgaya pek kapılmayarak film için gişelerde kuyruklar oluşturmamış, hatta salonda izlerken filmle alay etmeye kadar vardırmıştı işi. Her şey bir yana, "Kaplan ve Ejderha" birçok sinema yazarının ilk 10'unda olmasa da listenin zirvesine tırmanmayı başardı. Böylece SİYAD, Ang Lee'ye olan sevgisini bir kat daha perçinlemiş oldu.

Yılın SİYAD'a göre en iyi 20 yabancı filmine bir göz attığınızda şunu farkedeceksiniz: listede pek Hollywood filmi yok. Bunun başlıca sebebi Türk sinema yazarlarının Amerikan filmlerine özel bir nefreti olması değil, tam tersine Hollywood'dan bu sene pek iyi bir ürün çıkmaması. Bunu bir önceki yıl özellikle "baba" yönetmenlerin filmlerini seyretmemiş olmamıza ve onların da bu sene içerisinde yeni filmlerini çekiyor olmalarına bağlayabiliriz. Zaten "Ölümsüz", "Hücre" ve "Yeni Hayat" gibi belirli düzeydeki Hollywood filmleri de listedeki yerlerini aldı. Seçilen 20 filmin aşağı yukarı hepsi ele aldığı konulara son derece deneysel, farklı ve özgün açılardan yaklaşan; yenilikçi tavırlarıyla at koşturdukları alanda sıradışı işler çıkarmaya çalışan anlayışların ürünleri. Ayrıca, bu sene Avrupa sinemasının ve Amerika'dan gelen küçük veya orta bütçeli filmlerin aslında ne kadar verimli bir yıl geçirdiği farkediliyor. İki filmiyle listeye balıklama dalan Guy Ritchie'nin de eleştirmenlerin hanesinde bolca artı topladığı ve sinemasının bundan sonra daha dikkatli takip edileceği es geçilmemeli.

İkinici sıradaki "Trafik" 93 puan alırken ondan bir puan eksik alan "Karanlıkta Dans" üçüncü oldu.

SİYAD'ın seçkisinin sinemaseverler açısından en güzel sonucu ise kuşkusuz bu filmlerin 15 Haziran'dan itibaren yaz boyunca İstanbul Beyoğlu ve Ankara Kavaklıdere sinemalarında peşisıra sergilenecek olması. Beğenen yeniden izleyecek, kaçırmış olan ise ayağına kadar gelen bu fırsatı geri tepmeyecektir.

BURÇİN S. YALÇIN

SİYAD'ın 20 filmi

1	Kaplan ve Ejderha
2	Trafik
3	Karanlıkta Dans
4	John Malkovich Olmak
5	Bilinmeyen Kod
6	Nerdesin, Be Birader?
7	Billy Elliot
8	The Million Dollar Hotel
9	Kapışma
10	Sarhoş Atlar Zamanı
11	Cinsel Masumiyetin Kayboluşu
12	Hayvanlar, Melekler ve İnsanlar
13	Lock, Stock and Two Smoking Barrels
14	Quills
15	Zor Tercih
16	Ölümsüz
17	Hücre
18	Yeni Hayat
19	Sensiz Olmaz
20	Tavuklar Firarda

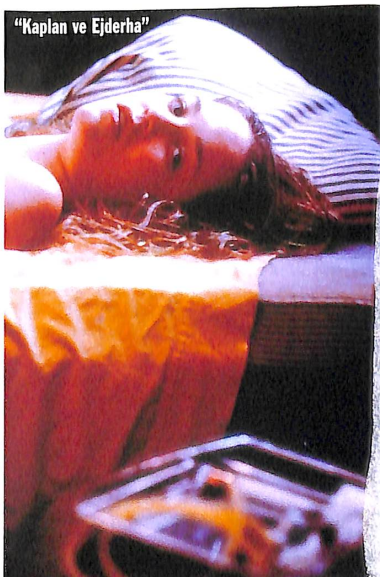

"Kaplan ve Ejderha"

Sinema dergisi yazarlarına göre en iyiler

MEHMET AÇAR
Hayvanlar, Melekler ve İnsanlar
Ölümsüz
Trafik
Nerdesin Be Birader?
Lock, Stock and Two Smoking Barrels
Kapışma
John Malkovich Olmak
Hücre
Son Durak
Billy Elliot

TUNCA ARSLAN
Cinsel Masumiyetin Kayboluşu
Karanlıkta Dans
Bilinmeyen Kod
Billy Elliot
Pamuk Mary
Doktor T ve Kadınları
Sarhoş Atlar Zamanı
Senli Benli
Nisan Devrimi
Vassiliki

ATİLLA DORSAY
Karanlıkta Dans
Trafik
Quills
The Million Dollar Hotel
Hayat Bir Şarkıdır
Köprüdeki Kız
Uzay Kovboyları
Kaplan ve Ejderha
Nerdesin, Be Birader?
Ufak Sahtekarlıklar

ENGİN ERTAN
John Malkovich Olmak
Lock, Stock & Two Smoking Barrels
Karanlıkta Dans
Kaplan ve Ejderha
Amerikan Sapığı
Nerdesin, Be Birader?
Tavuklar Firarda
Ölümsüz
Trafik
Billy Elliot

KUTLUKHAN KUTLU
Kaplan ve Ejderha
Nerdesin, Be Birader?
John Malkovich Olmak
Cinsel Masumiyetin Kayboluşu
Tavuklar Firarda
Kapışma
Son Durak
İhtirasın Bedeli
Hücre
Sensiz Olmaz

UYGAR ŞİRİN
Yeni Hayat
Karanlıkta Dans
Nerdesin, Be Birader?
Ölümsüz
Kutsal Duman
Gizli Gerçek
Sensiz Olmaz
Kapıdaki Düşman
Bilinmeyen Kod

BURÇİN S. YALÇIN
Karanlıkta Dans
Nerdesin, Be Birader?
Felicia'nın Yolculuğu
Yeni Hayat
Zor Tercih
Trafik
Hücre
Amerikan Sapığı
Ölümsüz
Sarhoş Atlar Zamanı

Muhasebe ve mühendislik okumuş.

Çömelen eş, saklı sevgili

"Mumya Geri Dönüyor"da ilk filme oranla daha fazla boy gösteren Patricia Velazquez "yerli" olmanın tüm güzelliklerini mumyaseverlere sunuyor.

Patricia Velazquez, Venezüellalı, 30 yaşında. "Mumya Geri Dönüyor"da firavunun pek sadık olmayan eşi ve Imhotep'in de gizli sevgilisi olan Anck-su-namun'u canlandırıyor.

Çok fakir bir aileden gelen Velazquez'in küçüklüğüyle ilgili bir imge var hep kafasında: birileri sürekli olarak 15 kat merdiven tırmanıyor ellerinde su bidonlarıyla. Bu "birileri" Patricia'nın kendisi olabileceği gibi, onun beş kardeşinden biri de olabilir, anne-babası da... Bu imgenin onun kafasına hiç çıkmamak üzere yerleşmesinin nedeni, bu olayın 13 yıl boyunca hiç sekmeden her gün defalarca tekrarlanması. "Onları merdivenden tırmanırken seyretmekten çok yorulurdum. Asansör hiç çalışmazdı" diyor. Ebeveynleri bir üçüncü dünya ülkesinde öğretmen olmanın sıkıntılarını çekiyordu; ücretleri iyi değildi. Güney Amerika'nın yerlilerinden olan Velazquez ise muhasebe ve mühendislik okudu. Başkent Caracas'taki bir mankenlik ajansına fotoğraflarını götürmek isteyen bir arkadaşı onun da resimlerini aldı. Ajans Velazquez'i çağırdı ve olanlar oldu. Japonya, İtalya, İspanya, Fransa gibi dünyanın dört bir yanına uçarken ailesini de hiç ihmal etmedi. Onlara New York'ta bir daire satın aldı ve kardeşlerinin de üniversiteyi tamamlamalarını sağladı. Ayrıca, bugün Venezüellalı fakir yerli halka yardım etmek üzere bir de vakıf kurmuş durumda. Yine de, girdiği bu "yeni hayat" Patricia Velazquez'i ilk elde şaşkına çevirmişti: "Hatırlıyorum da Paris'te kokainle dolu uzun bir masanın olduğu bir kulüpteydim. Ve masada ünlü olmayan tek bir kişi yoktu. Bir gece kokain ve ecstasy aldım, haşhaş içtim. Ertesi gün Madrid'de ilk kez bir derginin kapağı için görüşmem vardı ve ben o kadar kötü durumdaydım ki işi kaybettim. Kendi kendime 'Ne yapıyorsun? Ailen Venezüella'da susuz' dedim. Böylece duruldum." Sinemaya ilk elde bir Avrupa filmiyle, Francis Veber'in "Le Jaguar"ıyla giren Patricia Velazquez sonunda "Mumya"da karşımıza çıktı. Kuşkusuz, Güney Amerika'dan getirdiği esmer rüzgarlar ona bu filmdeki rolü kazandıran önemli unsurlardan biri. İkinci film "Mumya Geri Dönüyor"da yine çekici ve tehlikeli Anck-su-namun'a hayat veren aktris çekimler sırasında epey sıkıntı çekmiş. Sözü yönetmen Stephen Sommers'a bırakalım: "Rachel (Weisz) ve Patricia artık el modeli olamazlar. Parmakları filmdeki mızrak sahneleri yüzünden yara bere içinde."

"Balalayka": Kader otobüsünü dolduran kadınlar.

"Herkes Kendi Evinde": Olga'nın son çaresi...

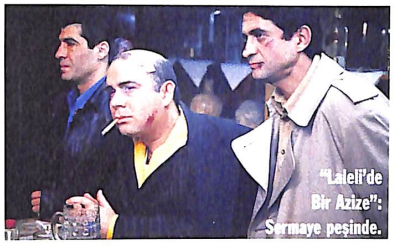
"Laleli'de Bir Azize": Sermaye peşinde.

"Tatiş, bu nasıl iş?"

Laleli sokaklarını dolduran güzel Rus ve Romanyalı kızlar, sinemamız için yarı politik dram karakterlerine dönüşmeye devam ediyor. Onlar, sistemin kurban ilan ettiği bir neslin acı simgeleri...

"Gemide"nin kader kurbanı

Sinema toplumsal sanatların en önde gelenlerinden biri olarak, içeriğini hemen her zaman içinde oluştuğu çevre ile bağlantılı olarak oluşturur. Bu da aynı dönemde verilen eserlerde bir karakter ve tema ortaklığına yol açar genellikle. Son yıllarda Türk sinemasında da böyle bir eğilimi izlemek mümkün. "Herkes Kendi Evinde", "Gemide", "Laleli'de Bir Azize", "Balalayka" ve "Hemşo" filmleri, ortak bir durum ve hatta ortak tiplemeler ile birbirlerine bağlanıyorlar. Her üç film de, ağırlıklı karakterleri arasında Rusya ve Romanya gibi, büyük bir değişim yaşayan eski doğu bloku ülkelerinin, Türkiye'de fahişelik yapmaktan başka çıkar yolu kalmayan, eğitimli kadınlarına yer veriyor.

Söz konusu filmlerde, üstü kapalı veya açık olarak, bir dönemin, bir değişimin, hatta bir sistemin eleştirilmesine simgesel anlamda katkıda bulunan bu kadınlar, gerek fiziksel yapıları, gerekse kendi iradeleri dışında içine çekildikleri oyunun bir parçası olmaları ile, eski çağlarda tanrılara kurban edilen bakireleri andırıyorlar. Genç, temiz ve büyüleyici güzellikteler... Gerçek kimlikleri, Laleli sokaklarında sunulandan hayli farklı. Onlar kimi zaman

53'üncü Palmiye İtalya'ya

Bu sene 9-20 Mayıs günleri arasında düzenlenen Cannes Film Festivali'nin jüri başkanı İsveçli oyuncu/yönetmen Liv Ullman'dı. İtalyan yönetmen Nanni Moretti ise Altın Palmiye'yi kazanan isim oldu.

Altın Palmiye: "La Stanza del figlio", Nanni Moretti
En iyi yönetmen: Joel Coen, "The Man Who Wasn't There" ve David Lynch, "Mulholland Drive"
En iyi erkek oyuncu: Benoît Magimel, "La Pianiste"
En iyi kadın oyuncu: Isabelle Huppert, "La Pianiste"
En iyi senaryo: Danis Tanovic, "No Man's Land"
Teknik büyük ödülü: "Millennium Mambo", Du-Che Tu ve "Ni nei pien chi tien"
Genç sinema ödülü (yabancı film): "Slogans", Gjergj Xhuvani
Genç sinema ödülü (Fransız filmi): "Clement", Emmanuelle Bercot
En iyi kısa film: "Bean Cake", David Greenspan
Jüri büyük ödülü: "La Pianiste", Michael Haneke
Jüri ödülü (en iyi kısa film): "Daddy's Girl", Irvine Allan ve "Pizza Passionata", Kari Juusonen
Canal+ ödülü (kısa film): "Eat", Bill Plympton
Canal+ ödülü (uzun metraj film): "Zir-e noor-e maah", Seyid Rıza Mir-Karimi

Ömer Uğur'un çizdiği Romanya'lı Tatiana gibi hayat kurtaran bir doktor, kimi zaman ise Ali Özgentürk'ün "kader otobüsü"nü dolduran kadınları gibi bir dansçı, öğretmen, aktris veya daha da çarpıcısı bir anne olarak çıkıyorlar karşımıza.
Tüm gerçek değerlerin, maddi değerler karşısında alaşağı olduğu gerçeğini gözler önüne seren bu filmlerde, söz konusu tiplemeler alabildiğine sade ve dramatik.
"Herkes Kendi Evinde"de Semih Kaplanoğlu'nun yarattığı Olga, Rusya'dan babasını aramak ve bir anlamda kendi benliğini bütünlemek için kaçan küçük bir kız. Tam anlamıyla bir sistem kurbanı. Babası tarafından terk edilen Olga, yıllar sonra, kendisine sığınak olarak gördüğü bir Türk ile Burger King'te "çocuk menüsü" yerken, oldukça önemli şeyler ima ediyor aslında. Belki de Kaplanoğlu'nun çaresizlik içinde çırpınan, ailesinden sonra, güven duyduğu ikinci kapıdan, kiliseden de ancak bir tas çorba ile çıkabilen Rus çocukları için sunduğu bu sığınak, Nasuhi karakteri vasıtasıyla Türkiye'nin kendisi..
Ali Özgentürk de, "Balalayka"da çizdiği Nina karakteri ile başka bir yaklaşım getiriyor konuya. Rusya'da ünlü bir oyuncu olan Nina, Türkiye'de de rol yapmayı sürdürme kararı alması ve daha da ileri gidip, olabilecek en iyi fahişeye dönüşmeye çabalamasıyla, acınası bir durumun nasıl görmezden gelindiğini, nasıl oyunlaştırılarak, öneminin azaltılmaya çalışıldığını vurguluyor.
Özgentürk'ün belki ilk anda biraz zorlama gibi görünen, ama kişilerin bu kurban törenini çaresiz kabullenişini yansıtmayı başaran başka tiplemeleri de var "Balalayka"da... Örneğin, insanca yaşamak için çok para kazanmak istediğini ve insanlık dışı bir muameleye de bu yüzden katlanacağını söyleyen bir başka kadın karakter, otobüsün yolunu kesen öfkeli kocası, eline sıkıştırılan birkaç dolar ile sakinleştirilip, peşini bıraktığında da, elinden düşmeyen votka şişesine sarılıp devam ediyor mutluluk oyununa...
Türkiye'de yaşanılan düş kırıklığı da filmlerde ortak bir özellik. Özgentürk, Kaplanoğlu'nun ön plana çıkardığı ama daha sonra zekice bir manevra ile faydasızlığını vurguladığı, "kucak açan Türkiye" görüntüsünü, daha iyimser, belki de ütopik bir yaklaşımla kullanmış "Balalayka"da. Ayağı sakat küçük Olga'yı fahişelikten son anda kurtararak, otobüsün genç muavini ile dünya evine sokuvermiş... Ömer Uğur'un "Hemşo"da çizdiği tablo ise, oldukça acımasız olmasına karşın, belki de en gerçekçi olanı. Hayatını dolandırıcılıkla kazanan Yaşar'a deli gibi aşık olan ve bu aşkın temiz hayalleriyle ülkesini bırakıp, İstanbul'a gelen masum fahişe Tatiana da, arkadaşı Marianna gibi, legal kurşunlar ile hayata veda ediyor. Ölen sevgilisinin başında ağlarken 'Tatiş, bu nasıl iş?' diyen Mehmet Ali Erbil, her ne kadar çoğu seyircinin gülmesine neden olduysa da, özde çok dramatik bir tablonun altını çiziyor. Gerçekten de bunun nasıl bir iş olduğunu anlamak güç.
Filmlerde tercih edilen oyuncuların fiziksel özellikleri de birbirlerine oldukça yakın ve bazı simgesel anlamlar yüklenebilecek nitelikte. Beyaz tenle özdeşleşen saf bir güzelliğe, sarışın olmanın getirdiği ikilem katılıyor. Simgesel olarak her zaman şehvet çağrıştıran sarı saçlar, söz konusu kadınların yaşamında var olan çelişkinin çarpıcı bir ifadesi. İlk anda bu fiziksel özelliklerin sadece ırka bağlı olduğu düşünülebilir. Ama birbiri içine geçmiş iki hikayeyi ele alan "Laleli'de Bir Azize" ve "Gemide" filmlerinde, aslında esmer olan Romanyalı kadın kahramanın, sipariş üzerine sarışına dönüştürülme çabaları hatırlandığında, bu simgesel yaklaşım iyice gösteriyor kendini. Başta da belirttiğimiz gibi, filmlerdeki bu ortak paydanın nedeni, söz konusu kadınların kişisel dramlarını bizim sokaklarımızda yaşıyor olmalarının getirdiği şok edici manzara olabilir pekala. Ama diğer taraftan, Türk aydınlarının, sistemin kurban ilan ettiği bu insanların dili olarak, küçük bir vefa borcunu ödeme kaygıları da yok sayılamaz.

PINAR TINAZ GÜRMEN

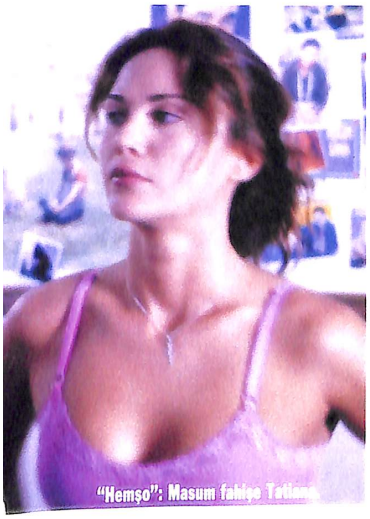
"Hemşo": Masum fahişe Tatiana

MAZİ KALBİMDE YARADIR

Kanı kaynayan sıcak bir Latin dilberi.

Dolores Del Rio

Döneminin güzellik simgesi olan esmer Meksikalı film yıldızı Dolores Del Rio, sol görüşleriyle de tanınırdı.

3 Ağustos 1905'te Meksika'nın Durango kentinde, zengin bir bankerin kızı olarak doğdu. Asıl adı Lolita Dolores Asunsolo'ydu. Dolores'in saçları simsiyah, gözleri kahverengi, boyu 1.61 cm idi. En büyük hususiyeti yüzünün uzun, tebessümünün ise gayet hafif ve tatlı şekilde mahzun olmasıydı. Bu ateşli Meksikalı güzelin yüz hatları keskin, dudakları inceydi. Meksika kanının nasıl kaynadığını parlak bakışlarıyla çok güzel anlatıyordu.
İlk evliliğini 16 gibi çok genç bir yaşta Jaime Del Rio adlı bir yazarla yaptı. Gayet muhafazakar bir ev kadını olmayı düşünürken film yönetmeni Edwin Carewe'e rastladı. Ona aşık oldu ve aşkı uğruna her şeyini feda etti.
O zamanlar Dolores Del Rio, Meksika'nın önemli bir ailesinden gelme zengin bir adamın karısıydı. Tam manasıyla kibar bir sosyete hayatı yaşıyordu. Öte yandan Edwin Carewe de Dolores Del Rio'yu görünce ona hayran olmuştu.
Uzun uğraşmalardan sonra onu film çevirmeye ikna etti. Beraberce Hollywood'a gittiler. İlk filmi "Joanna"yı 1925'te çevirdi. Birdenbire devrinin en ünlü yıldızları sırasına geçti. İlk çıkışıysa 1926 tarihli "What Price Glory" filmiyle gerçekleşti. O yıl sarışın Macar Vilma Banky ile Hollywood'u heyecana veren iki kadından birisiydi. Artık yükselişi başlıyor ve unutulmaz filmleri sinema tarihine geçiyordu. "The Loves of Carmen", "Ramona" ve "Resurrection" gibi Dolores Del Rio'yu efsane yapan filmlerden bazılarının en önemli özelliği egzotik Latin nitelikler taşımalarıydı. Del Rio, kuzeyli meşum kadın Greta Garbo'ya karşı çıkartılmış güneyli bir "meşum kadın"dı.
İlk kocasının ölümünden sonra, 1930'da MGM'in sanat yönetmeni Cedric Gibbons ile evlendi ve aynı yıl ilk sesli filmi olan "The Bad One"ı çevirdi. 1934'te MGM'den bir film için 100.000 dolar istiyordu.
Orson Welles ile çevirdiği "Journey into Fear" (1942) filmiyle sinema dünyasında adını yeniden duyuruyor, ertesi yıl Orson Welles ile evleneceği dedikoduları çıkıyordu.
Fakat kırklı yılların ikinci yarısından itibaren Hollywood'u terkedip Meksika'da çalışmaya başladı. John Ford'un yönettiği "The Fugitive" (1947) filmiyle yeniden Hollywood'a döndü. Sözkonusu film, Del Rio için bir yeniden doğuş anlamına geliyordu.
Arada geçen yıllar zarfında eski cazibesini kaybetmiş olmakla beraber, zarafeti ve hanımefendiliği sayesinde büyük ilgi topladı. Cannes Film Festivali jürisine davet edildiği 1957'de hayli yıpranmıştı artık. Ama gene de sinemadan vazgeçmeyeceğini söylüyordu.
Dolores Del Rio boşanmayla sonuçlanan ikinci evliliğinin ardından, üçüncü evliliğini 1959'da tiyatro yönetmeni Lewis Riley'le yaptı. Son yıllarını anavatanı Meksika'da kocasıyla birlikte geçiren Dolores Del Rio'nun sessiz sinemayla başlayan ve her dönemi bir olay olan yaşamı, 1983'te Meksika'da noktalandı. Del Rio, bugünlerde özellikle John Ford'la birlikte çevirdiği "The Fugitive" ve "Cheyenne Autumn" filmleriyle hatırlanıyor.

GÜRKAN ARAN

"Christopher Strong"un Cynthia'sı zaman zaman erkeksi tavırlar sergiler.

İdealist ve güçlü kadınlar

Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali'nde dikkatler Dorothy Arzner üzerinde toplanmıştı. Çünkü sinema tarihinin ilk feminist yönetmeni olarak anılan Arzner'in filmleri, ülkemizde ilk kez gösteriliyordu.

Arzner'in 1933 yapımı "Cristopher Strong" ve 1940 yapımı "Dance, Girl, Dance" filmlerinin kahramanları idealist ve güçlü kadınlar.
Christopher Strong, orta yaşlı, evli bir adamdır ve bir gün hayatına Cynthia Darrington (KathErine Hepburn) girer. Cynthia karakteri, hem evli bir adamın sevgilisi olarak hem de rekortmen bir pilot olarak çizilmiştir. Bu özellikleriyle 30'lu yıllar için yeterince uç noktadadır. Ancak izleyici onu sever, yaptıklarına karşı tavır almaz. Cynthia, baştan çıkarıcı, fettan, "yuva yıkan" bir kadın değildir. Aksine zaman zaman oldukça erkeksi tavırlara sahiptir. Yönetmen, kahramanın yanında yeralmamız için elinden geleni yapar; Christopher Strong'un kızı da evli bir adamla birlikte olur. Strong'un karısı, bir kadından çok bir anne modeline (sabırlı, hislerini belli etmeyen, denge sağlamaya çalışan ve dişil özelliklerini hiç ortaya çıkarmayan) oturtulur. Cynthia ise gerektiğinde kadınsı, zarif aynı zamanda sadık, gerektiğinde otoriter, yanında çalışanların ona hizmet ettiği erkeksi bir kadın olur.
Arzner, tüm film boyunca dengeleri korur, kahramanın yanında olmamızı sağlar ancak filmi klişe bir sonla bağlar (aslında 30'lu yıllar için çok da yadırganmaması gereken bir çözüm). Hamile "metres" aile hayatını haketmediği için intihar eder. Yine de Cynthia'nın ölümünü zayıflık olarak algılamayız, tam tersine görkemli bir ölümdür bu. Yüksek irtifa rekorunu kırmayı denerken yaşamını kaybeder. Sonuçta, belki de ona önerilen hayatı reddedişidir ölümü, aynı Thelma ve Louise'in yaptığı gibi.
1940 yapımı "Dance, Girl, Dance" filminin merkezinde iki güzel kadın vardır, tüm olaylar onların çevresinde döner. Juddy (Maureen O'Hara) ve Bubbles'ın (Louis Hayward) güç gösterisidir film. Her iki kadının da farklı kuralları ve farklı bir dünya görüşleri vardır. Kendi yöntemleriyle kıyasıya mücadele ederler, film boyunca iki kadının hızına yetişemediğimiz mücadelelerine tanık oluruz. Bubbles ve Judy dansçıdır. Bubbles önüne mesleki kurallar koymaz, para kazanmak ve ünlü olmak onun için yeterlidir. Hedefleri için önüne çıkan her şeyi ezip geçen, engel tanımayan, dişiliğini ön plana çıkaran bir kadındır; "vamp"tır, hırslıdır. Judy ise balede ilerlemeye kararlı, idealist, "masum" ve hırslı bir kızdır. Ancak, Bubbles'dan nefret etmeyiz (hiçbir Arzner kahramanından nefret edemediğimiz gibi!), tersine sempati duyarız. Çünkü Bubbles, zengin olduğunda gizlice arkadaşlarının borçlarını öder ve Judy'ye iş bulur. Her iki kadın, kendi yöntemleriyle, hedeflerine ulaşırlar; biri çok ünlü ve zengin olurken diğeri istediği kariyeri yakalar.
Filmdeki tüm olayların gidişini, bu iki güçlü kadın yönlendirir. Açıkçası kendi adıma, Arzner'in filmlerinden kadın olduğum için gurur duyarak çıktım...

GÜL YAŞARTÜRK

Yönetmen Arzner (sağda) senaryo yazarı Sonya Levien'le birlikte.

Yeni Dalga'nın büyükannesinden...

"Çatısız Kuralsız"da Sandrine Bonnaire.

Fransız yönetmen Agnes Varda'nın 1985 yılında Venedik'te Altın Aslan ödülünü alan "Çatısız Kuralsız" filmi kuralları olmayan gezginci bir kızın serüvenlerini anlatıyor.

Film, Mona'nın cesediyle açılır; açlıktan, donarak ölmüştür. Ölüme giden süreçte, hayatına girdiği insanların ağzından Mona'yı tanırız. Film boyunca sadece tanık oluruz, özdeşleşmeyiz; Mona'yı kahraman olarak görmeyiz. Varda'nın kamerası, Mona'yı paralel olarak takip eder. Mona kareden çıkar; kamera konuyla ilgisi olmayan bir görüntüde (bir ağaç, çalılık vs.) durur, kesmeyle geçer. Kamera hareket halindeyken kadraja Mona girer, sonra çıkar gider. Varda'nın kamerası ve Mona, birbirini çok da umursamadan, birlikte yürüyen iki kişi gibidir. Mona, sırtında çadırıyla, otostop yaparak sürekli göçer. Seçtiği yaşam kesinlikle bilinçli bir tercihtir, boşvermişlik değildir. Karşısına çıkan her işte çalışır; yük taşır, tarlada budama yapar, çiftlikte çalışır. Alternatif hayatının kendine göre haklı nedenleri olduğunu bize kanıtlar. Bir sevgilisi olur ancak dayak yer; birliktelik demek "kural ve sınırlama" demektir." Felsefe yüksek lisansı yapmış bir çiftçinin çiftliğine konuk olur, adam ona çalışması için bir tarla ve yaşaması için bir karavan verir. Ancak Mona, istediği zaman çalışma taraftarıdır, "istendiği zaman" değil... Adamın onu, kaçmakla ve tembellikle suçlayan sözlerine "Patronlardan ve kurallardan sıkıldım" yanıtını vererek orasını da terkeder. "Çatının" bedeli olan "Kurallar" yine yakasına yapışmıştır. Budama işinde çalışmaya başlar, kendisine yeni bir çatı bulmuştur ama bu kez erkek işçiler aralarında kadın istemezler. Mona orayı da terkeder.

Tecavüze uğrar, pislik içinde yaşar, aç kalır ama asla özgürlüğünden vazgeçmez. Öykünün sonunda Mona'nın ölmesi "Çatısız kuralsız yaşamın sonu ölüm mü?" sorusunu akıllara getirse de, aslında çok doğal bir ölümdür Mona'nın ki... Çadırı ve tüm eşyalarını çıkan bir yangında yitirmiştir. Soğuktur, onun için ümit yoktur ama yaşama öylesine sıkısıkıya bağlıdır ki, oturup ölümü beklemez, susadığı için su aramaya çıkar. Çatılı ve kurallı olan bizler, kanserden, trafik kazasından, strese bağlı nedenlerden ("çağdaş" yaşamın "götürü"lerinden) can verirken, o da kendi hayatının getirdiği doğal nedenlerle can verir. Sonuna dek mücadele etmiştir. "Çatısız, Kuralsız ", süregiden düzene ayak uyduramayan, kendine özgü, bağımsız bir hayat geliştiren bir kadının belgeselidir. (G.Y.)

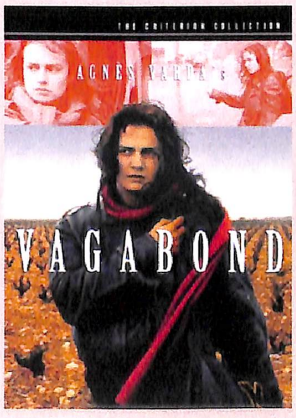

En kral mumya

Daha önce Boris Karloff ve Christopher Lee gibi büyük aktörler tarafından canlandırılmış tiplere hayat vermek zor gelebilir; fakat Arnold Vosloo bunu aşmış görünüyor.

The New York Post'un eleştirmeni "Çekici ve ürkütücü Imhotep rolündeki Vosloo filmde tüm dikkati üzerine çekiyor" diye yazmış, Arnold Vosloo'nun mumyasına ilişkin olarak. 39 yaşındaki Güney Afrika doğumlu aktörün küçükken en büyük hayali sinema alemine girmekti. Aslında, bugün sinema perdelerinde seyrettiğimiz ünlülerin pek çoğu küçükken böylesi bir düşü kafasının içinde barındırmıştır şüphesiz. Ama sözkonusu Güney Afrikalı bir çocuk olunca, bunun gerçekleşmesinin ne kadar zor olacağını tahmin etmek için çok zeki olmak gerekmiyor. Ülkesinde tiyatrocu olarak adım attığı sahneden çok geçmeden sinemaya sıçradı. Ödüller de kazanıyordu. 1988'de ailesine Hollywood'a gidip orada şansını denemek istediğini söyledi. Onlardan bu konuda destek almasına rağmen yeni kıtadaki ilk günleri biraz sıkıntılı geçti. Hatta çoğu gecesini eski otomobilinde geçirdi. Aldığı ilk roller genelde aksiyonlarda kötü adam tiplemeleriydi. Amerika'da B sınıfına giren bu filmlerden sonra 1992'de ilk A sınıfı filminde, Ridley Scott'ın "1492: Cennetin Keşfi"nde yeraldı. Ortalıkta saçı sakalına karışmış haldeki Guevara'yı canlandırmak üzere salındığı bu filmden sonra John Woo'nun Jean-Claude Van Damme'lı filmi "Hard Target"ta hain bakışlı Van Cleaf'i canlandırdı. Oynadığı karakterler kötüydü; ama bu, çocukluğunda ne olursa olsun Hollywood dünyasına girmek isteyen Arnold Vosloo için çok da önemli değildi. Daha ziyade çocuklara yönelik olan "Zeus and Roxanne"de bu kez bıyıklı bıyıklı dolaşıyordu ortalıkta ve filmdeki yunusu yakalayıp satma niyetindeki Claude Carver'dı. Zaman zaman B filmlerde, televizyon dizi ve filmlerinde oynamaya devam eden Vosloo tüm bunlara karşın 1999'daki "Mumya"da Imhotep'i canlandırana dek pek dikkat çekmemişti. Filme adını veren kişiyi canlandırması bir yana belki "Mumya"da en fazla hayrana sahip olan oyuncu oydu. Filmin çekimlerine başlamadan önce bir süre rolüne hazırlanan ve filmde de vücudunu bolca sergileyen Arnold "Mumya" Vosloo zaten kostümünü (!) ilk gördüğünde de çok şaşırmış: "Bay Vücut değilimdir; fakat biraz alıştırma yapmıştım. Sonunda Londra'ya vardığımda bana kostümümü gösterdiler: neredeyse bir posta pulu büyüklüğündeydi." Belki "Mumya Geri Dönüyor"dan sonra yeni bir hayran kitlesi kazanmıştır ülkemizde. Bir ilginç anekdot daha: 17 Ağustos depremi sırasında Vosloo, İtalya'daymış. Fendi Modaevi bir defile düzenleyerek gelirini depremzedelere bağış olarak gönderecekmiş. Onur konuğu olan Arnold Vosloo da ufak bir katkıda bulunmuş. Vosloo'severlerin ilgisini çekecek bir özelliğinden bahsederek yazıyı noktalayalım: adam romantik komedi izlemeyi seviyor.

Kötü adamları oynamaktan yana bir şikayeti yok.

En çok Kartal Tibet'le çalışmış.

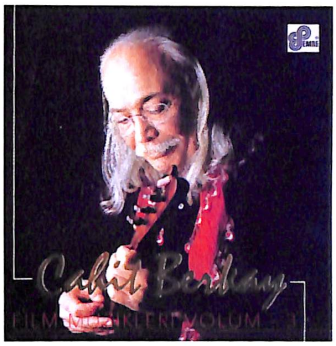

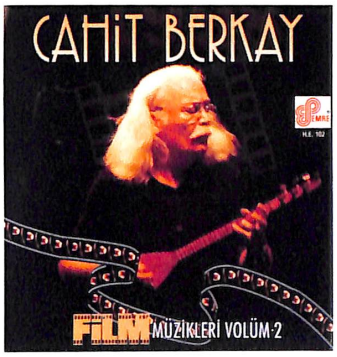

"Sevmezsen yapılmaz bu iş"

Cahit Berkay 1974 yılından beri film müziği yapıyor. Bugüne kadar 177 tane film müziği besteleyen ve bunlardan bazılarını albümlerde toplamaya başlayan Berkay'la film müziği üzerine konuştuk...

İlk albümünüze aldığınız film müziklerini nasıl seçtiniz, neleri göz önünde bulundurdunuz?
Birinci albümde müziklerini yaptığım ilk filmler var. Kronolojik bir sırası olsun istedim. 1974 senesinde başladım. Albümdeki çalışmalar, 1974 ile 1980 arasında yaptığım film müzikleri.

İlk albümünüzden önce diğer ikisini belirlemiş miydiniz yoksa, gelen tepkiler doğrultusunda mı bu karara vardınız?
Ben bu arşivi 8 - 10 sene evvel yeni baştan gözden geçirip bu proje kapsamında yapmayı düşünmüştüm. En az beş, altı tane hatta yedi tane olur diye düşünüyordum. O zamanlar plak firmasına teklif ettim. "Cahitçiğim enstrümantal satmaz," dediler bana. Öyle mi, dedim ben de. O zaman bunu yapabilecek gücüm olsaydı ben yapardım. Ama o masrafları karşılayacak maddi olanağım yoktu. Daha sonra Hüseyin Emre'yle çalışmaya başladık. O projeyi ben, Hüsevin'e açtım. Harika olur dedi; beraber yaptık. Şimdilik üç tane yaptım. Altı, yedi tane olur diye düşünüyordum ama belki bir tane daha yapacağım, bitecek. Çünkü insanlar diyorlar ki bütün parçaların aynı güçte etkisi olsun. Ama her parçanın olmuyor. Zaten bu bizim Türk sinemasındaki yanlışlardan bir tanesi. Müziğin, filmin çok önüne geçmesi. "Aman akılda kalıcı, güzel müzik olsun." Yani insanlar sinemadan çıktıkları zaman o müziği dinleyerek gitsinler. Halbuki sinemadan çıktıklarında, şu sahne ne kadar güzeldi, senaryo ne kadar güzeldi diyerek çıkmaları istenir normalde. Bu yüzden sanki bir kaset çalışması yapıyormuşsun gibi melodi kurgularını oldukça zengin tutmaya çalıştım ben.

Nasıl bir çalışma yapıyorsunuz, yönetmen filmi çekip bitirdikten sonra sizi harekete geçiren görüntüler mi oluyor?
70'li 80'li yıllarda, sinemanın yılda 250-300 tane film çektiği yıllarda oldukça hızlı çalışmak gerekiyordu. Bir buçuk saatlik bir filmi on beş günde çekiyorlardı. Üç gün bunun laboratuvarı, montajı, iki gün seslendirmesi derken açığa müzik yapmak diye bir tarz oluştu. Bir aşk sahnesi varsa duygusal müzik yapılması, gerilim sahnesinde de o duyguyu uyandıracak müzik yapılması gibi. Yanlıştı ama o zaman doğan pratik bir çözüm gibi görünüyordu. Mesela Ömer Kavur'la üç tane film yaptık, ödül aldık. Ömer, daha filmi çekmeye başlamadan "Cahit benim böyle bir projem var, senaryo gönderiyorum. Sen de bir yandan kendini hazırla. Şu kadar ay sonra laboratuvara gidecek, şu kadar gün sonra da seninle oturup filmi izleyeceğiz," derdi. Ama Ömer kendi projelerinin finansmanını kendisi düzenlediği için, gerekli ne kadar zaman ve emek varsa bunları eksiksiz yapmaya çalışır.

En çok hangi yönetmenle çalıştınız?
En çok çalıştığım yönetmen Kartal Tibet. Ben 20-25 tane Kemal Sunal filmi yaptım. Bunların herhalde on beş tanesini Kartal Tibet'le yaptım. O dönemin yönetmenlerinin hepsiyle çalıştım. Atıf Yılmaz'la, Yılmaz Atadeniz'le çalıştım. O kadar çok yönetmen var ki. Ama genç kuşakla çok diyaloğumuz olmadı. Artık yoruldum. Türkiye şartlarında film müziği yapmak büyük özveri işi. Sevmezsen yapılmaz bu iş.

Bizdeki film müzikleriyle yabancı film müziklerini tarz olarak karşılaştırır mısınız?
Olağanüstü farklar var. Bizde, sinema müziği adına okul yok. Ben alaylıyım. Zaman içerisinde kendi kendime yaşayarak öğrenmeye çalıştım. Yurt dışında, hele Amerika'da hiçbir şekilde tasarruf veya kısıtlamaya gidilmiyor. Dikkat edersiniz, çoğu filmde senfoni orkestraları çalar; bu da en azından 70-80 kişinin çalıştığını gösterir. Bestecisi aranjörü ve yardımcıları da düşünmek lazım. Türkiye'de

neden çok senarist yok? Neden Attila Ilhan ya da bir başka yazar hikayesinin film haline getirilmesini istemiyor? Çünkü karşılığında bir şey alması lazım. Türkiye'de yok böyle birşey. Senaristlik, bestecilik gençler için geçerli bir meslek olarak düşünülmüyor. Yurt dışında senaristlik, film müziği yapımcısı çok yüksek mertebeler. Şüphesiz birikim isteyen meslekler. Film müziği yapmanız için öncelikle müzisyen olmanız gerekiyor. Türkiye şartlarında önce müzisyen olacaksın; sonra sinemayı seveceksin. Türkiye'de film müziği yapımcısı kaç kişi var ki?

Kaç yıldan beri bu işi yapıyorsunuz?
1974 yılında yirmi sekiz yaşındayken başladım.

İlk hangi filmle başladınız?
Atıf Yılmaz'ın "Deli Yusuf" isimli filmi. Filmde akıllı bir araba var. Sevmediklerine kapıyı çarpıyor mesela. Atıf Yılmaz, sadece efekt gerektiğini söyledi. Daha sonra "Ya Cahitçiğim kızla erkeğin buluştukları bir sahne var; oraya romantik birşey yapar mısın?" dedi. Dövüş sahnesi falan derken filmin baştan sona bütün müziklerini yaptık.

Kaç tane ödül aldınız?
İlk Altın Portakal'ı Korhan Yurtsever'in "Fırat'ın Cinleri" isimli bir filmiyle aldım. Herhalde 1978 senesiydi. Sonra "Kırık Bir Aşk Hikayesi" var Ömer'le birlikte çalıştığımız. 1980 veya 1982 yıllarıydı. 90'lı yıllarda "Gizli Yüz", 2000 senesinde de "Melekler Evi". Akdeniz Ülkeleri Film Festivali'nde "Herşeye Rağmen" isimli filmle, sanırım 1985-86 yıllarıydı, en iyi film müziği ödülünü almıştım.

Dışarıdan beğendiğiniz film müziği kompozitörleri kimler?
İtalyan kökenli Henry Mancini var. "Gladyatör"ün müziği çok güzel, hele "Zorro"nun hem efektleri hem müzikleri olağanüstüydü. "Zorro"da baştan sona kadar müzik koymuşlar ama hiç rahatsız etmiyor. O kadar bütünlük sağlıyor ki, zaten sinemada da önemli olan bu. Oluşması gereken duyguyu, heyecanı dozunda alıp yükseltmek ya da yok etmek. Müziğin bir film içerisinde çok görevi var.
Bugüne kadar yaptığınız film müzikleri içerisinde en beğendiğiniz hangisi?
En favorim Atıf Yılmaz'la yaptığımız "Selvi Boylum Al Yazmalım"; o kadar yerinde yapmışız ki.

Bir dizi için yaptığınız müzikle film müziği arasındaki farklar nelerdir?
İşçilik olarak bir fark yok aslında. Fakat sinemada insanlar direkt filme konsantre oluyorlar. Hatta beğenmeseniz bile biraz zor kaçarsınız. Ama evde seni televizyondan kopartacak bir sürü etken var. Dolayısıyla müzik televizyonda, ilgiyi tutmak için bir araç gibi de kullanılabiliyor. Akıcılığı sağlayacak geçiş müzikleri sinemada hiç kullanılmaz. Ama bir televizyon dizisinde 5-10 saniyelik boşluklara bile "Acaba ne olacak?" duygusunu sağlayacak küçük müzik pasajları konuyor.

Bugüne kadar kaç tane film müziği yaptınız?
177 tane film müziğim var. Ben uzun bir dönem yurt dışında kaldım. Olmadığım dönemde, yaptığım müzikleri harmanlamışlar. Meela "Kapıcılar Kralı"nın müziklerini ben yapmadım. Hatta "Kapıcılar Kralı" için mekan ararken, tesadüfen bizim apartmanı bulmuşlar. Babam da o zaman yöneticiydi. "Siz Cahit'i tanıyor musunuz?" diye sormuş. Arkadaş olduğumuzu öğrenince onlardan elektrik parası bile almamış.

Reklam müziğiyle ilgilendiniz mi?
Çeşitli reklam filmlerine müzik yaptım. Petrol Ofisi, Coca Cola, halı reklamı... Özellikle çikolata reklamlarına çok müzik yaptım. Ama müthiş bir tempo istiyor. Demoyu dinlettikten sonra hemen o akşam ya da ertesi akşam stüdyoya girip bitmiş halini onlara bant olarak vermemiz lazım. Bazılarına ağlamak gibi gelebilir ama hakikaten çok parasız dönemlerimiz oldu. İyi ki telif yasaları işlemeye başladı da biraz rahat bir yaşamımız oldu. Aynı zamanda iktisat fakültesi mezunuyum ama hiçbir zaman bu işi yapmayı düşünmedim.

SÖYLEŞİ: SENEM YILMAZ

Safter Yılmaz Hollywood'dan Bildiriyor

SAVAŞ FİLMLERİ REVAÇTA

21'inci yüzyılda Hollywood stüdyoları hâlâ yarım asır önceki İkinci Dünya Savaşı'nın kahramanlık öykülerini beyazperdeye getiriyor.
Amerika'da Memorial Day denen savaşta hayatlarını kaybedenleri anma gününde 3214 sinemada gösterime giren "Pearl Harbor" filminin ilk iki haftasında 118 milyon dolar gişe yapması İkinci Dünya Savaşı filmlerinin yeni nesiller tarafından da hâlâ ilgiyle seyredildiğinin ispatı olarak kabul edilirken, Hollywood stüdyoları milyonlarca doları yeni savaş filmlerine yatırmış durumdalar.
1998'de "Er Ryan'ı Kurtarmak"ın açtığı İkinci Dünya Savaşı filmleri akımının devamı olarak kabul edilen 140 milyon dolarlık "Pearl Harbor"un eleştirmenlerden olumlu görüş almamasına rağmen rekor gişe yapması savaş filmlerinin sinemalara her yaştan seyirciyi çektiğinin işareti olarak kabul ediliyor.
Bu yıl Amerika'da sinemalara gelecek savaş filmleri arasında Bruce Willis'in başrolü oynadığı "Hart's War" başı çekiyor. MGM stüdyosunun bu yeni projesi, İkinci Dünya Savaşı'nın son aylarında bir Alman esir kampında geçiyor. Filmde esir kampındaki Amerikan albayı rolünde görülen Bruce Willis, beyaz Amerikalı esiri öldüren zenci askeri savunuyor. Filmin hikayesi, Alman esir kampında 27 ay kalmış olan Nicholas Katzenbach'ın kitabından alınmış.
MGM stüdyosunun sonbaharda sinemalara gelecek bir diğer savaş filmi de Nicolas Cage'in başrolü oynadığı "Windtalkers" olacak. John Woo'nun yönettiği bu filmde Pasifik savaşları konu olurken, Amerikan ordusundaki ırk ayrımı da ele alınıyor. Kung Fu filmlerindeki aksiyon sahneleri ile ünlü yönetmen Woo'nun Pasifik'teki savaşları gerçeğe en yakın şekilde filme çektiği belirtiliyor. Filmde bir Amerikalı denizpiyadesi rolündeki Nicolas Cage gizli mesajlar ileten kızılderili şifre askerlerini korumakla görevli olarak görülüyor.
Nicolas Cage, bu yaz Amerika'da sinemalara gelecek bir diğer savaş filminde ise İtalyan subayı rolünde görülüyor. Universal stüdyosunun "Captain Corelli's Mandolin" filminde İtalyan subayını canlandıran Nicolas Cage, işgal ettikleri Yunan adasındaki güzel rolündeki Penelope Cruz'a aşık oluyor. Ancak İtalyan'ların savaştan çekilmeleri sonucu adaya çıkan Almanlar eski müttefiklerini acımadan öldürüyor. "Shakespeare in Love" filminin yönetmeni John Madden'ın yönettiği film konusunu gerçeklerden almış durumda.
Bu yıl sinemalara gelecek İkinci Dünya Savaşı konulu bir film de Warner Bros stüdyosunun işgal altındaki Fransa ile ilgili "Charlotte Gray" olacak. Filmde Fransa'da Almanlara karşı direnen gizli yeraltı örgütü üyesi İskoç asıllı bir kadının sevgilisi İngiliz pilotunu kurtarması naklediliyor. Avustralyalı Gillian Armstrong'un yönettiği filmde başrolde Cate Blanchett'ı görüyoruz.

Sen de mi MTV!

2 Haziran'da dağıtılan MTV film ödülleri içerdiği gırgır şamatayla sinema aleminin dikkat çekici etkinliklerinden biri haline geldi. En iyi film ödülü ise tabii ki "Gladyatör"ün oldu.

1992'den beri müzik televizyonu MTV'nin "kendi çapında" dağıttığı Altın Popcorn'lar her geçen yıl daha fazla ilgi görmeye başladı. Gerek kategorilerinin ilginçliğiyle gerekse de Oscar'a taş çıkartan şovlarıyla tam anlamıyla "eğlence" dünyasının gözbebeği olmaya başlayan ödüllerin dağıtıldığı bu yılki töreni Jimmy Fallon ve Kirsten Dunst sundu. John Woo ve George Lucas gibi dünya sinemasının saygın isimlerini törende görmek de bir başka şaşırtıcı durumdu, kuşkusuz.
En iyi film: "Gladyatör"
En iyi aksiyon sekansı: "Görevimiz Tehlike 2", (Motosikletle kovalamaca sekansı)
En iyi öpücük: "Save the Last Dance-Bizim Dansımız", Julia Stiles ve Sean Patrick Thomas
En iyi kötü adam: Jim Carrey, "Grinç"
En iyi komik performans: Ben Stiller, "Meet the Parents-Zor Baba"
En iyi dövüş: Zhang Ziyi, "Kaplan ve Ejderha", (Tüm bara karşı dövüştüğü sahne)
En iyi kadın performans: Julia Roberts, "Erin Brockovich"
En iyi erkek performans: Tom Cruise, "Görevimiz Tehlike"
En iyi müzik anı: "Coyote Ugly-Çıtır Kızlar", (Piper Perabo'nun 'One Way or Another'ı söylediği an)
En iyi ekran takımı: Drew Barrymore, Cameron Diaz ve Lucy Liu, "Charlie'nin Melekleri"

En iyi yeni sinemacı: Sofia Coppola, "Virgin Suicides"
En iyi çıkış yapan erkek oyuncu: Sean Patrick Thomas, "Save the Last Dance-Bizim Dansımız"
En iyi çıkış yapan kadın oyuncu: Erika Christensen, "Trafik"
En iyi replik: "Keş misin, Focker?", Robert De Niro, "Meet the Parents-Zor Baba"
En iyi küçük rol: James Van Der Beek, "Scary Movie-Korkunç Bir Film"
En iyi giyinen: Jennifer Lopez, "The Cell-Hücre"
En iyi dans sekansı: Cameron Diaz, "Charlie'nin Melekleri"

Sam Raimi'nin çoğu eleştirmene yaranamayan; ama kültistler arasında rağbet gören filmi "Hızlı ve Ölü".

Sevdikleri kötü filmler

Eleştirmenlere göre en iyi filmler listelerine hepimiz alışığız. Peki onların da garip zevkleri yok mudur sizce?

TUNCA ARSLAN
One Eyed Jacks / Tek Gözlü Jack

Belli bir sempati ve sevgi, hatta "şefkat" duyarak pek çok kez seyrettiğim ama kötü bir film olduğu konusunda asla kuşku duymadığım öncelikli örnek, Marlon Brando'nun ilk ve son yönetmenlik denemesi olan "Tek Gözlü Jack / One Eyed Jacks". Oyunculuk kariyerinin zirvesindeki Brando'nun yönetmen koltuğuna oturma arzusundan, ama ille de bir western çekme tutkusundan kaynaklanan 1961 tarihli film, ülkemizde "Aşk ve İntikam" adıyla da biliniyor. Beyazperde tarihinin en pahalı yapımlarından biri olmasına karşın açık, kesin ve "parlak" bir fiyaskoyla sonuçlandığı, zamanında da dile getirilmiş... Gerçi filmi fazlasıyla beğenenler, bol yıldızla değerlendirenler de olmuş ama bence de can sıkıcı uzunlukta (141 dk.), "Ben bunları içki şişesinden öğrendim senyora" gibisinden komik diyaloglarla örülmüş, temposuz, başarısız bir filmdir "Tek Gözlü Jack". Marlon Brando, can düşmanının kızını baştan çıkartarak hamile bırakan ve bu sayede intikam alan silahşör-kovboy rolünde, oldukça afallamış durumdadır. Bir türlü "yönetemediği", "oynayamadığı" ve "kurgulayamadığı" neredeyse her sahneden, her plandan açıkça anlaşılmaktadır. Rol arkadaşları Karl Malden, Pina Pellicer ve Katy Jurado da ondan geri kalmazlar. Kısacası, çok sevdiğim büyük bir oyuncunun ne derece başarısız-kötü bir yönetmen olabileceğini gösterdiği, saygı duyulması gereken bir tutkuyla yapıldığı, öte yandan da "western olsun da çamurdan olsun" diye düşündüğüm için karşıma her çıkışında seyretmeye çalışırım "Tek Gözlü Jack"i.

CUMHUR CANBAZOĞLU
Camoka'nın Dönüşü

Televizyon kanallarının artmasıyla yeni yeni gündeme gelmiş, orada burada bir, iki incelemeye konu olmuş, yıllar yılı ciddiye alınmamış, sinema dahi sayılmamış, alay edilmiş eski Türk filmlerine, özellikle tarihi ve fantastik yapıtlara karşı üretilmiş haksız eleştirilere bir tepki ve bir iade-i itibar esprisiyle filmimi bunlar arasından seçiyorum. Adı "Camoka'nın Dönüşü", yönetmeni kendi çizgi romanı "Karaoğlan"ı defalarca beyazperdeye taşımış Suat Yalaz ve başrolü, Anadolu'da birçok özel hayranına rastladığım, çok sevdiğim Yeşilçam'ın en önemli karakterlerinden Danyal Topatan. Yıllar sonra öğrendiğime göre Yalaz'ın çok küçük bir bütçeyle, borçlarını ödemek için iki arada bir derede çektiği, Camoka'nın karşısına bu kez Karaoğlan'ın yakını Emircan'ı koyduğu, sık sık geriye dönüşler yardımıyla diğer filmlerden parçalar ekleyerek kotardığı bu film, tüm eksiklerine, tüm baştan savmalığına karşın bence Yeşilçam'ın en ünlü anti-kahramanını geleceğe taşıyan çok anlamlı, çok naif bir yapıt.

ENGİN ERTAN
Howard the Duck

'80'lerin malum video furyası esnasında izlediğim bu filmin sinema tarihinde ne kadar "nadide" bir yere sahip olduğunu ilkokul çağındayken elbette bilemezdim. Açıkça itiraf edeyim o zamanlar seyretmekten gayet keyif almış, hatta hafızam beni yanıltmıyorsa iki günlük kiralama süresinde "Howard the Duck"ı iki kez izlemiştim. "Ne büyük hıyarlık etmişim, artık nefret ediyorum" da diyemeyeceğim; çünkü aradan geçen zaman zarfında filmi tekrar izleme şansına sahip olamadım. Ama yıllar sonra internetle tanışınca ve kütüphaneme film-guide'lar girmeye başlayınca "Howard the Duck"ın çevrildiği 1986 senesinde eleştirmen ve izleyicileri nasıl çileden çıkarttığını öğrenmiş bulundum. O yıl tam yedi dalda aday olduğu Altın Ahududu ödüllerinden dört tanesini kazandığını (En Kötü Film dahil) ve yürütücü yapımcı George Lucas tarafından reddedildiğini de... Öyküye gelince; sadece ördeklerin ikamet ettiği bir gezegende yaşayan Howard yanlışlıkla dünyamıza gelir. Bir rock grubunun solistliğini yapan Beverly (Lea Thompson) ile dost olurlar ve Beverly arkadaşlarıyla Howard'ı gezegenine döndürmek için yardımcı olmaya çalışır. Veya bunun gibi bir şey. Esas unutulmaz olan öğelerse puro içip "Playduck" okuyan Howard,

dolgun göğüsleri olan dişi ördekler ve garip boyutlar arası yolculuk. '80'lerin gözde oyuncusu Lea Thompson'ı kabarık saçlarla izlemek keyifliydi. Aynı rol için Tori Amos'ın denemelere katıldığını yakın zaman öncesinde öğrenmek ise dehşet verici... Bu arada filmde zırvalayıp duran, bilim adamı bozması, Thomas Dolby kılıklı (filmin şarkıları Dolby'e ait) şapşalın Tim Robbins olması da şimdi düşününce insanın tüylerini diken diken ediyor. Allah aşkına bu kadar garipliğin birarada olmasına kim karşı koyabilir ki?..

KUTLUKHAN KUTLU
The Quick and the Dead / Hızlı ve Ölü

"Unforgiven"ın silahşörün altını kazıma girişiminin ardından westerne yönelik yeni bir ilgi ve iade-i itibar rüzgarı eserken, Sam Raimi bu filmle westernin köklü klişelerine yelken açarak bir tür "cilalı imajlar sergisi"

oluşturmuştu. "The Quick and the Dead"de Raimi'nin yaptığı, klişelerin içini doldurmaktan ziyade onları daha da şişirerek iyiden iyiye gerçekdışı bir boyuta taşımak. Sonuçta ortaya çıkan şey ise, kendini öykü ve karakter derinliği gibi dramatik gerekliliklerden muaf tutmuş bir cümbüş. Düello, bir mekanizma olmaktan çıkarılıp öykünün ta kendisi haline geliyor; westernin her döneminden karikatürler kasabanın tek caddesinde resmi geçit yapıyor; ve kasabanın saati her saat başını vurduğunda içlerinden biri Raimi'nin çizgi romansı tasarımının cansız parçaları arasında yerini alıyor. Tema niyeti neyse, Raimi adeta suratınıza koskoca bir kahkaha patlatıyor. "Ben bunu da daha önce gördüm, bunu daha önce gördüğümü de" diye düşünebilirsiniz, ama salt görsel üslupla beslenen ve sürekli "hani mama" diyen bu umarsız parodi, yelkenlerinizi bir değil birçok kez indirebilecek enerjiye sahip.

SEVİN OKYAY
Hard to Kill

Sanırım biz Steven Seagal'i bu Bruce Malmuth filmiyle tanıdık. "Above the Law / Nico" (1988) daha eski olsa da onu daha sonra gördük. Yani benim ilk Seagal'ım, "Hard To Kill"in (1989) Los Angelesli polisi Mason Storm'dur. Sanki bu iki film sonraki Seagal filmlerinden daha iyidir. Hele, henüz var olmayan Seagal hayranları dışındaki seyircilere de hitap eden, Vietnam'dan dönmüş Chicagolu polis sıfatıyla CIA ile çatıştığı "Above the Law". Ama ben nedense "Hard To Kill"i daha çok severim. Hani yoz bir politikacı hakkında bir şeyler öğrenir, bunun üzerine evini basıp karısıyla oğlunu öldürürler de, onu da öldü diye bırakırlar. Rip Van Winkle gibi sekiz yıl komada kalır (herkes onu öldü sanır), harikulade güzel hemşire Andy sayesinde iyileşir. Gene onun yardımıyla intikamını alır. Kelly Le Brock'la Seagal sanırım bu filmi çevirdiklerinde henüz evli değillerdi. Niye sevdiğime gelince, sıkı kavga sahneleri mi acaba? Bir de, nefret ettiğim her özelliğe perdede ve şahsen sahip Seagal'e olan akıl almaz hayranlığımdan belki. Filmdeki bir karakter, Storm için, "Gördüğüm en durdurulamaz orospu çocuğu" diyordu. Aynen öyle.

MURAT ÖZER
Hard Target / Zor Hedef

Hong Kong'un fethini gerçekleştirdikten sonra, yolu Amerikan film piyasalarına düşen usta aksiyoncu John Woo'nun ilk

Hollywood filmidir "Hard Target" (Zor Hedef). Sonraki filmlerinde piyasanın koşullarını kavrama fırsatını bulacak olan yönetmen, bu ilk filminde ne yazık ki Jean Claude Van Damme gibi bir 'yeteneksizlik abidesi'yle çalışmak 'gaflet ve delalet'ine düşmüştür. 1932 yapımı "The Most Dangerous Game" adlı filmin alabildiğine serbest yeniden çevrimi olan yapım, zevk için insan avı düzenleyen zenginlerin tuzağına düşen, ancak onlar için "zor bir hedef" olan Chance adlı garibanın öyküsünü anlatır. Geçenlerde Türkiye'ye de gelip, ne denli "şaklaban" olduğunu kanıtlayan Van Damme'ın, tipik "vur kaç" taktikleriyle donatılmış film, baştan sona kadar bir saçmalıklar zinciri biçiminde gelişir. Öte yandan, John Woo'nun "büyük kente düşmüş taşralı" şaşkınlığını üzerinden atabildiği anlarda, kendine özgü aksiyoner tavrını koyduğunu da görür ve pek az yönetmenin imgeleminden fışkırabilecek aksiyon sahneleriyle kuşatılırız. Hollywood kapılarının, Woo için bir daha açılmamak üzere kapanabileceği riskini fazlasıyla taşımış bir filmdir "Zor Hedef". Neyse ki usta yönetmen, Van Damme'in egoizmi ve yapımcıların acemiliği arasından sıyrılıp, has aksiyonseverin farkına varabileceği "son vuruşları" yapabilmiştir...

UYGAR ŞİRİN
Sliver

Sliver, röntgencilik üzerine bir film. Daha doğrusu, insanın başkalarının hayatını merak etmesi ve izlemesi üzerine. Üstelik sırf kendisinin doğru dürüst bir hayatı yok diye.
Hâlâ unutmadığım sahneleri

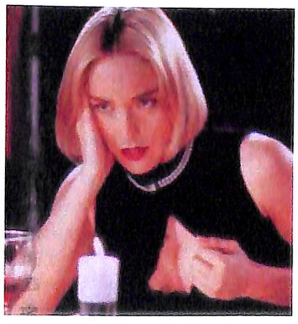

vardır: William Baldwin'in apartmanın dairelerine yerleştirdiği kameralardan insanları izlemesi (ki insan Baldwin'e mi acısın, o dairelerdeki paramparça hayatlara mı üzülsün bilemez), Sharon Stone'un, sevişmenin hemen öncesindeki ürkekliği ve tabii en sevdiğim yeri, finali: Stone, Baldwin'in neler çevirdiğini farketmiştir. Uzaktan kumandayı alır, Baldwin'e doğrultur. (Sanki Baldwin bir televizyonmuş veya kumanda bir silahmış gibi.) O sırada kamera Baldwin'dir, dolayısıyla kumanda bize, yani iki saattir onları "gözetleyen" seyirciye de doğrultulmuştur. Stone lafını patlatır: "Get a life". (Türkçe'ye nasıl çevrilir bilmiyorum; "kendine bir hayat kur" mu?) Düğmeye basar. Görüntü kararır. Son. Hiç beklemediğim halde gayet memnundum film bittiğinde. Tamam, bir başyapıt filan değildi ama, güzeldi işte. Salondan bir çıktım, meğer kimse sevmemiş.

BURÇİN S. YALÇIN
The Donor / Metres

Alenen, resmen, yeminlen bu film kadar kötü bir film seyretmedim. Geçtiğimiz aylarda sinemalarımızda gösterime girmiş ve bu ülke sinemaseverinin en

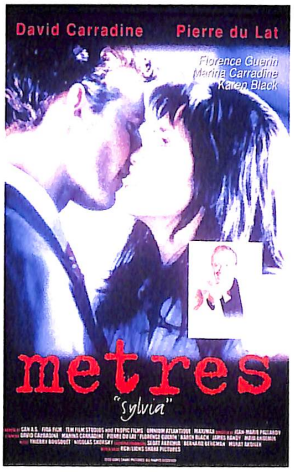

seçkin 1026 kişisi tarafından seyredilmişti. Biz de bazı sinema yazarlarıyla birlikte filme yapılan basın gösteriminde izledik bu Jean-Marie Pallardy filmini, ne şanslıyız! Gelin görün ki, ara verildiğinde pek çok sinema yazarının "ortadan yokolduğunu" söylemek gerek, ne kabalık! Halbuki biraz daha dayansalar hem unutamayacakları imgelerle dolduracaklar hafızalarını hem de "kötü film" nitelemesi konusunda yaşamlarına renk gelecek (Gerçi bu ikincisi için filmin ilk yarısı da yetiyor). "Metres"in en güzel yanı oyuncularının gösterdiği o yoğun çaba. Hele Pierre du Lat'ın kendisini bir paralayışı var ki, kaçırmış olmak yazık! Zaten filmden büyük bir keyifle çıkmamın müsebbibi oyuncuları. Fakat zevk alacağınız böyle çok özelliği var filmin. Mesela sadece mantık hatalarını takip ederseniz kahkaha dolu çok farklı mecralara doğru kulaç atabilirsiniz. Vallahi "Dansöz" bu filmin yanında "Yurttaş Kane" kalır.

MEHMET AÇAR
Kaijûtô no kessen: Gojira no musuko (Son of Godzilla) / Godzilla'nın Oğlu

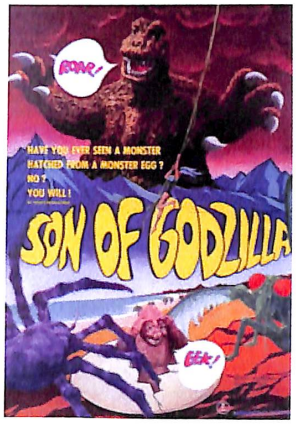

Japonların Godzilla filmleri tartışmasız kötü filmlerden oluşur ama onlarda beni büyüleyen bir şeyler vardır. Ne zaman karşıma çıksalar büyük bir ilgiyle seyrederim. Cine5, küçük bir Godzilla paketi almıştı yıllar önce. Ne yazık ki, çalışan insanların seyredebileceği saatlerde göstermediler; büyüklerin değil çocukların televizyon başında olduğu yayın kuşaklarında bozuk para gibi harcadılar bu paketi. Oysa "trash" tutkunları için nefis bir hazine vardı ellerinde... Kaçırdığım için hala çok üzüldüğüm bu paketten sadece övgüsünü çok duyduğum "Godzilla'nın Oğlu"nu baştan sona keyifle, yüzümde büyük bir gülümsemeyle izledim. Sinema tarihinde daha önce hiçbir film bu kadar kötü ve sevimli olmamıştı galiba... Bu haberi hazırlarken IMDB'deki "key words"leri arasında "baba-oğul ilişkisi" ibaresini okuyan Engin Ertan'ı gülmekten yerlere yatıran o ironik tema bütün filme hakim. Küçük Godzilla, ateş çıkarmayı öğreniyor, babasından fırça yiyor ve ne yazık ki şimdi hatırlamadığım daha başka bir sürü şey oluyor. Teknik açıdan zayıf, klişelerle dolu kötü bir film ama seyretmesi gerçekten çok keyifli. Keşke garip bir hayranlık duyduğum bütün Japon Godzilla serisini doya doya seyredebilsem...

İki ayrı evrende geçen filmin ilk bölümünde görünürde sadakatsiz olan Renee'yle tanışırız.

"Psikotik sanrılama!"

Başlığa bakıp, "Bu da ne?" demeyin. Slovenyalı araştırmacı Slavoj Zizek'e göre David Lynch'in "Kayıp Otoban"ındaki o meşhur değişimi ancak böyle açıklayabiliriz. Zizek'in Om Yayınları'ndan çıkan kitabının tam adı "Gülünç Yücenin Sanatı: David Lynch'in Kayıp Otoban'ı Üzerine".

"Kayıp Otoban"ı ilk olarak üniversitede seyretmiş, beğenmiş, daha sonra da anlamlandırmaya çalışmış ama zorlanmış ve sonuçta filmin içerisinde kaybolup gitmiştim. Bu konuda yalnız olmadığımı biliyordum. Filmi izleyenlerin büyük bir kısmı "Kayıp Otoban"ı belli açılardan anlamlandırmakta zorlanmış ama film bittikten sonra da uzun bir süre zihinlerinde kalan imgelerle meşgul olmuşlardı. David Lynch'in yapıtı hem Batı'da hem de bizde irili ufaklı, bağımlı bağımsız pek çok sinema dergisinde mercek altına yatırıldı. Fakat ülkemizde ilk kez film üzerine bir kitap yayınlanıyor. Om Yayınları'ndan çıkan, Slavoj Zizek'in kaleme aldığı, Savaş Kılıç'ın çevirdiği kitap "Gülünç Yücenin Sanatı: David Lynch'in Kayıp Otoban'ı Üzerine" adını taşıyor. Slovenya'nın ünlü düşünürlerinden, başta Freud'un kuramlarına yeniden yön veren Lacan hakkındaki çalışmaları olmak üzere politikadan felsefeye birçok alanda makaleleri bulunan Zizek, tüm bu çalışmalarında popüler kültür ürünlerinden örneklemeler yaparak açıklamaya çalışıyor fikirlerini. Örneğin, postmodern süper ego üzerine yazdığı "You May!" isimli makalesinde Viagra'ya gönderme yapan bir isim.

"Kayıp Otoban"ı da genelde Lacan'cı terminoloji yardımıyla açımlamaya çalışıyor Zizek. Gerçek, Büyük Öteki, Yüce gibi Lacan'cı terimleri kitabın çeşitli bölümlerinde, çeşitli filmlerden örnekler vererek anlatıyor. Ama bunu yaparken örneklerini gözle görülür şekilde popüler filmlerden veriyor olsa da ağır bir dil tercih etmesi ister istemez kafanızın karışmasına neden oluyor. "Keşke Lacan'a biraz daha vâkıf olabilseydim!" demeden edemiyorsunuz. Kitaba yazdığı önsözde Marek Wieczorek " (...) 'Gülünç Yücenin Sanatı: David Lynch'in Kayıp Otoban'ı Üzerine' karakteristik biçimde film kuramı, etik, politika ve siber uzama dalarak, Lynch'in filminin menzilini aşan konuları bir fener alayı gibi sunar," diyor. Gerçekten de Zizek birçok kavrama açıklık kazandırmak için ana meseleden sık sık sapmakta sakınca görmüyor. Bu arada, Benigni'nin "Hayat Güzeldir"inden Spielberg'in "Er Ryan'ı Kurtarmak"ına kadar, bazı filmleri de yorumluyor, Lynch'in filmografisindeki diğer filmlere de mutlaka şöyle bir uğruyor. Fakat tüm bu yorumları kavrayabilmek için öncelikle Lacan'cı psikanalizi derinlemesine biliyor olmanız gerekiyor. Dediğim gibi, her ne kadar bunları yeri geldikçe açıklamaya çalışsa da Zizek'in çabaları pek yeterli olmuyor. Lynch'in "Kayıp Otoban"ının iki ayrı evrende geçtiği üzerinde duran Zizek şöyle diyor: "(...) Kayıp Otoban'da da kuşkusuz, filmin ilk ve son sözü, kösnül baba figürünün (Bay Eddy) ölümünü duyuran 'Dick Laurent öldü'dür. Filmin tam anlatısı bu iki an arasında asılı kalan zamanda gerçekleşir. Başlangıçta Fred bu sözleri evinin diafonundan duyar; sonunda, kaçmadan önce kendisi bu sözleri diafona söyler. Döngüsel bir durumla karşı karşıyayız: Önce kahramanın duyduğu ama anlamadığı bir mesaj, ardından da kahramanın kendisi mesajı iletir. Kısacası, bütün film kahramanın kendisiyle yüzleşmesinin olanaksızlığı üzerine kuruludur, tıpkı kahramanın geçmişe yolculuk yaparak kendisinin gençliğiyle karşılaştığı bilimkurgu romanların zaman makinesi sahneleri gibi. (...)" (sf: 36) Kitap boyunca klasik "film noir" ile çağdaş "film noir" arasındaki farklılıklara da değinen ve okuyucuyu karşılaştırmalar yaparak enformasyon açısından besleyen Zizek'in, filmin tuhaf dramatik yapısını ve filmde olan biteni şu şekilde yorumladığını belirtiyor Wieczorek: "(...) Kayıp Otoban'ın üçte birlik kısmında, görünürde sadakatsiz olan karısını (Renee) öldürdüğü için ölüme mahkûm edilen kahraman (Fred) hapishane hücresinde açıklanamaz biçimde bir başka kişiye (Pete) dönüşür." Zizek'e göre iktidarsız koca ve esmer karısının sönük, yavan bir varoluşu vardır. Buradan Renee'nin cinsel bakımdan atik, femme fatale yeniden bedenlenişi olan Alice'in baştan çıkardığı Pete'in hayatına heyecan verici ve tehlikeli bir geçiş yaparız. Bu geçiş, karısının katlinden sonra Fred'in kendisini erkekliği güçlü bir aşık olarak "psikotik sanrılamasıdır" (Zizek'in terminolojisi).

Sonuç olarak, Zizek, Lynch'i ve "Kayıp Otoban"ı ciddiye alıyor. Elimizde duran bu çalışmaya da ciddiyetle yaklaşmakta yarar var.

BURÇİN S. YALÇIN

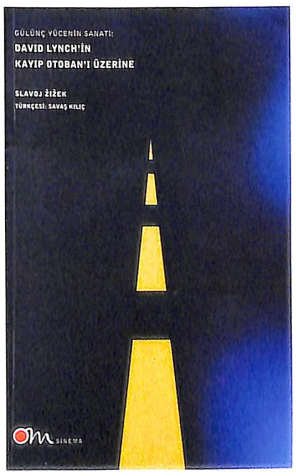

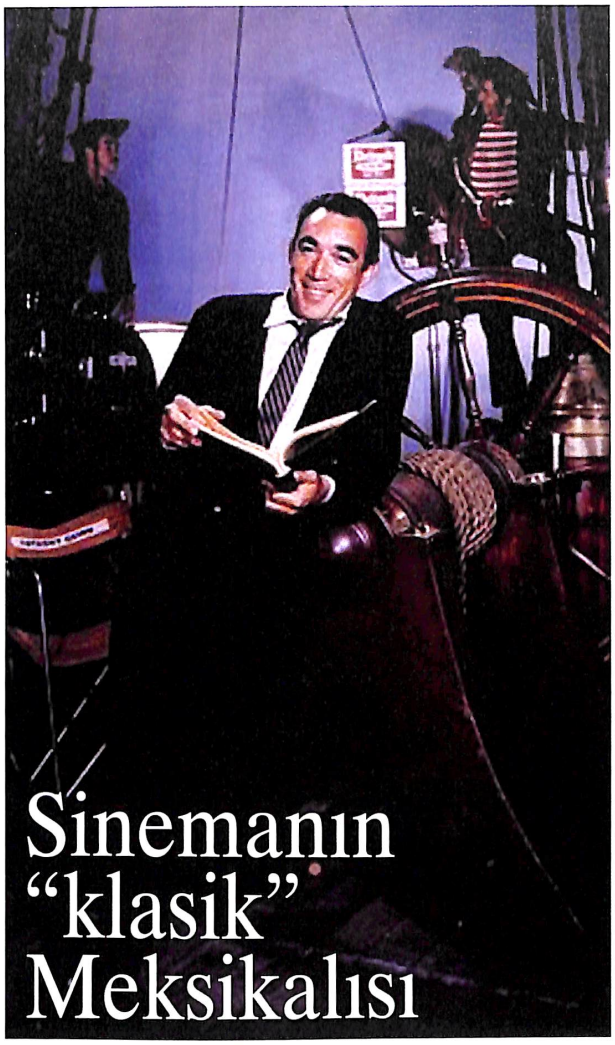

Sinemanın "klasik" Meksikalısı

Anthony Quinn diyince akla birçok film, birçok unutulmaz rol geliyor. Bu öyle bir yelpaze ki, Fellini'nin "Sonsuz Sokakları"ndan Elia Kazan'ın "Viva Zapata!"sına, Alexis Zorba'dan Hazreti Hamza'ya kadar uzanıyor...

Anthony Quinn 3 Haziran'da 86 yaşında bu dünyadan göçtü. Doğumu Meksika'nın fakir yıllarına denk düşmüştü. Sırf bu yüzden ailesi Doğu Los Angeles'a taşındı. Çocukluğunda çalışarak ailesine yardım etti: kasaplıkla uğraştı, boks yaptı, sokaklarda köşebaşlarında vaazlar verdi, mezbahalarda çalıştı... O günlerden Quasimodo'ları, çöl bedevilerini, Paul Gauguin'leri, Alexis Zorba'ları, "yaşlı balıkçı"ları, Hz. Hamza'ları canlandıracağı zamanlara gelecekti. 150'den fazla filmde oynadığı kariyeri boyunca neredeyse her ırk ve milletten karaktere büründü. Bunda İrlandalı bir baba ve Meksikalı bir anneden gelmesinin fiziğine kattığı egzotik havanın etkisi de var kuşkusuz. Yaşamı boyunca iki kez Oscar kazandı. İkisi de yardımcı erkek oyuncu dalında... İlki 1952'de "Viva Zapata!"daki Eufemio karakteriyle, diğeri de 1956'da Paul Gauguin'e hayat verdiği "Lust For Life"la. Belki de en iyi bilinen rolü "Zorba the Greek"teki Alexis Zorba'ydı. 1964 tarihli bu filmle en iyi erkek oyuncu Oscar'ına aday olduysa da o sene ödülü "My Fair Lady"deki Rex Harrison kazandı.

Sinema oyunculuğuna başladığı '30'ların ikinci yarısında gangsterleri ve kızılderilileri canlandırmıştı. '40'larda daha pahalı filmlerde yükselen bir oyuncu olarak yıldızı parlamaya başlamıştı. Bu sırada evlendiği eşi Katherine, dönemin en büyük yönetmenlerinden Cecil B. DeMille'in evlatlık kızıydı. Hatta ikisi beraber, ustanın 1947 tarihli, düşük bütçeli "Black Gold"unda oynadı. '50'lerde çok daha iyi filmlerde, çok daha yoğun karakterlere hayat verdi. Çok çalıştığı bu dönemde birçok başyapıtta yeraldı. Fellini klasiği "La Strada-Sonsuz Sokaklar", Gina Lollobrigida ile beraber boy gösterdiği "Notre Dame'ın Kamburu" bunlar arasındaydı. '60'larda biraz kilo aldı, esmer yüzü bir parça dolgunlaştı. 1962'de "Arabistanlı Lawrence"ta ahlaksız bir bedevi şefini canlı ve enerjik bir performansla canlandırdı. İki yıl sonra kaba bir Yunanlı köylüye beden verdiği "Zorba the Greek" geldi. 1965'te eşi Katherine DeMille'den boşandı. '70'ler Quinn'in düşük bütçeli filmlerde boy gösterişine tanıklık etti. Zaman zaman başvurduğu abartılı oyunculuk bu dönemde de yönetmenleri tarafından sınırlanmadı. 1978'de "Messenger of God-Mesaj"da Hz. Hamza'yı oynadı. 80'ler ise onun için pek yoğun olmadı. O onyıldan akıllarda belki de en çok "Lion of the Desert-Çöl Aslanı" kaldı. 90'larda "Revenge", "Last Action Hero-Son Muhteşem Kahraman", "A Walk in the Clouds"da oynayan Anthony Quinn'in son filmi Sylvester Stallone, Madeleine Stowe ve Andy Garcia'yla birlikte sahneye çıktığı "Avenging Angelo" isimli aksiyon ağırlıklı komediydi. Neyse ki öte dünyaya göçtüğünde bu son filmini tamamlamış olan Quinn, ruhu şad olsun, hep farklı uçlarda yeraldığı karakterlerle belleğimizde yer edecek.

Yaşamı boyunca üç kez evlenen oyuncunun 13 çocuğu vardı; bugün pek çoğu sanatın çeşitli dallarıyla meşgul olan...

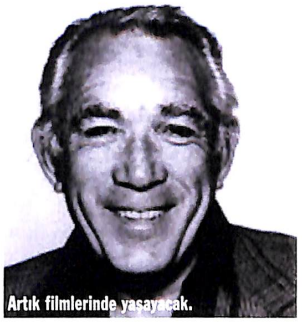

Artık filmlerinde yaşayacak.

5. Uluslararası Çevre Filmleri Festivali sonuçları

Uluslararası Uzun Metraj Film Yarışması: "Rien à Faire-Avare Günler", Marien Vernoux
Jüri Özel Ödülü: "Tundra'dan Yedi Şarkı-Seitsemän laulua tundralta", Anastasia Lapsui
Uluslararası Uzun Metraj Film Yarışması: "Münih/Munich-Secrets of a City", Michael Althen ve Dominik Graf
Monachus Monachus Uluslararası Belgesel ve Kısa Film Yarışması: "Pripyat", Nikolaus Geyrhalter
Jüri Özel Ödülü: "Çölün Mavi Gözü Aral", Kemal Öner
SİYAD Jüri Ödülü: "Pripyat", Nikolaus Geyrhalter ve "Guanche'nin Son Islığı-Wild Wild Canary", Petteri Saario
SİYAD Özel Ödülü: "Kuzey-Güney", Dominique Soyer
İstanbul Halk Jürisi: "Tuvalu", Veit Helmer

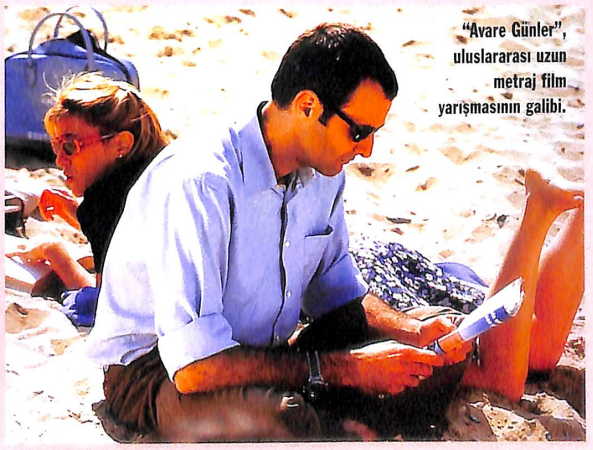

"Avare Günler", uluslararası uzun metraj film yarışmasının galibi.

Işık ve Gölge Atilla Dorsay

Gençlere benden farklı tavsiyeler

Bu yazıyı Cannes 2001'in kimi genel izlenimlerine ayırmak istiyordum aslında... Ama başka olaylar ön plana geçti. Özellikle üzerinde durmak, hatırlatmak ve belgelemek istediğim bir yazı. Ve aslında Cannes festivaliyle de bağlantılı.

Cannes 2001, bizim basında yansıdığının tersine çok başarılı bir şenlik oldu. Yarışma bölümünde yer alan filmler, bir-iki istisnasıyla hep olumlu karşılandı, tartışıldı. Bu şenlikten ve yarışmadan çok sayıda filmin bütün bir yıl boyunca adından söz ettireceğini ve bizde de keyifle izleneceğini sanıyorum.

İtalyan, Amerikan, Fransız ve Uzak-doğu sinemaları şenliğe yine damgalarını vurdular. Nanni Moretti'nin çok duygusal, ama kesinlikle melodrama sapmayan filmi "Oğlumun Odası", genel bir onayla Altın Palmiye aldı. Avusturyalı Michael Haneke'nin Fransız yapımı filmi "Piyano Ögretmeni" jüri ödülü ve kadın-erkek oyuncu gibi tam 3 ödülle döndü şenlikten... Tüm Haneke filmleri gibi tartışılacak bir filmdi bu... Ama önemi ve etki gücü yadsınamazdı.

Amerikan sinemasının yenilikçi ve öncü tavrı, David Lynch ve Joel Coen ustaların filmlerinde somutlaşmıştı. Bu açıdan ikisinin de en iyi yönetmen ödülünü ortaklaşa olarak almaları şaşırtıcı olmadı. Canlandırma sineması örneği ve bu dalda 1970'lerdeki "Kedi Fritz"den beri ilk kez yarışmaya katılan "Shrek" ise harika bir filmdi. Çok yakında bizim de göreceğimiz...

Asya'dan Tayvanlı Tsai Ming-Ling'den Japon Shohei Imamura'ya, yine Tayvanlı Hou Hsiao Hsen'den İranlı Mohsin Makhmalbaf'a kadar kimi unutulmaz filmler geldi karşımıza... Ve Asya sinemasının yükselişine tanıklık etmeyi sürdürdüler.

Yazıya gelince... Hürriyet başyazarı sayın Ertugrul Özkök'ün 24 Mayıs tarihli ve "Bir Kokteylin Perde Arkası" başlıklı yazısıydı bu... Görünüşte masum ve zararsız bir yazı. Sayın Özkök'ün zaman zaman (ve artık Pazar günlerini de beklemeden) yazdığı, politika-dışı, sanat, kültür ve pop-kültür üzerine yazılardan biri... Ama bakın, ne çok yan ve art anlam ve mesaj içeren...

Özkök yazısını, Bahçeşehir üniversitesinin Sinan Çetin'in Plato Film şirketiyle yaptığı bir anlaşmanın açıklanma kokteyli nedeniyle yazmış. Bu anlaşma gereği, sözkonusu okulun iletişim fakültesi öğrencileri, Plato Film'de staj nitelikli çalışmalar yapacak, daha mezun olmadan sinema ve reklam piyasasını tanıyacak ve böylece iş bulma olanaklarına kavuşacaklar.

Özkök gibi ben de üniversitelerin varolan kuruluşlarla pratiğe yönelik bir işbirliğine gitmelerine taraftarım. Öğrencileri hayata hazırlamak ve onlara ülkenin gerçek koşullarıyla önceden tanışmak olanağı vermenin ne zararı var? Olasılıkla da büyük yararı var.

Ama bakınız, sayın Özkök burdan yola çıkıp nerelere ulaşıyor... Önce Sinan Çetin için kimi saptamalar: "Çetin sadece sinemayı iyi bilen bir yönetmen değildir. Aynı zamanda iletişim piyasasını da çok iyi bilen bir işletmecidir. Yeşilçam gerçeğini seven bir insandır. Cesurdur. Sinema alanında uzman geçinen, kârlılığı küçümseyen ve bu kafalarıyla piyasa üzerinde terör estiren zihniyete karşı fikirlerini korkmadan savunur". Bu yağlı-ballı Çetin övgüsünden ve Sinan Çetin'i tam anlamıyla kahramanlaştırma ve gençlere örnek gösterme gayretkeşliğinden sonra, sayın Özkök hızını alamıyor ve bakın neler diyor: "70'li yıllardan itibaren Yeşilçam'a sırtını dönen, onu küçümseyen yeni bir zihniyet Türk sinemasına hâkim oldu. ( ) İdeolojik özelliği ağır basan sıkıcı filmler piyasaya girdi. Bu zihniyet, Yeşilçam müşterisini kaçırdı. Sinema salonları boşaldı". Ve bu durum sonucu, "son derece dramatik" bir dönem başlamış: "...yönetmenler, yıllarca ağır eleştiriler yönelttikleri devlete gidip para istemeye başladılar. Ama bu parayla yine sıkıcı filmler yapmaya devam ettiler".

Özkök bundan sonra eski Yeşilçam'a övgüler yağdırıyor, bunların hâlâ kimi kanalları kurtardığını söylüyor ve şimdi "tekrar iş yapan filmlerin piyasaya girdiği yeni bir dönemin başladığını" müjdeliyor.

Ertuğrul Özkök'ün tüm bu sözlerinin, bir başka birisinin, Sinan Çetin'in yıllardır katıldığı sayısız TV show ve magazin programında dile getiregeldiği düşüncelerinin tıpatıp aynısı olduğunu, bu işleri biraz izleyen herkes elbette farketmiştir. Demek ki, Hürriyet grubunun son zamanlarda tüm "iş yapan" yerli filmleri kendi binasında, kendi mensuplarına izlettirme operasyonu, bu sonucu verdi. Eğer Hürriyet grubu biraz daha sinemasever olup, bu gösterilerde diyelim ki son dönemin ödül üzerine ödül alan genç yönetmenlerinin, örneğin Nuri Bilge Ceylan'ın, Zeki Demirkubuz'un, Derviş Zaim'in filmlerini izlese ve filmlerle birlikte onları çağırıp biraz da onların sinema üzerine görüşlerini dinleseydi, Türk sinemasına bakışları da, sayın Özkök'ün yazısı da belki tümüyle farklı olurdu.

Özkök bir bilim adamı değil. Bir gazeteci. Ama karmaşık olayları böylesine basitleştirmeye nasıl eli varıyor, hayret... Örneğin "ideolojik özelliği ağır basan sıkıcı filmler" lafına dikkat ediniz... Hangi filmler bunlar? O yıllarda "ideolojik özellikleri ağır basan" başlıca yönetmenimiz Yılmaz Güney'di. Güney filmleri için herşey söylenebilir, ama "sıkıcı" oldukları bugüne dek hiç söylenmedi. Buna karşılık, doğrudur, özellikle 1980'lerden sonra, bireye, insanın derinliklerine eğilmeyi deneyen, psikolojik ağırlıklı çabalar oldu. Onlar genelde Yesilçam'ın, piyasanın ve genel-geçer seyircinin beklentilerine uymayan, ağır tempolu filmler yaptılar. Belki "sıkıcı" sözcüğü onlar için söylenebilir. Ama tüm o filmlerin de ideolojik olmakla en küçük bir ilgisi yoktu ki...

"The Son's Room"

1970'ler sonrası Yesilçam'ın çöküşü, Özkök'ün "ideolojik özelliği ağır basan sıkıcı filmleri"yle açıklanamayacak kadar çok yönlü ve karmaşık bir olgudur. Bunda, 1974'te başlayan TRT yayınları, aynı yıl yapılan Kıbrıs müdahalesi sonucu doğan ve hemen Hollywood filmlerini de kapsamına alan Amerikan ambargosu, biraz da bunların yan sonucu olan ünlü seks filmleri gibi çok çesitli olguların etkisi vardır. Ama temel etken, 1960-70'lerle birlikte patlayan Türkiye'nin büyük değişiminin sinemaya yansımasıdır elbette... Sizler, bugün ekranlarda izlediğimiz suya-sabuna dokunmayan klişeleşmiş Yesilçam filmlerinin, o masal ve kuklalar dünyasının, 1970'lerden bu yana öylesine değişen, hatta allak-bullak olan bir ülkeyi beslemeye devam edebileceğini nasıl hayal ediyordunuz ki?

Yönetmenlerimiz, doğrudur, hep devletten yardım istemişlerdir. Ama bunun utanıp sıkılacak ya da "son derece dramatik" bulunacak nesi var? Dünya üzerinde, nerdeyse devletten de güçlü olan Hollywood dışında-

ki tüm ulusal sinemalar, hem de yarım yüzyıldır, kendi devletlerinden yardım almaktadırlar. Hem de istemeden, talep etmeden... Devletleri onların bu yardımı hak ettiğini hep düşünmüş ve bu yardımı yapagelmiştir. Çünkü ulusal sinemalar, bir ülkenin, bir halkın en büyük tanıtım aracıdır, ulusal kimliğin evrensel düzeydeki en geniş ve büyük yansımasıdır. Devlet bu olaya niye yardım etmesin, niye sinemaya arka çıkmasın ki?

"İş yapan filmlerin geri dönmesi", herkesi, hepimizi memnun etmektedir kuşkusuz... Türk sinemasının seyircisiyle yeniden ilişki kurması, daha doğrusu kendisine yeni bir seyirci yaratması son derece olumlu bir olaydır. Ama, kaç kez yazdık ve söyledik... Sinema geniş ve çok-yönlü bir alandır. Bu alanda sadece geniş bir kitleye yönelik, iş yapma amacıyla yola çıkmış ve gerçekten de iş yapan filmler vardır, ama başka amaçlarla yola çıkmış, başka tür filmler de vardır ve olmalıdır. Sinemayı nasıl olur da yalnızca bir yatırım, bir ticaret ve bir üretim alanı olarak düşünebilirsiniz? Sinemanın sanat yanı ne oldu peki? Boşuna mı -ve bunca tartışmalardan sonra- ona Yedinci Sanat dediler? O yedinci sanat ki, elbette ilk başta geniş bir kesime hitap etmeyen, yenileyici, öncü, avant-garde, farklı ve cesur filmlerle kendisini yenileyecek, bir yaratış alanı ve bir özgün dil olarak varlığını koruyacak... Ne Picasso'nun ilk resimleri, ne Le Corbusier'nin ilk projeleri, ne Prokoviev'in ilk besteleri, ne Henry Moore'un ilk yontuları büyük kesime seslendiler. Tüm bu sanatçıların anlaşılması, kabul edilmesi yıllar aldı. Ama onlar olmasaydı, resim, heykel, mimarlık veya müzik sanatları bugünkü zenginlik ve özgünlüğe ulaşmış olabilir miydi?

Türk sineması 1970'lerde bitmedi, bir anlamda yeni başladı. Milat tarihi de Yılmaz Güney'in "Umut" filmidir (1970). Bu filmden başlayarak sinemamız dışarda tanınmaya başlamış ve ödül üstüne ödül almıştır. 1970 sonrası Türk sinemasının dünya üzerindeki ödül sayısı herhalde 100'ü bulmuş, belki de aşmış olmalıdır. Yalnızca Nuri Bilge Ceylan'ın "Mayıs Sıkıntısı" son 2 yıl içinde bir düzineyi aşkın önemli uluslararası ödülün sahibi olmuştur. (Oysa ondan önceki dönemde sinemamızın tek önemli ödülü, "Susuz Yaz"ın 1964 Berlin Altın Ayı'sıdır. Ama bu Metin Erksan başyapıtının da özlemle anılan klasik Yeşilçam'dan ne denli uzak olduğu bilinir)

"Kandahar"

Peki ama tüm bu dönem kötü müdür? Tüm bu filmler, ödüller ve başarılar hayal midir, düş müdür? Yoksa, kimilerinin sandığı gibi, kollarını tüm dünyaya yaymış bir sanat mafyasının, bir "solcular" ya da "enteller" organizasyonunun eseri midir? İnsan gerçekten şaşıp kalıyor. Ama Özkök, yazısının daha başında, bu uluslararası ödüller dayanağını çürütmeyi deniyor. Aynen şöyle demiş: "Bu yıl Cannes film festivalini kazanan İtalyan yönetmene bu ödülün sırf Berlusconi'ye karşı duyulan tepkiden verildiği yorumları yapılıyor. Bu beni hiç şaşırtmadı. Cannes film festivalini kazanan filmlerin piyasada neden hiç iş yapmadığını çok güzel açıklayan bir olay!"...

Bu tesbitin neresine eğilip hangi cümlesini eleştirelim, şaşırdım... Cannes festivalini kazanan filmler hangi piyasada hiç iş yapmıyor? Dışarda mı, Amerika'da mı, Fransa'da mı, bizde mi? Amerika'da yapmadığı doğru, çünkü kendi içine dönük bir büyük ada olan ABD'de genelgeçer seyirci Cannes'ı duymamış bile olabilir. Ama bundan bize ne? Fransa ve Türkiye dahil geri kalan ülkelerde ise, iş yapan Cannes galibi filmler var ("Ucuz Roman" gibi), iş yapmayanlar var...

Daha ötesi, bir başyazar, Cannes festivali gibi bir büyük kültür platformunun gerçek anlamından bu kadar habersiz olabilir mi? Cannes ve de başka festivaller ve ödül sistemleri (ki bunlara bir ölçüde Oscar'lar bile dahil edilebilir), en çok iş yapan/yapacak filmleri seçmek için düzenlenmiyor. En iyi, en sanatsal nitelikte filmleri seçmek için düzenleniyor. Saygın Cannes (ya da Berlin, Venedik vs.) jürilerine hep eleştiri gelir. Ama bunlar hep en iyi filmleri seçmedikleri içindir. En ticari filmleri seçmediler diye bir eleştirinin herhalde dünyada ilk kez Ertuğrul Özkök'ün kaleminden yapılmış olması ilginçtir.

Ayrıca, sayın Özkök'e sormak gerekir: tüm Avrupa'da, İtalyan seçimleri dolayısıyla, gerçekten de tam Cannes 2001'e denk gelen bir aydın tavrı ve tepkisi oluşmuştur. O günlerde Fransız gazetelerini izlediğim için çok iyi biliyorum. Silvio Berlusconi gibi bir medya kıralının, birçok Avrupa aydınına göre bir medya şaklabanının ve de dürüstlüğü üzerinde ciddi kuşkular dolaşan birinin İtalya'da başbakanlık koltuğuna oturması, ciddi Avrupa kamuoyunu gerçekten rahatsız etmiştir. Özkök bu Avrupalı aydın tavrına karşı mıdır? Böyle olaylarda bu tür ortak tavırların Avrupa'da aydın olmanın namusu gereği olduğunu, Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşmesini ve onunla aynı değerleri paylaşmasını savunan bir tavrın sahibi gözüken Özkök'ün bilmemesi ve bu tavrı küçümsemesi düşünülebilir mi?

"Shrek"

Ama daha vahimi de var... Sayın Özkök, yazısında, Türkiye'deki tüm iletişim fakültelerinde okuyan gençlere de seslenmekte ve onlara bizce çok gerici ve tutucu, giderek tehlikeli bir mesaj vermektedir: "Türkiye'deki iletişim fakültelerinin çoğunda iletişim sektörünün ekonomik bir iş alanı olduğu gerçeği dikkate alınmaz, hatta bu piyasaya çok düşmanca bakan bir zihniyet hâkimdir. ( ) Bu zihniyetle mezun olan çocuklar, meslek hayatlarının ilk 10 yılında çok mutsuz olurlar. Oysa 'piyasaya düşman' insan yerine 'piyasayı iyi yönde değiştirmek' arzusu olan insan yetiştirilse, hem öğrenci meslek hayatında mutlu olur, hem de iletişim sektörü kârlı çıkar".

Bunun Türkçesi şudur: Aman, siz gençler!... Okulda ya da iş hayatına daldığınızda, sakın ola ki muhalif, piyasa karşıtı ve bozguncu tavırlar benimsemeyin. En iyisi, düzenle hemen anlaşmak ve piyasa koşullarına boyun eğmektir. Bunu yapıp da, benim kuşağımın başına geldiği gibi, ilk 10 yılınızı kaybetmeyin. Düzenle baştan anlaşın, statükoyu hemen kabullenin. Örneğin Sinan Çetin amcanızın şirketine girip ondan feyz alın, onun gibi iş yapan filmler çekin... Kârlılık, kazanç ve kazanmak baş amaçlarınız olsun...

Kusura bakmayın ama, ben de, elbette Hürriyet'in başyazısından çok daha az okunan bu köşede, tam tersi bir şeyler söylemek istiyorum gençlere... Sizler, bu ülkede kimi şeylerin değişmesi için son ve artık tek umudumuzsunuz. Bizler yorulduk, yaşlandık, düzenle uyum sağlamak zorunda kaldık. Sizler, gençlik heyecanlarınızı daha yıllar boyu yitirmeyin, hep muhalif ve dikbaşlı olun ve öyle kalın, statükoları sarsmaya, değiştirmeye, dönüştürmeye çalışın. Sizler de teslim olduğunuz andadır ki, bu görev yeni kuşaklara, yarının gençlerine kalacak. Ama sizleri, daha okul çağı bile bitmeden, hertürlü başkaldırıyı bir yana bırakarak uslu ve uysal çocuk olmaya, boyun eğen, uzlaşmacı ve statükocu tavırlara davet eden hiçbir çağrıya kulak vermeyin... Anlı-şanlı başyazarlardan da gelse...

Profil

JOSH HARTNETT

hassas ve uyumsuz

İlk filmleri "Halloween H20" ve "The Faculty"deki rolleriyle ABD'de gençliğin yeni idollerinden biri olmuştu. Üç yılda çok yol alan 21 yaşındaki aktörü bu ay 200 milyon dolar bütçeli "Pearl Harbour"ın başrolünde Ben Affleck'le birlikte izleyeceğiz.

18 yaşın üzerindeyseniz Josh Hartnett'i gözden kaçırmış olmanız çok normal. Ülkemizde gösterilmeyen ve Amerika'da da pek uzun ömürlü olmayan televizyon dizisi "Cracker"ın ardından "Halloween H20: 20 Years Later"da Jamie Lee Curtis'in oğlunu canlandıran oyuncuyu bu ilk filminde izlediyseniz fazla etkileyici bulmamış olabilirsiniz ama "The Faculty"de dikkatinizi çekmiştir belki. Yine de bu iki filmin referansıyla onu, yeniyetmelerin kendilerine has sebeplerle aşırı ilgi gösterdiği gençlik yıldızlarından biri gibi görmeniz ve ciddiye almamanız gayet normal tabii. Fakat siz böyle düşünürken o çok yol aldı. İlk iki filminin onu bir gençlik idolü haline getirdiği doğru ama Hartnett son iki yıldır rol aldığı filmlerle bununla yetinmek niyetinde olmadığını gösteriyor.

21 Temmuz 1978'de San Francisco'da ikisi kız ikisi erkek, dört çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olarak doğan Josh Hartnett, ortaokulda bacağını incitip futbolu bırakmak zorunda kalınca teyzesi tarafından tiyatroya yönlendirilmiş. Tiyatro programı iyi olan bir okula devam etmek için Güney Minneapolis'e giden Hartnett'in eğitimi pek uzun sürmemiş ne yazık ki. Nedenini bir röportajında şöyle anlatıyor:

"Bir devlet okuluydu ve sanata ayırabilecekleri bütçe sınırlıydı. Bu yüzden de okula aldıkları herkesi mezun edemiyorlardı. 26 kişi aldılar ve ilk gün aramızdan sadece 7 kişinin mezun olacağını söylediler. Ne yöne gideceğini iyi bilmeyen genç bir oyuncu adayı için hiç de iyi bir başlangıç sayılmazdı. Ben de bir mektup yazarak düşüncelerimi bildirdim ama umursamadılar."

Böylece okula inancını kaybeden Hartnett, tiyatroyu bırakmasını istemeyen teyzesinin teşvikiyle "Tom Sawyer"ın oyuncu seçmelerine katılmış ve Huckleberry Finn rolünü alabilirse oyunculuktan vazgeçmemeye söz vermiş kendi kendine. İstediği rolü alınca da tiyatroda devam etmiş yoluna. Sonrasını az çok biliyoruz zaten. Reklam filmleri, sinemacılarca farkedilmesini sağlayan televizyon dizisi "Cracker", ilk filmleri "Halloween H20" ve "The Faculty" derken gelecek vaat eden genç aktörlerden biri oldu Josh Hartnett.

"Eğer başedebileceksen gençlik idolü olmakta bir sorun yok. Çılgın bir iş bu. Bir gençlik idolü olabilmenin bazı standartları var. Ben altından kalkabilecek miyim bilmiyorum" diyordu bir röportajında Josh ve asıl istediğinin tiyatro yapmak olduğunu söylüyordu. "Şöhret olmayı hiç düşünmedim. Bu hiç akla yakın gelmiyor biliyorum ama asıl istediğim tiyatro yapmak."

Bu beyanatıyla olduğu gibi sonraki filmlerindeki performansıyla da bir gençlik idolü olarak ondan yakışıklı görünmesinden başka bir şey beklemeyenleri şaşkınlığa uğratacaktı kısa zamanda. Onu "Cracker"da farkeden Sofia Coppola'nın Jeffrey Eugenides'in eserinden uyarladığı "The Virgin Suicides"taki Trip rolüyle beklenmedik bir çıkış yaptı ve ardarda çevirdiği filmlerle sürdürdü bu çıkışını. Kısa sürede birçok iyi yapımda rol alan aktör bugüne kadar canlandırdığı roller arasında kendine en yakın hissettiği karakterin Trip olduğunu söylüyor. "Oynadığım hiçbir karakter tam olarak ben değilim tabii ama Trip bana en yakınıydı" diyor. "'Here On Earth'teki Jasper'dan da bir parça taşıyorum çünkü hassas bir adamım ve bir uyumsuz olduğumu düşünmüşümdür her zaman."

"The Virgin Suicides"taki yönetmeni Sofia Coppola için "Çok genç olmasına rağmen her şeyin altından kalkabilecek güçte. Bu sadece setlerde büyümüş olmasından kaynaklanmıyor. Bir fotoğrafçı ve yıllardır kendi şirketlerini yönetiyor. Yeteneğini babasından almış, üstelik de çok tatlı ki bu her şeyi daha da kolaylaştırıyor" diyor.

"The Faculty"deki yönetmeni Robert Rodriguez ise onu bir başka etkilemiş anlaşılan. "Etrafında olmak bile harikaydı" diyor, "Çünkü neredeyse tamamen kendine ait bir yaşam biçimi yaratmış. İstediği şeyin peşinden anlamsız bir hırs ya da başka bir şey için değil istediği için gitmiş birini tanımak çok güzeldi ve bende başka şeyler deneme isteği uyandırdı."

Mesela yönetmenlik mi? Hartnett'in cevabı "Belki." Ama henüz oyuncu olarak yapacağı çok şey var. "The Virgin Suicides"ın ardından yetenekli bağımsız yönetmenlerden olan Tim Blake Nelson'ın modernleştirilmiş Othello uyarlaması "O"da Iago'yu oynayan Hartnett, hemen sonra Warren Beatty'nin uzun süre ertelenen projesi "Town & Country"de bir sürü tanınmış adayın arasından sıyrılarak Beatty'nin oğlu rolünü almayı başardı ve sonra da başrolünü Leelee Sobieski'yle paylaştığı "Here On Earth"e başladı. Korku filmlerindeki liseli çocuk rollerinden kurtulmuş görünen genç oyuncuyu bu ay Michael Bay'in 200 milyon dolarlık bütçesiyle gelmiş geçmiş en pahalı film ünvanını kazanan filmi "Pearl Harbour"da izleyeceğiz. Savaşa giden iki yakın dostun hikayesini anlatan film, "The Virgin Suicides"ın ardından Hartnett'in kariyerindeki ikinci dönüm noktası olabilir. Büyük olasılıkla önceki filmlerinin hepsinden çok daha fazla dikkat çekecek filmde başrolü Ben Affleck ve Kate Beckinsale'le paylaşan Hartnett iş trafiği yüzünden göçebe yaşamaya devam edecek gibi görünüyor.

"17 yaşından beri evimde yaşayamadım" diyor. "Bir yerlere yerleşecek kadar zamanım olmadı hiç. Doğru dürüst bir şey satın almadım. Henüz zamanı gelmedi herhalde. Her 10 dakikada bir beni yolda bırakan eski püskü bir jeep'im vardı. Ailemin baskısı üzerine onu değiştirdim ve bir Audi aldım o kadar. İyi bir araba ama ne yazık ki aylardır hiç binemedim."

"Pearl Harbour", hala gösterimde.

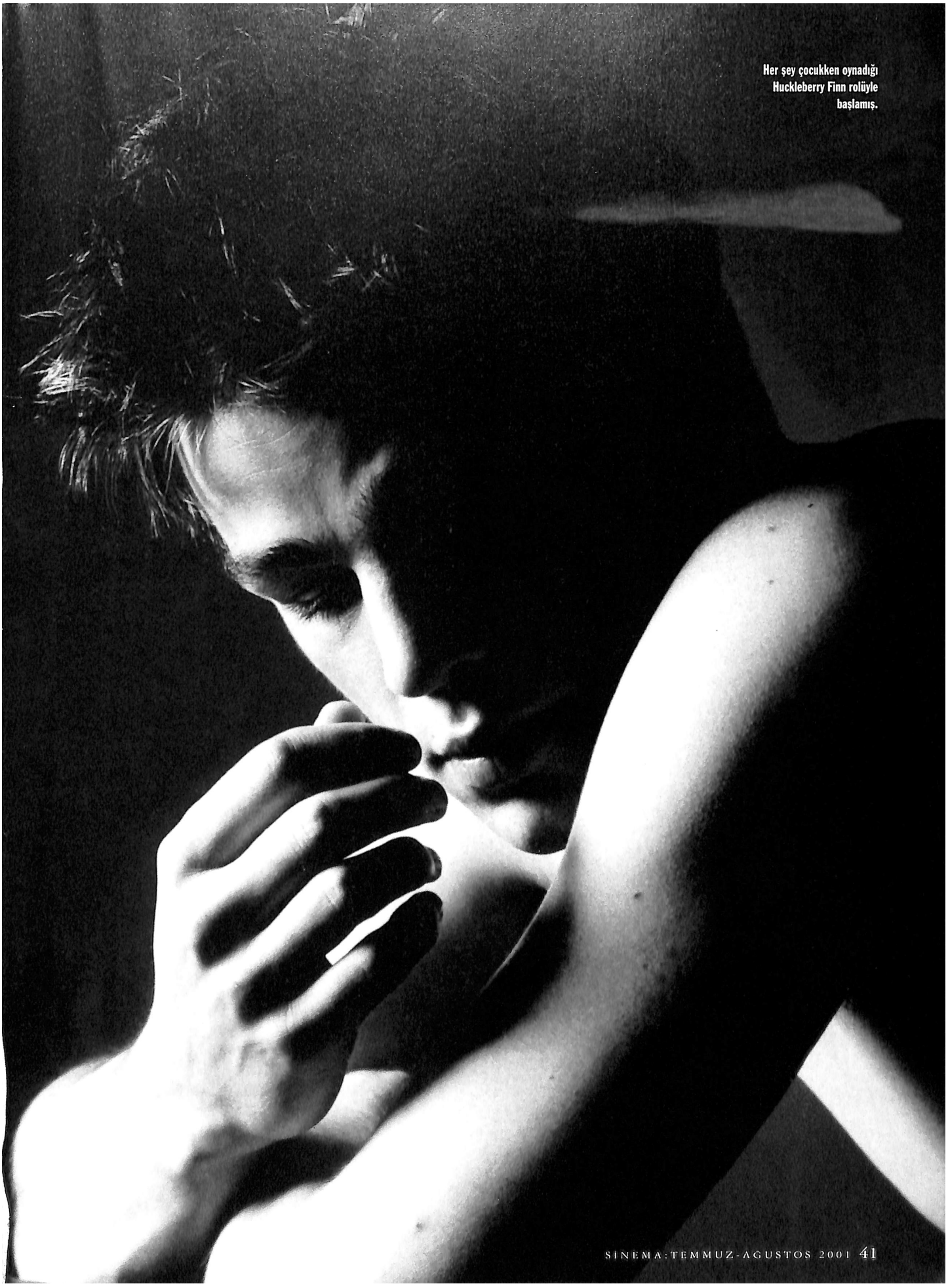

Her şey çocukken oynadığı Huckleberry Finn rolüyle başlamış.

Profil

THORA BIRCH

yaşıtlarından daha olgun

Çocuk yıldız olarak başlayan sinema macerası tüm hızıyla sürüyor. "Amerikan Güzeli"yle sıkı bir çıkış yapan oyuncu dokuz yaşından beri yönetmen olmayı planlıyor ama kameranın önünde yapacakları bitmedi daha.

Üstü başı kir pas içinde, keçeleşmiş saçları yüzüne yapışmış, gözleri korkudan faltaşı gibi açılmış okullu bir kız yorgunluktan titreyen bacaklarıyla tırmandığı patikanın sonundaki kiliseye ulaşır ve insanın kanını donduran bir çığlık atar... Bu yaz gösterime girecek İngiliz yapımı gerilim filmi "The Hole"un açılış sahnesindeki bu kızı çok iyi hatırlayacaksınız. Thora Birch, 1999'un beş dalda Oscar kazanan filmi "Amerikan Güzeli"nde orta sınıftan bir Amerikan ailesinin küskün kızı rolünde gayet etkileyici bir performans sergilemişti. Büyük ilgi gören filmin, kalabalık bir aday listesi içinden seçilen üç genç oyuncusu (Thora Birch, Wes Bentley ve Mena Suvari) arasında bu fırsatı en iyi değerlendirenin o olduğu söylenebilir aslında. Son iki yıl içinde ardarda dört filmde rol alan genç oyuncu, "Amerikan Güzeli"nin sıradan bir proje olmadığını hissetmiş zaten ama bu kadar ilgi göreceğini tahmin etmemiş anlaşılan.

"Çok orijinal ve çok güzel bir senaryosu vardı" diyor. "Hele bir de oyuncuların kimler olduğunu duyunca 'Vay be, bu gerçekten müthiş bir deneyim olacak galiba' diye düşündüm. Filmden sonra bambaşka bir hayat başladı. Eğlenceli ve çılgınca bir hızla akmaya başladı her şey."

Sinemanın 90'lı yıllarda çıkış yapan bir başka genç yıldızı olan Christina Ricci'yi andıran, yaşıtlarından farklı bir havası var onun da. İki genç oyuncu fiziksel olarak da birbirine benzetiliyor ve sık sık karşılaştırılıyorlar zaten. İkisinin de daha aklıbaşında, daha soğukkanlı ve daha ağırbaşlı bir tarzı var. Ayrıca ikisi de gençlik filmlerinde oynamadan, yaşıtlarından biraz farklı bir yoldan geldiler bulundukları noktaya.

"Sevdiğim bir senaryo okuduğumda rol almak istiyorum. Genellikle özgün şeyler arıyorum ama senaryo, kadro ve yönetmen de önemli tabii. Hoşuma giden 'ortalama' bir gençlik filmiyle karşılaşsam rol almak isterim" diyen Birch görüldüğü gibi gençlik filmlerine karşı değil aslında, öte yandan Christina Ricci'yle karşılaştırılmak hiç hoşuna gitmiyor. "Bir ara çok karşılaştırılıyorduk ama sonunda bitti" diyor. "Bu ikimize de haksızlık, üstelik beni gerçekten deli ediyor."

Zaman zaman o da kendini yaşıtlarından olgun hissettiğini itiraf ediyor ve bunu oyunculuğa çok erken yaşta başlamasına bağlıyor. 19 yaşındaki yıldızın geçmişine baktığınızda ömrünün yarısından fazlasını kamera karşısında geçirdiğini görüyorsunuz. 11 Mart 1982'de Los Angeles'ta dünyaya gelmiş Thora Birch. Carol ve Jack Birch çifti ilk çocuklarına yıldırım ve şimşek tanrısı Thor'dan esinlenerek Thora adını vermişler. Yeteneği çok erken farkedilince reklam filmleriyle çocuk yaşta başlamış oyunculuğa. İlk dizisi "Day By Day"de Molly rolünü aldığında 6 yaşındaymış. "Purple People Eater" adlı çocuk filmindeki rolüyle genç oyunculara verilen bir ödül bile kazanmış.

1990'da "Parenthood" dizisinde oynamaya başladığında, yani dokuz yaşlarında Thora geleceğini planlamaya başlamış bile. Olgunluk çağını yaşayan bir Hollywood yıldızınınkini aratmayan beyanatlar veriyordu gazetelere. Bir keresinde Los Angeles Times'a 24 yaşına geldiğinde yönetmen olmayı düşündüğünü, daha sonra bir yılını buz pateni yaparak, bir yılını kadın polis olarak geçireceğini ve sonunda da şarkıcı olacağını söyledi. Her şeye rağmen normal bir çocukluk geçirdiğini düşünüyor.

"Çalışmadığım zamanlar herkes gibi okula giderdim ve onlar gibi normal şeyler yapardım" diyor. "Oyunculuğa başladığımda o kadar küçüktüm ki diğer çocuklar durumun farkında bile değildi. Anlayacak yaşa geldiklerinde ise artık buna alışmışlardı, onun için de umursamıyorlardı."

Soyadını kullanarak rol aldığı ilk filmi Elijah Woods'la birlikte rol aldığı "Paradise"dı. Bir yıl sonra "Patriot Games"da ve daha sonra 1994'te "Clear And Present Danger"da Harrison Ford'un kızını oynadı. Bu arada "Hocus Pocus" ve "Monkey Trouble" gibi aile filmlerinde de rol aldı. Çocuk rollerinden kurtulduğu ilk filmi Melanie Griffith'in gençliğini oynadığı 1995 yapımı "Now And Then" oldu. Ertesi yıl "Alaska"da rol aldıktan sonra da bu yoğun tempo aniden duruverdi. Üç yıl süren bu mola kendi tercihi değildi ve uzadıkça da endişelendirmeye başlamıştı Birch'ü.

"Pek hoş bir dönem değildi" diye anlatıyor. "İyi bir tarafı yoktu. İsteyerek ara vermemiştim. O yaşta biri için rol bulunamıyordu sadece. Geri dönememekten korkuyordum. Her seçmede ya bu da olmazsa diye sorup durduğum bir dönemdi ama denemeye devam ettim."

Sonunda 1999'da "Night Ride Home" adlı bir televizyon filmiyle umduğu dönüşü yaptığında üç yıllık ayrılığın acısını çıkartırcasına iyi bir performans sergiledi ve aynı yıl "Amerikan Güzeli"ndeki Jane Burnham rolüyle esaslı bir çıkış yaptı. Kevin Spacey ile Annette Bening'in düşkırıklıkları içindeki mutsuz kızı rolünde öyle inandırıcıydı ki çoğu kişinin hafızasında Jane Burnham'la Thora Birch birbirine karıştı."Bunu biliyorum ve bundan nefret ediyorum!" diyor Birch. "Ben de gülebilirim! Ben de iyi vakit geçirebilirim!"

"Amerikan Güzeli" gösterime girmeden önce bu filmdeki imajından çok farklı bir tipi canlandıracağı "Dungeons & Dragons: The Movie" filminde oynamak üzere bir sözleşme imzalamış olması bu açıdan iyi oldu belki de. Popüler bir role-playing oyunundan yola çıkan fantastik macera filminde bir imparatoriçeyi canlandıran oyuncu olabildiğince farklı roller seçerek yola devam ediyor. "Dungeons & Dragons"tan sonra John Malkovich yapımı sıradışı bir komedi olduğu söylenen "Ghost World"de Steve Buscemi ve Illeana Douglas'la birlikte oynadı ve sonra da bu yaz izleyeceğimiz psikolojik gerilim filmi "The Hole"da rol aldı. Aileleriyle öğretmenlerinin meraklı gözlerinden uzakta olmanın keyfini çıkartalım derken terkedilmiş bir sığınakta kapana kısılan gençlerin öyküsünü anlatan filmdeki rolünün etkisinden hala kurtulamadığını söyleyen Birch "Benim canlandırdığım karakter Liz, beş farklı insan gibi" diyor. "Dolayısıyla iddialı bir rol. Filmi çektikten beş ay sonra hala dünyaya onun gözleriyle bakabiliyorum ancak."

"Delik", 29 Haziran'da gösterimde.

"Amerikan Güzeli"nde oynadığı karanlık karakterle özdeşleştirilmekten hiç hoşlanmıyor ve "Ben de gülebilirim! Ben de iyi vakit geçirebilirim!" diyor.

Profil

ALEC BALDWIN

ABD başkanlığına doğru...

Bir dergi onu dünyanın en güzel 50 insanından biri seçmişti, bir başka dergi ise en seksi yüz oyuncu arasında gösterdi... Demokrat Parti bünyesinde yürüttüğü siyasi faaliyetleri önümüzdeki yıllarda daha da geliştirmeyi düşünen Baldwin sinemaya da ara vermiyor.

3 Nisan 1958 doğumlu aktör artık kırklı yaşlarını sürse de, siyaha boyanmış saçları ve etkileyici mavi gözleriyle hala kadın seyircilerin favori aktörlerinden.

Massapequa, Long Island doğumlu Alec Baldwin, George Washington Üniversitesi'nde siyaset bilimi okudu. Avukat olmak istiyordu ama New York Üniversitesi'nde drama bölümünü bitirdikten sonra aktörlük yaşamına başladı. Kendisi gibi oyuncu William, Stephen ve Daniel adlarında üç erkek kardeşe sahip Baldwin, "Sweet Revenge" ve "Dress Gray" gibi televizyon dizilerinden sonra sinemadaki ilk ciddi çıkışını 1987 yapımı "Forever Lulu" ile yaptı.

1988 onun için çok iyi bir yıl oldu. "She's Having A Baby"de Kevin Bacon'ın güvenilmez arkadaşını, "Beter Böcek"te (Beetlejuice) iyi kalpli şaşkın bir kocayı, "Married To The Mob"ta mafya adamını,"Sırdaş Radyo"da (Talk-Radio) hilekar bir yapımcıyı ve "Working Girl"de de aptal bir aşığı canlandırdı. Bunları, 1989 yılında oynadığı rock'n roll filmi "Great Balls Of Fire!" izledi.

1990'da People dergisi tarafından dünyanın en güzel elli insanından biri seçilen aktör, "Kızıl Ekim"deki (The Hunt For Red October) rolüyle ABD dışındaki şöhretini artırdı. 1990 yılında çekilen film için Baldwin, Connecticut'daki bir denizaltıda eğitim görmüştü.

Komedi filmi olan "The Marrying Man"de (1991) Kim Basinger ile romantik sahnelerde oynayan Baldwin, 1993 yılında Basinger ile evlenerek bunu gerçek hayatına taşıyacaktı. 1992'de çekilen "Patriot Games" filmindeki rolü daha sonra Harrison Ford'a teklif edildi. Çünkü Baldwin repliklerini beğenmemişti.

David Mamet'in yazdığı "Glengarry Glen Ross"da (1992) hepsi de birbirinden usta aktörlerin arasında ezilmeden kalmayı başardı. James Foley'in yönettiği filmde onu acımasız yönetici Blake karakterinde izlemiştik.

Kariyerine "The Shadow" (1994), "Ghosts Of Mississippi (1996) ile devam eden Baldwin, 1997 yılında oynadığı "The Edge"te yine çok deneyimli, usta bir aktör olan Anthony Hopkins'le aynı seti paylaştı. 1998 yapımı bir macera filmi olan "Mercury Rising"in yönetmenliğini Harold Becker yapmıştı. Oyuncuları arasında Bruce Willis, Miko Hughes, Chi Mc Bride ve Kim Dickens'ın da bulunduğu filmde Miko Hughes'ün canlandırdığı dokuz yaşındaki otistik bir çocuğun farkında olmadan çok gizli bir askeri kodun şifresini çözmesiyle gelişen olaylar anlatılıyordu.

Bir romantik komedi örneği olan "Nothing Hill"deki küçük rolünden sonra komedi filmi "State And Main"de Bob Barrenger karakterini canlandırdı.

Oyunculuğun dışında Baldwin, yazarlık ve yönetmenlik denemelerinde de bulundu. 1990'da "Law and Order" adlı televizyon dizisinin "Tabloid" adlı bölümünü yazdı. Bu yıl onu "The Devil and Daniel Webster"ın yönetmen koltuğunda göreceğiz. Filmde Jobez Stone rolünde de izleyeceğimiz Baldwin, Anthony Hopkins'le de bir filmde ikinci kez rol almış olacak.

Kim Basinger'la evlilikleri bitti.

Şu sıralar "Pearl Harbor"da karşımıza General Doolittle olarak çıkan aktör, kedi ve köpekler arasındaki değişmez çekişmenin anlatıldığı, bir animasyon filmi olan "Cats and Dogs"ta da Butch karakterini seslendiriyor. Evli oldukları dönemde bir televizyon röportajında kendisine dünyadaki en güzel sesin ne olduğu sorulduğunda, "Karımın sesi" diye cevap veren Baldwin ile Basinger'ın hiç bitmeyecekmiş gibi görünen evlilikleri bu yıl 12 Ocak'ta son buldu. Ireland Eliesse (aile arasında ona Addie derlermiş) adında bir kız çocuğu sahibi olan çiftin, aynı evi paylaştıkları dönemde on bir köpek, yedi kedi ve bir de kurtları vardı.

Siyaset bilimi okumasının sonucu olsa gerek, güncel politikayla da yakından ilgilenen Baldwin, oldukça radikal görüşlere sahip. Clinton-Monica davasının görüldüğü dönemde ülkesindeki Cumhuriyetçi Parti yöneticilerinin çürümüş, iğrenç, korkunç varlıklar olduğunu, bu kişilerin Clinton'a darbe vurmaya çalıştıklarını söylemişti.

"Final Fantasy: The Spirits Within", 3 Ağustos'ta gösterimde.
"Cats and Dogs", 10 Ağustos'ta gösterimde.

DERLEYEN:
SENEM YILMAZ

Profil

HUGH JACKMAN

avustralya sahnelerinden hollywood'a

Dünya onu "X-Men" ile tanımadan önce, sadece iki sinema filminde oynamış Avustralyalı genç bir tiyatro aktörüydü. Jackman şimdilerde star olmanın eşiğinde, değişik projelerle şansını deniyor.

Tiyatro sahnelerinde Juliet'e aşkını ilan ederken, ileride canlandıracağı bir çizgiroman karakterinin, hayranlarının köpeklerine isim olacağını kendisi bile hayal etmiyordu.

Doğduğu kent Sydney'de üniversite öğrenimini yaparken radyo haberciliğine merak sarmış, hatta bir süre amatörce uğraşmıştı. Ancak radyoculuğa devam etmedi ve mezun olduktan sonraki yıl aktörlük üzerine kurs gördü. O zamana dek farkedemediği oyunculuk yeteneğini keşfetmesiyle kendini Batı Avustralya Sanat Akademisi'nde buldu. İlk ciddi deneyimi "Neighbours" adlı televizyon dizisiydi. 1994'te mezun olduktan hemen sonra "Corelli" adlı bir başka televizyon dizisinde rol kapmayı başardı. Dizinin çekimleri sırasında Deborra-Lee Furness ile tanıştı ve romantik bir bağlılığın ardından evlilik geldi...

Bu arada oyunculuk hayatını tiyatro sahnelerinde de sürdürüyordu. "Güzel ve Çirkin"deki Gaston (çirkin olanı) rolünden sonra, "Sunset Boulevard"da oynadı. Royal National Theatre'ın 1999 yapımı "Oklahoma!" müzikalinde canlandırdığı Curly Mc Lain rolüyle en iyi erkek oyuncu dalında Olivier ödülüne aday gösterildi. Kimi eleştirmenlere göre Jackman, "Oklahoma!"da tüm zamanların en iyi Curly performanslarından birini çıkartmıştı.

Avustralya'da bir televizyonda sunuculuk yapan Jackman sinemayı da ihmal etmiyor, 1998'de "Paperback Hero", 1999'da da "Erskineville Kings" gibi sinema filmlerinde oynuyordu. İkinci filmiyle Avustralya Film Enstitüsü'nün en iyi erkek oyuncu ödülüne aday gösterilmişti. Bu arada kader Jackman için ağlarını örmeye başlamıştı.

X-Men çizgi romanını filme uyarlayanlar, yenilmez mutant karakterlerinden biri olan Wolverine rolünü, Dougray Scott'a teklif etmişlerdi. Eylül 2000'de çekimleri başlayacak olan "X-Men"in Wolverine'li sahnelerine Kasım'da başlanması gerekiyordu. Ancak Scott"ın bu tarihe kadar gelemeyeceği anlaşılınca yerini bir başkasının alması gerekti; işte o bir başkası Hugh Jackman oldu. Londra sahnelerinin tozunu yutmuş 31 yaşındaki aktörün, birdenbire fiziksel yönü ağır bir role soyunması gerekiyordu. Jackman deneme çekimlerine girdi. Bunun sonucunda yönetmen Bryan Singer ile tanışmak için bir Concorde'la New York'un yolunu tuttu. Singer onu son bir teste tabi tuttu.

"Bu noktaya geldikten sonra daha ileri gitmek zorundasın çünkü anlaşmayı onaylamadıkça işi vermezler," diyor Jackman. "X-Men"de oynamasının nedeninin, Dougray Scott'ın "Görevimiz Tehlike 2"de oynadığı için çekimlere gelememesi olduğunu, karısı Deb ile yeni bebek sahibi olmuş bir arkadaşlarını ziyarete gittikleri Los Angeles'ta menajerinden öğrenmiş. Ancak bu son andaki rol değişikliği, film gösterime girdikten sonra Jackman'ın, hakkında en çok konuşulan aktör olmasını sağlamış.

"Böyle bir rol almış olmak beni, geçen her an daha çok motive etti. Birden kendimi elimde bavulum, ayağımda sandaletlerimle Toronto'da buldum. Hava çok sıcaktı. Saçlarım kesildi, makyajım yapıldı, sıra pençelerime ve kostümüme gelmişti." Jackman'ın Wolverine haline gelmesi hiç kolay olmamış. Saçının şekli için üç hafta süreleri varmış. Çevresindeki 14 kişi saç stilinin nasıl olduğunu kontrol ediyormuş.

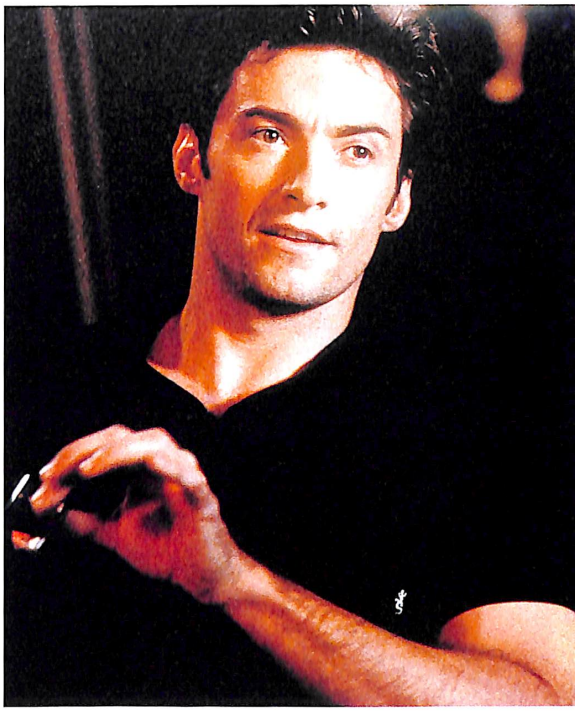

Filmde Rogue karakterini canlandıran Anna Paquin, Hugh için, "harika" sözcüğünü seçiyor. Söylediğine göre Hugh, bayan hayranlarından Russell Crowe kadar mail alıyormuş.

Jackman, henüz hayatta olan birini oynamak istiyor. Aynı Will Smith'in Muhammed Ali'yi oynaması gibi. "Bence oyuncu için büyük bir baskı. Ancak bu, canlandırılan kişiyi hayranlarının gözünde çok daha sağlam bir yere oturtur."

Aktör, bir yıl önce yönetmen Tony Goldwyn'le tanışmış.

"Bu harika bir şeydi çünkü Goldwyn'i aktör olarak da çok beğenirim." Daha sonra romantik komedi "Someone Like You" için Goldwyn'den teklif gelmiş. Bu rolü "X-Men"dekinin tam tersiydi... Jackman'ın, filmdeki rol arkadaşı Ashley Judd için yorumu kısa ama öz: "O muhteşemdi!" Jackman bu yaz ABD'de "Sword Fish" adlı bir filmle de seyirci karşısına çıkacak. Yönetmenliğini Dominic Sena'nın yaptığı filmde Jackman'ın rol arkadaşları arasında John Travolta da bulunuyor.

Piyano ve gitar çalmaktan, golf oynamaktan, windsurf yapmaktan hoşlanan Jackman'ın Oscar adında bir de çocuğu var.

"Bazıları Çabuk Bıkar", 10 Temmuz'da gösterimde.

Bir T-Rex'ten daha korkunç ne olabilir demeyin, daha Spinosaurus'u görmediniz.

"Eski" dostlar

Spielberg'ün 1993'te başlattığı fantastik macera devam ediyor. Dünyanın en gelişmiş sinema teknolojisiyle, tarih öncesinin en fazla merak uyandıran yaratıkları olan dinozorları beyazperdeye taşıyan Jurassic Park serisinin üçüncü filmi **"JURASSIC PARK III"** Ağustos'ta gösterimde. Bu kez yapımcılığı üstlenen Spielberg yönetmen koltuğunu yıllardır birlikte çalıştığı arkadaşı Joe Johnston'a bırakmış.

DERLEYEN: SENEM ERDİNE

aramızda

Steven Spielberg'in 1993'te gösterime giren filmi "Jurassic Park", bütün zamanların en fazla gişe yapan ilk beş filminden biri olmuştu. Film endüstrisinin en saygın isimlerinden biri olan Spielberg'ün adını bir kez daha zirveye taşıyan film, varolan bilgisayar animasyon teknolojisini sonuna kadar kullanarak 65 milyon yıl önce yaşamış dinozorları beyazperdede hayata döndürüyordu. Bu ticari açıdan dahiyane bir fikirdi. Artık ancak resmini görme şansımız olan milyonlarca yıl öncesine ait bu dev yaratıkları iki saat boyunca kanlı canlı seyretme fikri milyonları sinema salonlarına sürükledi. "Jurassic Park" Spielberg'ün en iyi filmi değildi belki ama insanların en büyük hayallerinden birini gerçekleştirmişti. Yönetmen çoğu sahneye kendi kişisel tarzını yansıtmıştı. Dikkat çekici kamera hareketleri, sağlam diyaloglar vardı filmde. Michael Crichton'ın çok satan romanı "Dino Park"tan uyarlanan öykü de yer yer şaşırtıcı olabiliyordu. Sonuç olarak, Spielberg ekibiyle birlikte gayet eğlenceli bir film çıkarmıştı ortaya. Eleştirmenler bile ufak tefek boşlukların üzerine giderek bu dev stüdyo filminin şanına leke sürmediler. 63 milyon dolar bütçeli film, Amerika'da 299, dünyada toplam 920 milyon dolar hasılat yaptı; video gelirleri ise 130 milyon doları buldu. En iyi görsel efekt, en iyi ses efekti ve en iyi ses gibi teknik dallardaki Oscar'ları toplayan "Jurassic Park"ın gösteriminden yaklaşık dört yıl sonra Universal Pictures'ta ve Spielberg'de bu kârlı girişimi sürdürme isteği başgösterdi. Ancak büyük bir merakla beklenen devam filmi "Kayıp Dünya - The Lost World: Jurassic Park", çoğu "Jurassic Park" hayranı için bir hayalkırıklığıydı. Eleştirmenler filmi, "hayal gücünden yoksun, pahalı ve şişirilmiş bir stüdyo filmi" diye tanımladılar. Seyircilerin büyük bölümü de eleş-

"T-REX'LERİN SALDIRGAN CİNS DİNOZORLAR OLDUĞU SANILIR, OYSA ONLAR

Dinozorlar takipte.

Yeni teknoloji ürünü dinozorlar daha korkunç, daha büyük ve daha gerçek.

tirmenlerle hem fikirdi. Spielberg ilk filmin arkasındaki ekibi yeniden biraraya getirmesine rağmen "Jurassic Park" kadar iyi bir film çıkaramamıştı. Yine de yığınla para dökülen pazarlama kampanyaları, gözkamaştırıcı özel efektler ve ilk filmin şöhreti sayesinde "The Lost World: Jurassic Park" bütün zamanların en iyi iş yapan on filmi arasına girmeyi başardı. 74 milyon dolara mal olan film bütün dünyada 614 milyon dolar hasılat yaptı. Filmin iyi tarafları da vardı ama ne John Williams'ın müziği ne de kusursuz özel efektleri filmi düşünüldüğü gibi "karanlık ama heyecanlı" bir başyapıt yapmaya yetmedi. Senaryo yazarı David Koepp, Steven Spielberg ve Universal Pictures'ın ikinci işbirliği sonucunda ortaya, para kazandıran ortalama bir stüdyo filmi çıkmıştı. Universal Pictures ile Spielberg'in "Jurassic Park" filmlerini bir üçlemeye dönüştürme kararlarını açıklamaları üzerine bütün umutlar yeni devam filmi "Jurassic Park III"e bağlandı. Bir bilimkurgu filmi ("A.I.") üzerinde çalışan Spielberg filmin yapım yönetimini üstlenerek yönetmen koltuğunu uzun zamandır birlikte çalıştığı yönetmen Joe Johnston'a bıraktı. Macerayı Michael Crichton'ın romanındaki karakterlerle devam ettiren senaryo bu kez Alexander Payne ve Jim Taylor'ın katkılarıyla Peter Buchman ve John August tarafından yazıldı. Ağustos sonu gösterime girecek üçüncü film, "The Lost World"deki olayların öncesinde geçiyor. John Hammond'ın genetik mühendislik ürünü dinozorlarını sergilediği Jurassic Park'taki dört kişinin ölümüne neden olan facianın üzerinden dört yıl geçtikten sonra Hammond'ın ikinci bir adada dinozorlarla ilgili deneylerine devam ettiği ortaya çıkmıştır. Başlangıçta kapalı tutulan dev yaratıklar laboratuvarı yerle bir eden fırtınadan sonra adaya dağılmış ve bir şekilde hayatta kalmayı başarmışlardır. Zengin bir maceraperestle (William H. Macy) karısı (Tea Leoni), yeni teorisi üzerinde araştırma yapmak için sabırsızlanan meşhur paleontoloji uzmanı Dr. Alan Grant'i (Sam Neill) kendileriyle beraber Isla Sorna denilen bu adaya gitmeye ikna ederler. Hammond'ın Isla Nubar'daki laboratuvarını ziyaret eden ilk kişi olan cesur dinozor avcısı Dr. Alan Grant, ikinci ada Isla Sorna'ya davet edilmesinin gerçek nedenini çok geçmeden anlayacaktır...

İlk iki filmden daha çarpıcı dinozor efektleri, daha etkileyici dev canlılar yaratabilmek için yine animatronic tasarım ve bilgisayar grafik alanındaki son teknoloji kullanılmış. Hareketli dinozor efektlerinin sorumluluğu yine Industrial Light & Magic'in yetenekli teknisyenleriyle birlikte çalışan dört Oscarlı Stan Winston'a ait ve görsel efektlerin başında ILM'nin usta sihirbazlarından biri var yine: Jim Mitchell.

Değişmeyen oyunculardan biri Dr. Alan Grant'i oynayan Sam Neill. Yeni macerada Sam Neill'e eşlik edenler arasında "Fargo" ve "Magnolia"dan hatırlayacağınız William H. Macy, "The Family Man" ve "Deep Impact"te izlediğimiz Tea Leoni, Allesandro Nivolo ("Face/Off"), Michael Jeter ("The Green Mile", "The Gift") ve ondört yaşındaki oyuncu Trevor Morgan ("The Sixth Sense", "The Patriot") var.

LEŞÇİDİRLER, ASIL SALDIRGANLAR SPINOSAURUS'LARDIR." JACK HORNER

Sinema tarihinin en yüksek hasılatlı filmleri arasına giren ve henüz hiçbir filmde aşılamayan bir efekt teknolosiyle çağdaş sinemanın teknik anlamda geldiği en son noktayı temsil eden iki filmin devamını çekmek üzere yönetmen koltuğuna oturan Joe Johnston zor bir işe soyunmuş görünüyor. Ancak üçüncü filmde yerini ona bırakan Spielberg'in eski çalışma arkadaşına güvenmek için iyi sebepleri var. Yeni film üzerinde çalışmaya 1999 Haziran'ında başlayan Spielberg ve Johnston'ın beraberlikleri, dahi yönetmenin sinema klasikleri arasında giren 1981 yapımı filmi "Kutsal Hazine Avcıları - Raiders of the Lost Ark" filmine kadar uzanıyor. O filmde görsel efektler için sanat yönetmenliği yapan Johnston'ın çalışması bir Oscar'la ödüllendirilmişti. 20 yıl sonra bu kez iddialı bir devam filmi yaratmak için birlikteler. Spielberg'in bu kez yapım yönetimini üstlendiği film için Johnston, "Umarım Steven'ın ilk film için yarattığı kadar çarpıcı bir öykü ve bir o kadar etkileyici efektlerle seyircinin karşısında olacağız. Ve bu konuda umutluyum çünkü benim bu işi yapmaya başladığım 70'lerden bu yana ve hatta Steven'ın 1993'te çektiği filmden bu yana önemli teknolojik gelişmeler oldu," diyor.

Üçüncü filmin teknik açıdan en büyük kozlarından biri, "Jurassic Park"taki çalışmasıyla dördüncü Oscar'ını kazanan Stan Winston ve onun maharetli ekibi. İlk filmin başarısında Winston ve ekibinin yarattığı nefes alıp veren, hareket eden, gerçek boyutlardaki dinozorların büyük katkısı var mutlaka, özellikle de 10.5 metre yüksekliğindeki Tyrannosaurus Rex denilen dinozor cinsinin. Winston ve teknisyenleri, Oscar'a aday gösterildikleri ikinci filmde olduğu gibi bu filmde de milyonlarca yıl önce yaşayan dinozorların robot kopyalarını yaratmak için hidrolik ve elektronik teknolojisindeki son gelişmelerden faydalanmışlar.

Winston'ın 10.5 metre boyundaki beş tonluk dinozoru T-Rex'le yeniden karşılaşacağız ama bu kez T-Rex sahneyi Winston'ın bu film için özel olarak tasarladığı yeni bir etoburla paylaşıyor: Başıyla timsaha, kuyruğuyla Dimetrodon'a ve korkutuculuğuyla Tyrannosaurus'u andıran 12 metre boyundaki Spinosaurus.

"T-Rex'ten daha büyük ve daha korkunç bir yaratık hayal edebilirseniz nasıl bir şeyle karşılaşacağınızı tahmin edebilirsiniz" diyor Winston. "Bu film için tasarladığımız Spinosaurus, T-Rex'ten daha büyük ve ağırlığının neredeyse iki katı, buna karşılık ona bir makine olarak bakarsanız çok daha iyi çalışıyor, daha hızlı hareket ediyor ve daha güçlü."

Yaklaşık 20 yıldır Winston'la birlikte çalışan John Rosengrant, Spinosaurus'u yapmaya 2000 yılının Ocak ayında başlamış. "1/16 oranında küçültülmüş bir modeli perdede göreceğiniz 12 metre boyunda, 11 ton ağırlığındaki dinozora dönüştürmemiz 11 ayımızı aldı," diyor Rosengrant. "Bize bu yaratıkların orta büyüklükteki cinslerinden birini yapacağımız söylenmişti."

Rosengrant ve Winston, bu film için tasarladıkları yeni dinozorların, ki içlerinde kanat genişliği 12 metreyi bulan bir Pterandon'da var, gerçek dinozorlara mümkün olduğunca benzemesini sağlamak için yine tanınmış paleontoloji uzmanı Jack Horner'ın danışmanlığına başvurmuşlar. İlk iki filmde dinozor uzmanı olarak Spielberg'e de danışmanlık yapan Horner, "Çoğunlukla T-Rex'lerin saldırgan cins dinozorlar olduğu sanılır, oysa onlar leşçidirler, asıl saldırganlar Spinosaurus'lardır" diyor. "En baştan beri Joe ve yazarlardan biriyle birlikte çalışırken ilk önerdiğim dinozor cinsi Spinosaurus'tu çünkü şimdiye kadar görülenlerden çok farklı ve filmin en dehşetli sahnelerine heyecan katacak bir dinozor arıyorduk."

Bu tarih öncesi canavarı şöyle tarif ediyor Hornes: "Etoburların en büyüğüdür. Yaklaşık 20 metre boyunda ve 7 ton ağırlığındadır. Yumurtaları, yuvası ve yavrularıyla ilgili bilgimiz yok. Mesozoik döneme ait bu yaratıkla ilgili bilgilerimizin tümü 1915'te Almanlar'ın bulduğu kemik kalıntılarına dayanıyor."

Spinosaurus'un sinema seyircisiyle ilk buluşmasında Industrial Light & Magic'in de çok önemli rolü var tabii. Filmin bilgisayar grafik çalışmaları on yıldır ILM'de çalışan Jim Mitchell'in liderliğinde yürütülmüş. Çarpıcı efektleriyle akılda kalan "Jumanji"de de yönetmen Johnston'la birlikte çalışan Mitchell, "Jurassic Park III"teki dinozorların bu kez her zamankinden daha gerçek görüneceğinden emin. Mitchell, "İlk filmden bu yana bilgisayar grafik teknolojisinde

"Jurassic Park III" ekibi iddialı, daha önce daha büyüğünü görmediniz.

"YENİ TEKNOLOJİMİZ VAR. GÖRÜLMEYE DEĞER BİR FİLM YAPTIK." STAN WINSTON

Cesur Dinozor avcısı Dr. Alan Grant'ın (Sam Neill) başı yine belada.

çok büyük değişiklikler ve gelişmeler oldu. Dolayısıyla dinozorların görüntüsü, derilerinin ve kaslarının hareketleri ve doğal çevreye uyumları ilk filmde yapabildiğimizden çok daha üstün" diyor.

Mitchell ve ILM çalışanları, Winston'ın ekibinin tam boyutta bir modelini yaratmasına gerek kalmayan bazı dinozorlar da tasarlamışlar. "Stan'in set için yapması gerekmeyen bazı dinozorları bütünüyle biz tasarladık" diyor Mitchell. "Aralarında bir Brachiosaurus, bir Ankylosaurus ve bir de Triceratops var."

Bilgisayar grafik teknolojisiyle yaratılan dinozorların oyuncularla ve çevreyle uyumunu sağlamak üzere Winston'ın ve ILM'nin kadrosuna destek veren Michael Lantieri de deneyimli bir efekt teknisyeni. Lantieri yeni filmde inanılmaz efekt çekimleri olacağını söylüyor. Spinosaurus'un alçalan bir uçağa ve Isla Sorna ormanlarından geçen bir tekneye saldırdığı sahneler bunlardan bazıları. Prodüksiyonun büyük bölümü gibi bu tekne sahnesi de Universal'in muazzam stüdyolarından birinde çekilmiş. Hawaii'nin çeşitli ıssız adalarında yaptıkları gerçek mekanlı çekimlerden sonra Universal'ın stüdyolarına yerleşmiş ekip. Set tasarımcısı Ed Verreaux'un tasarladığı setler arasında en dikkat çekici olanı dünyanın en büyük ikinci stüdyo setinde yaratılan Isla Sorna yağmur ormanları. Verreaux ile Dan Ondrejko'nun birlikte ortaya çıkardıkları orman, görüntüsüyle ve hatta kokusuyla gerçek bir ormandan farksız. Lantieri'nin teknisyenleri tarafından sete pompalanan nem ve sis sayesinde Hawaii'deki gerçek mekanlı çekimlerdeki rutubetli ortamın benzeri yaratılmış. Daha sonra muhtemelen Universal'in turistik ziyaretlere açılacak setlerinden biri olacak bu dev seti Hawaii'nin gerçek ormanlarından ayıran tek fark, prodüksiyona zarar verebilecek sivrisineklerin ve zehirli orman böceklerinin yokluğu belki de. Sadece orman değil, bir stüdyo setinde çekildiğinde inanamayacağınız başka doğa çekimleri de Universal'in muhteşem stüdyolarında çekilmiş. Oyuncuların derin bir vadiden inmek zorunda kaldıkları sahne için yaklaşık 20 metre yüksekliğinde bir dağ yüzeyi oluşturmaya müsait eğimli bir plato seçilmiş örneğin.

Her şeye rağmen yeni filmin en büyük sürprizleri dinozorlarla ilgili gibi görünüyor. Yapımcılar, bu konuda özellikle Jurassic Park'ın yeni sakini Spinosaurus'a güveniyorlar. Ama bu arada ikincisinden daha başarılı bulunan ilk filme dönüşler de var. "Jurassic Park"ın maceraperest dinozor avcısı Dr. Alan Grant üçüncü filmde yeniden başrolde. Meşhur paleontoloji uzmanını yine Sam Neill oynuyor.

"Daha önce hiçbir rolü iki kez oynamadım" diyor Neill. "Yeniden Dr. Grant olmak çok giyilmiş, rahat bir ayakkabı giymeye benziyordu. O eski ayakkabılarla gayet rahat ve mutlu hissettim kendimi. Sonuçta bu yine bir 'Jurassic Park' filmi, dolayısıyla bazı yönleriyle seyirciye tanıdık gelecek mutlaka ama bu arada yeni bir kadromuz, yepyeni bir hikayemiz ve yeni de bir yönetmenimiz var. Hikayemiz hızlı bir tren gibi ilerliyor ve yeni dinozorlarımız görülmeye değer. Bayağı heyecanlı olacağını düşünüyorum ve ben de sabırsızlıkla izlemeyi bekliyorum."

Winston'a bakılırsa üçüncü film, "Jurassic Park"tan da "The Lost World"den de farklı bir etki yaratacak bir film. "Dün o filmlerde yaptıklarımızı bugün tekrar etmiyoruz" diyor. "Yeni dinozorlarımız var. Yeni bir teknolojimiz var. Görülmeye değer bir film yaptık. Bir başka dinozor filmi yaptık diyemem. Hayır, bu yeni bir dinozor filmi!"

Bütün dünyada Temmuz ile Ağustos aylarında gösterime girecek film Amerika'da 18 Temmuz, Türkiye'de ise 24 Ağustos'ta gösterimde olacak. ■

Biri onları yine kızdırmış.

yaz sayısı 2001

mayıs sayısı hediyeli

Eski Atelye Derin yeni markası 'Derin'le yurtdışında

Ressam Kadir Akorak'ın özgün yorumuyla Yalıkavak'ta bir ev

Günnur Özsoy, Venedik Bienali'ne katılan sanatçılar Murat Morova, Ahmet Öktem, Güven İncirlioğlu, Xurban.net, Sermin Sherif ve küratör Beral Madra ile görüştü

Yazın sekiz harikası: dondurmalı serin tarifler

Tasarım ve dekorasyonda dünyadan son haberler

1 NUMARA HEARST

Oyuncu olmasa iyi bir
akademisyen olurdu herhalde.

HEM GÜÇLÜ HEM KIRILGAN

Ashley Judd

Hollywood'un entellektüel güzelini bu yaz ilk kez bir romantik komedide izleyeceğiz. "Someone Like You/Bazıları Çabuk Bıkar"da Gregg Kinnear'la başrolü paylaşan Ashley Judd bu kez New York'ta çalışan başarılı bir televizyon programcısını oynuyor.

Amerikan sansür kurulu, Oliver Stone'un "Natural Born Killers/Katil Doğanlar" filmini 17 yaşından küçüklerin seyredemeyeceği filmler kategorisine aldığında bu kararını yalnızca filmdeki şiddet sahnelerine dayandırmamıştı. Kararın en önemli gerekçesi, Ashley Judd'ın filmin seri katilleri Mickey ve Mallory'nin yaptığı bir katliamdan sağ kurtulan tek kişiyi oynadığı sahneydi. Kurul, bu sahneyi duygusal açıdan fazla yaralayıcı bulunca Ashley Judd'ın yer aldığı sahne filmden çıkarıldı. Kariyerinin ilk yıllarındaki genç bir oyuncu için ses getirebilecek bir Oliver Stone filminde rol almak önemli bir fırsattı mutlaka ve Judd böylece bu fırsatı kaçırmış oluyordu. Ama o her zaman yaptığı gibi yine bardağın dolu tarafını gördü. Bir röportajında kurulun bu kararını kendisine yapılmış bir kompliman olarak gördüğünü söyledi.

Zor bir çocukluk geçiren oyuncu olayları iyi tarafından görmeyi, kararlı ve sağduyulu davranmayı ve adımlarını bilerek atmayı çok küçük yaşta öğrenmek zorunda kalmış. Susan Sarandon'ın küçük kızını da peşinden sürükleyerek yollara düştüğü "Anywhere But Here"ın Ashley Judd'ı en fazla ağlatan film oluşuna şaşmamak lazım. Şarkıcı olarak çıkış yapmaya uğraşırken ailesini şehir şehir peşinde sürükleyen hemşire bir annenin kızı olduğu için yollara düşmenin ne demek olduğunu o da çok iyi biliyor çünkü. Annesinin ilk kocasından olan ablası Wynonna ile annesi Naomi Judd şimdi Amerika'da country müziğin tanınmış isimleri arasındalar. Babası Michael Ciminella, o dört yaşındayken evi terk etmiş. Bazen babasıyla çoğunlukla da annesiyle yoksul ve göçebe bir çocukluk yaşayan Ashley 12 yılda 13 okul değiştirmiş. Şimdi kendini evdeki en normal insan, ailenin aklı başında ve sorumluluk sahibi üyesi olarak tanımlıyor.

"Pon pon kızların lideri olan, öğrenci konseyine girebilen tek kişi bendim evde" diye anlatıyor. "Özel biri olduğum söylenmişti ama bunu değerlendirebilecek koşullarımız olmadı her zaman ne yazık ki."

Ashley'nin özlem duyduğu çok şey vardı ve ne yazık ki merkezi ısıtma sistemi ya da bir şofben gibi orta sınıftan bir Amerikalı'nın yaşamındaki sıradan konforlar da bunlar arasındaydı.

"Pazar günleri kent dışına çıkıp çiftlik evlerine bakardık" diye anlatıyor bir röportajında. "Bir gün senin de böyle büyük bir çiftliğin olsun istemez misin, derdi annem. Ben de, zaten olacak, diye cevap verirdim. Annemin düşü beni utandırırdı."

Neyse ki yazlarını geçirdiği babaannesiyle dedesinin yanında yaşamın öbür yüzünü tanıma fırsatı da bulmuştu. Orada Kentucky sosyetesine takdim edildi ve Kentucky'nin eski valisi Happy Chadler'ın torunu Erin Chadler gibi kızlarla arkadaşlıklar kurdu. Annesiyle ablasının ilk plağı çıktığında Ashley 15 yaşındaydı. Naomi ile Wy, sık sık onu evde bırakıp Dreamchaser denilen bir otobüsle altı haftalık turnelere çıkıyorlardı. Ashley onlarla birlikte gittiğinde günde 10 dolar karşılığında tur otobüsünü temizliyor-

du ama bunun onu gözyaşlarına boğduğunu zannetmeyin. Hiçbir zaman kendini Külkedisi gibi hissetmemişti. Hatta annesi ve ablasıyla çıktığı bu seyahatler hoşuna gidiyordu. "Temizliği seviyordum. Üstelik herkes ortadan kaybolduğunda bir köşeye kıvrılıp huzur içinde kitabımı okuyabiliyordum."

Bu arada annesinden doğru dürüst bir eğitim alamadığını itiraf ediyor. "Dul bir anne olarak işi zordu" diyor Naomi için. "Yardım alacak kimsesi yoktu. Başkalarının düşüncelerini aktararak bana bir şeyler söylemeye çalışırdı. Şu şu, şöyle şöyle diyormuş gibi, çünkü kendi düşüncesinin yeterince iyi olduğundan emin olamıyordu."

Ashley bütün bunların öcünü almak istercesine yoğun bir öğrenme arzusuyla doluydu. Üniversite'de Fransızca okudu ve bu arada dört ayrı bölümün derslerine katıldı; oyunculuk, kadın araştırmaları, antropoloji ve sanat tarihi. Çocukluğundan beri oyunculuğa ilgi duyuyordu aslında. Annesiyle ablasının turneye çıktığı zamanlarda evdeki zamanının çoğunu aynanın karşısında yüzünü şekilden şekile sokup konuşma alıştırmaları yaparak geçiriyordu ama mezuniyetinden sonra arkadaşı Erin Chadler, Sanford Meisner'in tanınmış oyunculuk okulunun Los Angeles'taki şubesi olan Playhouse West'ten bahsedene kadar nereden başlayacağını bilemiyordu bir türlü.

"Öğrenmek için gideceğim bir yer olduğunu duyduktan sonra oyunculuk çok iyi bir fikir gibi gelmeye başladı" diyor Judd.

Böylece 1990'da Los Angeles'a taşındı, Malibu'da küçük bir ev aldı ve tek kişilik bir hayat kurdu kendine. İki kedisi, yığınla kitabı ve oyunculuk dersleri dışında hiçbir şey yoktu bu hayatın içinde, tek bir dost bile. Playhouse West'in yöneticisi ve Judd'ın hocası Robert Carnegie, "Aramıza katıldığı zaman onun önemli bir aileden geldiğinden hiç şüphemiz yoktu" diyor. "Her şeyi kendi başına yapmıştı. Yaptığımız işi öğrenmesi son derece zor oldu. Öyle tutkulu, iyi olmak için öyle istekliydi ki gerektiğinden fazla çalışıyordu. Sakinleşip kendine güvenmeye, yeterli olduğuna inanmaya başlaması kolay olmadı. Korkunç eleştirilerime hedef oldu. Hatta bir ara sınıfındaki arkadaşları ne zaman okuldan ayrılacağı üzerine bahse girme şakaları yapmaya başlamışlardı."

Olayları iyi tarafından görme alışkanlığının yine çok faydasını görmüştü Ashley. Devam edebilme gücünü nereden aldığını bakın nasıl açıklıyor: "Sanırım şöyle düşünüyordum; Bob bu kadar üzerime geldiğine göre demek ki bu ilgiyi hakedecek kadar iyiyim. Bana çok önemli bir ders verdi. Sonunda başarısızlık olsa bile mücadele etmenin güzel olduğunu öğretti. Ondan önce, ne kadar özel ve akıllı biri olursan ol, iyi bir şey yapabilmek için yine de çok çalışmak gerektiğini bilmezdim."

İlk oyuncu seçmesine katılıncaya kadar iki yıl boyunca durmaksızın çalıştı ve katıldığı ilk seçmede de başrol teklifi aldı Judd. Ancak ilk filmi "Kuffs"taki başrol bir miktar soyunmasını gerektirdiğinden annesinin de müdahalesiyle teklifi reddetti ama yine küçük bir rol aldı filmde. Ardından 1993 Cannes Film Festivali'nde Büyük Jüri Ödülü'nü alan "Ruby In Paradise" filmindeki başrol ve sonra da hem tanınmasını hem de iyi bir isim yapmasını sağlayan yardımcı roller geldi. Judd'ın seçimleri hiç de fena sayılmazdı. "Smoke"ta Stockard Channing'in uyuşturucu bağımlısı kızı rolünde çok iyi eleştiriler aldı. Val Kilmer'ın eşini oynadığı "Heat"te ve Matthew McConaughey'nin eşini oynadığı "A Time To Kill" de de aynı derecede başarılı bulundu. HBO yapımı "Norma Jean and Marilyn"deki genç Marilyn Monroe rolüyle Emmy ödülüne aday gösterildi. Bir ara sinema kariyerinden çok Matthew McConaughey, Robert De Niro ve Michael Bolton gibi ünlü isimlerle yaşadığı aşklarla gündeme geliyordu ama sonra çok iyi hasılat yapan bir filmde başrol alınca bunun önüne geçmiş oldu. 1997'de "Kiss The Girls" sayesinde çok daha geniş bir seyirci kitlesine ulaştı Ashley Judd. Artık yabana atılmaz bir oyunculuk deneyimine de sahipti ama Playhouse'taki hocası Robert Carnegie'ye bakılırsa Judd, "Kiss The Girls"ü çevirdikten sonra bile hala eğitimini yeterli bulmuyordu.

"Pon pon kızların lideri olan, öğrenci konseyine girebilen tek kişi bendim evde" diye anlatıyor. "Özel biri olduğum söylenmişti ama bunu değerlendirebilecek koşullarımız olmadı her zaman ne yazık ki."

"'Kiss The Girls'ün gala gecesinde çevirdiği filmler arasındaki boşluklarda okula gelip kendini geliştirmek istediğini söyledi. Bunun korkunç bir hata olacağını, şu anda yaptığının doğru olduğunu ve kendine daha fazla yüklenmemesi gerektiğini anlattım çünkü onu kendisinden korumam gerekiyordu."

Hayat herkese aynı derecede cömert davranmıyor. Bazılarının hazır bulduklarını kendi çabalarıyla elde etmek zorunda kalanlar belki çok daha fazla zorlanıyor ama genellikle sonunda kolay pes etmeyen güçlü bir kişilik geliştiriyorlar. Ashley Judd da onlardan biri. Hedefini belirliyor, ulaşmak için gerekeni yapıyor ve iyisiyle kötüsüyle bütün kararlarının arkasında duruyor. Bugüne kadar çevirdiği 20'den fazla filmin her birinde neden rol aldığını açıklayabilir size. Hepsinin bir nedeni var ve çoğunda rol almak için de çok uğraşmış. "Kiss The Girls" filmindeki başrolü alabilmek için şöyle bir yol izlemiş örneğin. Doğrudan Paramount'un başkanı Sherry Lansing'le konuşmaya gitmiş. Lansing hala çok iyi hatırladığı bu konuşmayı şöyle anlatıyor: "Bu rolü yapabileceğimi biliyorum, kimi ikna etmem gerekiyor, diye sordu. Yönetmeni, Morgan Freeman'ı ve beni, dedim. Ayağa kalktı, tamam o zaman, bu işi bitireceğim, dedi. Kadın oyuncular genellikle ya güçlü ya da kırılgan olurlar ama Ashley'de ikisinin şaşırtıcı bir birleşimi var."

"Double Jeopardy"deki rolü için ise filmin yönetmeni Bruce Beresford'un peşine düş-

Ablası Wynonna ve annesi Naomi Judd'la birlikte.

müş.

"Çoğu oyuncu 'cool' takılır, kolay ulaşılmaz olmaya çalışır" diyor Beresford. "Oysa Ashley bir rolü deli gibi istediğini göstermekten hiç çekinmez. Rolü aldığında da yorulmak bilmeden çalışır. Ashley'nin benim filmime en büyük katkılarından biri insanlarda sevgi uyandırması olmuştur. 'Double Jeopardy'nin ilk gösteriminde filmin nasıl karşılanacağını hiç bilemiyordum, ta ki arka sıralarda durup seyircilerin tepkisini izleyene kadar. Onu sevdiklerini gördüm. Onu çok sevmişlerdi."

Doğal bir cazibesi, buna karşılık sürekli gelişmeye açık, işlenmiş bir zekası var Judd'ın. Çoğu meslektaşının aksine uzun cümlelerle konuşmakta zorluk çekmiyor. Geçen yıl çevirdiği "Where The Heart Is"in yönetmeni

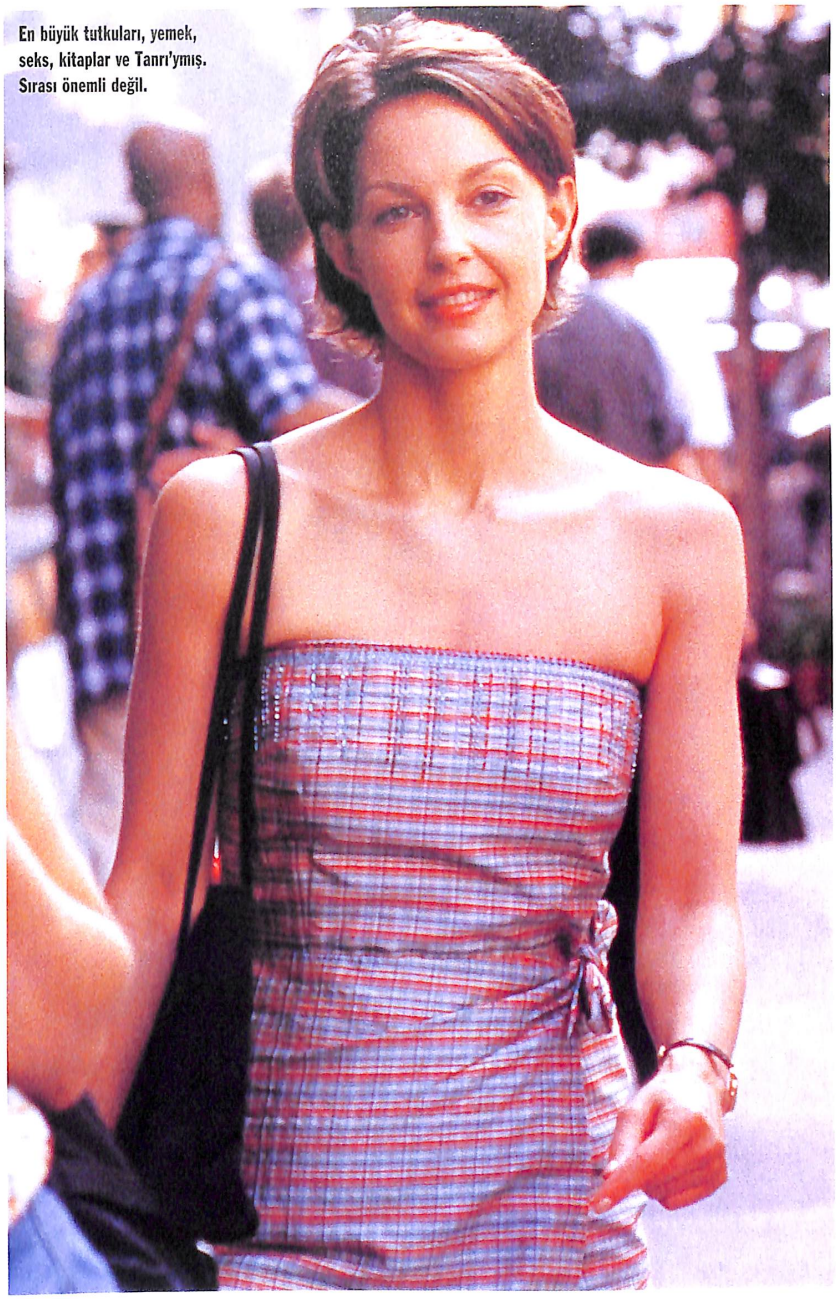

En büyük tutkuları, yemek, seks, kitaplar ve Tanrı'ymış. Sırası önemli değil.

Matt Williams, şöyle tanımlıyor onu: "Ashley her şeye ilgi duyar, hayatı doyasıya yaşar, obur bir okurdur. Tennessee atları ve Paris modası hakkında aynı coşkuyla konuşabilir. Dinmek bilmez bir merakı vardır; her konuda, her zaman iyi bir öğrenci gibidir."

33 yaşındaki oyuncu artık düşlerini gerçekleştiriyor. Bir zamanlar annesiyle birlikte çıktıkları Pazar gezilerinde hayranlıkla seyrettiği evlerden birini satın alan Judd şimdi 100 yıllık bu Tennessee malikanesinin restorasyonuyla uğraşıyormuş.

"C.S Lewis'in 'Chronicles of Narnia'sındaki gibi bir ev yapacağım" diyor. "Gizli geçitler, eski silah kutuları... Çocukluğumda bana ilk okunan kitap buydu çünkü ve ben de evimin öyle büyülü bir yer olmasını istiyorum."

Annesi Naomi'nin yaşamını anlatan televizyon filminde annesi ve ablasıyla birlikte rol almayı kabul etmeyen oyuncunun bu tepkisi şaşırtıcı bulunmadı çünkü eskiden beri onların şöhretini kullanarak bir yerlere gelmek istemediği biliniyor. Hollywood'da yıldızı giderek yükselen yıldız bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da sadece kendi gücüne güvenerek ilerlemek niyetinde. Bu ay yönetmenliğini Tony Goldwyn'in yaptığı bir romantik komedide izleyeceğiz Ashley Judd'ı. New York'ta yaşayan başarılı bir televizyon programcısını canlandırdığı "Someone Like You/Bazıları Çabuk Bıkar"da başrolü Greg Kinnear ve Hugh Jackman'la paylaşan oyuncunun yeni projeleri arasında ünlü ressam Frida Kahlo'nun yaşamını anlatan "Frida Kahlo" da var. Judd, filmde Tina Modotti'yi oynayacak. ■

Sonunda bu da

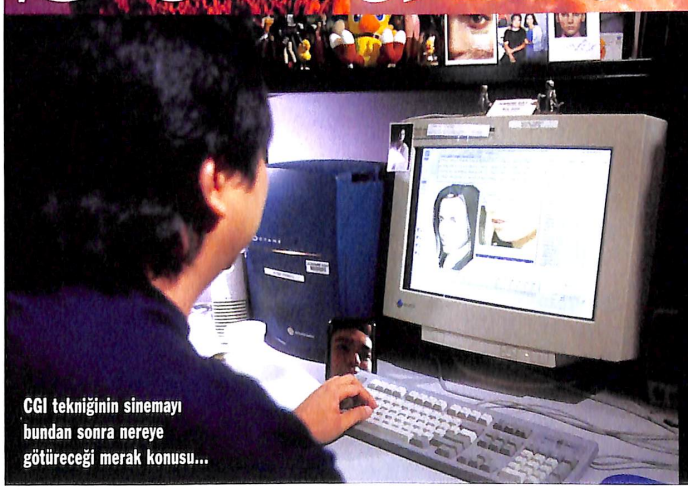

CGI tekniğinin sinemayı bundan sonra nereye götüreceği merak konusu...

1987'de piyasaya sürülen Final Fantasy oyun serisi, 1990'ların en popüler video oyunlarından biri oldu. Oyunun yapımcısı Hironobu Sakaguchi'nin en büyük hayali, gerçeğe çok yakın bir animasyon kahramanı yaratabilmekti. İşte bu hayalden yola çıkılarak gerçekleştirilen "Final Fantasy: The Spirits Within", dört yıllık bir çalışma döneminin sonunda hayata geçti. Bu teknolojiyle büyüyen ve bu oyunla epeydir haşır neşir olan genç seyirci kitlesi, büyük bir sabırsızlıkla filmin vizyona girmesini bekliyor. Gerçi film yetişkinlere yönelikti. PG-13 kapsamında bir kısıtlamaya tabii tutulmasının seyretme oranını nasıl etkileyeceği ise bir merak konusu. Sakaguchi'nin ifadesine göre, proje başladığında "Toy Story" ortada yokmuş ve "A Bug's Life" ile "Dinosaur" da henüz ufuktaymış. Yıllar önce James Cameron'ın "Avatar" adlı tamamen bilgisayar ürünü olmasını planladığı projesi ise maliyeti nedeniyle rafa kaldırılmış. CGI (Computer Generated Imagery) yani bilgisayarla üretilmiş görüntü yönteminin en geliştirilmiş ve yetkin örneği olan filmin 100 - 140 milyon dolarlık bir maliyete ulaştığı söylenmekte. Aslında filmin gerçek oyuncularla tipik bir aksiyon olarak çekilmesinin çok daha maliyetli olacağı da bir başka gerçek. Zaten sinemada bu formatta bir "Jerry Maguire" ya da bir Woody Allen filmi çekmek pek de uygun değil, büyük ölçekli hareketli filmlerin çok daha gösteriş ve çarpıcılık kazanması içinse son derece uygun. Sadece, oyuncuların

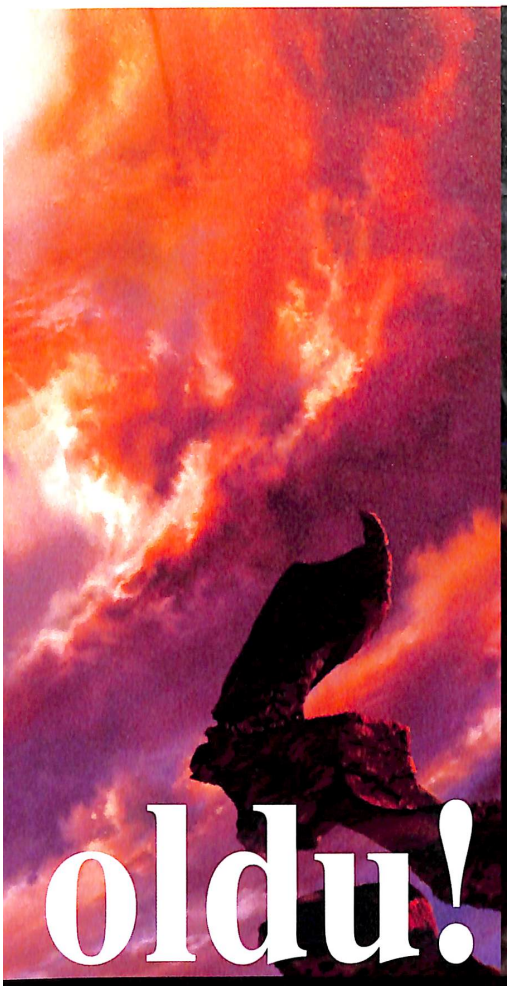

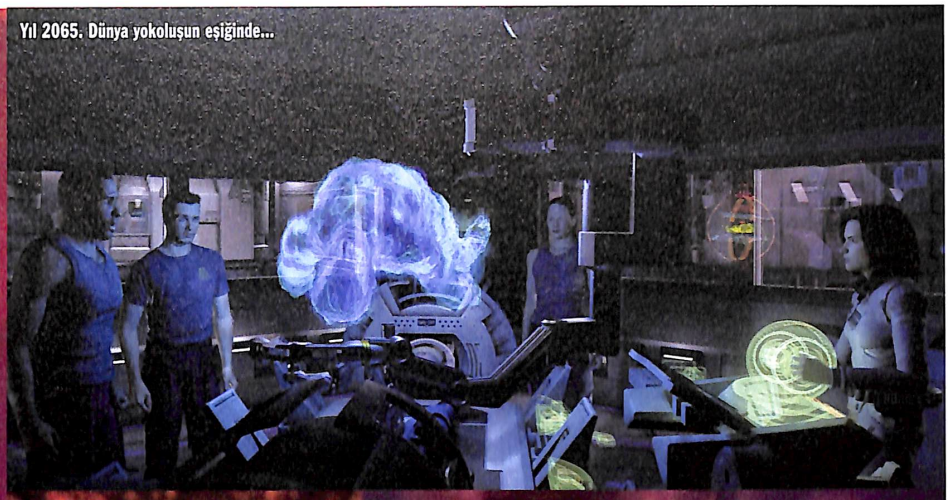

Yıl 2065. Dünya yokoluşun eşiğinde...

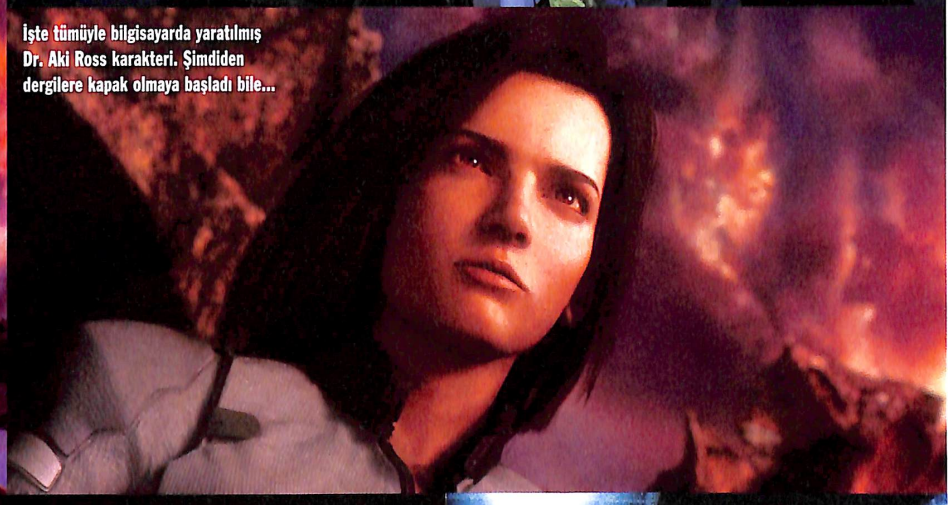

İşte tümüyle bilgisayarda yaratılmış Dr. Aki Ross karakteri. Şimdiden dergilere kapak olmaya başladı bile...

oldu!

"FINAL FANTASY: THE SPIRITS WITHIN" baştan sona bilgisayar ortamında üretilmiş bir film. Oyuncuları ve gerçek mekanları devre dışı bırakan bu hiper gerçekçi animasyon tekniği, endüstride yeni bir dönemi başlatabilir. Fragmanları şaşkınlık ve hayranlıkla karşılanan film temmuz ayında ABD'de gösterime girdikten sonra ağustosta da Türkiye'ye geliyor. **DERLEYEN: EBRU KALPAKÇI**

seslendirilmesinde Alec Baldwin, Ming Na, Steve Buscemi, Donald Sutherland ve James Woods gibi kanlı canlı Hollywood yıldızları görev aldı. Mayıs ayında Sony Pictures 15 dakikalık bir fragmanı basın mensuplarına izlettirdi, aksayan tek nokta dudak ve diyalog senkronizasyonunun uymamasıydı; ama seyredenler özellikle başroldeki Dr. Aki Ross karakterinin gerçek mi yoksa animasyon mu olduğu konusunda oldukça şüpheye düştüler. Sadece Aki değil, filmin bir bütün olarak yarattığı etki inanılmazdı. Zaten yönetmen Sakaguchi'nin de baştan beri istediği şey buydu: seyirci canlı bir aksiyon mu yoksa bilimkurgu animasyonu mu seyrettiğini anlamakta zorlansın...

Çokkültürlü bir işbirliğinin sentezi

Hawaii Adaları'ndan, içinde Pearl Harbor ve Honolulu'yu bulunduran Oahu Adası (Hawaii dilinde toplanma yeri anlamını taşıyor!), projenin başından beri Sakaguchi'nin ABD, Japonya ve Avrupa'nın dört bir yanından çağırdığı sanatçı ve teknik adamlara ev sahipliği yaptı. Honolulu'nun merkezinde 3 katlı bir stüdyo kuruldu, sadece bu stüdyonun kurulmasının maliyeti 40 milyon dolar civarındaydı. Zira tıpkı bir film stüdyosu gibi birçok bölümden oluşuyordu; kostüm, dekor, set, vb. platformların hepsi yapıda mevcuttu. Filmin çeşitli öğelerini oluşturacak özel yazılımın geliştirilmesi 1,5 yıl sürdü. Animasyon süreci 1 yıl, bunun kompozisyonu ise 1,5 yıl tuttu. Animasyon yönetmeni Andy Jones

Aki'nin saçının her bir telinde, bedenini kaplayan giysinin her kıvrımında teknisyenlerin el emeği, göz nuru var.

(Titanic ve Godzilla deneyimli), kavramsal yönetmen Tani Kunitaki (The Matrix, Fight Club, Fear and Loating in Las Vegas) ve ayrıca 300 çalışanla beraber yürüyen proje, sonuçta bazı kültürel sentezlere de ulaştı denilebilir. Çünkü Japon sanatçılar daha çok animasyon sanatında ışık ve tasarımı geliştirirken, ABD'li sanatçılar karakterleri tasarlamada başarılı olmaktalar. Bu açıdan bakıldığında, proje gerçekten de Japonların grafik sanatındaki lirik ve duyarlı ifadelendirmelerini, klasik Hollywood filmlerinin sinematik estetiğiyle yoğuruyor.
Sanatçılar, filmi gerçekleştirirken, grafik ortam yerine üçboyutlu ortamı tercih ettiklerinden; canlı filmlerde olduğu gibi çeşitli açılardan kameraların yerleştirildiği havası verilerek, izleyiciyi gerçek mi yoksa sanal mı olduğuna karar veremedikleri bir görüntü zenginliğiyle baş başa bırakıyorlar.
Günümüz bilgisayar grafik sanatında en önemli şey, insan teninin dokusunu yaratabilmektir. Bunu en doğru şekilde yapabilmek için Sakaguchi ve ekibi gece gündüz demeden en yeni yöntemleri kullanarak çalıştılar. En gerçekçi insan teninin dokusunu görüntüye grafik sanatı aracılığıyla aktarmak için ilk adımı attılar. Önce insanın yüz derisini soyulmuş ve düz bir yüzeye konulmuş gibi ele aldılar; bu sanatçılar için en yorucu süreçlerden biriydi ve özellikle el becerisine dayanıyordu. İnsan vücudunun hareketlerini incelediler; anatomi kitapları araştırıldı, kas yapısı, hareket eden eklemlerin vücudun diğer bölgeleriyle olan uyumu sıkı bir şekilde incelendi. Çünkü doku ne kadar gerçek gözükse ve detaylı olsa da, vücut devinimi doğru şekilde yansıtılamazsa yaratılan model doğal gözükemezdi.
Karakterlerin göz hareketleri özellikle önemliydi, çünkü film izlenirken en çok karakterlerin gözlerine bakılır; tıpkı gerçek yaşamda insanlar arasındaki ilk iletişimin genellikle gözlerle yapıldığı gibi. Bu yüzden de animasyon yönetmeni Andy Jones, animatörlerden insanların gözlerini ne zaman, nasıl ve neden hareket ettirdiklerini izlemelerini istemiş. Çünkü, karakterlerin gözlerini başkalarının hareket ettirdiği izlenimi yerine, onların sanki ruhu varmış gibi gözükmeleri sağlanmalıydı.
Gerçekçi insan karakterlerini yaratmada kostümler de bütünleyici birer unsurdur. Derinin gerçeklik görüntüsü kadar kostümler de gerçekçi olmalıdır; eğer bu sağlanmazsa filmin tüm kalitesi zarara uğrayabilir. Bilgisayar grafiklerinde kumaş gibi yumuşak ve bükülebilen maddeleri yaratmanın metal gibi düz, pürüzsüz yüzeyli katı maddeleri yaratmaktan daha güç olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle sanatçılar birçok kumaş üzerinde yoğun araştırmalara giriştiler ve bu güçlüğü aştılar.
Projenin en önemli parçalarından biri, karakterlerin insansı hareketlerinin doğasındaki akıcılığı verebilmekti: bu da yüz ifadeleri ve vücut hareketleriyle sağlandı. İzleyenleri foto-gerçekçi kaliteye ikna edebilmek için, özellikle eldeki kas hareketleri, cilt kırışıklıkları ve eklemlerin bükülmesinde sanatçılar oldukça çaba harcadılar. Giysilerin görüntülenmesinde önemli olan bunların vücutta doğal kıvrımlar oluşturabilmesiydi; özellikle de duruş değişikliklerinde ve hareket esnasında. Bunlar son derece karışık hesaplamaların sonunda çıkan formüllerle elde edildi, mesela vücudun giysilerin içinden gözükmesi engellendi. Gerçekten de animasyon sanatında her şey oldukça karışıktır; mesela deri bir algoritmadır, yaratılma sürecinde kendine has kurallar barındırır. Giysinin de kendine has apayrı bir algoritması vardır. Bazı gerçek filmlerde görüntülerin dijital olarak değiştirilmesiyle oyuncuların ciltlerindeki kırışıklıklar azaltılır, böylece ten dokusu pürüzsüz hale getirilir. "Final Fantasy"de ise grafik sanatçıları tam tersi bir yaklaşımla, kasten kırışıklıklar ekledi̇ler. Böylelikle karakterlerin daha doğal ve gerçek görünmelerini sağladılar. Bu çalışmalar, en önemsiz yüz veya vücut hareketinde bile kırışıklıkların uyumlu bir şekilde hareket etmesini de kapsıyordu. Bir yüzün en önemli bölümlerinden biri de sakaldır. Sakalda da saç için uygulanan yöntem kullanıldı ama uğraşması çok daha zordu. Çünkü yüzün ifadeleriyle sakal da şekilleniyordu ve bu, daha da karmaşık bir süreçti. Eğer fazla dikkat gösterilmezse, sakal oraya sadece yapıştırılmış gibi duruyordu. Hareketli sahnelerin çekilmesi, canlı bir filmde olduğu gibi animasyon filmlerinde de güçtür. Ama Aki'nin saçlarının dalgalanmasını görüntüye aktarmak da oldukça uğraştırıcıydı. Aki'nin 60.000 tel saçı vardı ve bunun üzerinde çalışmak tüm prodüksiyon zamanının yüzde yirmisini kapladı. Saç ve su her zaman animasyon filmlerinde görüntülenirken adeta bir meydan okuma gibidir. "Final Fantasy" sadece bu konuda değil özellikle ateşli patlama sahnelerinde de söylentilere göre en iyi yapım olarak karşımıza çıkacak.
Sonuçta foto-gerçekçiliğin de ötesinde, ürkütücü bir hiper-gerçekçilik yakalandı. Animasyon filmlerinin en önemli yöntemi olan motion-capture (hareketi yakalama) tekniği, Sakaguchi ve ekibince geliştirildi: önce oyuncuların diyalogları kaydedildi, sonra siyah özel giysiler (spandex) giyen kişilerin vücutlarının en kilit noktalarına ışıklı pingpong topu büyüklüğünde aparatlar yerleştirilerek hareketlerinin bilgisayar ortamına aktarılması sağlandı. Bu, oyun teknolojisinde kaçma, atlama, kaldırma gibi hareketleri yakalayabilmek

için kullanılan bir teknik. Ten, saç ve giysi dokularının gerçekleştirilmesinde ise Maya, photoshop ve Alias Studio Paint gibi varolan sistemler kullanıldı. Animatörler ayrıca motion-capture verilerine ters hareketleri hesaplamak için de özel çözümler tasarladılar; hareketi daha düzgün hale getirmek, çeşitli geçişleri karıştırmak gibi... Set, dekor, görsel efekt ve ışıklandırma Maya programıyla, bunların kompozisyonu ise Avid Media Illusion and Shake programıyla yapıldı. Canlı bir filme "The Haunting"de olduğu gibi dijital görüntüler eklendiğinde göz, bağlantısını koparıp gördüklerinin gerçek olmadığını algılar. Ama animasyon filminin ortamında bu hiç de gözü rahatsız etmez. "Final Fantasy"de de önemli olan her şeyin gerçek bir film gibi gözükmesiydi. Bu nedenle alan derinliği kullanıldı, gerçek bir filmde merceğin yaptığı gibi arka plan kasten bulanıklaştırıldı. Aslında bilgisayar ortamında ön ve arka plandaki her şey mükemmeldir ve odağı tam ayarlıdır; bu da değiştirildi ve gerçek bir filme benzetildi.

Sanal oyuncular Hollywood'da devrim yaratacak mı?

Dokuz seriye ulaşan Final Fantasy video oyunlarının her birinin öyküsü farklıydı; yerin ve zamanın belirsiz olduğu öykülerdi bunlar. Filmde ise ilk kez bir Final Fantasy öyküsü dünyada geçiyor. 2065 yılında, dünyaya bir meteor çarpmış ve hayaletimsi yaratıklar canlıların ruhlarını çekip alarak hızla dünyadaki yaşamı yok etmeye çalışıyorlar. İlk saldırıdan kurtulanlar istilacılardan korunmak için bariyerlerle çevrili şehirlere sığınmış durumda. Fakat bu yokoluşa karşı kararlı ve yetenekli Dr. Aki Ross, akıl hocası Dr. Sid'in rehberliğinde, Neil, Ryan, Jane ve Gray'in oluşturduğu Deep Eyes adlı askeri birliğin yardımıyla dünyanın tek umududur. Sonunda bir yaratık tarafından hastalık bulaştırılan Aki, istilacıları ortadan kaldıracak gizli çözümü elde eder. Ama araştırması General Hein tarafından tehlikeye atılır. General kişisel hırsları nedeniyle dünyayı kurtarmaya çalışırken belki de yokoluşuna da neden olacaktır. Saatler ilerledikçe Aki rüyalarında yaratıkların sırrını çözecek cevabı aramakta, dünyayı kurtaracağına inandığı yedi ruh dalgasını dünyayı dolaşarak biraraya getirmeye çalışmaktadır. İstilacı yaratıklarla ve çılgın general Hein ile mücadele eden Aki, aslında kendi son fantezisinin de peşinde koşmaktadır. Filmin video oyunlarında da geçen en önemli felsefesi, yaşayan her canlının bir ruhu olduğu inancı. İstilacılar da zaten ruhları çekip alarak yaşamı yok etmeye çalışıyorlar. Filmin baş kahramanı Aki Ross tamamen özgün bir sanal kişilik. Fizik olarak herhangi biri model alınarak yaratılmadığı yapımcılar tarafından özellikle vurgulanıyor. Üstelik, Sakaguchi'nin bir sonraki projesinde, belki sarı saçlarla başrol oynayacak kadar özgün bir oyuncu niteliği de taşıyor. Şimdiye dek dijital karakterler Stuart Little ve Jar Jar Binks gibi sınırlı karakterlerken sesini Ming Na'dan alan Aki, garip derecede gerçek gözüküyor: parlak siyah saçları ufak bir meltemle dalgalanıyor, boynunda belli belirsiz benler var ve yeni bir düşman saldırısıyla karşılaştığında sıkıntıdan alnı kırışıyor! Üstelik Maxim dergisine kapak oldu ve birçok genç kız, Aki'nin saç biçimi, rengi, parlaklığının sırrı ve makyaj çantasında neler olduğuna dair sorular sorarak onu daha film vizyona bile girmeden bir fenomen haline getirdi.

Filmin yapımcıları böyle dijital oyuncuların filmlerde daha sık yer alacaklarını ve bunun bazı öyküleri anlatmada en iyi yol olduğunu düşünüyor. Hatta ileride Akademi ödüllerinin kategorileri arasına "en iyi animasyon oyuncusu" gibi bir kategorinin katılacağı esprisi bile gerçeğe dönüşebilir.

"Final Fantasy: The Spirits Within," tasarımı ve kavramı açısından gerçekten de devrim yaratan bir film. Birçok öncü film gibi mali başarı elde edemese de animasyon tarihinde çok etkileyici bir film olacağı kesin. Devam filminin gelip gelmeyeceği konusunda da pek çok spekülasyon söz konusu: belki gene böyle uzun soluklu bir çalışmayla 2004 veya 2005'te yeni bir Final Fantasy gösterime girebilir ya da Aki Ross'u bir başka Sakaguchi yapımında izleme şansı elde edebiliriz. ■

SANAL KARAKTERLER GERÇEK SESLER

DR. SID (DONALD SUTHERLAND): Dalga teorisinin arkasındaki dahi Dr. Sid'in kalbi merhametle doludur ve saf bir kafa yapısına sahiptir. Koruması altına aldığı Aki'ye rehberlik ederken, bilimsel ilkelerle babacan tavsiyeleri birlikte vermektedir. Dünyanın kaderi onun ilerici ve eşi benzeri bulunmayan bilimsel görüşlerine bağlıdır.

GENERAL HEIN (JAMES WOODS): Kahraman olma kompleksinin ve intikam arzusunun yönlendirdiği General Hein, yaratıkların istilasına çabuk ve şiddetle son vermenin yollarını aramaktadır. Askeri bir stratejist olan general, aklını egosuyla gölgeleyen yetenekli biridir. Yağmacı yaratıkların eliyle öldürülen ailesinin intikamını almaya kararlı olan Hein, Aki'nin alternatif stratejilerini yok etmek için ne gerekiyorsa yapmaya hazırdır. Sonuçta inatçılığı ve taşıdığı nefret duygusu Dünya için istilacı yaratıklardan daha da tehdit edici olacaktır.

NEIL (STEVE BUSCEMI): Deep Eyes birliğinin ardındaki beyin olan Neil, zihinsel ve fiziksel dayanıklılığıyla istilacı yaratıklara meydan okumaktadır. İğneleyici mizah duygusuyla ekibin güvenilir ve olmazsa olmaz elemanlarından biridir.

RYAN WHITTAKER (VING RHAMES): Deep Eyes'ın çavuşu ve ikinci amiri olan Ryan, kendini ekibiyle hedefine adamıştır. Kendini hiçe sayması ve cesaretiyle örnek biridir. Karşı taraf yenilene kadar zafer peşinde koşmaya kararlıdır.

JANE PROUDFOOT (PERİ GILPIN): Tüm kadın düşmanı stereotiplerin katili Jane, güzelliği, atletikliği ve cesareti birarada toplamaktadır. Onuruna düşkün bir askerdir; tüm kızgınlığıyla dövüşlerin içine dalar. Her ne kadar muhalifleri veya asker arkadaşlarıyla vakit harcamayacak bir tip olsa da iğneleyici şakalar yapan takım arkadaşı Neil ile uğraşmadan edemez.

GRAY EDWARDS (ALEC BALDWIN): Seçkin Deep Eyes filosunun kaptanı ve lideri Gray, sadakat ve güven gibi kavramlara verdiği önemle ün kazanmış biridir. Bu da kendisine ve takımına sorgusuz sualsiz destek vreilmesine neden olmaktadır. Karşılaşacağı en büyük mücadele ise ancak bir kadına bağlılık duymak olabilir.

AKI ROSS (MING NA): Yaratıklardan hastalık kapan Aki, dövüşmek için araçlar bulma konusunda bilimsel zekasını kullanmak zorundadır. Dünyanın içinde bulunduğu kötü durumu çözmeye çalışırken düşmanlarının niyetlerini açığa çıkarmaya da uğraşmaktadır. Zamana karşı yarışırken iyimserliğini de yitirmemeye çalışır. İnsanlığı kaderini elinde tutarken son derece kararlı ve azimlidir.

Hayallerin artık sınırı yok, bilgisayarda üretilen görüntülerle her şeyi yapabilirsiniz.

Küpün içinde altı kişi

Kapalı mekanda geçen, başarılı bir klostrofobik gerilim filmi.

Çevrildiği 1997 yılından bu yana kazandığı ödüller, aldığı övgüler ve etrafında oluşan ufak hayran kitlesiyle ün kazanan "CUBE", nihayet bizim sinemalarımıza da geliyor. Özgün ve son derece heyacanlı bir gerilim filmi olan bu bağımsız sinema örneği, yaz sezonunun öne çıkan yapımlarından. ENGİN ERTAN

Bilimkurgu türü, yazar ve yönetmenlere sistem eleştirisi yapma konusunda geniş bir imkan tanımıştır. Devletin insan hayatı üzerinde sahip olabileceği güç çeşitli fantazilerin aracılığıyla kitaplara ve filmlere yansımış, böylece yaratıcı kişiler bu konudaki endişelerini okuyucu ve izleyicilerle paylaşmışlardır. Ancak "Cube"da durum biraz farklı. İçinde bulundukları durumu çözmeye çalışırken, filmin kahramanlarından birisinin belirttiği gibi "Büyük Birader onları izlemekte değil". Yani "Cube"da insanların karşı koymaya çalıştıkları güç yukarılardaki birilerinden gelmiyor. Vincenzo Natali'nin filminde bir grup insanın kendilerine karşı verdiği

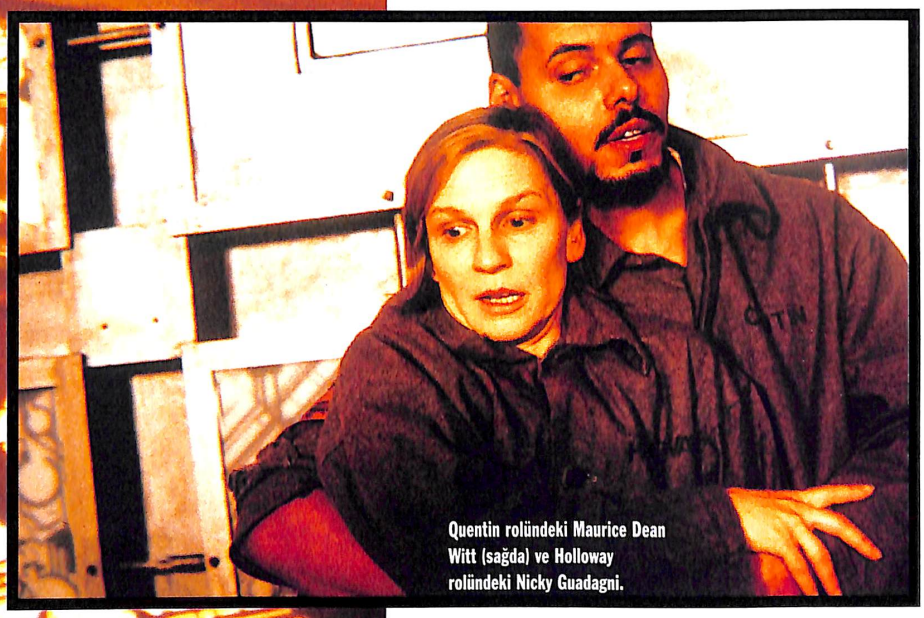

Quentin rolündeki Maurice Dean Witt (sağda) ve Holloway rolündeki Nicky Guadagni.

mücadeleyi izliyoruz. İçinde bulundukları durumun gizeminin çözülüp çözülmemesi de bu kanıyı değiştirmiyor.

"Cube"daki bu durumun ne olduğundan bahsetmek gerekirse... Birbirini tanımayan altı sıradan insan küp şeklinde bir oda içinde uyanırlar. Hiçbirisi oraya nasıl geldiğini hatırlamamaktadır. Son olarak hatırladıkları şey gündelik hayatlarından bir kesit, daha doğrusu uykuya yatışlarıdır. Pek çok odadan oluşan devasa bir kübün içinde olduklarını ve her odada başka odalara açılan kapılar bulunduğunu keşfetmekte gecikmezler. Ancak bazı odalarda ölümcül tuzaklar vardır.

İçinde bulundukları ve çıkılması imkansız gözüken bu mekan bir hapisaneye benzemektedir. Zaten hepsinin üzerinde de tek tip bir tutuklu üniforması vardır. Ancak işin garip tarafı hiç birinin böyle bir cezayı hak edecek bir şey yapmamış olmasıdır. Gruptakiler arasında aynı zamanda kaçış konusunda uzman olan ünlü bir hırsız da vardır. Ve o "Kendinizi kendinizden kurtarmalısınız!" demekte belki de haklıdır. Önlerinde kendileriyle savaşacakları zorlu

bir mücadele vardır.
Filmin hemen başlarında karşılaştığımız bu diyalog yazının girişinde belirttiğimiz kanıya varmayı daha da kolaylaştırıyor. Kahramanlarımız küpten çıkmaya çalışırken hem zihinsel hem de fiziksel güçlerini son raddede kullanıyorlar. Ve yavaş yavaş her birinin bu çabada işe yarayacak bir özelliği olduğu ortaya çıkıyor. Kaçış uzmanı Rennes tuzaklara karşı denediği yöntemlerle odadan odaya geçişte yardımcı oluyor. Bir polis olan Quentin grubu idare etmeyi üstleniyor. İçine kapanık bir genç kız olan Leaven'ın matematik yeteneği izlenmesi gereken rotayı belirlemekte yardımcı oluyor. Bir doktor olan Holloway hem ortama paranoyak bir hava katıyor, hem de karşılarına çıkan bir otistikle ilgileniyor. Sıradan bir ofis adamı olduğunu söyleyen Worth ise karamsar yaklaşımıyla ortamı gerginleştiriyor belki ama "küp" konusundaki bilgisi diğerlerinden biraz daha fazla.

Bir ilk film

"Cube" yönetmeni Vincenzo Natali'nin ilk uzun metraj filmi. Aslında filmiymiş demek belki de daha doğru. Çünkü "Cube" 1997 yapımı ve 32 yaşındaki yönetmenin bu yıl içinde gösterime girmesi planlanan "Bottomfeeders" adında yeni bir projesi de var. Detroit doğumlu olan Natali, bir yaşındayken ailesiyle Toronto'ya taşınmış. Kendi yaş grubundan çoğu sinemacı gibi, çocuk yaşlarında "Yıldız Savaşları"nı izlemek hayatını değiştirmiş. 11 yaşında Super8 bir kamerayla ilk filmini çekmiş Natali. Yanında "Cube"un senaryo yazarlarından olan, çocukluk arkadaşı André Bijelic de varmış. Çoğunlukla bilimkurgu, fantastik sinema, korku gibi türler arasında gezinen başka amatör kısa filmlerden sonra Vincenzo Natali, Ryerson Politeknik Enstitüsünde film eğitimi almaya başlamış. Ayrıca çizgi roman ve video klip dünyasında da çalışmış.
Başarılı öğrenci filmleri çektikten ve kimi filmlerde ("Blood & Donuts"/ 1996, "Johnny Mnemonic" / 1996) storyboard ressamı olarak çalıştıktan sonra Natali, 1996 yılında Kanada Film Merkezi'nin programına kabul edilmiş. Burada çektiği kısa film "Elevated" hem kazandığı başarı hem de temasıyla "Cube"un önünü açan bir çalışma olmuş. Bu filmde de üç kişi bir asansörde kalıyor ve görülmeyen bir güç tarafından tehdit ediliyorlarmış. Çeşitli festivallerde gösterilip beğeni toplayan "Elevated"dan sonra Natali ilk uzun metraj filmini çekmek için gerekli çalışmalara başlamış. "Cube"u Kanada Film Merkezi'nin Uzun Metraj Film Projesi'ne sunmuş ve kabul edilmiş. Böylece Natali Kanada'da film, televizyon ve medya alanında ilerlemeyi hedefleyen bu girişimin desteklediği beşinci filmi, yani "Cube"u çekmeye başlamış.
Aslında Natali'yi "Cube"u yaratma noktasına getiren mümkün olduğunca hesaplı bir film çekmekmiş. "Kesinlikle bir film çekmek istiyordum ama asla birisinin bana film çekmek için gerekli parayı vereceğini düşünmemiştim. Bu nedenle tek sette çekilecek bir film fikrine takıldım, ancak ortaya 'My Dinner with André' gibi bir film çıkmayacağını da biliyordum. Açıkçası içimde bu tarz bir film taşımıyorum. Buradan yola çıkarak tekrar tekrar kullanabileceğim tek set fikrine geldim. Bu fikirden ise benzer odalardan oluşan labirent gibi bir bulmaca doğdu. Bu fikre ulaştıktan sonra her şey rahatça gelişti; çünkü bir yönetmen olarak filmlerde görmekten hoşlandığım ve yapmayı istediğim şeyler aynı. Yeni dünyalar yaratmak ve olmayan yerleri ziyaret etmek. 'Cube' büyük ölçüde bu tarz bir film. Burada tamamen kendi kurallarına sahip bir mekan söz konusu" diyor.
Vincenzo Natali bu ilginç projesini Kanada Film Merkezi'ne kabul ettirmiş ama projeye tasarladığından çok daha erken başlaması ve oldukça kısa sürede bitirmesi gerekmiş. Ancak Natali'nin storyboard çalışmalarında kazandığı deneyim tek odadan oluşan setin neye benzeyeceği konusunda çok net bir karara varmasını sağlamış. Prodüksiyon tasarımcısı Jasna Stefanovic ile Natali, set ve

Prodüksiyon tasarımcısı Jasna Stefanovic'e göre kırmızı oda özellikle sinir bozucuymuş.

Genç ve yetenekli yönetmen Vincenzo Natali.

Zamanla kahramanlarımız arasında gruplaşmalar da ortaya çıkıyor.

Filmin jenerik öncesi giriş bölümünde dilimlenişine şahit olduğumuz bir diğer "tutuklu".

mekanizmasıyla ilgili hiçbir detayı atlamamaya özen göstermişler. En önemli sorulardan birisiyse kübün boyutlarının ne kadar olacağıymış. Hem çekim yapılabilecek kadar büyük, hem de film için gerekli klostrofobik atmosferi sağlayacak kadar küçük bir boyutta karar kılmak gerekiyormuş. Sonuçta çeşitli denemelerden sonra 14X14 feet boyutunda bir set inşa edilmesi en mantıklı çözüm olarak görülmüş.

Matematikle ilgisi...

Aynı setin farklı odalar olarak gösterilmesini ise Jasna Stefanovic sağlamış. Stefanovic'in tasarladığı setin hareketli bir duvarı varmış. Bunun amacı çekimleri kolaylaştırmakmış. Bunun yanında yerinden oynatılabilir çerçeveler kullanılmış ve bu çerçevelerin içinde renkli jeller varmış. Böylece ışık düzeni ile oynanmadan dakikalar içerisinde odaların rengi değiştirilebiliyormuş. Görüntü yönetmeni Derek Rogers "Cube"un son derece "cool" bir film olmasını bu fikre bağlıyor. "Filmin tamamı tek bir küp içerisinde çekildi. Gerçekten küçük bir şeyi aldık ve zekice görüntüleyerek devasa bir hale getirdik. Tıpkı bir puzzle ile oynamaya benziyordu. Oyuncuların odayı terketmeleri veya odaya girmeleri sadece bir kapı aracılığıyla oluyordu. İşin en iyi kısmıysa pek çok kişinin filmi izlediğinde her şeyin bir sette gerçekleştirilmiş olduğunu anlayamayacak olması," diyor Rogers.

Yirmi gün gibi kısa bir sürede 365 bin Kanada doları gibi düşük bir bütçeyle çekilmiş "Cube". Ancak zeki ve yaratıcı bir ekibin elinde tüm imkansızlıklar adeta avantaja dönüşmüş. Öncelikle Natali'nin tek mekanda geçen gerilim filmi çekme fikrinin son derece iyi sonuç verdiğini söylemek gerek. "Cube" oldukça başarılı bir klostrofobik gerilim filmi. Sınırlı mekanını ve kısa süresini kullanmadaki başarısıyla seyircisini etkisi altına alıyor ve büyük bir heyecanla izleniyor. "Cube" iyi bir gerilim filmi olması dışında başka dikkat çekici özelliklere de sahip. Örneğin karakterlerini ele alışı gibi. Film ilerledikçe kurtulma çabasında işe yarayacak özellikleri ortaya çıkan kahramanlarımız zayıf yönlerini de bir bir ortaya dökmekten geri kalmıyorlar. Ekip ruhunun sarsıldığı ve bildik insan bencilliğinin öne çıktığı anlar da olmuyor değil. Bu noktada filmin kahramanlarının aslında film boyunca kendilerine karşı bir savaş verdiklerini bir kez daha hatırlatıp, Worth'ün filmin finalinde dış dünya ile ilgili yaptığı yoruma da dikkat diyelim...

Son yıllarda izlediğimiz çoğu fantastik sinema örneği veya bilimkurgu filminde olduğu gibi, "Cube"da da işin düşünsel bir boyutu var. Bu sefer matematik bilimi bu görevi üstleniyor. Kübün gizeminin çözülmesi çabasında veya başka bir deyişle bu yabancı evrenin keşfinde sayılar evreninden yardım alınıyor. Burada ufak bir parantez açıp filmde Leaven'ın yaptığı hesaplar ve vardığı çözümlerin mantığa uygun ve gerçekçi olması için matematik konusunda uzman bir danışman tutulduğunu da belirtelim.

Matematikle ilgisi başta olmak üzere çeşitli yönleriyle "Cube" size geçtiğimiz yıl yine gecikmeli olarak tanıştığımız başka bir bağımsız sinema örneğini, Darren Aronofsky'nin "Pi"sini anımsatmış olabilir. Bu benzerliği bir yana bırakırsak "Cube"a kafkaesk, sürreal gibi tanımlamalar yakıştırılmış olduğunu, filmin zekice bir bilimkurgu / gerilim / korku karışımı olarak nitelendirildiğini ekleyebiliriz. Natali'nin etkilendiğini belirttiği David Lynch, David Cronenberg ve Luis Buñuel gibi yönetmenler dışında, "Alacakaranlık Kuşağı" öyküleri, ilk dönem George Romero filmleri ve Dario Argento da "Cube"un andırdıkları arasında yer alıyor. Ancak ortaya çıkan sonucun tatmin edici düzeyde orijinal olduğunu söylemekte fayda var.

Bilimkurgu ve gerilim türlerine meraklıların ama özellikle de sinemada yeni deneylere ilgi duyan genç izleyicilerin kayıtsız kalmaması gereken bir film "Cube". Belki bir başyapıt değil ancak gösterime girecek filmlere bakarsak pek parlak geçeceğe benzemeyen yaz aylarında sinemaseverler için son derece iyi bir tercih. Yeni sezonun da ilk iyi filmlerinden birisi. Bizce kaçırmamanızda yarar var. ■

38 milyon dolarlık bütçesi olan film, ABD'de 20 Mayıs'ta gösterime girmişti.

Şehirde eski moda aşk

Mexico City doğumlu Luis Mandoki, son yıllarda Hollywood'un önde gelen yönetmenlerinden biri olmayı başarırken özellikle oyuncularına yaşattığı güven duygusu ve onlarla kurduğu iyi iletişimiyle tanınıyor. San Francisco ve Londra'da aldığı sinema eğitiminden sonra çoğu yönetmen gibi kısa filmlerle adım attığı sinema dünyasında özellikle ABD'de Susan Sarandon - James Spader çiftiyle çektiği "White Palace", Melanie Griffith'in oynadığı "Born Yesterday", Andy Garcia ve Meg Ryan'ın başrolünü paylaştığı "Erkek Severse-When A Man Loves A Woman" gibi filmlerle başarı kazanan yönetmen, 1999'da çektiği "Aşk Mektubu - Message in the Bottle"dan sonraki çalışmasında Jennifer Lopez ve Jim Caviezel'i biraraya getiriyor.

"Aşkın Gücü" yapımcı Mark Canton ile senarist Gerald Dipego arasında geçen, değişik bir senaryo arayışıyla ilgili tartışmalardan doğmuş. Canton o sırada çok sayıda fikirle ilgilendiklerini ama kendilerini en çok bu projenin cezbettiğini; özellikle de iki başrol karakterinin cesur ama yaralı ruhlarından etkilendiğini belirtiyor. Yapımcı "Aşkın Gücü"nü "Hayalet - Ghost", "Melekler Şehri - City of Angels" ve "Michael" gibi dokunaklı, insanları başka dünyaların gücüyle değiştiren filmler kategorisine yerleştiriyor. Dipego ve Mandoki ile birlikte bir yıldan fazla konuyu geliştirmeye çalışan Canton, senaryonun Jennifer Lopez'in ilgisini çektiğini öğrenince bayağı sevinmiş. 2001'e yeni albümü "J.Lo" ve son filmi "Darısı Başıma - The Wedding Planner" ile hızlı bir giriş yapan Lopez, beş yaşından beri şarkı söyleyip dans ediyor. 90'lı yılların ortalarında başlayan Latin rüzgarını hem şarkıcı-dansçı hem de oyunculuk yeteneğiyle fırtınaya dönüştüren Lopez, Bronx'ta yetişmiş. Porto Rico asıllı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelip 18 yaşında evini kariyeri uğruna terk ederek adım adım başarıyı yakalayan oyuncu, bu kez Chicago'da polis memuru olan Sharon Pogue rolünde. Bir gece bir şüpheliyi izlerken pusuya düşürülen ve oradan geçmekte olan Catch (Jim Caviezel) tarafından kurtarılan Sharon,

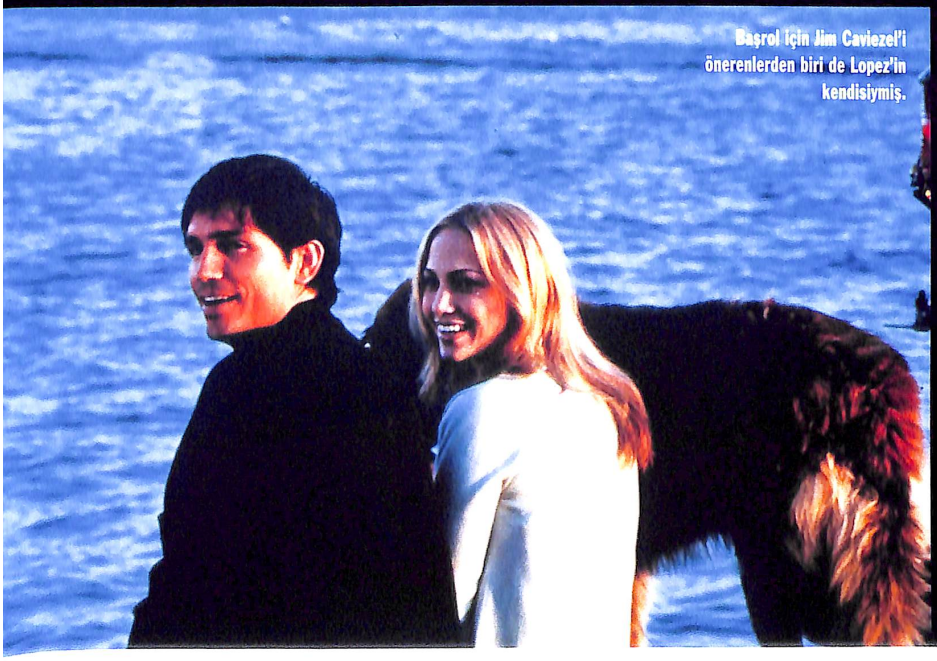

Başrol için Jim Caviezel'i önerenlerden biri de Lopez'in kendisiymiş.

"AŞKIN GÜCÜ" (Angel Eyes) görünüşte birbirleriyle ilgisi olmayan iki yabancının, yaşamlarını tehdit edici durumlarla karşılaşmalarını ve birbirlerini kurtarmalarını anlatıyor. Üstelik bu onlar için ilk değil ikinci kez oluyor... Duygusal filmlerin yönetmeni Luis Mandoki'nin yeni filmi, dram, gizem, aşk ve heyecanı birarada sunuyor.

DERLEYEN: EBRU KALPAKÇI

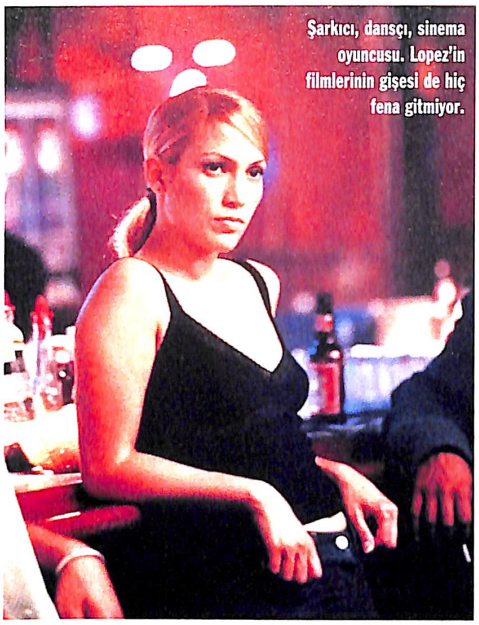
Şarkıcı, dansçı, sinema oyuncusu. Lopez'in filmlerinin gişesi de hiç fena gitmiyor.

Sharon (Lopez) gibi Catch'in (Caviezel) de kişisel yaşamı yok.

"Filmin birbirine eklemlenen temalarından biri bazen insanların ikinci bir şans kullanmaları ve aşkın kendisinin iyileştirici bir güç olması."

bu içine kapalı, gizemli yabancıya aşık olur. Her ikisinin de geçmişleri acı ve şiddetle doludur. Sharon mükemmel bir polis memurudur: sert, ödünsüz, ne pahasına olursa olsun doğru olanı yapan... Chicago'nun suç oranının oldukça yüksek olduğu güney bölgesine atanır, bu yüzden de her gün tehlikenin içindedir. Uyuşturucu satıcılarını yakalamak, silahlı suçlularla karşılaşmak, kavgaları ayırmak günlük yaşamının gerçekleri haline gelmiştir. Mesleki duruşunda farkedilen derin öfke iş arkadaşı Robby'nin (Terrence Howard) dikkatini çekmekte; Sharon'ın polis üniformasını giymeden çok daha önce şiddetle tanışıklığı olduğundan şüphelenmektedir. Ama Sharon'ın bu konuda konuşmaya niyeti yoktur. Kendisini tamamen işe adamış, özel yaşamını silmiştir. Yıllardır ailesine karşı soğuktur. Onlardan ve genel anlamda hayattan kopuk yaşamaktadır. Günlerini işiyle, gecelerini ise kendi üzüntüleriyle doldurmaktadır. Senarist Dipego'ya göre önce bu durumu seçmiş ve şimdi de bedelini ödemektedir. Hayatının erken dönemlerinde şiddete maruz kalmış ve artık bunun acısını öfkesiyle örtmeye çalışmaktadır. Buna rağmen kendisine hiç şans tanımayan ailesini özlemektedir de... Sharon annesi Josephine (Sonia Braga- "Örümcek Kadının Öpücüğü ile hatırlayacağımız Brezilyalı oyuncu, artık olgun kadın rollerinde karşımıza çıkıyor) ve babası Carl'ın (Victor Arga) düğün yeminlerinin tazelenmesini kutlamak için büyük bir parti verip kendisini davet etmediklerinde kriz geçirir. Catch de aynı çevrede kendi parçalanmış yaşamını sürdürmektedir. Bomboş bir dairede yaşamakta, günlerini ihtiyacı olan kişilere küçük hediyeler dağıtarak geçirmektedir. Haftada iki kez Elanora Davis (Shirley Knight) adlı sakat bir kadının alışverişlerini yapmaktadır. Ne zaman Elanora'ya uğrasa aynı hafif şakalarla birbirlerine takılmaktadırlar. Ama Elanora artık Catch'in cevap vermek istemediği türde soruları sormaması gerektiğini öğrenmiştir. Onunla karşılaşan birçok insan için Catch garip ama zararsız biridir. Bazıları içinse tehlikeli ve şüpheli bir tiptir. Ama Catch'in bu birbirinden farklı tepkilere tutumu hep aynıdır. Otomatik olarak insanlara yaptığı iyilikleri sürdürmeye devam eder. Bundan da gerçek bir memnuniyet duyuyormuş gibi gözükmez. Senarist Dipego'ya göre "Catch aslında bir konuda yanılmıştır. Bir açıdan tabii ki bir reddediş yaşıyor, acısından kurtulmaya çalışıyor ama kendisini yaralamış olan yaşadığı tecrübeler onu, yaşamın değerini takdir etme ve başkalarını, hatta sokaktaki yabancıyı bile sevmenin ne kadar önemli

olduğu konusunda harekete geçiriyor. Bu uyanışın ardından da yaptığı o küçük şefkat dolu jestler geliyor."
Sharon gibi Catch'in de kişisel yaşamı yok. Sadece bir yardım grubuyla ilişkisi var ve yönetmen Mandoki'ye göre "Sharon ile birbirlerine aşık olduklarında ve bu aşkı kaybetme riski ortaya çıktığında, şimdi ve geçmişte, gerçekte kim olduklarını incelemeye, sorgulamaya zorlanıyorlar." Catch rolünde izleyeceğimiz Jim Caviezel'i filmde oynaması için öneren kişi Jennifer Lopez olmuş, çünkü "İnce Kırmızı Hat - The Thin Red Line"ı izlediğinde Caviezel'den çok etkilenmiş. Üstelik bu filmi izleyene dek daha önce adını hiç duymadığı oyuncunun özellikle değişik hatlara sahip yüzünden ve bakışlarından etkilenmiş. Gerçekten de Hollywood'un ilginç yüzlerinden biri olan yeni dönem oyunculardan Caviezel, Terrence Malick'in üzerinde çok konuşulan filmi "İnce Kırmızı Hat"ta oynadığından beri hızlı bir yükseliş yaşıyor. Ang Lee'nin yönettiği "Ride With The Devil"in ardından Dennis Quaid ile oynadığı bilim kurgu "Frekans - Frequency" geldi ve bunu bağımsız bir yapım, "Madison" izledi. Caviezel'i sinemalarda en son Helen Hunt ve Kevin Spacey ile birlikte "İyilik Bul, İyilik Yap - Pay It Forward"da Haley Joel Osment'in kendi "iyilik" teorisini ilk kez uyguladığı eroinman rolünde seyretmiştik. Yeni projeleri ise "The Count of Monte Cristo" ve "High Crimes" adlı bir gerilim. Lopez'in ısrarlarıyla Catch rolünü Caviezel'e teklif eden yapımcılar, başka bir projede yer almak üzere olan oyuncuyu yoğun ve ikna edici görüşmelerin ardından kazanmış oldular. Bunda tabii yönetmen Mandoki'nin de payı var; oyuncuyla yaptıkları görüşmelerde Caviezel'in zihninde karakterle ilgili birçok şeyi anlamasını ve özümsemesini sağlayan o olmuş. Caviezel'e göre: "En favori iki filmim 'Mr. Smith Goes To Washington' ve 'It's A Wonderful Life'. Eğer böyle bir filmde oynama şansım olsaydı, kesinlikle oynayacağımı biliyorum. Tabii ki James Stewart ile benim oynayacağım karakter arasında birçok farklılıklar var ama bazı şekillerde benzer temalar da var. Hayat size sıkıntılar sunar ve siz bir karar vermek ihtiyacını duyarsınız. Herkes için en önemli şey, zor olsa da yıldızını yüksek tutabilmektir. Bırakıp gitmek kolaydır. Gördüğüm birçok filmde terkeden kişiler vardı. Bir film seyrettiğimde esinlenmek ve coşmak isterim." Bir aşk öyküsünde ilk kez oynayacak bir oyuncu olarak buna çok fazla önem vermemiş: "Gerçek şu ki iyi bir malzeme olmasını istiyordum ve bu proje öyleydi. Bu filmde alışılmışın dışında bir şey var. Çağdaş bir dekorda eski moda bir aşk öyküsü..."
Yapımcı Canton'in etkilendiği şey ise: "Filmin birbirine eklemlenen temalarından biri bazen insanların ikinci bir şans kullanmaları ve aşkın kendisinin iyileştirici bir güç olması. Bunun olması için ölmek veya bir başka dünyaya geçmek zorunda değilsiniz. İyileşebilir, gelişebilir, öne geçebilir ve hayatta bir kez daha şansınızı deneyebilirsiniz - eğer sadece kendinizi açıp, bir başkasına ve kendinize tüm farklılığı yapacak bağlantıyı kurmak için güvenirseniz."

Bir Bronx'lu için polisçilik oynamak sorun değil

Senarist Gerald Dipego özgün senaryoyu oluşturmak için Los Angeles'ta polis departmanına ait polis arabalarıyla gerçek araba takiplerine katılmış. Hareketli LA sokaklarının cazibesine rağmen kişisel nedenlerle filmin Chicago'da çekilmesini tercih etmiş. Polis teşkilatıyla ilgili sahnelerin gerçeğe en yakın şekilde çekilmesini sağlamak için komiser muavini Kathy Carter ile danışmanlık yapması için anlaşılmış. 19 yıllık polis memuru olan Carter, bunun 12 yılını Toronto'nun merkez bölgesinde devriye polisi olarak geçirmiş. "Aşkın Gücü"ndeki işiyse senaryodaki polislikle ilgili her şeyin -aslında filmin bir polis filmi olduğu bile söylenebilir- gerçeğe uygun olmasına yardımcı olmaktı. Buna kullanılan jargondan aksesuarların taşınışına kadar her türlü ayrıntı da dahildi. Carter başroldeki Lopez'in görüntüsünden konuşmasına, suçla ilgili bir sahnede silah tutuşundan bir şüpheliyi kelepçeleyişine kadar gerçek bir polis gibi davranmasını sağladı. Bunların hepsi bir sivilin bakış açısından basit hareketler gibi gözükse de yanlış yapılırsa beyazperdedeki yansıması oldukça belirgin ve göze batıcı oluyordu. Lopez ise çabuk öğrendiğini kanıtladı. Carter'a göre bu kadar kısa sürede oyunculara ne yapacaklarını göstermek oldukça zordu. Memurlar hiç durmadan eğitiliyordu, sokaklara çıkmadan önce bu eğitimler aylar hatta bazen yıllar boyu sürebiliyordu. Neyse ki Lopez çok çabuk öğrendi. Bunda büyük ölçüde Bronx'ta doğup büyümesinin de payı var kuşkusuz. Hatta geçen sene sevgilisi Puff Daddy ile bir gece kulübünde ruhsatsız silahla ateş ettikleri için yakalanıp hapisten kıl payı kurtulmuş biri olarak silahlara hiç de yabancı değil. Bir polisin gözünde Lopez, tabancasını kılıfına sokarken, silahla taşıtları boşaltırken, suçluları kelepçeleyip silahıyla onların hakkından gelirken oldukça etkileyici ve başarılıydı.
Daha çok küçükken koşulara katılan ve ödüller kazanan Lopez "Aşkın Gücü"nde bazı yeteneklerini de sergilemekten geri kalmamış; bir çitin üzerinden atlayarak diğer tarafa geçmiş: "Benden bunu yapmamı istemediler. İşin gerçeği ben de denemek istemiyordum, Süperkadın olmaya niyetim yoktu. Ama küçükken çitleri atladığımı ve bunda da iyi olduğumu anımsadım. Böylece, bakalım ne olacak dedim. Cesaretimi kırmaya çalıştılar, çünkü eğer bir yerimi incitirsem (söylentilere göre tüm vücudu 1 milyar dolara sigortalı!) proje aksayacaktı. Ama bu konuda iyi olduğumu biliyordum. Böylece yaptım. Ama daha sonra bana güvenlerini sağladığım için 12 kez tekrar ettirdiler, bu konuda çok acımasızdırlar!". ■

Her ikisinin de geçmişleri acı ve şiddetle doludur.

Her ikisi de yıllardır beraber bir film çevirmek istiyorlardı.

Brad Pitt'le Julia Roberts'ı ilk kez biraraya getirecek film merakla bekleniyordu. Temmuz'da gösterime girecek "THE MEXICAN", parlak bir reklam filmi yönetmeniyken "Mouse Hunt"la sinemayı deneyen Gore Verbinski'nin ikinci uzun metraj filmi.

Brad Pitt bu kez sevgilisiyle patronu arasında kalan bir gangsteri, yani Jerry Walbach'ı oynuyor. Patronu Jerry'ye Meksika'ya gidip paha biçilmez bir antika olan The Mexican adlı silahı bulup getirmesini, aksi takdirde sonuçlarına katlanacağını söyler. Fakat bu arada Jerry, çeteyle ilişkisini kesip, kirli işlerden elini eteğini çekmesini isteyen sevgilisi Samantha'dan (Julia Roberts) da aynı derecede ciddi bir ültimatom almıştır. Genç yaşta ölmektense sevgilisiyle arasını bozmayı göze alan Jerry, Meksika'nın yolunu tutar. Ne var ki, silahı bulmak değil ama geri getirmek, sandığı kadar kolay olmayacaktır. Lanet taşıdığı söylenen silah yüzünden başına gelmedik kalmaz, özellikle de Jerry'yi terk etmeye karar verdikten sonra Las Vegas'a doğru yola çıkan Samantha, silahın geri getirilmesini garantilemek için gay tetikçi Leroy (James Gandolfini) tarafından kaçırılınca...

Sinemaya oyuncu olarak başlayan, sonra senaryosunu yazdığı "Pale Saints" ile yönetmenliği deneyen ve senaryo yazmaya devam eden J.H.Wyman, "The Mexican" için yazdığı senaryonun şu cümleyle özetlenebileceğini söylüyor: "Mesele nadiren göründüğü gibidir." Hikaye, patronuna borcunu ödemek için son bir iş almayı kabul eden ama öte yanda bu son işi, bardağı taşıran som damla olarak gören sevgilisi tarafından terk edilen Jerry etrafında gelişiyor. Wyman, Jerry'yle sevgilisini iki ayrı yolculuğa gönderiyor ve hikayesini sürprizlerle dolu bu iki yolculuk üzerinden anlatıyor. Filme birlikte başlayan Jerry ve Samantha filmin sonunda yine birlikteler ama film boyunca birbirinden çok farklı ama bağlantılı iki macera yaşıyorlar.

Hikayeyi ilginç bulan yapımcılar John Baldecchi ve Lawrence Bender, ilk filmi "Mouse Hunt"la sinemaya adım atan bol ödüllü, parlak bir reklam filmi yönetmeni olan Gore Verbinski'ye götürmüşler projeyi. "Hatırladığımız kadarıyla 'Mouse Hunt' çok eğlenceli bir filmdi ama aynı zamanda çok özgün bir görsel tarzı vardı" diyor Bender. "Gore'un mükemmel bir gözü var ve oyuncularla çok iyi ilişki kuruyor. Daha ilk görüşmemizde, iki farklı koldan ilerleyen hikayeyi nasıl anlatabileceğine ilişkin bir fikir ortaya koyduğunda onu bulduğumuz için ne kadar şanslı olduğumuzu düşündüm." "The Mexican"daki iki temel karakterin paralel ilerleyen hikayeleri Verbinski'nin en

"Ateşli" bir romantik komedi

Julia Roberts'la Brad Pitt, Jennifer Aniston'ı çileden çıkaracak kadar iyi bir çift olmuş mu bakalım?

fazla ilgisini çeken şeylerden biri olmuş. "Jerry ve Samantha'nın kesişen maceraları, yolları birleşen onca karmaşık karakter çok hoşuma gitti," diyor yönetmen. "Sonra Meksika ve Las Vegas mekanları gerçekten heyecan vericiydi. Görüntüyle, renklerle ve filmin atmosferiyle ilgili çok eğlenceli şeyler yapabileceğimi düşündüm... Özellikle de filme adını veren silahın lanetlenişini açıklayan çelişkili efsaneleri anlatmak için kullandığımız geri dönüşlerde. Temelde film bir romantik komedi... Ama içinde Sam Peckinpah'tan bir şeyler de var."

Başlangıçta "The Mexican", tanınmamış oyuncuların başrol alacağı, fazla iddialı olmayan bir film olarak düşünülmüş. Ancak Hollywood'un en popüler iki yıldızı devreye girince işin rengi değişmiş. Brad Pitt ve Julia Roberts yıllardır pekçok kez birlikte çalışma isteklerini dile getirmişlerdi.

"Brad'i uzun zamandır tanırım," diyor Julia Roberts. "Birkaç kez birlikte çalışmamız sözkonusu olmuştu. Sonunda gerçekleşmesi bizi çok heyecanlandırdı tabii. Birbirimizin yanında rahat ediyoruz hakikaten, onun için ilk günden itibaren perdede birlikte olacağımız kısıtlı zamanı en iyi şekilde değerlendirmeye çalıştık. Bu iki karakterin birbirini çok iyi tanıyan, birlikte çok şey yaşamış iki kişi olduğunu gösterebilmek için ilgi çekici yollar bulduk."

Brad Pitt ise "Hemen her karşılaşmamızda birlikte bir film yapmaktan konuşmuşuzdur herhalde ama bir türlü olmadı" diyor. "Sonra birdenbire böyle bir proje ortaya çıktı. Düşük bütçeli, ucuk kaçık, vur-kaç tarzı bir film ikimize de çok çekici geldi. Ayrıca bence doğru bir kimya oldu."

"Thelma ve Louise"in bebek yüzlü tıfıl delikanlısının ne kadar değiştiğini hepimiz biliyoruz. O zamanlar fiziğiyle bile fazla dikkate değer görülmeyen aktör, sonraki işleriyle şaşırtıcı derecede başarılı bir grafik tutturdu ve Hollywood'un en prestijli aktörleri arasına girdi. Son zamanlarda çevirdiği "Dövüş Klübü", "Snatch" gibi filmlerde klasik yakışıklı tanımına hiç uymayan rollerde görünmesine rağmen kadın hayranları hızla çoğaldı. "The Mexican"da da pek karizmatik olduğu söylenemez. Kanunsuz işler yapmaktan vazgeçmek isteyen bir gangsteri oynayan Pitt, şöyle tanımlıyor Jerry'yi: "Jerry 'cool' diyeceğiniz tiplerden değil, sıradan bir adam. Hem meslek yaşamında hem de özel yaşamında doğru şeyler yapmaya uğraşıyor ama yürüdüğü yol onu tuzağa düşürüp

Brad Pitt, küçük yaşta kirli işlerin içine girmiş bir gangsteri oynuyor.

duruyor. Adil olmayı çok önemsiyor ve sanırım onu komik yapan da bu kadar adaletsiz bir dünyada adalet peşinde koşması zaten."

Verbinski ise "Jerry, insanda sempati uyandıran bir kaybeden ama bir dizi olayın ardından sevilmeyen bir kahraman haline geliyor" diyor. "Brad birçok filmde 'cool' karakterleri oynadı. Oysa bu filmde hakikaten şapşal bir hali var."

"The Mexican" üzerine bir röportajda, fiziğini ön plana çıkarmayan, hatta karizmasını tehdit eden roller seçmesinin bilinçli bir tercih mi olduğunu soran gazeteciye şöyle cevap vermiş Pitt. "Hayır. Böyle bir hesabım yok. Sadece daha önce denemediğim, ilginç bir şeyler bulmaya çalışıyorum. Oynayacağım role başkalarından farklı olarak katabileceğim ne var, diye düşünüyorum. Yani, o kadar çok iyi aktör var ki... Yeni bir şeyler bulmak daha zor ve daha iddialı bir iş ama aynı zamanda daha gurur verici."

Son yılların en çok izlenen romantik komedilerinden bazılarının yıldızı Julia Roberts, "Erin Brokovich"le aldığı Oscar'ın ardından yine bir romantik komediyle çıkıyor seyircinin karşısına. "The Mexican'da kirli işlerinden sıyrılması için verdiği son şansı kullanmayan sevgilisini terkeden Samantha'yı oynayan yıldız, "Son beş yıldır Jerry çeteye hizmet etmek zorunda kalmış" diyor. "Filmin başlarında Sam hayatının en güzel günlerini yaşıyor çünkü sonunda Jerry'nin bu kirli işlerden kurtulacağını sanıyor. Son bir iş daha yapacağını öğrenmesi bardağı taşıran damla oluyor."

Verbinski'ye sorarsanız Samantha da göründüğü kadar masum değil aslında. "Sam, hayattan ne istediğini çok iyi bilen biri... ama hatalı" diyor yönetmen. "Kendindeki sorunu görmeyerek hep ilişkinin sorunlarından bahseden tipte bir karakter. Samantha film boyunca önemli duygusal değişimler yaşıyor ve Julia da bütün bunları çok iyi yansıtıyor."

İlk görüşmelerinde Verbinski'nin anlattığı hikayeyi son derece romantik bulmuş Roberts ve Samantha'ya hemen ısınmış. "Gore'un söylemek istediğini anlamamak mümkün değil çünkü çok net konuşuyor. Bu bir oyuncu için büyük bir lüks. Hayatımda hiç bu kadar uzun saatler boyunca keyifle çalışan insanlar görmemiştim. Samantha'yı gerçekten sevdim. Bence çok tatlı ve müthiş maceracı ruhuyla çok da eğlenceli. Jerry'yi gerçekten seviyor. O yüzden Las Vegas'a doğru tek başına yola çıktığında çok karmaşık duygular içinde. Bu onun için çok önemli bir adım."

Ne var ki, Samantha yolculuğuna uzun süre yalnız devam edemiyor çünkü Jerry'nin Meksika'dan sözkonusu silahla birlikte geri dönüşünü garantilemek için Leroy diye bir tetikçi tarafından rehin alınıyor. Filmin yurt dışında yayınlanan eleştirilerinin çoğunda Leroy'u canlandıran James Gandolfini'nin performansından övgüyle bahsediliyor, hatta filmi pek başarılı bulmayan eleştirmenler arasında filmdeki en iyi şeyin Gandolfini'nin oyunu olduğunu söyleyenler bile var. Halen Amerika'nın bol ödüllü dizilerinden olan "The Sopranos"ta çete reisi Tony Soprano'yu oynayan aktör "The Mexican"ın sürprizlerle dolu hikayesini ilgi çekici bulmuş.

"Muhteşem düet"

"Çoğu senaryoda yarıya yaklaştığınızda hikayenin gerisini tahmin edebilirsiniz ama bu senaryoda ben böyle bir şey yaşamadım. Sürekli tahmin yürütmeye devam ettim. Leroy'un ise özellikle ilginç bir karakter olduğunu düşünüyorum. Onu çözmek için çok çalıştık çünkü hiç şablon bir karakter değil. Bir tetikçi; uzun zamandır bu işi yapıyor, o yüzden çok yalnız ve güvensiz. Jerry'in işi gerektiği gibi tamamlamasını sağlamak için gözünü Samantha'dan ayırmaması isteniyor ve bu iş sürecinde Leroy değişiyor."

Verbinski, Gandolfini ile Roberts'ın performanslarını "Muhteşem bir düet olarak tanımlıyor. Amerika'da yayınlanan eleştiriler de Julia Roberts'la James Gandolfini'nin çok iyi bir ikili olduklarını söyleyen yönetmeni doğruluyor. İki koldan ilerleyen hikayenin Samantha'yla Leroy'un maceralarını izleyen kısmı daha başarılı bulunuyor.

Gandolfini, "Senaryoyu okuduğumda Brad'in de Julia'nın da karakterlerinin bir hayli duygusal olduğunu gördüm" diyor. "Üçgendeki dengeyi kurabilmek için daha oturaklı birine ihtiyaç vardı çünkü herkesin aynı duygusal düzeyde olması fazla olacaktı."

Jerry, Sam ve Leroy'dan oluşan üçgenin dışında 'Mexican' diye bilinen paha biçilmez silahla ilgilenen başka karakterler de var. Jerry'ye silahı getirme görevini veren Bernia Nayman'ı Bob Balaban, Jerry'nin en iyi arkadaşı Ted'i ise J.K. Simmons oynuyor. "Ben biraz akıl hocalığı da yapıyorum Jerry'ye," diyor Simmons. "Aslında ikimiz de ciddi anlamda kötü adamlar değiliz. Jerry bu işin içine sürüklenmiş bir çocuk ve ben de ona hayatta kalabilmesi için kol kanat geriyorum."

Cezaevindeki mafya babası Arnold Morgolese'in büyük oğlu Beck'i oynayan David Krumholtz, filme tesadüfen girmiş gibi görünen ama sonradan efsanevi silahla bağlantısı ortaya çıkan araba hırsızı rolündeki Richard Coca, filmde İyi Giyimli Siyah Adam olarak geçen Sherman Augustus, Leroy ve Sam'le tanışmakla hayatının hatasını yapan Frank rolündeki Michael Cerveris, eğlenceli bir yol macerası vaat eden filmin diğer oyuncuları.

"The Mexican" yönetmeninin de söylediği gibi bir romantik komedi ama aynı zamanda filme adını veren silah etrafında gelişen bir macera ve dolayısıyla da aksiyon sözkonusu. Jerry'nin peşine düştüğü efsanevi silah onu Meksika'nın uzun zamandır ayak basılmamış ücra yerlerine sürüklüyor. Yönetmen Jerry'nin yolculuğunun bu kısmını çekmek için bugün turistlerin bile ulaşmakta zorluk çektiği Meksika'nın tarihi kentlerinden Real de Catorce'yi seçmiş. Yüksek dağların çevrelediği kente ancak yaklaşık 20 kilometrelik parke taşlı bir yoldan tırmanıp 2 kilometrelik daracık bir tünelden geçilerek girilebiliyor.

"Yüzyıl kadar önce ağır bir işçilikle inşa edilmiş bir tünel bu" diyor Pitt. "Kıvrımlı olduğu için sonunu göremiyorsunuz. İçinde taşa oyulmuş bir tapınak var. Sonunda dağların arasındaki elips şeklinde bir açıklığa çıkıyorsunuz. Zamanın durduğunu hissettiğiniz büyülü bir yer."

Bir lanet taşıdığına inanılan silahla ilgili efsane güncel hikayenin aralarına yerleştirilen flashback'lerle anlatılıyor. Bu flashback'lerde silahın hikayesini farklı farklı insanlardan dinlerken 19. yüzyıla, bir silah ustasının, zengin bir asilzadeyle evlenen kızına yadigar olarak vermek üzere bu muhteşem silahı yaptığı günlere dönüyoruz. Bu sahneler, ekibin "flashback kasabası" dediği, "The Mask of Zorro"nun da prodüksiyon tasarımını yapan Cecilia Montiel tarafından tasarlanıp film için kullanılmak üzere bütünüyle yeniden inşa edilen bir kasabada çekilmiş. Görüntü yönetmeni Dariusz Wolski ile çalışan yönetmen Verbinski bu sahnelere eski bir sessiz film havası vermek istemiş. Bunun için, filmin kameradan geçiş hızını elle ayarlayabildikleri iki özel kamera kullanmışlar. Filmin saniyede 24 karelik standart hızını yavaşlatıp hızlandırabilen bu kameralarla dalgalı bir görüntü elde etmişler ve sonra da filmi "bleach bypassing" denilen özel bir işlemden geçirerek görüntüye daha keskin bir kontrast kazandırmışlar. Flashback sahnelerinde renksizliği tercih etmişler ama güncel hikayenin Meksika'da geçen yerlerinde turkuvazlara ve su yeşillerine ağırlık vermiş Cecilia Montiel. Las Vegas'ta ve Julia Roberts'la James Gandolfini'nin kendi sorunlarıyla meşgul oldukları diğer yerlerde ise daha renkli bir görüntü tercih edilmiş.

"Film boyunca iki mekan arasında gidip geliyoruz" diyor Montiel. "Meksika neredeyse renksiz ama Las Vegas rengarenk. Böylece iki mekan arasında çarpıcı bir fark yaratmış olduk."

Tasarım konusunda en fazla özen gösterilen şeylerden biri de efsanevi silahın kendisi olmuş.

Yıldız farkı

"Silahın tasarımı önemliydi çünkü neredeyse filmdeki karakterlerden biri haline geliyor" diyor Verbinski. "Çok özgün olmasını istedim. Üzerinde bir kalp şekli olmalıydı. Biraz kurduğunuzda hafif bir melodi çalacak bir müzik kutusunu andıran ama aynı zamanda sizi öldürebilecek bir şey hayal ettim."

Verbinski'nin taslaklarından ve Meksika'daki Tarih Müzesi'ndeki bir orijinalinden esinlenilerek yaratılan silahın üzerinde elma yiyen bir yılan ve bir kadına sarılan bir adam var.

"Bunun bir aşığın silahı olduğu çok açık ortada" diyor Verbinski. "Ve benim için aşkın savaşmaya değer oluşunu temsil ediyor."

Yapımcı Lawrence Bender "Silahın hikayesini öğrendiğimiz flashback sahneleri filmin 'gerçek aşk için her şey feda edilebilir' temasını destekliyor. Birini seviyorsan ondan ne zaman vazgeçersin? Cevabı, tabii ki asla."

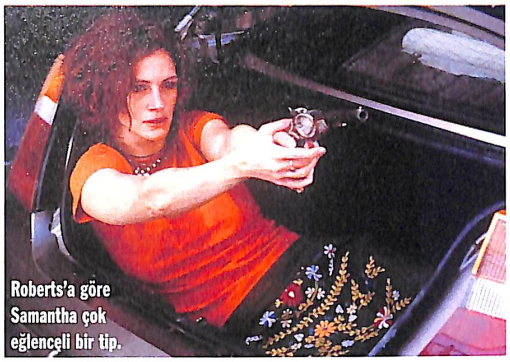
Roberts'a göre Samantha çok eğlenceli bir tip.

Hollywood koşullarına göre mütevazı sayılabilecek 15 milyon dolarlık bir bütçeyle çekilen "The Mexican", dışarıdan bakıldığında türlerin iddialı bir karışımı, macera ve fikir dolu, ilgi çekici küçük bir indie film gibi görünüyor. Ne var ki, Amerikalı eleştirmenler arasında filmi eğlenceli bulanların yanısıra bu ilk izlenimle vaat ettiklerini yerine getirmediğini düşünenler de var. Bunlardan biri de Empire dergisinin yazarlarından Colin Kennedy. Yönetmenin, başrollerini iki yıldıza vermek gibi bazı yanlış tercihleriyle ilgi çekici olabilecek bir filmin başarısını zora soktuğunu söyleyen Kennedy, "Başrolleri Janeane Garofalo ve Steve Zahn'a verseydi sevilen bir kült çıkacaktı ortaya belki de" diyor. "İnandıkları bir iş yapmak için ücretlerini neredeyse yarıya düşüren Roberts'ı ve Pitt'i takdir etmek lazım ama onların varlığı insanın filme bakışını değiştiriyor. Bu ikisi sözkonusu olunca seyirci, Jennifer Aniston'ı çileden çıkaracak bir kimya bekliyor. Ne var ki, Roberts ve Pitt filmin yüzde 80'ini ayrı mekanlarda geçiriyorlar. Üstelik ikisi de çok nadir anlar dışında film boyunca seyircinin birer yıldız olduklarını unutmasına izin vermiyorlar. Ayrı olduklarında ikisi de nispeten daha iyi. Sonuçta 'The Mexican', 'Out of Sight' gibi bir film olmaya çalışıyor ama Soderbergh'in çağdaş gerilimi ne kadar akıcı ve hareketliyse Verbinski'nin filmi o kadar durağan ve zorlama görünüyor. Filmde bir sürü iyi şey olduğunu inkar etmiyorum ama bunları keşfetmek için biraz fazla zorlanıyorsunuz. Verbinski'nin görsel çalışması ileride daha iyi filmler çekeceğinin işaretini veriyor. Bu şişirilmiş yıldız filminin içinden dışarı çıkmaya çalışan sıradışı bir yol filmi var."

Bunca yıldır birlikte film çevirmeye çalışan ama bir türlü fırsat bulamayan Roberts ve Pitt "The Mexican"ın ardından bir filmde daha birlikte rol almaya hazırlanıyorlar. Yönetmenliğini Steven Soderbergh'in yaptığı "Ocean's Eleven"ın çekimleri Las Vegas'ta yapılıyor. Kimilerinin "The Mexican"da iyi değerlendirilemediğini düşündüğü Roberts/Pitt beraberliği Soderbergh'in usta ellerinde hedefine ulaşacak mı bakalım? ■

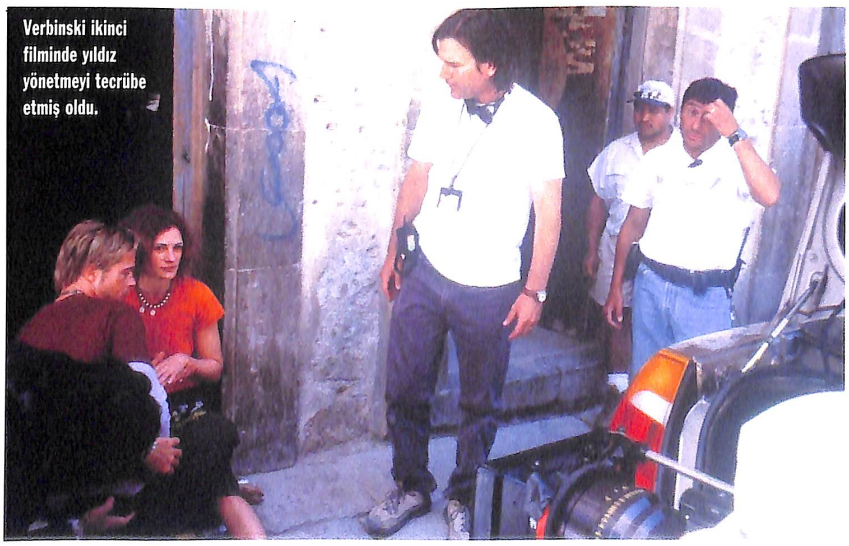
Verbinski ikinci filminde yıldız yönetmeyi tecrübe etmiş oldu.

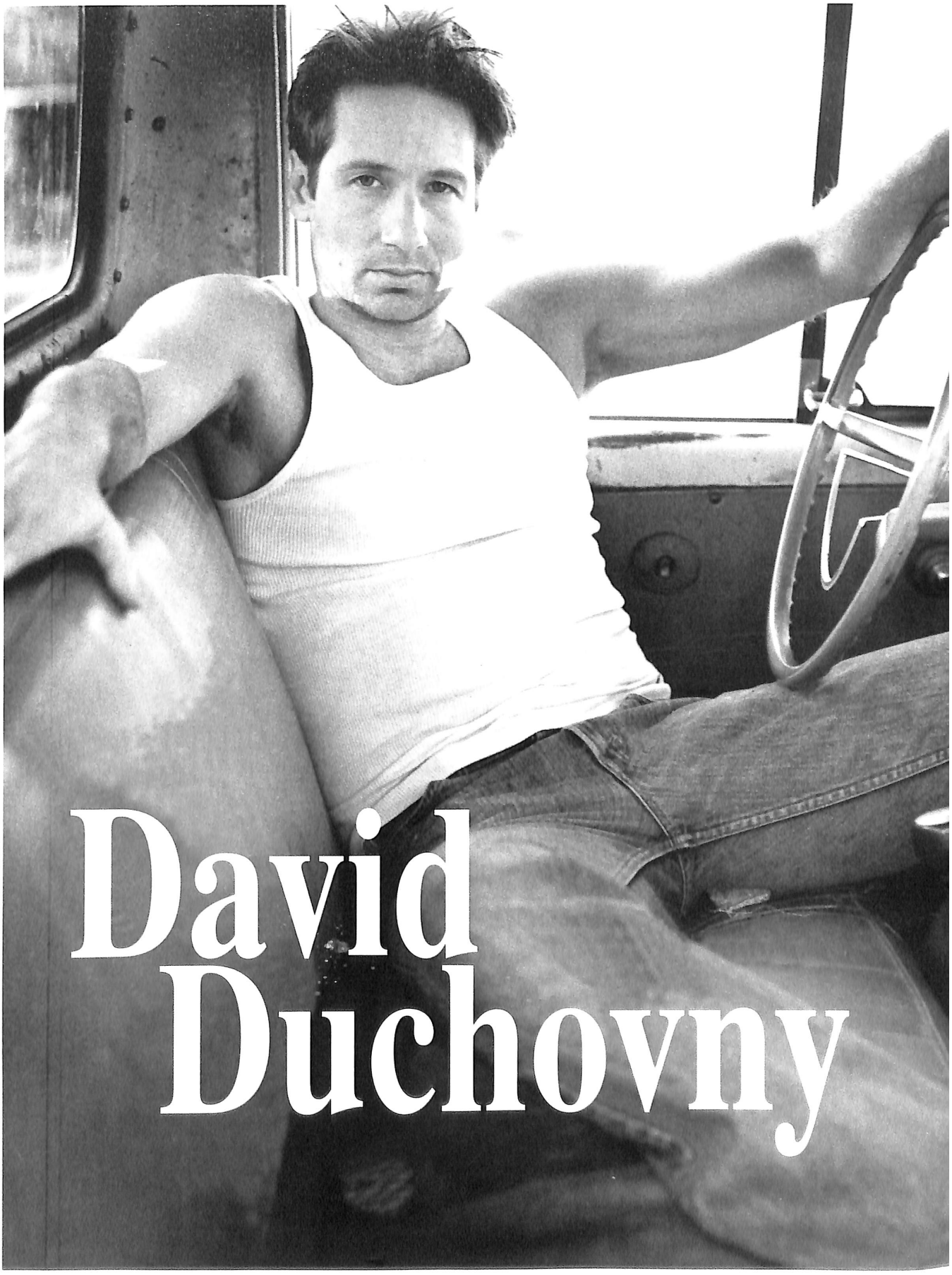

David Duchovny

'ASLA ASLA DEMEMEK LAZIM'

Sekiz yıl boyunca, dünyanın en fazla seyredilen dizilerinden biri olan "The X-Files"da (Gizli Dosyalar), ciddiyetini bozmasına fırsat vermeyen önemli işler peşindeki karizmatik ajan Fox Mulder'ı oynayan David Duchovny, edepsiz şakalar yapan, çok daha çocuksu bir adam rolüyle televizyondan sinemaya transfer olmaktan memnun.

41 yaşındaki aktör, bu yaz gösterime giren özel efekti bol, bilim-kurgu-komedi filmi "Evolution"da uzaylı istilası hakkında araştırma yapan bir bilimadamını oynuyor. Evet bu kez daha çocuksu, ajan Mulder'dan beklenmeyecek acayip şakalar yapıyor ve hatta seyirciye kıçını bile gösteriyor ama ne tuhaftır ki rol yine de biraz "Gizli Dosyalar"ı hatırlatıyor. Sonuçta Duchovny yine uzaylılar hakkında araştırma yapan bir hükümet görevlisi ve başrolü yine kızıl saçlı bir kadınla paylaşıyor. Duchovny bu benzerlikle ilgili bir soruya cevap verirken kendini savunmak zorunda hissetmiş sanki: "Öyle bakınca öyle görünüyor tabii" diyor. "Ama ben filmde rol almaya karar verdiğimde Julianna Moore işin içinde yoktu. Sonra bana filmde sarışın olacağı söylenmişti ve bence bu iyi bir fikirdi ama kızıl kaldı."

Çok uzun süren popüler bir TV dizisinin yıldızı olarak sinemada karşılaşacağı zorlukların farkındaydı Duchovny. Ne de olsa seyircinin onu Fox Mulder dışında bir rolde kabullenmesi o kadar kolay olmayacaktı. Ancak "X-Files"ın sinema uyarlamasıyla yumuşak bir geçiş yaptıktan sonra geçen yıl çevirdiği romantik komedi "Return To Me"deki performansıyla iyi eleştiriler alan oyuncu "yaratıcı bir karar" diye nitelediği diziden ayrılma kararını hâlâ çok yerinde buluyor.

"Farklı bir performans istiyordum. 'Return To Me' hafif bir romantik komediydi. Ondan sonra daha yoğun, daha uçuk, daha genç bir performans istedim. Aslında niyetim kendimi denemekti. Bu beni korkutuyordu ama zaten korkuttuğu için denemek istiyordum. Eve gidip senaryoyu okuduğumda 'Kahretsin, uzaylılar! Buna inanamıyorum' dedim."

Ama yine de bu onu durdurmadı. Bir anlık tereddütten sonra filmin yönetmeni Ivan Reitman'la çalışma isteği ağır bastı. Üstelik uzaylılarla ilgili oluşu her ne kadar "The X-Files"ı hatırlatıyor olsa da filmin ve rolün tarzı çok farklıydı ve bu, Duchovny için hakikaten önemliydi. Aktörün "X-Files"ın kârından alacağı pay konusunda sözleşmeye aykırı davrandıkları gerekçesiyle dizinin yapımcıları aleyhine açtığı 25 milyon dolarlık dava hâlâ devam ediyor ama görünüşe bakılırsa Duchovny'nin diziden ayrılmasının asıl sebebi bu anlaşmazlıktan ziyade sekiz yıl aynı rolü oynadıktan sonra farklı bir şeyler de yapabildiğini hem kendine hem de başkalarına göstermek istemesiydi. Yoksa onu bir televizyon yıldızına dönüştüren Fox Mulder rolüyle vedalaşması öyle kolay olmamıştı.

Duchovny ve eşi Tea Leoni "Playing God" filminin galasında.

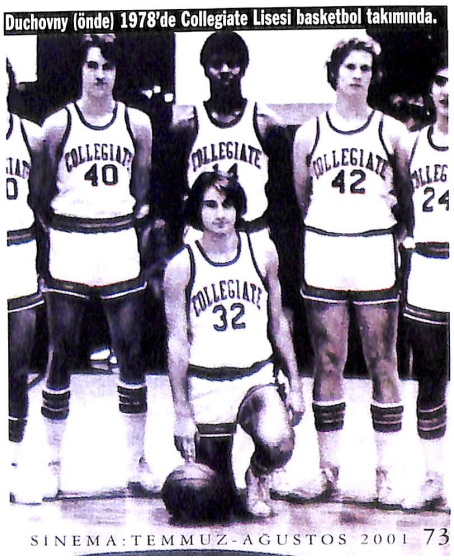

Duchovny (önde) 1978'de Collegiate Lisesi basketbol takımında.

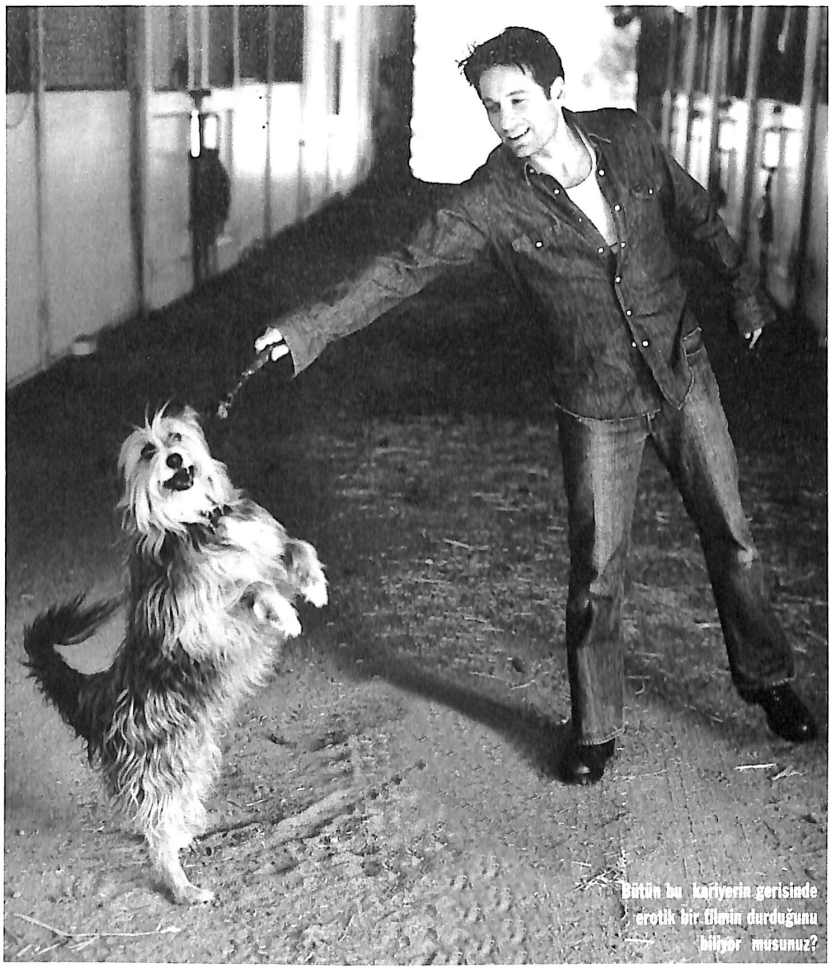

Abim beni yere oturtup dizlerini omuzlarıma bastırdı, pipoyu ağzıma yerleştirdi ve bana marihuana içirdi.

"Bırakıp gitmek zor oldu. Mulder'ı özleyeceğim. Kendime ait bir dizim olmasını özleyeceğim. İnsanın kendi dizisi olması eğlenceli bir şey" diyor ama yine de yakın gelecekte yeni bir dizide rol almayı hiç düşünmüyor.

"Asla asla dememek lazım ama başka bir dizi istemiyorum" diyor. "'X-Files'tan ayrılma sebebim artık aynı rolü her gün, her yıl tekrar tekrar oynamak istemeyişimdi. Bir gün Mulder gibi bir başka adam olmak isterim belki ama yakın zamanda böyle bir şey düşünmüyorum."

Aslında Duchovny uzun zaman özellikle de 20'li yaşlarında hem mesleğinde hem de özel yaşamında uzun süreli bağlardan kaçınmış biri. Ne var ki, sekiz yıl aynı dizide oynayan ve Tea Leoni'ye tanıştıktan üç buçuk ay sonra ona evlenme teklif eden de aynı adam. Şimdi iki yaşında bir kızları var.

"Aktör ya da insan olarak aynı rolü çok uzun zaman sürdürmenin ölüm olduğunu düşünürdüm. Bu, kendime söylediğim bir yalandı. Daha özgür olduğumu sanıyordum. Ama şimdi görüyorum ki kendimi bu şekilde sınırlandırdığım zaman daha özgür hissediyorum. Şimdi her zamankinden daha özgür hissediyorum."

"X-Files"daki rol arkadaşı Gillian Anderson evlendikten sonra Duchovny'de gözlemlediklerini şöyle anlatıyor.

"İfadesinde ve enerjisinde bir değişiklik oldu. Daha rahat, kendisiyle daha barışıktı ve çok daha mutlu görünüyordu. Sanki bir yapbozun uzun zamandır aradığı o küçük parçasını sonunda bulmuş ve yerine koymuştu."

Bu yaz David Duchovny'yi ve Tea Leoni'yi ayrı ayrı filmlerde izleyebilirsiniz. Temmuz'da Duchovny'nin filmi "Evolution" ardından Ağustos'ta Leoni'nin rol aldığı "Jurassic Park III" gösterime girecek.

Hollywood'un en iyi eğitim görmüş aktörlerinden biri olan Duchovny "Evolution"da özellikle Fox Mulder kimliğiyle yarattığı imajdan beklenmeyecek bir komedinin içinde aslında. Filmin bir sahnesinde kıçını bile gösteriyor. Yönetmeni Ivan Reitman'a sorarsanız bu sahne her türlü özel efekte bedel. Duchovny ise şöyle bir yorum yapıyor bu konuda: "Zeki biri olduğumu düşünürüm ama iyi olursa basit ve kaba bir şakayı da severim. İyi bir kıç şakası hoşuma gider. Bu çok insani bir şeydir."

7 Ağustos 1960'da New York'ta doğan David William Duchovny, Rus bir babayla İskoç bir annenin ikinci oğlu. Küçükken o kadar içine kapanık bir çocukmuş ki abisi insanlara onun zeka özürlü olduğunu söyleyerek eğlenirmiş. David, altı yaşındayken babasına büyüyünce küvet olmak istediğini söylemiş. "Ne düşünerek böyle dediğimi hatırlamıyorum ama küvete girmeyi sevmemle bir ilgisi vardı herhalde," diyor şimdi. Ilık suyun içinde oturup plastik dinozorlarıyla oynamaya bayılırmış çünkü. Hatta en sevdiği dinozorunun bir tyrannosaurus rex olduğunu bile hatırlıyor. En sevdiği şeylerden biri de İskoçyalı büyükannesiyle birlikte örgü örmekmiş. "Köpeğim için bir battaniye ve bir de çorap örmeye çalıştığımı hatırlıyorum" diyor.

Sevgi dolu bir aile içinde, kalabalık, büyük bir evde geçmiş harika bir çocukluk gibi görünüyor ama o kadar da harika değil aslında. Manhattan'da küçük bir apartman dairesinde oturuyorlarmış. Duchovny'nin babası yazar olmaya çalışıyormuş, annesi ise öğretmenmiş. David 12 yaşındayken boşanmışlar. Günün birinde annesi iki üç haftalığına İskoçya'ya gideceğini ve bu arada babasının da evden taşınacağını söylemiş. Böylece Duchovny evde kendisinden dört yaş büyük abisiyle kalmış. Annesinin giderken tembihlediği tek şey marihuana içmemeleriymiş. Kadıncağız o zamanlar ailenin başına gelen bütün felaketleri David'in abisinin marihuana içmesine bağlıyormuş çünkü. "Bunu sorunların bir sonucu olarak değil de nedeni gibi görüyordu" diyor Duchovny. Bir gün abisi eğer bir nefes çekerse onunla istediği oyunu oynayacağını söylemiş ama annesinin sözünden çıkmamaya kararlı olan David'i ikna etmeyi başaramayınca elinde marihuana dolu bir pipoyla David'i kovalamaya başlamış.

"Bu hikayeyi anlattığımda bana bile doğru olamazmış gibi geliyor çünkü olay şöyle gelişti. Abim beni yere oturtup dizlerini omuzlarıma bastırdı, pipoyu ağzıma yerleştirdi ve bana marihuana içirdi. Şimdi bu inanılacak bir şey değil çünkü kimse kimseye zorla nefes çektiremez. Demek ki bir noktada pes etmiştim. Pes etmek istemiştim. Abim, biraz içtikten sonra altı saat televizyon seyrettiğimi ve sonra da başağrısından şikayet ettiğimi söylüyor."

Annesiyle babasının ayrılması bir hayli etkilemiş Duchovny'yi. "Kalbim kırılmıştı herhalde" diyor. "Bu hem büyük bir acı hem de büyük bir lütuftu aslında. Lütuftu çünkü beni bir sanatçı ya da şimdi neysem o yaptı. Bir şeyleri çözmeye, kendini ifade etmeye ihtiyaç duyan biri haline getirdi. Beni ben yapan bu acıydı."

Okul yıllarında iyi bir basketçiydi Duchovny. Bu sayede New York'un en prestijli okullarında, John F. Kennedy gibi sınıf arkadaşları arasında burslu okuma şansı bul-

du ama daha uzun yıllar sürecek akademik başarısı yalnızca basketbola bağlanamazdı. Küçükken içine kapanık olduğu için abisinin geri zekalı diye dalga geçtiği aktör hiç de öyle değildi aslında. Princeton Üniversitesi'nden mezun oldu. Ardından Yale Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yüksek lisans yaptı ve sonra da aynı bölümde doktora programına başladı ama bir noktada oyunculuk sevdası o kadar ağır bastı ki akademisyenlik kariyerini gözünü kırpmadan yarıda bırakıverdi. Böylece "Modern Amerikan Edebiyatı'nda Sihir ve Teknoloji" adlı doktora tezi de yarım kaldı. Duchovny, okuldaki başarma tutkusunu ve sonraki oyunculuk sevdasını hep aynı şeye, 12 yaşındayken annesiyle babasının boşanmış olmasına bağlıyor.

"Ben her zaman ailenin sorun çıkarmaması gereken üyesiydim" diyor. "Ama oyuncu olduktan sonra birdenbire benim de sorunlarım olabilmeye başladı."

Bir dönem New York'ta çeşitli tiyatrolarda çalıştıktan sonra küçük rollerle sinemaya başladı. İlk filmi olan "Working Girl"de (1988) Melanie Griffith'in parti konuklarından biriydi. "Beethoven"da kötü kalpli bir işadamını, "Don't Tell Mom the Babysitter's Dead"de Christina Applegate'in kıskanç iş arkadaşını oynadı. Mimi Rogers'ın kocasını oynadığı 1991 yapımı "The Rapture"da ilk kez başroldeydi. Duchovny, iyi eleştiriler alan bu filmin yönetmeni Michael Tolkin'i seçmelerdeki performansıyla etkilemişti.

"Senaryodaki adamın bir keresinde para için için nasıl adam öldürdüğünü anlattığı sahneyi oynamıştı," diye anlatıyor Tolkin. "Öyle ifadesiz, öyle düz konuşmuştu ki hakikaten hoşuma gitti. Duyguların fazla açığa vurulmadığı Amerikan tarzı oyunculuğu Metot oyunculuğundan daha çok seviyorum ben. David çok iyi yoğunlaşabilen bir aktör. Çok geniş bir yelpazesi yok belki ama önündeki işe yoğunlaşabilmek konusunda çok başarılı."

Kablolu bir kanalda yayınlanan "Red Shoe Diaries" adlı hafif pornografik bir dizide rol aldıktan sonra kadınların ilgisini çekmeye başladı. Bu dizide cinselliğiyle öne çıkan aktörü biz dünyanın en çok seyredilen dizileri arasında yer alan "The X-Files"daki ajan Fox Mulder rolüyle tanıdık. Geçtiğimiz yıl Minnie Driver'la birlikte rol aldığı romantik komedi "Return To Me" Türkiye'de gösterime girmedi. Dolayısıyla "The X-Files" sonrası David Duchovny'yi biz ilk defa "Evolution"da izleyeceğiz. Artık eskisi kadar başarı tutkunu olmayan aktörün, genç aktörlere ne tavsiye ettiğini soran bir gazeteciye verdiği cevap kendi geleceğine bakışı hakkında da ipucu veriyor:

"Tavsiye de bulunmak kolay değildir ama başarının zamanlamayla, şansla ve çalışmakla çok ilgisini olduğunu söyleyebilirim" diyor. "İnsan bu işi ancak seviyorsa yapmalı çünkü başarı garanti değil. Sevdiğin işi yapıyorsan başarıyı o kadar kafana takmazsın." ■

Duchovny Rusça'da "ruhani" anlamına geliyor

Korku sineması denince akla ilk gelen isimlerden olan GEORGE ROMERO'nun yedi yıllık bir aradan sonra çektiği ilk film "Ölümün Maskesi", geçtiğimiz Mayıs ayında sinemalarımıza uğradı. Film her ne kadar tatmin edici olmaktan uzak olsa da bize Romero'nun kariyerindeki parlak örnekleri hatırlamak ve tekrar gözden geçirmek imkanını tanıdı... Çoğunlukla Tom Savini'nin akıl almaz efekt ve makyaj çalışmalarıyla desteklenen Romero filmleri, korku ve eğlenceyi birarada sunarken, izleyiciyi düşünmeye de çağırıyor.

ENGİN ERTAN

"Korku"yla

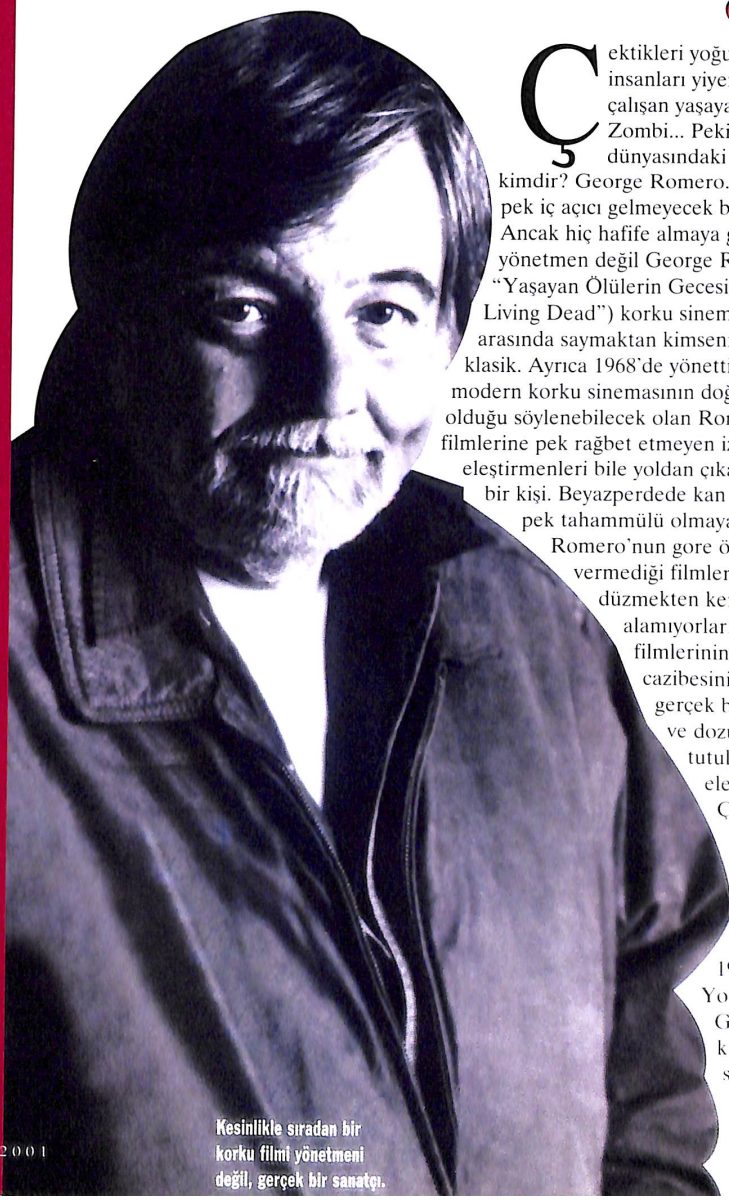

Kesinlikle sıradan bir korku filmi yönetmeni değil, gerçek bir sanatçı.

Çektikleri yoğun acıyı canlı insanları yiyerek dindirmeye çalışan yaşayan ölülere ne denir? Zombi... Peki zombilerin sinema dünyasındaki en yakın dostu kimdir? George Romero... Belki kimlerine pek iç açıcı gelmeyecek bir tanımlama bu. Ancak hiç hafife almaya gelecek bir yönetmen değil George Romero. İlk filmi "Yaşayan Ölülerin Gecesi" ("Night of the Living Dead") korku sinemasının başyapıtları arasında saymaktan kimsenin çekinmediği bir klasik. Ayrıca 1968'de yönettiği bu filmle modern korku sinemasının doğuşuna sebep olduğu söylenebilecek olan Romero, korku filmlerine pek rağbet etmeyen izleyici ve eleştirmenleri bile yoldan çıkartmayı becermiş bir kişi. Beyazperdede kan ve şiddet görmeye pek tahammülü olmayanlar dahi, George Romero'nun gore öğelerden taviz vermediği filmlerine methiyeler düzmekten kendilerini alamıyorlar. Yönetmenin filmlerinin bu karşı konulmaz cazibesinin ardındaysa, gerçek bir sanatçı kimliği ve dozu asla hafif tutulmayan sistem eleştirileri yatıyor. Çoğunlukla George Romero olarak bilinse de; tam adı George Andrew Romero (George A. Romero)... 1940 yılında New York'ta doğan George Romero, küçük yaşlarda sinemayla

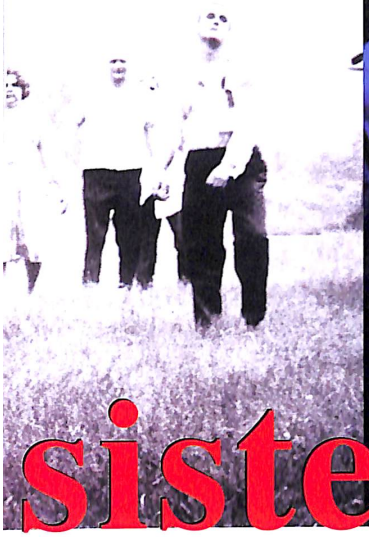

"Yaşayan Ölülerin Gecesi": Zombi filmlerinin atası.

Romero'nun Stephen King uyarlamalarından "Creepshow"...

sistem eleştirisi

ilgilenmeye başlamış. 8mm kamerasıyla kısa filmler çeken Romero, 14 yaşında "The Man From the Meteor" isimli filmi çekerken yanmakta olan bir mankeni çatıdan attığı için güvenlik görevlileri tarafından tutuklanmış. Kendisini sıradan bir kariyerin beklemediği daha o günlerden belliymiş de diyebiliriz. Liseyi bitirdikten sonra sanat eğitimi almak için hayatının uzunca bir bölümünü geçireceği Pittsburgh'a taşınmış. Carnegie-Mellon Üniversitesi'nde sanat, tiyatro ve tasarım üzerine eğitim alan Romero burada tanıştığı arkadaşları ile "The Latent Image" isimli şirketi kurmuş. O yıllarda son derece başarılı bulunan televizyon reklamları ve kısa filmlere imza atan bu genç grup, bir uzun metraj film çekmeye karar vermiş ve ortaya "Yaşayan Ölülerin Gecesi" çıkmış.

Birkaç arkadaş ve az miktarda parayla da iyi film çekilebileceğinin çarpıcı bir kanıtı olan "Yaşayan Ölülerin Gecesi" bu yönüyle bağımsız sinemacılara örnek bir film oldu. Ayrıca bir korku filminin yeri geldiğinde son derece ciddi olabileceği ve kimi toplumsal gerçeklere işaret edebileceğini de ispat etti. Kendisinden önceki korku filmi örneklerine oranla daha çok şiddet içeren "Yaşayan Ölülerin Gecesi" aynı zamanda sistem eleştirisi yapmaya da girişiyor ve böylece Romero korku filmi kavramına yeni bir form kazandırmış oluyordu.

Romero'nun Richard Matheson'ın "I am Legend" isimli bilimkurgu romanından esinlenerek yazdığı hikayenin sadece üçte biri "Yaşayan Ölülerin Gecesi"nde kullanıldı. Bunda düşük bütçenin önemli bir rolü vardı. Hikayenin geri kalan üçte ikisiyse Romero'nun daha ileriki yıllarda çekeceği ve bir üçlemeyi tamamlayan iki devam filmine kaynaklık etti. "Yaşayan Ölülerin Gecesi"nde Romero, devletin yaptığı bir araştırmada meydana gelen hata sonrası yayılan radyasyon sonucu mezarlarından kalkmaya başlayan zombilerle korkutmaya çalışıyordu izleyicisini. Aslında dehşet verici olarak gördüğü esas unsur mezardaki ölüler gibi çürümüş olduğunu düşündüğü sistemin kendisiydi. Yanlış bir sistem yaptığı hatalarla halkı deyim yerindeyse "yiyip bitirmekte"ydi.

Romero bu muhalif tavrını gerek "ölü" üçlemesinin diğer bölümlerinde, gerekse öteki filmlerinde sürdürdü. Ayrıca "Yaşayan Ölülerin Gecesi"nin baş kahramanının Afro-Amerikalı olması dikkat çeken bir diğer unsurdu. Kendisiyle yapılan bir röportajda, filmi yazarken Ben karakterini siyahi bir oyuncuya oynatma fikrine sahip olmadığını söylüyor Romero. Duane Jones'ın bu rolü almasının sebebi filmde oynamaya hevesli tanıdıkları arasında en yeteneklisi olmasıymış. George

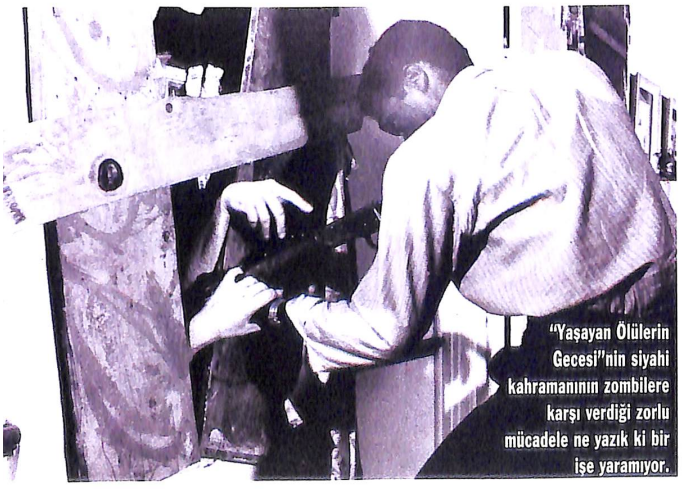

"Yaşayan Ölülerin Gecesi"nin siyahi kahramanının zombilere karşı verdiği zorlu mücadele ne yazık ki bir işe yaramıyor.

Romero zombileriyle beraber.

Romero'nun söylediklerine bakılırsa Jones'un kadroya dahil olmasından sonra senaryoda herhangi bir değişiklik de yapılmamış. Her ne kadar "Yaşayan Ölülerin Gecesi"nde siyahi bir karakterin yer alması planlanmamış olsa da Romero ileriki yıllarda çektiği filmlerinde dişi ve siyahi karakterlere önemli bir yer ayırmayı ihmal etmedi. Bu konuda kendisi şöyle diyor: "Afro-Amerikalıların başrollerde gözüktüğü oluyor ama bunların yüzde 99'u ırk üzerine yoğunlaşan roller. Ben Afro-Amerikalılar ve kadınları renk veya cinsiyetten değil, hikaye ve karakterden etkilenen rollerde oynatma ihtiyacı hissediyorum.".

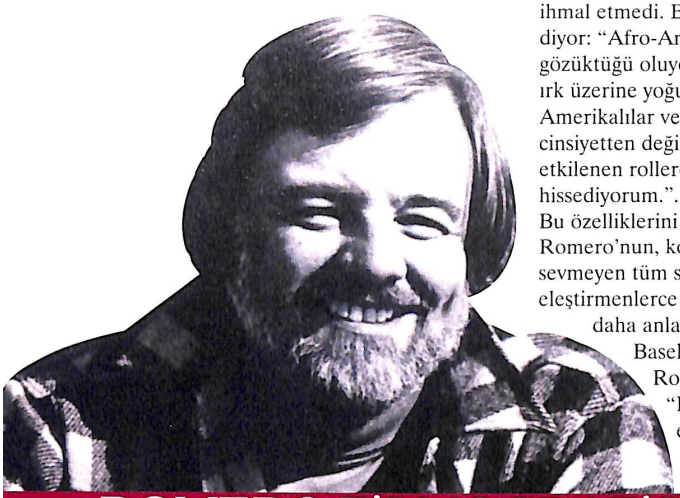

Bu özelliklerini göz önünde bulundurunca Romero'nun, korku filmlerini seven veya sevmeyen tüm sinemaseverler ve eleştirmenlerce önemsenen bir isim olması daha anlaşılır hale geliyor. Örneğin Baseline'ın Film Ansiklopedisi Romero'yu şöyle tanıtmış: "Etnik ve cinsel açıdan eşitlikçi, feminizm yanlısı, eşcinsel dostu, anti-maço ve kapitalizm karşısında şüpheci; onun sineması zaman zaman gerici olabilen bir türün ilerici kanadını temsil ediyor.". Romero'nun filmlerine yansıyan sistem karşıtı tavrı dışında sinemasının belirleyici bir diğer özelliği de paranoya. George Romero'nun hemen hemen tüm filmlerinde bir çılgınlığa, insan davranışlarını kontrolden çıkartan sanrılı bir ruh haline şahit oluyoruz. Örneğin malum üçlemede zombilerin insanlara saldırışı ve sergiledikleri yamyamlık eylemi pekala deliliğin bir karşılığı olarak algılanabilir. Fakat kurban konumundaki insanların da ne olup bittiğinin tam anlamıyla farkında olmaması gerçek bir kaosa yol açıyor. Böylece Romero son derece karamsar ve çıkışsız bir toplumsal cinnet portresi çıkartıyor. İsmi "Çılgınlar" anlamına gelen "The Crazies" ise yine benzer bir konuyu, devletin üzerinde çalıştığı biyolojik bir silahın yapımında

ROMERO FİLMOGRAFİSİNDEN SEÇMELER

YAŞAYAN ÖLÜLERİN GECESİ (Night of the Living Dead/1968)

Yazıda da sıkça bahsettiğimiz gibi, korku sinemasının gidişatını etkileyen ve modern korku sinemasının doğuşuna sebep olan bir klasik. Bir eve saklanan beş insanın gece boyunca zombilere karşı verdiği mücadeleyi anlatıyordu film. Kısa zamanda bir kült filme dönüşen ve son derece olumlu eleştiriler alan "Yaşayan Ölülerin Gecesi" hem zombi filmleri alt türünün doğuşuna sebep oldu, hem de sayısız korku filmine ilham kaynağı oldu. Filmin finalinde Duane Jones'un canlandırdığı Ben'in polisler tarafından yanlışlıkla öldürülmesi ve zombilerle beraber cesedinin yakılarak imha edilmesi hala sinema tarihinin en şok edici anlarından birisi olma özelliğini koruyor.

THE CRAZIES (1973)

"Yaşayan Ölülerin Gecesi"ndeki fikrin değişik bir versiyonu denilebilir "The Crazies" için. Devletin gizlice üzerinde çalıştığı biyolojik bir silahın yapımındaki hata nedeniyle gerçekleşen sızıntı sonucu, deneylerin yapıldığı kasabanın halkı hastalanmaya başlar. Virüsün vücuduna girdiği kişi çıldırmaktadır. Devletin kasabayı karantinaya alması ve düzeni sağlaması için orduyu görevlendirmesi, kasabada paniğe yol açar. Hiçbir şeyden haberi olmayan halk orduya karşı ayaklanır. Tam bir kaos ortamında geçen "The Crazies" Romero'nun en etkileyici filmlerinden birisi. Özellikle kasaba halkının yaşadığı çılgınlığı şok edici bir çarpıcılıkla sunmayı beceriyor. Son derece karamsar bir film olduğunu belirtmekte de fayda var.

MARTIN (1977)

Hakkı bir türlü teslim edilmemiş, hala keşfedilmeyi bekleyen bir başyapıt. Romero'nun tüm filmografisindeki en dramatik film olarak da nitelenebilecek "Martin" alışılageldik bir korku filmi değil. Ne temposu çok hızlı, ne çok fazla olay oluyor, ne de korkutucu bir şey... Üstelik fazla gore efekti olduğunu söylemek de yanlış olur. Ortada ciddi bir dram var, Martin'in dramı. Bildiğimiz numaraların (güneş ışığı, sarımsak, haç, vs.) hiçbirisinin işlemediği bu modern çağ vampirinin yalnızlığı gerçekten sinema tarihindeki en dokunaklı hikayelerden birisi. Romero'nun filmlerinin olmazsa olmazı olan hastalıklı ruh hali bu filmde de mevcut. Martin, koyu Katolik inancı ve batıl inançlarla çevrili, öylesine bunaltıcı bir yaşam sürüyor ki, belki de her şey bir paranoyadan ibaret. Belki de azı dişleri vampirlerinki gibi olmayan Martin gerçekte bir vampir değil... John Amplas'in Martin rolündeki performansı kolay kolay unutulacak gibi değil. Rahatsız edici müzikleri ise hafızanıza bir daha çıkmamak üzere kazınıyor. "Martin"in Romero'ya göre çektiği en iyi film olduğunu da ekleyelim.

ZOMBİ - ÖLÜLERİN ŞAFAĞI (Dawn of the Dead/1978)

Açıkçası 140 dakika uzunluğundaki (Yönetmenin Kurgusu Versiyonu) bu devasa korku filmine Romero'nun başyapıtı demek çok da yanlış olmaz. İlk filmin tam anlamıyla devamı sayılamayacak olan "Dawn of the Dead", çok daha karamsar bir atmosfere sahip. Zombi nüfusunun gitgide artmakta olduğu bir ortamda insanlar nereye saklanacaklarını şaşırmış durumdadır. Filmin esas kahramanları olan 4 kişi en sonunda kendilerini terk edilmiş bir alışveriş merkezine kapatırlar. Her türlü tüketim malzemesinin ellerinin altında olduğu bu mekanda kendilerine yeni bir yaşam kurmaya çalışırlar. Ancak her şey gözüktüğü kadar kolay olmayacaktır. Bu filmle gore konusunda son derece ileri giden ve Tom Savini'nin üretimi şok edici makyaj ile efektlere yer veren Romero, hem cesaretini hem de yeteneğini bir kez daha kanıtlıyor. Aynı zamanda son derece etkileyici bir tüketim toplumu eleştirisi olan "Dawn of the Dead" hem uzun süresi, hem de şiddetteki aşırıya kaçan tavrıyla sinema tarihine geçmiş çok özel bir yapım.

ÖLÜLERİN GÜNÜ (Day of the Dead/1985)

Üçlemenin son filmi "Ölülerin Günü"nde artık zombi nüfusu insan nüfusunu aşmış durumda. Bir grup asker terk edilmiş bir adada zombilerle mücadele etmeye çalışıyor. Ve ordu bir kez

gerçekleşen sızıntı sonucu insanların delirmesini ve bu olay sonrasında yaşanan karmaşayı anlatıyordu. "Martin", "Monkey Shines" ve gerçeküstü bir karakter bölünmesi hikayesi olan "The Dark Half"ta da yine Romero usulü paranoyanın izlerini bulmak mümkündü. Romero'nun hem şiddet kullanımında uçlardaki arayışı, hem de delirmenin eşiğindeki toplum portresi aslında bir elden daha önce bahsettiğimiz muhalif tavrına hizmet ediyor, sistem eleştirisini destekliyor. Özellikle tekrar "ölü" üçlemesine bakacak olursak, Romero'nun aşırı şiddet ve deliliği izleyiciyi şok ederek onların gözünü açmak için kullandığını söylemek mümkün. "Dawn of the Dead"i çektiği '70'lerin son yılları hakkında yaptığı şu yorum da dikkate değer; "O zamanlar herkes Bee Gees eşliğinde dans ediyordu ve tüketim yükseliştedi. İnsanların 'Hadi bu refahın tadını çıkartalım ve Vietnam'ı, dünyanın geri kalanının mahvolduğunu unutalım.' dediği bir dönemdi.".
Reagan döneminin ve tutucu değerlerin yükselişinin etkisinden midir, bilinmez '80'li yıllarla beraber Romero'nun kariyerinde belirli bir düşüş gerçekleşti. '70'lerde son derece başarlı üç filme ("The Crazies"/1973, "Martin"/1977 ve "ölü" üçlemesinin ikinci filmi "Dawn of the Dead"/1978) imza atan usta yönetmen, 1981'de yönettiği "Knightriders"dan sonra "Creepshow"u çekti. Romero için büyük sayılabilecek bir bütçeye sahip olan (7.2 milyon dolar) bu Stephen King uyarlaması genelde pek beğenilmedi. "Ölü" üçlemesinin son halkası, 1985 yapımı "Day of the Dead" ise iyi bir film olsa da, üçlemenin ilk iki filmi yanında sönük kalıyordu. 1988 yapımı "Monkey Shines" da iyiydi hoştu ama Romero'dan çok daha iyisini beklemek herkesin hakkıydı. '90'lı yıllar da benzer şekilde sönük geçti Romero için. Sinemalarımıza geçtiğimiz aylarda uğrayan "Ölümün Maskesi"ne ("Bruiser") bakınca 2000'lere çok iyi bir başlangıç yapmış olduğunu söylemekte de zorlanıyor insan.
Fakat Romero'nun özgün ve yaratıcı bir yönetmen olması ondan ümit kesilmesini engelliyor. En kötü filminde dahi Romerovari bir unsurla karşılaşmak izleyiciye ufak da olsa bir mutluluk verebiliyor. Kaldı ki filmografisindeki iyi duraklar onunla ilgili her türlü olumsuz düşünceyi hemen unutturacak nitelikte. Bu nedenle izlediğimiz son Romero filmi "Ölümün Maskesi"nin tam bir başarısızlık olması insanı umutsuzluğa düşürmüyor. Özellikle de internetteki George Romero sitelerinde, ustanın Anchor Bay Entertainment yapımcılığıyla dördüncü "ölü" filmini yönetmesinin gündemde olduğundan bahsedilirken... ■

daha Romero tarafından eleştiriliyor. Filmin finalinde zombilerin askerleri paramparça edip yedikleri sahne '80'li yılların politik eğilimlerine karşı Romero'nun öfkesini kustuğu bir an olarak da nitelenebilir, gore alanında ulaşılmaya çalışılan bir uç nokta olarak da... Her iki koşulda da Tom Savini'nin efekt çalışmasıyla akıllardan çıkmayacak bir deneyime dönüşüyor "Ölülerin Günü"nün finali. Ancak film üçlemenin ilk iki filmiyle karşılaştırıldığında çok zayıf kalıyor.

TUTKU (Monkey Shines: An Experiment in Fear/1988)
Sinema tarihindeki en ilginç tutku öykülerinden birisi. Geçirdiği bir kazadan sonra yürüme yeteneğini kaybeden Allan (Jason Beghe), kendisine yardımcı olması için tutulan bir maymunla çok yakın arkadaş olur. Ella isimli bu maymun özel bir deneye tabi tutulmuştur. Oldukça zeki olan Ella, Allan'ı sevgilisinden kıskanmaya başlar ve ona diğer insanların yaklaşmasını engellemeye çalışır. Bu çabasını da Allan'ın zihnini okuyarak gerçekleştirir ve çeşitli ölümlere sebep olur. İzleyiciyi yine garip ve saplantılı bir hikayeye davet eden Romero bu filmle başarılı bir gerilime imza atmıştı. Özellikle filmin finalinde Ella'nın evdeki türlü çeşitli objeyi kullanarak iki insana direnişi son derece heyecanlı anlara sebep oluyor.

ÖLÜMÜN GÖZLERİ - "BAY VALDEMAR DAVASINDAKİ GERÇEKLER BÖLÜMÜ" (Due occhi diabolici -Two Evil Eyes- "Episode 'The Facts in the Case of Mr. Valdemar"/1990)
Dario Argento ve George Romero gibi iki efsane yönetmenin Edgar Allen Poe uyarlamak için biraraya geldiği bir film pek çok sinemaseverin iştahını kabartır muhakkak. Ancak ortaya çıkan film ne yazık ki insanın hevesini kursağında bırakıyor. Özellikle de önden Romero'nun bölümünü izleyince. Poe'nun öyküsünü neredeyse hiçbir şey katmadan son derece düz bir şekilde anlatan George Romero sadece hikayeyi günümüze taşımış, bir de finalde Ramy Zada'nın maruz kaldığı ilginç bir şiddet sahnesi çekmiş. Bunun dışında gayet sıkıcı ve sıradan bir 55 dakika vaat eden bu episodu atlayıp, filme Argento'nun çektiği bölümden başlamak kesinlikle çok daha mantıklı.

HAYATI EMEN KARANLIK (The Dark Half/1993)
Bir Stephen King uyarlaması olan "Hayatı Emen Karanlık" karakter bölünmesi üzerine ilginç bir fanteziydi. Thad Beaumont geçirdiği şiddetli baş ağrıları nedeniyle çocukken bir beyin ameliyatı geçirmiştir. Ancak ameliyat esnasında doktorlar bekledikleri gibi bir tümörle değil, tam olarak gelişmemiş bir ikiz kardeşin gözüyle karşılaşırlar. Yıllar sonra Thad Beaumont (Timothy Hutton) ünlü bir yazar olmuştur. Kendisine esas para kazandıran "pulp" tarzı bol seks ve şiddet içeren kitaplarını George Stark takma ismiyle yazmaktadır. Bu gerçeği öğrendiğini iddia eden bir kişi tarafından tehdit edilmeye başlanınca Thad, George Stark ismini artık kullanmamaya karar verir ve Stark'a sahte bir cenaze hazırlatır. Ancak George Stark ölmeye hiç niyetli değildir. Thad'in kayıp ikizi olan George şehirde kanlı cinayetler işlemeye başlar. Bir numaralı şüpheli konumundaysa Thad vardır. Kendisi de uzun süre takma isimle yazmış olan Stephen King'in romanının son derece ilginç olduğu kesin. Romero'nun filmi de yönetmenin en iyilerinden olmasa da ilgiyle izleniyor. İşin gerçek dışı taraflarını bir yana bırakınca karşı karşıya kaldığımız tüyler ürpertici kişilik bölünmesi öyküsüne kendini bırakıp bırakmamak ise izleyicinin elinde.

ÖLÜMÜN MASKESİ (Bruiser/2000)
Romero'nun yedi yıllık bir aradan sonra çektiği filmi hayranları için gerçekten kötü bir sürpriz oldu. Jason Flemyng'in canlandırdığı Henry Creedlow adında, çevresi tarafından kullanılan, daha doğrusu sömürülen bir adamın intikam hikayesiydi "Ölümün Maskesi". Karısı ve en yakın arkadaşı tarafından dolandırılan, kaba patronu tarafından sürekli ezilen Henry bir gün suratına yapışmış beyaz bir maskeyle uyanıyor ve bunu fırsat bilerek kendisini ezen insanları öldürerek intikam alıyordu. Pek de enteresan bir konusu olmayan "Ölümün Maskesi" inandırıcılıktan uzak, zayıf bir senaryo ve televizyon filmi düzeyinin ötesine geçemeyen özensiz görsel atmosferi ile tatsız tuzsuz bir filmdi. Filmde kimi ilginç öğeler de yok değildi. Henry'nin patronu Miles Styles'ın (Peter Stormare) komünist bir Doğu Bloğu ülkesinden gelip, ABD'de kapitalizme adapte olması... Henry'nin yüzünü, başka bir deyişle kimliğini kaybetmesi ve bunları geri kazanabilmek için kendisini sömüren kişilerden intikam almaya başlaması... Henry'nin eski kimliğine ve özgürlüğüne ancak patronunu öldürdükten sonra kavuşabilmesi... Ancak Romero'nun her zamanki sistem eleştirisine soyunurken sırtını yasladığı bu öğeler senaryoda son derece yavan bir şekilde işlendiği için filme pek bir şey katmıyordu. Sadece Peter Stormare'in garip performansı ve finaldeki parti sahnesinde The Misfits'in gözükmesini ilginç olarak niteleyebileceğimiz "Ölümün Maskesi" tahminen Romero'nun filmografisindeki en zayıf yapım.

25

Başlıkta

Günümüz

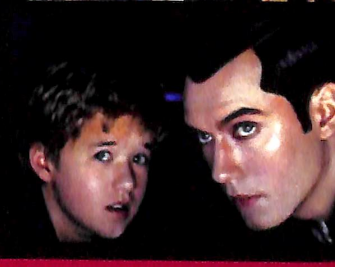

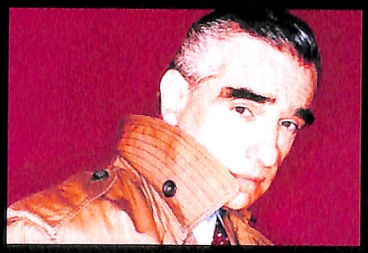

Sineması

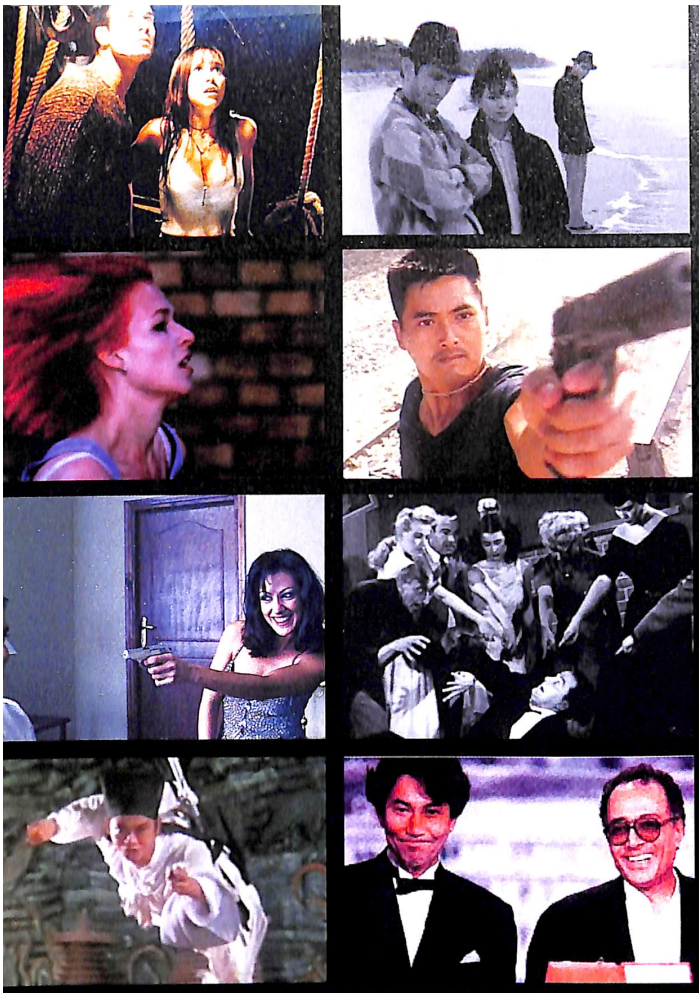

Teknolojik gelişmeler, hızlı kurgudan minimalizme çağdaş stiller, moda türler, yönetmenler, starlar, ülke sinemaları ve yeni akımlar... Günümüz sinemasının Hollywood'dan İran'a kadar uzanan bir profili...

YAZARLAR:
MEHMET AÇAR - ENGİN ERTAN - BURÇİN S. YALÇIN

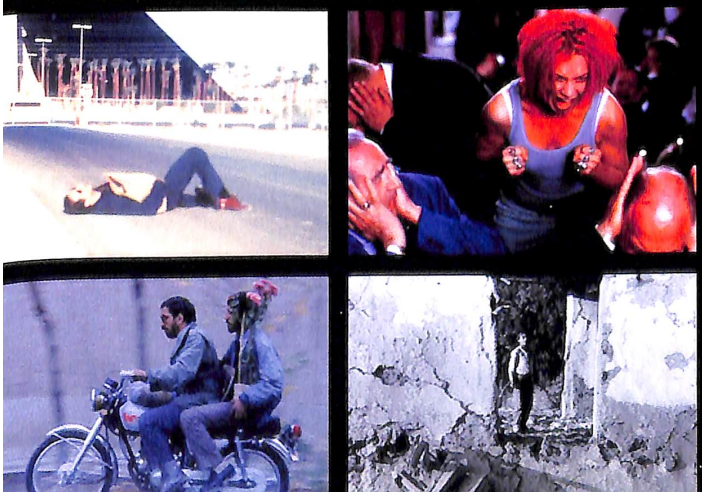

1 Hollywood'da yeni eğilimler

Eski usul melodramı, felaket janrı ve özel efekt sinemasıyla birleştiren "Titanic" aslında Hollywood'un bugününü en iyi özetleyen filmlerden biri. "Gladyatör" de üç ayrı şeyi birleştirmemiş miydi? Roma imparatorluğu filmleri, dövüş janrı ve özel efekt sineması... Peki ya "Pearl Harbour"? Eski usul melodram, savaş janrı ve yine özel efekt sineması... "Mumya Geri Dönüyor"? Eski mumya filmleri, eğlenceli açık hava serüveni ve özel efekt sineması. Aslında sihirli formülün temelinde 3 rakamı yatmıyor. İşin sırrı, harmanlamakta ya da "türlerin sentezi" meselesinde... Kaldı ki, özellikle "Matrix"i düşündüğümüzde sentez meselesinde tür sayısının katlanarak arttığını görüyoruz. Fakat bu sihirli formülün değişmeyen temeli hep aynı: Özel efekt desteği... Geriye doğru gidersek formülü günümüzdeki kullanılış biçimiyle keşfeden ismin "Star Wars" ile George Lucas olduğunu tespit ediyoruz. "Star Wars", bilimkurgu, fantazi, savaş ve aksiyon gibi temel janrları özel efekt desteğinde harmanlayarak son 25 yılın büyük bütçeli film prodüksiyon anlayışını belirlemişti. Bu gidişle gelecek 25 yılın kaderini de belirleyeceğe benziyor.

"Yüzüklerin Efendisi"

Bütçeler büyüdükçe özel efekt desteği artıyor ve türler birbirine karışıp bütün saflığını yitiriyor; bu durumda aslında Hollywood yapımcılarının türlere değil, özel efektlere güvendiği de ortaya çıkıyor. Dolayısıyla artık sorun, özel efekt desteğinde nelerin birleştirileceği sorusuna kilitleniyor. Önümüzdeki kışın iddialı filmlerinden "Yüzüklerin Efendisi"nin (The Lord Of The Rings) bu soruya verdiği cevap basit: Fantastik sinema, tarihin en muazzam özel efekt desteğiyle buluşacak...

Gerçek anlamda moda olan türleri keşfetmemiz için bütçelerin küçüldüğü, kârların ise büyüdüğü filmlere bakmamız gerekiyor. Burada son zamanlarda karşımıza çıkan tek bir tür var, o da tek başına bir maddede ele alınmayı hakeden korku-gerilim. 90'ların favori türü romantik komedi artık gözlerimizin önünde can çekişiyor. Onun yerine duygusal aşk filmlerini koyma çabası "New York'ta Aşk", "Kasımda Aşk Başkadır" (Sweet November) gibi filmlerle devam ediyor. Afro-Amerikalı starların ve yönetmenlerin çektiği komediler, bütçelerini de arttırarak son hız devam ederken, kara film düşüşte. Düşünsel ağırlıklı bilimkurguda ciddi bir çıkış var ama gişelerden gelen sonuçlar bu eğilimin devam etmeyeceğini gösteriyor. Kendini ciddiye almayan komedi ağırlıklı gençlik filmlerinin ise ardı arkası kesilmemeye başladı: "Amerikan Pastası", "Geyik Muhabbeti" (Road Trip), "Çılgınlar ve Sevgililer" (Dude Where Is My Car?), "Senden Nefret Etmemin 10 Sebebi" (Ten Things I Hate About You)...

Son yıllarda bir başka eğilim daha var. Hollywood özellikle orta bütçeli yapımlarda tür derdini tümüyle boşverip yönetmen ve starlara güveniyor. Martin Scorsese, Steven Spielberg, David Fincher, Ridley Scott gibi birçok yıldız yönetmen, ekibine aldığı

büyük starlarla ne çekmek isterse çekiyor ve kimse onlara karışmıyor. Scorsese, Tarantino, Stone, Soderbergh gibi kimi yönetmenler son derece pahalı "arthouse" filmlere imza atma şansını yakalıyorlar. Stanley Kubrick de bu sistemden yararlanarak ayrılmadan önce büyük bir sanatsal özgürlükle "Eyes Wide Shut"ı çekmişti

Bütçeler iyice küçüldüğünde ise türler bitiyor ve karşımıza yönetmenlerin sınırsız özgürlüğü, yani Amerikan bağımsız sineması çıkıyor ki o ayrı bir konu... *(M. A.)*

2 Endüstrinin lokomotifi: "Blockbuster" filmleri

Blockbuster'ın Türkçe meali esasen "uçak bombası". Fakat sinemada bu sözcük çok büyük gişe başarısı yakalayan, özellikle de Kuzey Amerika'da 100 milyon dolar hasılat barajını aşan filmler için kullanılıyor. Bizim dergide bazen gişe canavarı olarak adlandırdığımız bu filmlerin üretimi için stüdyolar genelde çok büyük bütçeler ayırıyor. İzleyicilerin sinemalara "akın akın bombardımanlar" düzenlemesiyle bu yüksek bütçelerin çok üzerinde hasılatlar elde edilebiliyor. Sadece Kuzey Amerika'yı temel alırsak sinema tarihinde yaklaşık 250 tane "blockbuster" film var. Fakat 90'larda "blockbuster"ların sayısı da giderek artıyor. Kuzey Amerika'nın en yüksek hasılatlı ilk 10 filmine baktığımızda yalnızca üç filmin, "Yıldız Savaşları", "E.T." ve "Return of the Jedi"ın 90'lara ait olmayan filmler olduklarını görüyoruz. Oysa, tümü de 90'larda gerçekleştirilen "Titanic", "Yıldız Savaşları: Bölüm 1", "Jurassic Park", "Forrest Gump", "Aslan Kral",

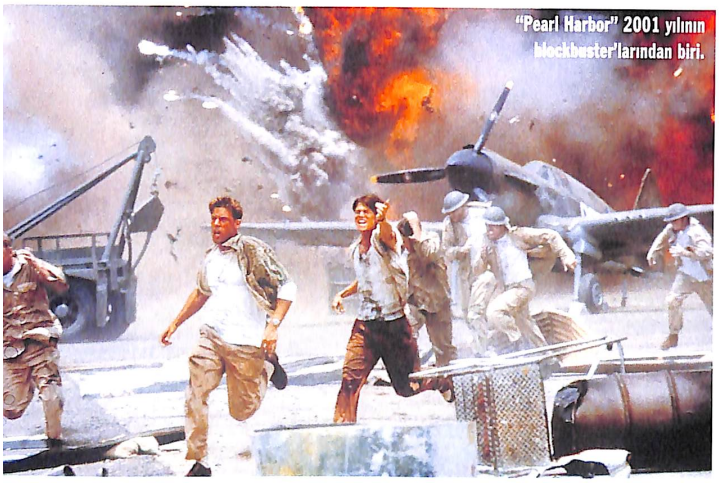
"Pearl Harbor" 2001 yılının blockbuster'larından biri.

"Independence Day" ve "Altıncı His" sinema tarihinin en çok kâr eden filmleri olarak göze çarpıyorlar.

Burada bir de "sleeper" sözcüğünü açmakta yarar var. Bu da beklenmedik başarı yakalayan bir film ya da kitaptan bahsederken kullanılan bir sözcük. Örneğin, geçtiğimiz yıllarda sinemalara gelen "Blair Cadısı" veya "Korkunç Bir Film" (Scary Movie) gibi filmleri, biraz geçmişe gidersek "Özel Bir Kadın" (Pretty Woman) ve "Ucuz Roman"ı (Pulp Fiction) "sleeper" olarak kabul edebiliriz. Bunlar az para harcanmasına rağmen hiç beklenmediği kadar geniş bir izleyici kitlesine ulaşan filmler. *(B.S.Y.)*

3 CGI, ILM, özel efektler ve ötesi...

CGI'ın açılımı Computer Generated Images (Bilgisayarda Yaratılan İmajlar). 1993'te Spielberg, "Jurassic Park"ı çekene kadar sinemacılar beyazperdede dinozor göstermek istiyorlarsa dinozor kuklaları yapmak zorundaydılar. "Jurassic Park" ve CGI'ın gelişiyle birlikte buna pek gerek kalmadı. Zira CGI böylece en gösterilemez olanı bile gösterilebilir kıldı. Fakat bir handikapı vardı: faturaları fena halde şişiriyordu. Bu kadar pahalı olması çok fazla zaman, zahmet ve özel yazılım programları

Godzilla'da CGI mahsuluydu.

gerektirmesindendi. Aslında sinema alemine bomba gibi düşen bu yeni teknoloji bir anda bu sanatla ilgilenen herkesi ikiye böldü: kimileri yaratıcılığın giderek köreleceği, hatta ileride aktörlere hiç mi hiç gerek kalmayacağından dem vuruyordu; kimileriyse önündeki yıllarda karşısına kimbilir nelerin çıkacağını düşlemeye başlamıştı: belki dünyayı dev bir uzay gemisi istila edecekti ("Independence Day-Kurtuluş Günü"), belki Japonların Godzilla'sı yeniden bedenlenecekti ("Godzilla"), belki dünyanın en büyük gemisinin trajik batışı herkesi hüzünlendirecekti ("Titanic"), belki de kutuplardaki buzdağlarının erimesiyle dünya tamamen sular altında kalacaktı ("Waterworld-Su Dünyası"). Bugün 2001 yılındayız ve "Mumya Geri Dönüyor", "Pearl Harbor" gibi bolca CGI'ın kullanıldığı filmler ardı ardına karşımıza geliyor. Bu açıdan en ilginç örneği "Yıldız Savaşları: Bölüm 1" teşkil ediyor. Bugüne kadar en fazla CGI'ın kullanıldığı film George Lucas'ınki. Neredeyse filmin yüzde 80'i, 90'ı bu efektler sayesinde yaratıldı. Burada akla ister istemez şu soru takılıyor: çok da uzak olmayan bir gelecekte filmler giderek tıkabasa CGI ile mi doldurulacak? Aslında, hakkını yemeyelim; bu teknoloji sayesinde hayatta göremeyeceğimiz pek çok şeye tanıklık ettik. Günümüzde çekilen birçok filmin CGI olmadan çekilmesine imkan yok. Fakat filmlerde CGI'ın kullanımı arttıkça bunun olası tehlikelerinden ürken bir kitle var. Eğer gerektiği gibi dizginlenirse, CGI sinema sanatının efendisi olmaya çalışmaz, ona sadık şekilde hizmet eder.

ILM, Industrial Light + Magic'in kısa yazılışı. Özel efekt üreten bu şirketi George Lucas 1975'te "Yıldız Savaşları"nın efektlerini gerçekleştirebilmek için kurmuştu. Şirket her geçen yıl "piyasasını" artırdı ve bugüne geldiğimizde ILM'nin tüm zamanların en fazla hasılat yapan 15 filminden 8'i için özel efekt yaptığını görüyoruz. Ayrıca, en iyi görsel efekt dalında 14 Akademi, 6 da Teknik Başarı Ödülü var. Yıllar ilerledikçe özel efektler konusunda öncü niteliğini alan şirket bugün sinemadaki dijital devrimin müsebbibi sayılıyor. Bugün çekilen büyük bütçeli filmlerin neredeyse tamamı, bünyesinde yeralacak özel efektler için ilkin ILM'nin kapısını çalıyor. Şirket dünyanın en geniş dijital prodüksiyon imkanlarına sahip. Kısacası, günümüz özel efekt teknolojisini ILM yönlendiriyor, yönetiyor. *(B.S.Y.)*

4 Çağımızın bir şirketi: DreamWorks SKG

Yıllardır en çok izlenen filmleri çeken Steven Spielberg, Disney'in yöneticilerinden Jeffrey Katzenberg ve müzik endüstrisinin kurt ismi David Geffen, 1994'te biraraya gelip "ortaklaşa" DreamWorks'ü kurdu (demek ki Spielberg'in "Jurassic Park" zaferinin hemen sonrasında). Sinema filmi, televizyonlara programlar, interaktif yazılımlar, oyunlar ve müzik eserleri üretmek ve dağıtmak üzere yola çıkan şirket, bu üç ismin yıllarca eğlence dünyasında edindiği deneyimlerin rüzgarını da arkasına almasına

rağmen ilk yıllarında pek "hayal çalışmaları" üretemedi ve istediği hasılatlara ulaşamadı. 1998 yılında "Derin Darbe", "Er Ryan'ı Kurtarmak" gibi hareketli filmlerle ve "Karınca Z" (Antz), "Mısır Prensi" gibi animasyonlarla iyi bir çıkış yakalayan, hatta adeta yeniden doğan DreamWorks, bu yıldan sonra Hollywood'daki majör şirketler arasına adını yazdırdı. Spielberg, Katzenberg ve Geffen'in her biri, yüzde 22'şerlik hisseleri için 33'er milyon dolar yatırdılar. Şirketin en büyük hissedarı ise yüzde 24'le Microsoft'un yardımcı kurucusu Paul Allen. Son birkaç yıldır DreamWorks'e Hollywood'da stüdyo kurabileceği büyük bir arazi bulunmaya çalışılıyor. İlk elde Ballona bölgesini düşünen şirket, oradaki arazi koruma altında olduğu için çevrecilerin yoğun protestosuna maruz kalınca o bölgeden vazgeçti. Şirket henüz kendisine stüdyosunu kurabilmek için bir arazi tahsis etmiş ve inşaata başlamış değil. Böylesi bir aksiliğe rağmen DreamWorks her geçen yıl yapıp dağıttığı filmlerle hem saygınlığını hem de kasasındaki parayı artırdı. 1999'da özellikle "Amerikan Güzeli" şirkete ilk en iyi film Oscar'ını kazandırırken, bizde gösterime girmeyen "Galaxy Quest" de gişede pek iyi neticeye ulaşamamasına karşın eleştirmenler ve filmi izleyenler tarafından beğeni gördü. Yeni binyıla da görkemli bir giriş yapan şirket "Gladyatör", "Road Trip", "Chicken Run", "What Lies Beneath", "Meet the Parents" ve "Cast Away" gibi

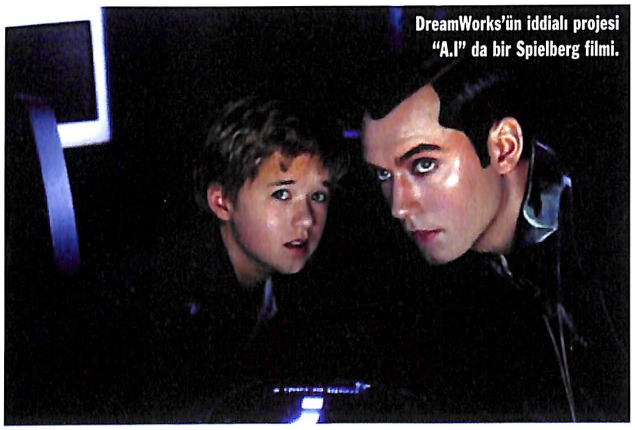
DreamWorks'ün iddialı projesi "A.I" da bir Spielberg filmi.

yapımlarla yine her iki cenahta da ilgi gördü. Şu sıralar seyrettiğimiz "Shrek" ve bu yaz izleyeceğimiz "Evolution"ın yanısıra DreamWorks'ün yeni "bombaları" pek yakında karşımıza arka arkaya çıkacak. Spielberg'in yeni filmleri "A.I." ve "Minority Report", Cameron Crowe'un yeni filmi "Vanilla Sky" da DreamWorks'ün kanatları altında çekilen ve ileride izleyeceğimiz çalışmalar. Şirket hâlâ uzun metraj animasyonlardan kablolu televizyon için program üretimine, videolardan DVD'lere dek görsel eğlence dünyasının pek çok alanında faaliyette. ***(B.S.Y.)***

5 Star sistemi ne alemde?

Sinemanın ilk yıllarında film yapımcıları gösterimlerden önce, filmdeki oyuncuların ismini bile duyurma gereği hissetmiyordu. Bunun nedeni sinemanın o zamanlar alt sınıfa hitap eden bir "eğlence" olması, orta ve üst sınıfın ise tiyatro veya vodville vakit geçirmesiydi. Zaten o yıllarda filmlerde oynayan oyuncular tiyatro dışında "ek iş" arayanlardı. Tiyatro izlemediği için de alt sınıf bu oyuncuları tanımıyordu; dolayısıyla film yapımcıları da onları tanıtma gereği duymuyordu. Orta ve üst sınıf sinemaya gitmeye başlayınca sinemacılar oyuncuların isimlerini duyurma, hatta ön plana çıkarma ihtiyacı hissettiler. D.W. Griffith'in 1915 tarihli "The Birth of a Nation"ı böylece Lillian Gish ve Mae Marsh gibi iki "star" izleyicilere tanıttı. Yıllar ilerledikçe star sistemi sinemanın (özelde Hollywood'un) olmazsa olmaz öğelerinin en başına geldi, yerleşti. Stüdyolar, James Cagney, Bette Davis, James Stewart, John Wayne gibi starları çeşitli sözleşmelerle ellerinde tutup onlara imajlarına uygun filmler çektirdiler. Stüdyoların

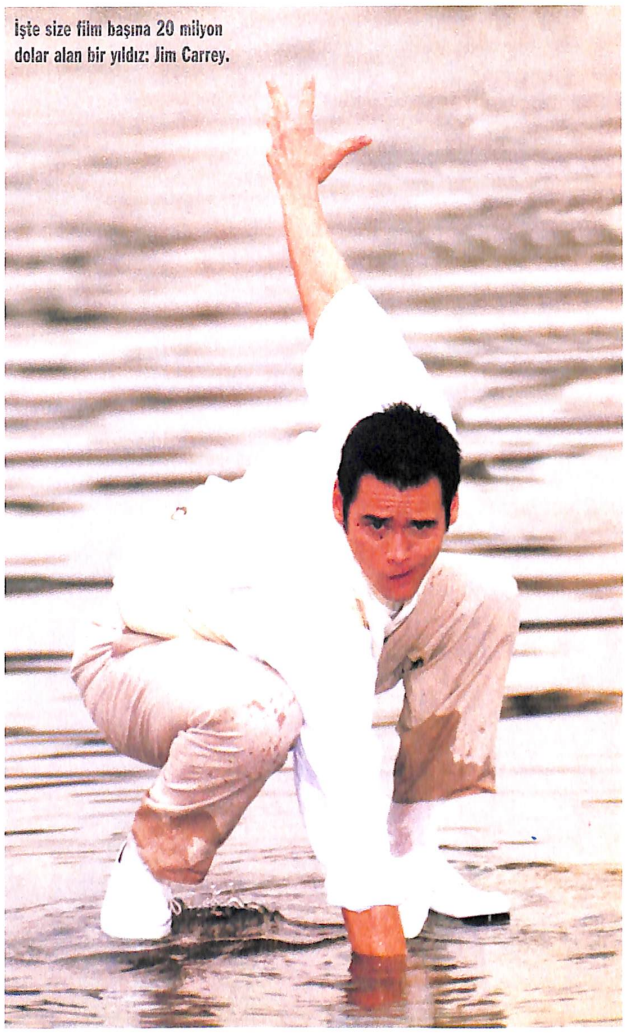
İşte size film başına 20 milyon dolar alan bir yıldız: Jim Carrey.

Tom Cruise bir star-yapımcı olarak Görevimiz Tehlike serisinin yönetmenlerini bizzat seçiyor.

oyuncular üzerindeki bu kontrolü 1970'lerde Mike Ovitz gibi ajanlara (menajerlere) geçmeye başladı. Artık her oyuncu (hatta endüstrideki herkes) piyasaya dalar dalmaz bir ajan buluyor ve o sayede projelere dahil oluyordu; bu sistem günümüzde de geçerli. Ajanların aslında star sistemini -çok değil- bir miktar sarstığını söyleyebiliriz. Zira stüdyoların boyunduruğundan kurtulan starlar bazen imajlarına ters düşen rollerde yeralabiliyorlar; Bruce Willis'in "12 Maymun"da (Twelve Monkeys) oynaması gibi...
Star sistemini hafiften sarsan bir başka unsur da gelişen özel efekt teknolojisi oldu. Zamanla filmlerde özel efektler daha yoğun kullanılmaya başladı. Bugün izleyiciler çoğu zaman starları es geçip efektleri seyretmek üzere karanlık salonların yolunu tutuyorlar.

Aynı yıl gösterime giren "Jurassic Park" ile "Last Action Hero"yu karşılaştıralım; ilki dinozorlardan başka mega yıldızı olmadan sinema tarihinin en iyi hasılatlarından birini elde ederken, ikincisi Arnold Schwarzenegger gibi bir mega yıldızın varlığına rağmen gişede iki seksen uzanmıştı.

Yine de, star sistemi günümüzde de tıkır tıkır işliyor, bizlere çeşitli imajlar yansıtmaya devam ediyor. '60'larda Jane Fonda feminist bir ikon olmanın dışına taşamazken 90'larda da Tom Cruise'u "sevimli çocuk" imajından sıyırıp bir kötü adam olarak seyretmek kimseye nasip olmadı.

Bu arada star sistemine hiç mi kimse yardımcı olmadı? Aslında oldu: basın... Yıllar akıp gittikçe medyaya yeni unsurlar katıldı ve bunlar starların imajının oluşmasına, gündeme oturmasına yardımcı oldu. Günümüzde medyanın filmlerin tanıtımında ne derece hayati bir rol oynadığını uzun uzadıya yazmaya gerek yok. Sadece "Blair Cadısı" bile internetin bu konuda artık çok önemli bir tanıtım aracı olarak devreye girdiğini gösteriyor.

Star sisteminin eskiden bugüne nasıl bir değişime uğradığını Nicholas Kent'in verdiği bir örnekle özetlemeye çalışalım: 60 yıl öncesinde yaşasaydı Schwarzenegger olasılıkla Johnny Weissmuller olacaktı: kendisini yenileme fırsatı bulamayacak; yeralacağı projeleri seçemeyecek; projeler için yönetmenleri, yazarları ve başka starları biraraya getiremeyecekti. ***(B.S.Y.)***

6 DVD ya da Digital Video Disc çağı

'80'li yılların video çılgınlığı geçmişte kaldı. Artık DVD'ler var... '90'ların sonlarına doğru piyasaya hakim olmaya başlayan DVD'ler izleyicilere evde film izlemenin en üst düzey imkanını sunuyorlar. VHS video kasetlere oranla çok daha iyi bir görüntü ve ses kalitesi vaat eden DVD'ler aynı zamanda daha da uzun ömürlü.

DVD iki ayrı tanımın kısaltması... Hem Digital Video Disc (Dijital Video Disk) hem de Digital Versatile Disc'in (Dijital İki Yüzlü Disk). İkinci tanımı açmak gerekirse, bu ismin DVD'lerin iki yüzünün de veri kaydetmek için kullanılabilmesinden geldiğini söyleyebiliriz. Bu özellikleri sayesinde DVD'ler VHS kasetlere oranla çok daha fazla veri alabiliyorlar. Kaldı ki tek yüzlü bir DVD bile birçok ekstra içerebiliyor. Örneğin bir filmin piyasada DVD formatında satılan kopyasında set görüntüleri, kullanılmayan sahneler, ekiple yapılan röportajlar, belgeseller, filmin farklı versiyonları gibi ekstralarla karşılaşmak mümkün. Bu da DVD'leri sinemaseverler için cazip kılan bir diğer unsur.

DVD'lerin dünya pazarındaki yerine gelince... Kendisinden bir önceki format olan Laser Disklerin pabucunu kolayca dama atan DVD'ler, VHS'lerin yaygınlığıyla ciddi şekilde kapışır hale geldi. Pek çok sinemasever için, hem geçmişte alınan video kasetler, hem VHS'lerin çeşit olarak fazlalığı, hem de fiyat açısından uygun olması nedeniyle videolar hala vazgeçilmezliğini koruyor. Ancak ilk çıktıkları döneme göre fiyatları gerilemiş olan DVD Player ve DVD'ler de sundukları imkanlar nedeniyle çoğu evde videoların yanında yer almış durumda. Özellikle VHS formatında bir film satın alırken geniş ekran özelliği veya bir iki ekstrayı nimet olarak gören sinemaseverlerin, bu özellikleri sıradan bir DVD kopyasında dahi bulabilmesi DVD piyasasının genişlemesindeki önemli bir unsur. Ayrıca gelişmiş bir "Home Theatre" sistemiyle sinemadakine yakın bir ses performansı yakalanabilmesi ve büyük ekran tanımının yeterli olmayacağı devasa televizyonlar da DVD'lerin sunduğu üstün ses ve görüntü kalitesinin tadını bir kat daha arttırıyor. Bu konulardaki donanımını özel dergiler ve internet yoluyla arttıran bilinçli DVDkolikler de piyasanın gelişimini etkiliyorlar hiç kuşkusuz.

Ancak DVD'lerin izleyiciyi sinemadan uzaklaştırdığı gibi bir çıkarım yapmak da mümkün. Aslında arşivciler için en kapsamlı ürünleri ve en iyi kopyaları sunma imkanı olan DVD'leri kimi izleyiciler sinemadan kaçış için bir bahane olarak görebiliyor. Yine de DVD piyasasının iyice yaygınlaşması ve oturması, zamanında video kasetlerde de yaşanan bu krizin atlatılmasını sağlayacaktır muhtemelen. Fakat işin esas acı tarafı VCD'ler... DVD formatının kötü bir taklidi olan, ses ve görüntü kalitesi bakımından DVD'lerle karşılaştırılamayacak, çoğunlukla üçüncü dünya ülkelerinde piyasaya sürülen bu format (ne yazık ki) bizde de çok tuttu. DVD'lerin aksine vizyondaki filmlerin sinemada kaydedilmiş kalitesiz kopyalarını, ucuza ve sinemalarla aynı anda sunan VCD'ler sinema sektörünü kötü yönde etkileyen esas unsur. Umarız zamanla izleyiciler VCD'lere sırtını döner ve DVD'ler de sinemalara bir alternatif olarak algılanılmaktan kurtulup gerçek amaçları doğrultusunda izleyicilere hizmet verirler. ***(E. E.)***

7 Alçakgönüllü dahiler: Coen kardeşler

Her ne kadar senarist/yönetmen olarak ilk icraatları 1984 tarihli "Blood Simple" olsa da, '90'lar sineması ile daha çok özdeşleşmiş durumdalar. Bu hiç de şaşırtıcı değil çünkü geride bıraktığımız 10 yıla "Barton Fink", "Fargo" ve "Büyük Lebowski" gibi üç başyapıt sığdırdılar. "Miller's Crossing", "Bir Şirket Komedisi", "Nerdesin, Be Birader?" ve Cannes'da Joel'e üçüncü kez En İyi Yönetmen ödülü kazandıran son filmleri "The Man Who Wasn't There" de cabası.

İlk filmleri "Blood Simple" ve onu takip eden "Raising Arizona" ile sinemalarının temel özelliklerini büyük ölçüde ortaya koymuştu Coen biraderler. Komedi ve kara film başta olmak üzere farklı türlere bulaştıkları filmleri son derece özgün bir tat bırakıyordu. Örneğin "Blood Simple" Hitchcock filmlerini aratmayacak bir cinayet öyküsü ve gerilime, son derece sağlam ve sürprizli bir kara film senaryosuna, bunlara artı olarak da Coen'lere özgü mizaha sahip bir filmdi. "Raising Arizona" ise komik bir yol filmiydi. Daha sonraki filmlerinde de türler arasındaki gezintilerine devam eden kardeşlerin izleyiciye sundukları bileşimden eksik etmedikleri ana

Joel (solda), Ethan ise sağda. Coenler aralarındaki görev dağılımını ayrıntılarıyla açıklamıyorlar.

unsur ise komedi, daha doğrusu mizah duyguları oldu. Bunun yanında entelektüel birikimlerini filmlerine eklemekten de geri durmadı Coen'ler. Hollywood'a uyarlanmış Faust'umsu bir cehennem metaforundan (Barton Fink), Homeros'un Odysseia'sına (Nerdesin, Be Birader?) kadar çok farklı öyküler filmlerine konu oldu. Bunlara ek olarak John Goodman, John Turturro, Holly Hunter, Steve Buscemi, Frances McDormand, Jon Polito gibi "klas" oyuncularla sürekli beraber çalışarak yine kendilerine has bir oyuncu kadrosu yarattılar. Ayrıca Roger Deakins'in görüntüleri ("Barton Fink"ten bu yana beraber çalışıyorlar) ve Roderick Jaynes takma adıyla bizzat kendilerinin üstlendikleri kurgu çalışmaları da ("Blood Simple", "Barton Fink", "Fargo", "Büyük Lebowski" ve "Nerdesin, Be Birader?"de) filmlerinin belirleyici özelliklerinden.

Özellikle "Barton Fink"in 1991 yılında Cannes'da üç büyük ödülü (Film, Yönetmen ve Erkek Oyuncu -John Turturro-) kazanmasından sonra Coen'ler sinema dünyasının en dikkat çeken isimleri arasına girdiler. Daha sonra çektikleri tüm filmlerin Cannes'da yarışmalı bölüme rahatlıkla girmesi de bunun bir göstergesi. ABD'de kıymetlerinin tam olarak anlaşılması ise 1996'da "Fargo" ile oldu.Kendilerini etkileyen ve sinemalarını besleyen unsurlara, birikimleriyle bambaşka bir form vermekte alışılagelmedik bir ustalığı var Coen kardeşlerin. Özellikle etkiledikleri yönetmenler olduğunu veya başka senarist/yönetmenlerin takip edeceği bir tarz yarattıklarını söylemek zor. Benzerine az rastlanır, şok edici bir gerçeklikle sürrealizm arasında dolaşan sinemalarıyla Coen'ler daha uzun süre saygın ve özgün yaratıcı kimliklerini koruyacaklar kuşkusuz. ***(E. E.)***

8 Avrupa Festival Üçgeni: Cannes, Berlin, Venedik

Hollywood dışı sinemanın zirve noktaları olarak görülen üç büyük festival... En büyükleri şüphesiz Cannes ve resmi bölümlerinden birine kabul edilmek çok zor. Kaldı ki, üç resmi bölümünden herhangi birine giren film, "Cannes Official Selection" (Cannes Resmi Seçim) ibaresini jeneriğinin başına koyma hakkına sahip. En zoru da Altın Palmiye için yarışan filmlerin arasına girmek. Dolayısıyla, dünyanın en ünlü yönetmenlerinin at oynattığı bir arena olan ana yarışmada sürpriz yeni isimler görmek kolay değil.

Her yıl 20'yi aşkın filmin katıldığı yarışmalı bölümde boy gösterebilmenin yolu ise Gilles Jacob'un onayını almak. Jacob yıllardır festivali çekip çeviren önemli bir isim... Cannes'a girmenin bile bir ödül olarak kabul edildiğini düşünürseniz, orada ödül almanın faydalarını varın siz hesap edin? Bu, bir film için neredeyse bütün dünyayı dolaşmak; birçok televizyona satılmak anlamına geliyor. Ayrıca yönetmeninin bir sonraki projesi için para bulmakta zorlanmayacağı da kesin.

Resmi bölümlerini bir yana bırakırsak, Cannes dünyanın en büyük film pazarlama organizasyonlarından biridir. Bu nedenle, Cannes'ın vitrini fazlasıyla popüler ve hafiftir. Avrupa'nın dört bir yanından gelen eleştirmenler, resmi bölümlerdeki filmleri seyretmek için uğraşırken, stand'lerde bambaşka hesaplar yapılmakta, plajlarda ise malum "çıplak kız-fotoğrafçı" hadiseleri yaşanmaktadır.

Cannes'dan sonra Berlin gelir. Birçok kişi Berlin'in, Cannes'a göre çok daha ağırbaşlı bir festival olduğunda hemfikirdir çünkü Cannes her şeyden önce tatilcilerin yaşadığı bir sahil kasabasıdır, Berlin ise büyük bir şehir... Her yıl Berlin'in Hollywood'a çok fazla yağ çektiği, festivalin Amerikanlaştığı yolunda eleştiriler yapılır. Bir film pazarı olan Cannes'ın Amerikanlaşması nedense çok büyük bir sorun değildir ama Berlin'in Cannes'la rekabet etme amacıyla Hollywood'a yakınlaşması Avrupalı aydınları sinirlendirir. Berlin festivaline kabul edilmek zorlu bir süreç, Altın Ayı ise çok prestijli bir ödüldür.

Üçüncü sırada Venedik gelir... Özellikle son 10 yılda üçüncülükteki yerini korumak için atağa kalkan Venedik, 70'li ve 80'li yıllarda Cannes ve Berlin'e oranla daha deneysel, daha sıradışı filmlerin kabul edildiği bir festival olarak nam salmıştı. Bu özelliğini kısmen sürdüren Venedik festivali son yıllarda, üçüncü büyük olarak kalmak için Cannes ve Berlin'in taktiklerini uygulamaya başladı. Artık her yıl Hollywood'un ünlü yıldızları çağırılıyor ve Amerikan sineması hiç ihmal edilmiyor.

Herhangi bir filmin bu üç festivalden birine kabul edilmiş olması, yönetmenin hanesine çok olumlu bir puan olarak kaydedilir. Bu, belki seyircilerin bilmediği ve önemsemediği bir şeydir ama sinemanın içinde olan herkes, özellikle festival yöneticileri, yapımcılar ve dağıtımcılar bu gerçeği çok iyi bilir. Bu üç büyük festivalin arasına bir dördüncünün girmesi şimdilik imkansız gibi görünüyor. Onların hemen arkasından ise San Sebastian ve yenilikçi çabalara verdiği açık destekle Locarno geliyor... Özellikle San Sebastian'ın dördüncü büyük olarak anılmak istediği çok açık... ***(M. A.)***

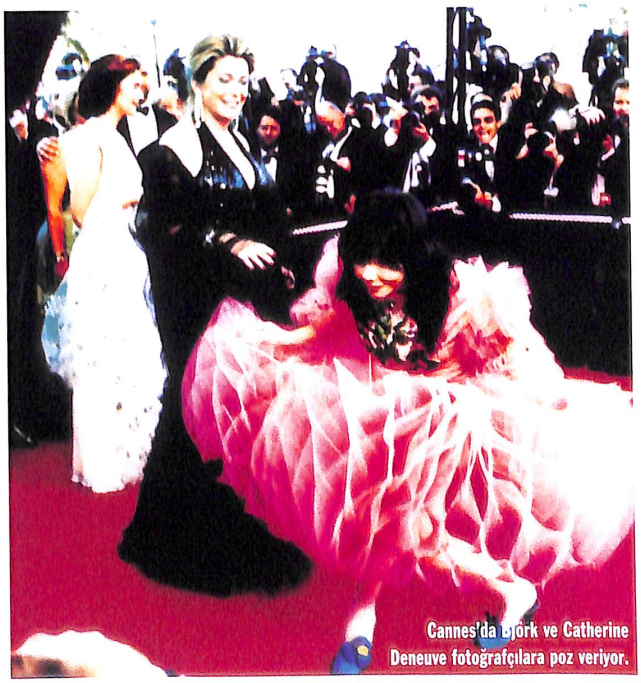

Cannes'da Björk ve Catherine Deneuve fotoğrafçılara poz veriyor.

9 Hollywood'da yıldız yönetmenler devri

Sinema 20. yüzyılın başlarında henüz yeni doğmuş bir bebekken bir sanat formu olarak ele alınmamıştı. Açıkçası, bu yeni "eğlence"nin akıbetinin ne olacağı konusunda pek fazla kişinin de fikri yoktu. Yıllar ilerledikçe ve Griffith, Chaplin, Eisenstein gibi sinema dehaları bu "eğlence"nin sanatsal yanlarını ortaya çıkardıkça yedinci sanatın potansiyeli de yavaş yavaş belirmeye başladı. 10'lar ve 20'lerde bunlar olurken 30'lardan itibaren Hollywood'da yönetmenlerin ismi yapımcıların arkasında geliyor, filmin afişinde de daha küçük yeralıyordu. Hatta David O. Selznick, Darryl F. Zanuck gibi yapımcıların ismi o zamanlar öylesine bir nam salmıştı ki yönetmenler -en azından izleyiciler nezdinde- onların tamamen gölgesinde kalmıştı. Avrupa'da ise yönetmen en başından beri önemliydi. Hollywood'da ise "yıldız oyuncular" ve "yıldız yapımcılar" dönemi 70'lerin ortasına kadar sürdü. Sinemaya gitmeye karar veren bir seyirci hangi filme gideceğini ilkin oyunculara, onu beğenmediyse yapımcısına bakarak karar veriyordu. 1975'te Steven Spielberg "Jaws"la, 1977'de de George Lucas "Yıldız Savaşları"yla dünya sinemasının kaderini değiştirecek hasılatlar yakalayınca herkes bu isimlerin yeni filmlerini beklemeye başladı. Lucas, "Yıldız Savaşları"ndan sonra 22 yıl film yönetmedi ama Spielberg, "Jaws"ı izleyen her filmiyle büyük hasılat rakamlarına ulaştı. Spielberg'in gişelerdeki bu başarısı hala devam ediyor. "Schindler'in Listesi" gibi ortalama izleyicinin burun kıvıracağı bir savaş dramı tek yıldız oyuncusu bile olmadan, salt Spielberg'in "yıldız"ı sayesinde son derece yüksek bir hasılat rakamına ulaşmıştı, anımsarsınız. Tabii Spielberg'in açtığı bu yoldan James Cameron, Ridley Scott, Martin Scorsese gibi yönetmenler geçti; şimdilerde Quentin Tarantino, David Fincher, Wachowski Kardeşler gibi kendi üsluplarını tutturan daha genç yönetmenler bu tünele girmiş durumda.

Yıldız yönetmenlerin hakkının teslim edilmesinde sinema yazarlarının da çok büyük payı olduğu kesin. Yüksek hasılat yakalamış olan filmler arasında iyi bulduklarının hakkını vererek ve köşelerinde bu yönetmenlerden çokça bahsederek popüler filmler çeken isimlerin iyisi ile kötüsünü ayıkladılar ve bunları seyircilere tanıttılar. Bugün bir sinemasever David Fincher'ın "Dövüş Kulübü"nden sonraki yapıtını beklerken biraz da bu yüzden sabırsızlanıyor. Günümüzde ortalama bir sinema seyircisi -hadi Spielberg'i bir kenara koyalım- Ridley Scott, James Cameron, Alan Parker, Tony Scott, daha genç kuşaktan Wachowski Kardeşler, Tim Burton gibi yönetmenleri yakından tanıyor, biliyor. Hepsinden önemlisi bu isimler seyircilerin film seçiminde artık büyük rol oynuyor. Kısacası, Hollywood'da çalışan yıldız yönetmenlerin sayısı yıllar geçtikçe artıyor. ***(B.S.Y.)***

Kimilerine göre Hollywood'un yaşayan en büyük film yönetmeni: Martin Scorsese

10 Video klip estetiği

80'li yıllarda İngiltere'den ABD'ye transfer olan üç reklam filmi yönetmeni, Alan Parker, Ridley Scott ve Tony Scott, Hollywood'da ortaya koydukları işlerle o yılların sinemasını derinden etkileyip değiştirdiler. Sözgelimi, Ridley Scott'ın 1979 tarihli "Alien" ile bilimkurgu sinemasının görsel yapısına getirdiği yeniliklerin etkisi bugün bile sürüyor. Alan Parker'ın "Pink Floyd The Wall" adlı filmi de sinemada yeni bir anlatım tarzının öncüleri arasındadır.

"Koş Lola Koş" Tom Tkywer'in video klip stilini denediği bir filmdi.

Parker öncelikle kısa planlardan oluşan bir hızlı kurgu sineması yapıyordu. Şüphesiz, 70'ler ve hatta 60'larda da kısa planların birbirine eklendiği filmler çekiliyordu ama Parker, kurguyu ses kuşağıyla çok iyi eşleyerek müthiş bir ritm yakalamıştı. Parker, 30 saniyelik bir reklam filminin her bir karesi üzerine ince ince çalışma alışkanlığından gelen bu yeni kurgu tarzını "Pink Floyd The Wall", "Angel Heart", "Birdy" ve "Midnight Express" gibi filmlerinde de kullanmış ve çok başarılı olmuştu. Tek yenilik, kurgu ve ses kuşağında değildi; muhtelif filtreler ve üzerinde ince ince çalışılmış ışık-gölge oyunlarıyla İngilizler, filmlerin görsel yapısını giderek daha sofistike bir hale getirmişlerdi. Bilgisayar teknolojilerinin desteğiyle ses kuşağında elektronik tınıların etkisi artıyor, her bir imaj üzerine ressam gibi çalışma geleneği giderek yaygınlaşıyordu... Bu arada hareketli kamera teknikleri de büyük bir gelişme göstermiş, özellikle Steadycam yaygınlaşmıştı. Parker sadece kurguyu değil, kamerasını da hızlandırmıştı...

Bu üç yönetmenin filmleri 80'lerin sinemasında kalıcı etkiler bıraktı. Birçok genç yönetmen filmlerini birbirini izleyen videoklipler serisi gibi tasarlamaya başladı. B tipi filmler çeken yönetmenler de bu modaya kapıldılar. Böylece giderek birbirine benzeyen filmlerin sayısı arttı ve videoklip estetiği neredeyse kötü bir şey olarak anılmaya başlandı. Sözkonusu tarz 90'ların başından itibaren etkisini yitirdi. Daha doğrusu, kötü taklitlerin sonu geldi. 90'larda bu öncü yönetmenlerin mirasını devralıp daha da ileri götürmeye çalışan yeni kuşak sinemacılar da yok değil. Bu isimler arasında ilk akla gelenler David Fincher, Wong Kar Wai, Darren Aronofsky, Tom Tykwer, Jan Kounen, Guy Ritchie, Alex Proyas.... ***(M. A.)***

11 David Fincher

90'larda Quentin Tarantino'yla birlikte sinema alemine bomba gibi düşen en önemli yönetmen. 1962, Denver doğumlu David Fincher 19 yaşında Lucas'ın özel efekt şirketi ILM'de kendine yer buldu. Dört yıl orada çalıştı (Mesela "Return of the Jedi"da minyatür ve

optik efekt biriminde kamera asistanıydı). Reklam ve video klip yönetmek üzere ILM'yi terketti. Nike, Coca-Cola, Budweiser, Heineken, Pepsi, Levi's, Converse, AT & T ve Chanel gibi dünyaca ünlü markalara reklam filmi; Sting, The Rolling Stones, Michael Jackson, Aerosmith, George Michael, Iggy Pop, The Wallflowers, Billy Idol, Madonna, Steve Winwood, The Motels, A Perfect Circle, Paula Abdul gibi isimlere de video klipler çekti. 1987'de gitti, yönetmen arkadaşları Dominic Sena, Greg Gold ve Nigel Dick'le beraber Propaganda Films'i kurdu. 80'lerde ve 90'ların ilk yarısında çektiği bu kliplerle küçük hikayeler anlatma konusundaki maharetlerini gösterdi; sıra büyük hikayelere gelmişti ki o sırada -1992- karşısında "Alien 3" (Yaratık 3)belirdi. Bu cehennem tasvirini 50 milyon dolara maleden Fincher'ın Fox yöneticileriyle arası bozuldu; zira filmi kimse beğenmemişti. Genç yönetmen yeniden reklam ve video klip dünyasına döndü. "Yaratık 3"ün başarısızlığı aslında David Fincher'ı bugün başarıya ve saygınlığa götüren unsurları barındırıyordu: fazlasıyla depresif, karanlık bir atmosfer, insanı şok eden bir son ve az aksiyon... Şans Fincher'ın kapısını ikinci kez 1995'te "Se7en"la (Yedi) çaldı. Yedi ölümcül günaha göre seri cinayetler işleyen bir katilin peşindeki iki dedektifin öyküsünü anlatan "Yedi" iyi yazılmış, yönetilmiş ve oynanmış bir film olarak Fincher'ın adını 90'lara altın harflerle yazdırdı. Bir anda Ridley Scott, Alan Parker gibi ustaların varisi olarak parmakla gösteriliyor olmuştu. 1997 tarihli "Oyun" (The Game) Fincher'ın kariyerine önemli bir katkı yaptı ve herkes sırada neyin olduğunu merakla beklerken "Dövüş Kulübü"yle karşımıza çıkıverdi.

Reklam filmlerinden başyapıtlara...

Film ABD'de maliyetini çıkarmadı ama okyanus ötesinde iyi iş yaptı. Ayrıca video/DVD piyasasında da çok iyi rakamlara ulaştı. Fincher'ın yine karanlık ve derin bir öykü anlattığı "Dövüş Kulübü" 90'lar biterken bir çağdaş klasik olarak selamlandı. Şimdilerde tek bir evin içinde geçtiği söylenen yeni filmi "The Panic Room" merakla bekleniyor. 2000'li yıllarda kara film ve bilimkurgu gibi türler sözkonusu olduğunda akla ilk gelecek isimlerden biri olmaya devam edecek David Fincher. Zaten "The Panic Room"dan sonra bir Arthur C. Clarke, bir de James Ellroy uyarlayacağı söyleniyor. ***(B.S.Y.)***

12 Amatörlere yeni teknik imkanlar: Dijital kamera ve Super 16mm...

1994'te Birleşik Devletler'deki tüketicilere sunulduğunda dijital video (DV) kameralar son derece ilgi görmüş, çok kısa sürede tüm dünyada yaygınlaşmıştı. Yaklaşık iki yıl sonra DV kurgu sistemleri de üretilip masalardaki yerini alınca, görsel olarak küçük çapta bir devrim yaşadı dünya. Çünkü DV kameraları ve kurgu sistemleri biraraya gelince kullanıcıları için eşi bulunmaz imkanlar ve "fırsatlar" yaratıyordu. Yüksek çözünürlüğe sahip bir video formatı olan DV; görüntü ve sesi dijital bir platforma taşıyordu. Bu formattaki veriler (görüntü ve sesler) tıpkı diğer bilgisayar verileri gibi depolanabiliyor, üzerlerinde oynama yapılabiliyor ve başka yerlere nakledilebiliyordu. DV'nin kullanıcılarına sunduğu çok önemli avantajları

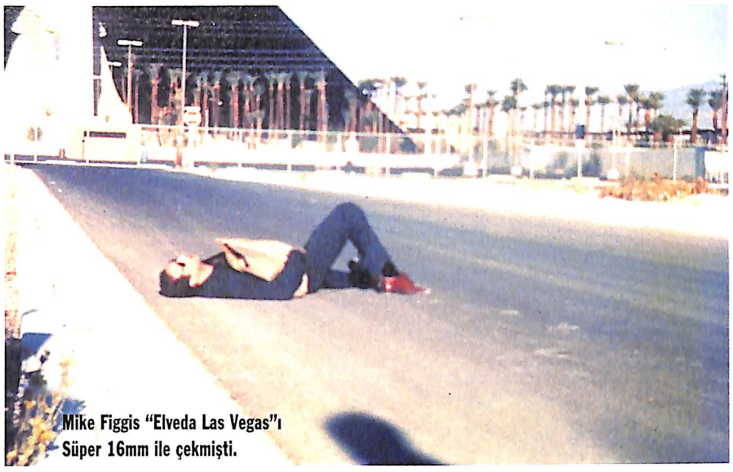
Mike Figgis "Elveda Las Vegas"ı Süper 16mm ile çekmişti.

mevcuttu:

a) Kolayca taşınabilir ve nispeten ucuz olan kameralar;

b) 500 satırdan (line) fazla çözünürlüğü olan imajlar ve daha önemlisi üç ayrı sinyal olarak gelen video bilgilerini yeniden üreterek mükemmele yakın renk kaydı elde etmenizi sağlayan öğeler;

c) CD kalitesinde stereo ses kaydı;

d) Ses ve görüntüyü bilgisayara -ya da başka bir aygıta- transfer etmek için "firewire" veya "i.link" olarak da adlandırılan bir arabirim kablosu kullanabilme ve yüksek hızda bir aktarım yapabilme;

e) Uygun fiyatlı, yüksek performansa sahip kurgu kayıt cihazları (editing recorders) ve bilgisayar temelli DV kurgu sistemleri.

DV teknolojisi özellikle öykü anlatma niyetindeyseniz, filmler ve belgeseller çekmek için mükemmel bir fırsat. Bu sayede projenizi DV olarak çekebilir, düşük maliyetli bir DV kurgu sistemi kullanarak evinizdeki bilgisayarınızda kurgulayabilirsiniz. Daha sonra isterseniz video, isterseniz DVD'ye aktarır ya da internet kanalıyla dağıtabilirsiniz. Bir dağıtımcı, filminizle ilgileniyorsa onu videodan 35mm filme aktarıp sinemalarda diğer filmlerle birlikte geniş kitlelerin beğenisine de sunabilirsiniz. Bu transferler her yerde aşağı yukarı 4000 ile 60.000 dolar arasında bir maliyetle gerçekleştiriliyor.

Super 16 son yıllarda özellikle video klip, televizyon ve sinemada giderek artan bir yoğunlukta kullanılmakta. Son yıllarda giderek kızışan video klip piyasası Super 16'ya büyük rağbet gösteriyor çünkü kaliteyi yakalama derdindeler. En üstün görüntüyü bugün negatifler sağladığına göre buna en uygun ve ucuz format olarak da Super 16 göze çarpıyor. Televizyon dünyası da sık sık bu formata başvuruyor. Örneğin Cine 5'te seyrettiğiniz "Sex and the City" Super 16 formatında çekiliyor. Dizinin görüntü yönetmeni Mike Spiller "Super 16'yı seçmemizin en büyük nedeni bize gerçekten fazlasıyla taşınabilirlik sunması," diyor. "Günde 6 veya 7 sayfa çekiyoruz, ki bu, düzeneğin aşağı yukarı 30 kez kurulması demek ve sık sık iki veya üç mekana gidebiliyoruz." Bu hıza rağmen dizinin kalitesinde hiçbir kayıp yok. Sinema yönetmenleri de Super 16'yı tercih edebiliyor. Çok bilinen iki örnek: Mike Figgis'in "Leaving Las Vegas"ı ve Yeşim Ustaoğlu'nun "Güneşe Yolculuk"u... Maliyetlerinin tabii ki 35mm'ye oranla daha düşük olmasının yanısıra Super 16'nın bir de "abisi" 16mm'ye göre avantajları var. En önemli özelliği kenarlarındaki iki ses kuşağından tekinin kaldırılması ve o kuşağın yerine de görüntü yazımlanması.

Böylece 35'e aktarılırken 16mm'den aktarılana oranla renklerde, grenlerde, kısacası görüntüde çok az deformasyon oluyor. Bundan 10-15 yıl önce Super 16'da çekim yapanlar bu çekimlerin banyosu için laboratuvar bulmakta zorlanabilirdi; fakat artık bu format o kadar yaygınlaştı ki ekipman ve laboratuvar sıkıntısı yaşanmıyor. Zamanla film stoklarında, kameralarda ve lenslerde yaşanan teknolojik gelişmeler Super 16'nın imaj kalitesini artırdı. Böylece deyim yerindeyse formatın ufku genişledi. Ayrıca, High Definition Television'ın (HDTV) gelmesiyle birlikte belgesel ve TV yapımcıları da filmlerin yıllara karşı dayanıklılığını sağlamak için yine bu formattan faydalanmaya başladı. ***(B.S.Y.)***

13 Korkunun yükselişi

"Ne Yaptığını Biliyorum" çağdaş teen-slasher filmlerinin vasat örneklerinden biriydi.

1930'larda altın çağını yaşayan korku filmleri, izleyiciden daima ilgi görmüştür. Korku filmlerinin üretiminin yoğunluğu belki dönemlere göre farklılık gösterir ama sinema tarihinde korku filmlerine tümüyle sırt çevrilmiş bir dönem yoktur, diyebiliriz. 1970 ve 1980'lerde çekilen oldukça fazla sayıdaki slasher ve gore filmiyle en gözde türlerden birisi, hatta birincisi haline gelmişti korku sineması. Ancak '80'lerin sonlarına doğru başlayan bir duraklama dönemine girdi. '90'lı yıllarda ise piyasadaki korku filmi sayısı iyiden iyiye azaldı. Ta ki Wes Craven "Çığlık"ı (Scream) yönetene kadar. '70'lerden bu yana yönetmenlik yapan ve adı korku sinemasıyla özdeşleşmiş olan Craven, "Çığlık" ile korku sinemasını yeniden popüler bir tür haline getirdi. Elbette bunda senaryo yazarı Kevin Williamson'ın da büyük rolü vardı. Williamson'ın korku sinemasına olan hayranlığını ortaya koyduğu senaryosu türün birçok filmine referanslarla doluydu.
"Çığlık"ın başarısının ardından teen-slasher'lara yönelik bir ilgi doğdu. Çekilen çoğu teen-slasher da tıpkı "Çığlık" gibi korku sinemasının geçmişini kendisine kaynak edinmeyi görev bildi. Böylece ortalığı bir anda oyuncu kadrosunda genç isimlerin yer aldığı, popüler müziklerin çaldığı, yer yer komik yer yer ürkütücü korku filmleri sardı. Hemen hepsinin gişede başarılı olması bu filmlerin üretim hızını daha da arttırdı. Çoğunun olumsuz eleştiriler alması pek bir şeyi değiştirmedi.
"Çığlık"ın başarısının ardından gelen teen-slasherlar arasında iyilerini sayacak olursak herhalde öncelikle "Çığlık"ın devam filmlerini anmamız gerekiyor... Robert Rodriguez ve Kevin Williamson'ı biraraya getiren "Fakülte" bilim-kurgu ve fantastik sinemaya kayan orijinal bir denemeydi. Kevin Williamson'ın kendi yönetmenlik denemesi "Teaching Mrs. Tingle"ı da fena olmayan teen-slasherlar arasında sayabiliriz. Bunun yanında geride bıraktığımız sezon karşımıza gelen "Son Durak" ("Final Destination") özgün bir teen-slasher olarak dikkat çekmiş ve hayranlık uyandırmıştı. Avustralya yapımı "Kes" (Cut) da hiç fena değildi.
Ancak "Ne Yaptığını Biliyorum", "Şehir Efsaneleri" (Urban Legends) gibi filmler ve onları takip eden devam filmleri son derece yavandı. Birbirlerine benzerlikleri ve yüzdeye vurulursa çoğunun -eleştirmenlere göre- başarısız olması ise teen-slasher'lara olan ilgiyi biraz olsun azaltmıyor. Günümüz gençliği bıkmadan usanmadan farklı isimler altında aynı şeyi izlemek için tekrar tekrar sinema salonlarını doldurmaya kararlı.
Son olarak teen-slasher'ların popülaritesinin başka bir türe daha yol açtığını hatırlatalım. "Teen-slasher'ları dalgaya alan parodiler." Esasında son 5-6 yıldır devam eden teen-slasher furyasını başlatan "Çığlık"ın da bir parodi olduğunu göz önünde bulundurunca insan "Ne gerek vardı ki?" diye sormadan edemiyor. Üstelik bu tarzda izlediğimiz ilk örnek olan "Korkunç Bir Film"in ("Scary Movie") korkunç derecede kötü olduğunu hatırlayınca... Ancak bu filmler de yüksek hasılat rakamlarına ulaşıyorlar. Görünüşe bakılırsa hem teen-slasher'lar hem de onların parodileri sayesinde korku sineması bir 5-10 yıl daha canlılığını koruyacak. Bu sürecin daha heyecan verici filmlere vesile olacağını ümit edelim. ***(E. E.)***

14 Tarantinesk filmler

Quentin Tarantino '90'lar sinemasını öylesine etkiledi ki, günümüzde artık onun filmlerini andıran, "Tarantinesk filmler"den bahsetmek mümkün. Çoğunlukla bağımsız sinema kanadından gelen bu filmler, suç dünyasına Tarantinovari bir şekilde dalıyor, şiddet kullanımı ve komik geyikleriyle izleyiciye yoğun şekilde "Rezervuar Köpekleri" ve "Ucuz Roman"ı anımsatıyorlar. Tarantino sinemasının kara film türünün yeniden keşfine sebep olması, aslında David Fincher'ın "Yedi"si veya Bryan Singer'ın "Olağan Şüpheliler"i gibi filmlerin de önünü açmıştı. Kesinlikle Tarantinesk dalgasına dahil edilemeyecek özgün yapımlardı bu filmler. Ancak günümüz sinemasındaki Tarantino etkisi sadece olumlu yönde olmadı. Kısa zaman içerisinde iyi-kötü Tarantino filmlerini şiddetle anımsatan yapımlar ortalığı sardı. Öyle ki üçüncü filmi "Jackie Brown"da Tarantino daha olgun ve sade bir anlatıma yönelip, alıştığımız tarzından biraz da olsa uzaklaştı.
Tarantinesk filmler arasında örneğin "Vadide İki Gün"ün ("2 Days in the Valley", 1996 / John Herzfeld) veya "Perşembe"nin ("Thursday", 1998 / Skip Woods) adı olumlu eleştiriler alanlar arasında anılabilir. En azından "Tanrıyı Oynamak" ("Playing

Tarantinesk filmlerin favori misafir oyuncusu Quentin Tarantino.

Bizim Tarantinesk filmimiz: "Karışık Pizza"

God", 1997 / Andy Wilson), "Body Count" (1998 / Robert Patton-Spruill) gibi Tarantino benzeri filmlerle karşılaştırırsak... ABD'de son yıllarda Tarantino benzeri pek çok TV filminin çekildiğini veya bu tip çoğu filmin sinemalarda gösterime giremeden, doğrudan video piyasasına düştüğünü de ("Body Count"ın başına da aynı şey gelmişti) ekleyelim.
Elbette Tarantino etkisi sadece ABD sınırları içinde kalmadı. Fransız Mathieu Kassovitz'in "Protesto"su ("La Haine", 1995) veya İngiliz Danny Boyle'un "Trainspotting"inde (1994) Scorsese'nin olduğu gibi Tarantino'nun da etkisi hissediliyordu. Yine bir Fransız filmi olan "Dobermann"da (1997) da yönetmen Jan Kounen video-klip estetiği konusunda maharet konuştururken, ara ara Tarantino'yu andıran sahnelere yer vermiyor değildi. Ancak bu filmleri Tarantinesk olarak tanımlamak yanlış olur. Bunlar Tarantino'dan etkilenmiş; ama kendini tarzını oturtmuş yönetmen ve film örnekleri.
Benzer bir tanımlamayı kullanabileceğimiz genç İngiliz yönetmen Guy Ritchie ise yazdığı senaryolarda Tarantino'ya yaklaşıyor; ancak görsel açıdan daha gösterişli bir tarzı, klip estetiğini tercih ediyor. Sık sık Tarantino'yu -ve ikinci filmi "Kapışma"dan sonra kendisini de- taklit etmekle suçlanan Ritchie, Tarantino'ya oranla daha hafif ve eğlencelik bir sinema yapmaya çalışıyor. Bunu da becerdiğini ve kendi görsel tarzını oturttuğunu söyleyebiliriz.
Bari sözü bizden bir örnekle bitirelim... "Misirlou"nun zamanında Zeki Müren tarafından "Mısırlı" adıyla söylenmiş olduğunu, ancak "Ucuz Roman"ın soundtrack'i bar ve diskolarda dönmeye başladıktan sonra keşfeden (veya hatırlayan) ülkemiz, sinemasal anlamda da Tarantino'dan etkilenmekte gecikmedi. TV dizilerimiz ve sinema filmlerimiz arasında sayılabilecek örnekler mevcut; ama bu konu dahilinde en ön plana çıkanları 1997 yapımı olan Umur Turagay'ın "Karışık Pizza"sı. Ve çoğu Tarantinesk film gibi "Karışık Pizza" da "o"nun gibi olmayı kıvıramamış, kendini eleştirmenlere beğendirememiş bir film. ***(E. E.)***

15 Amerikan bağımsız sineması

John Cassavetes'in 1960 yılında yönettiği ilk filmi "Gölgeler" ("Shadows") Amerikan bağımsız sinemasının da ilk örneği sayılır. İkinci büyük çıkışını '80'li yıllarda Jim Jarmusch ile yaşayan Amerikan sinemasının bağımsız kanadı, '90'larda son derece verimli bir dönem geçirdi. '90'lı yıllarla beraber Amerikan bağımsızları arasında yer alan bazı yönetmenler isimleriyle tanınır ve etraflarında kendi hayran kitlelerini yaratır duruma geldiler. Bunda film festivallerinin oldukça önemli bir yeri vardı. Elbette Amerikan bağımsız sineması ve festival kavramlarını birarada telaffuz edince insanın aklına ilk olarak Sundance Film Festivali geliyor.
1978 yılında Utah/ABD Film Festivali adıyla kurulan ve içerdiği ulusal yarışma ile Amerikan bağımsız sinemasına dikkat çekmeyi hedefleyen festival, '80'li yıllarda gelişimini sürdürdü. 1985 yılında Sundance Enstitüsü'nün bir parçası haline gelen ve uluslararası yapımları da programına alan festival, 1991'de Sundance Film Festivali adını aldı. Bu dönemden itibaren Sundance, Amerikan bağımsız sinemasının tanıtımı yönünde büyük başarı sağladı. Birçok filmin diğer festivallere davet edilmesi ve gösterim ağının genişlemesinde Sundance'de kazanılan ödüller etkili olmaya başladı. 1991 galibi "Poison" ve yönetmeni Todd Haynes (daha sonra "Velvet Goldmine"ı yönetti), 1992 galibi "Çorbada" ("In the Soup") ve yönetmeni Alexandre Rockwell, 1993 yılında ilk filmi "Public Access" ile büyük ödüle ulaşan Bryan Singer, 1994'te "Clerks" ile özel bir ödül kazanan Kevin Smith, 1995'in büyük ödül sahibi filmi "McMullen Kardeşler"in yönetmeni Edward Burns, 1996'nın galibi "Oyun Evine Hoşgeldiniz" ve yönetmeni Todd Solondz... Bunlar Sundance sayesinde dikkat çeken film ve yönetmenlerin sadece bazıları. Ayrıca '90'lar sinemasını pek çok yönden etkileyen Tarantino'nun 1992'de çektiği "Rezervuar Köpekleri"nin kazandığı başarı da Amerikan bağımsız sinemasına yönelik ilginin artmasında önemli bir rol oynadı.
Yukarıda saydığımız isimler haricinde Hal Hartley de konu Amerikan bağımsız sineması olunca atlanmaması gereken isimlerden. "Trust" ve "Simple Men" sayesinde '90'ların hemen başında dikkat çekmişti Hartley. Üstelik dikkatleri üzerine topladığında Hartley'nin Sundance'de kazanılmış bir ödülü olmadığı gibi Tarantino ismi de henüz bir markaya dönüşmemişti. Bu nedenle Hal Hartley için Amerikan bağımsız sinemasının

Amerikan bağımsız sinemasının klasiklerinden "Stranger Than Paradise"

'90'lardaki çıkışındaki ilk önemli isim denilebilir.
Her ne kadar burada saymakla bitmeyecek olsa da; biz Amerikan bağımsız sinemasının (veya çıkışını bu kanattan yapmış) önemli yönetmenleri listemize şu isimleri de ekleyelim: Darren Aronofsky, Paul Thomas Anderson, Tom DiCillo, Whit Stillman, Gregg Araki, Robert Rodriguez, James Mangold, Jonathan Nossiter, Allison Anders, Wayne Wang ve Paul Auster. Bu arada yine sayısı son derece fazla olan bağımsız filmlerin aranılan oyuncularından da bahsetmek gerekir. Onların da hepsinin adını tek tek saymak imkansız belki ama Steve Buscemi, Harvey Keitel, Lili Taylor, Parker Posey, John Turturro gibi oyuncular ilk akla gelenler.
Hollywood sisteminin karşısında durmayı hedefleyen Amerikan bağımsız sineması son derece hızlı bir şekilde üretime devam ediyor. Fakat eski gücünü ve farklılığını koruyor mu veya ne kadar koruyabilecek, işin o kısmı tartışmaya açık. Adı bağımsız sinemayla özdeşleşmiş Miramax'ın artık Oscar'a yatırım yapan büyük bir şirkete dönüşmüş olması veya "Blair Cadısı"nda şahit olduğumuz üzere, bağımsız bir filmin promosyonla gişe rekortmenine dönüştürülebilmesi, bu fikre yol açabilecek nedenlerden sadece ikisi. Ancak Jim Jarmusch, Abel Ferrara, Spike Lee, John Waters gibi eski bağımsızların sinemalarından ödün vermeden yollarına devam ettiklerini de belirtmek gerekir. ***(E. E.)***

16 Adalardan gelen rüzgar: Yeni İngiliz sineması

Geride bıraktığımız on yılın ikinci yarısına kadar İngiliz sineması bir nev'i duraklama dönemine girmişti. Peter Greenaway, Derek Jarman (1994'te vefat etmiş olsa da '90'ların ilk yarısında yönettiği 4 film var), Ken Loach, Mike Leigh gibi kendini ispat etmiş ustalar film çekmeye devam ediyor ve belirli bir kesim izleyiciye ulaşıyorlardı. Film festivallerinde boy gösteren kimi sürpriz başarılar da oluyordu. "Leon the Pig Farmer", "Hear My Song",

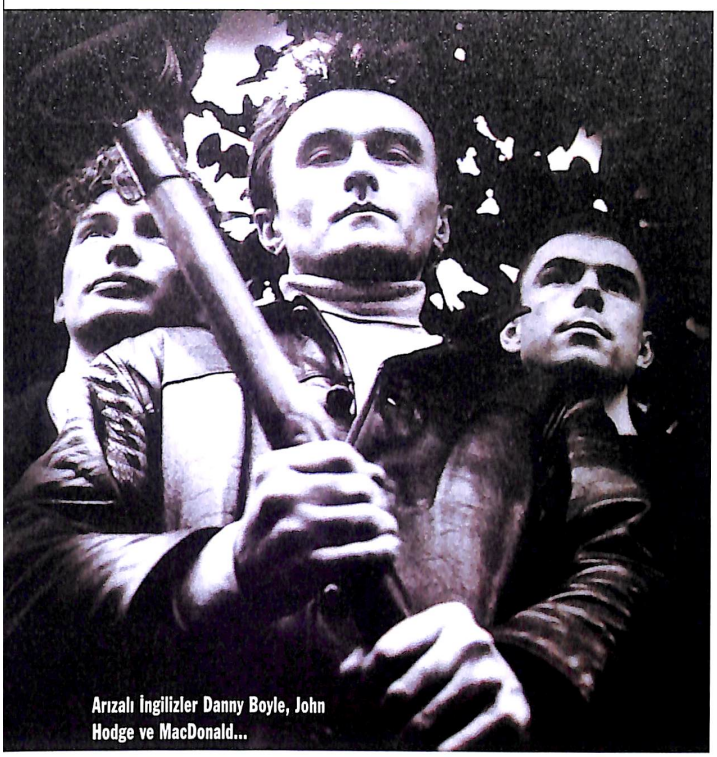

Arızalı İngilizler Danny Boyle, John Hodge ve MacDonald...

"Young Soul Rebels" gibi. Neil Jordan ("The Miracle", "Ağlatan Oyun / The Crying Game"), Jim Sheridan ("The Field", "In the Name of the Father / Babam İçin"), Alan Parker (The Commitments/Gençlik Ateşi) veya Kenneth Brannagh (Much Ado About Nothing) gibi yönetmenlerin İngiltere yapımı veya ortak yapım kimi filmleri de ABD ve diğer Avrupa ülkelerinde ilgi görmeyi beceriyordu. Ancak Avrupa sinemasının Hollywood karşısında girdiği krizden İngiliz sineması da nasibini alıyor, dünya pazarında geniş gösterim ağına giren ve sinema dünyasını etkileyecek bir film çıkartamıyordu. 1994 yılında Mike Newell'ın yönettiği "Dört Nikah Bir Cenaze" sayesinde İngiliz sineması bir soluklanma yaşadı. Eli yüzü düzgün bir ticari film olan "Dört Nikah Bir Cenaze", hem tüm dünyada yoğun bir gişe başarısına ulaştı, hem de günümüze değin örneklerini bolca izlediğimiz evlilik kurumu merkezli romantik/komedilerin önünü açtı.

Bu filmin ulaştığı ticari başarının, yapımcılara ve dağıtımcı şirketlere İngiliz filmleriyle ilgilenmek konusunda verdiği cesaret sonucunda tanıştığımız bir başka örnek ise "Mezarını Derin Kaz" oldu. Filmin yönetmeni Danny Boyle, senaristi John Hodge ve yapımcısı Andrew MacDonald bir anda kendilerini İngiliz eleştirmenlerin gözbebeği olarak buluverdi. İkinci filmleri "Trainspotting" ile de İngiliz sinemasının yeni kurtarıcıları ilan edilmekte gecikmediler. Tüm dünyada başarı kazanan film İngilizlerin de göğsünü kabarttı ve İngiliz medyasına Hollywood'a kafa tutma cesareti verdi. Danny Boyle ekip ruhuna ihanet etmemek için kendisine önerilen "Alien" serisinin dördüncü filminin yönetmenliğini geri çevirdi. Üçlünün sonraki çalışmaları "A Life Less Ordinary" oldu. ABD'deki ilk filmleri "Kumsal" ise beklenen ilgiyi görmedi.

Aynı dönemde bir diğer genç İngiliz yönetmen ilk filmiyle adından söz ettiriyordu. Video klip ve reklam dünyasından sinemaya transfer olan Guy Ritchie "Lock, Stock & Two Smoking Barrels" ile İngiltere'de gangster filmlerinin tekrar popüler olmasına sebep oldu. Daha sonraysa ikinci filmi "Kapışma" ile ABD'yi fethetti. Kimileri filmlerini Tarantino etkisinden dolayı eleştirse de, beğenenlerin hatta hayran olanların sayısı daha fazlaydı.

Ayrıca Peter Cattaneo'nun "Anadan Doğma"sı (The Full Monty) ve geride bıraktığımız sezon izlediğimiz Stephen Daldry'nin "Billy Elliot"ı da gösterime girdikleri her yerde gayet iyi hasılat yaptılar ve birçok önemli ödül kazandılar.

Son noktada İngiliz sinemasının günümüzdeki durumuna baktığımızda; kendilerine özgü atmosferleri (Adaların soğuk havasını taşıyan donuk renkler çoğunlukla bu filmlere genel havasını veren unsur oluyor) ve "sosyal içeriği" hemen hemen hiç elden bırakmayan tavırlarıyla İngiliz filmlerinin pek çok sinemaseverin kalbini zorlanmadan çaldığını gözlemleyebiliyoruz. ***(E. E.)***

17 Dogma 95 hareketi. Kuralları ve etkileri...

Tartışmalı filmlerin adamı, Avrupa sinemasının '90'lı yıllardaki gözbebeği Lars von Trier'in fikir babası olduğu akım... Son yıllarda sinema dünyasındaki adı konmuş, amaçlı tek eğilim olduğunu söylemek de yanlış olmaz. Ticari filmlerin yapaylığına karşı çıkan ve sinemacıları doğallığa çağıran bir tepki olarak ortaya çıkmıştı Dogma.

"Gerizekalılar"

Orijinal ismiyle "Dogme '95", Kopenhag'da 1995 baharında biraraya gelen bir grup yönetmenin formüle ettiği bir manifestoydu. Dogma'nın ilk adımlarından birisi sinemayı kişisellikten kurtarmaktı. Auteur sinemasını "burjuva romantizmi" olarak niteleyen Dogma'cılar bu kavrama kesinlikle karşı çıktılar. Sinemada yoğun olarak kullanılan teknolojinin izleyiciyi kandırma yönüne gittiğini iddia edip, karşı tavır alınması gerektiğini öne sürdüler. Kişisel sinemanın çökeceğini belirten Dogma'cılara göre çözüm disiplindeydi ve filmler üniformaya sokulmalıydı. Bu nedenle 10 maddelik bir kurallar listesi hazırladılar. Buna da Bekaret Yemini adı verdiler. Başka bir deyişle bir Dogma filmi çekeceğini belirten tüm yönetmenler bu kurallara uyacağına namusu üzerine yemin etti.

Bu kuralları kısaca şöyle sıralayabiliriz... 1) Çekimler set kullanılmadan doğal mekanlarda yapılmalı. 2) Sesler görüntülerden bağımsız olarak üretilmemeli veya tam tersi. Bu kuralın doğal sonucu olarak eğer film için çekilen sahnede yer almıyorsa fon müziği eklemek yasak oluyor. 3) El kamerası kullanılmalı. Kameranın elde kullanımının sağladığı tüm hareket veya hareketsizlikler serbest. 4) Film renkli olmalı. Yapay ışıklandırma kullanılmamalı. Eğer çekim yapacağınız yerde fazla ışık varsa sahneyi kesebilir veya kameraya tek bir lamba ekleyebilirsiniz. 5) Filtre kullanmak ve optik işlemler yasak. 6) Filmler cinayet, silah gibi "yüzeysel aksiyon" içermemeli. 7) Zaman veya mekanda değişiklik yapmak kesinlikle yasak. Yani film günümüzde ve

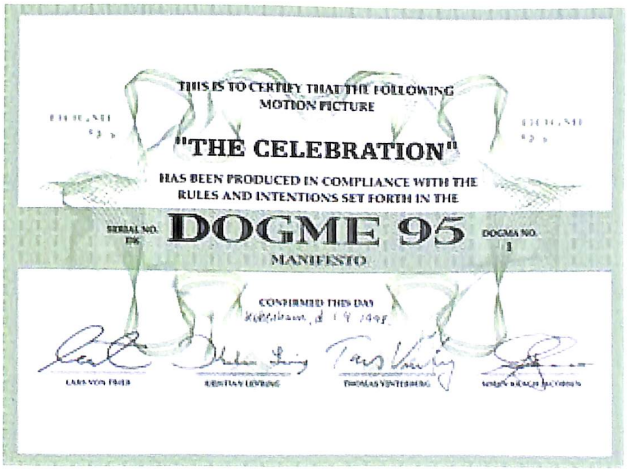

THIS IS TO CERTIFY THAT THE FOLLOWING MOTION PICTURE

"THE CELEBRATION"

HAS BEEN PRODUCED IN COMPLIANCE WITH THE RULES AND INTENTIONS SET FORTH IN THE

DOGME 95

MANIFESTO

CONFIRMED THIS DAY

çekildiği yerde geçmek zorunda. 8) Tür filmi yapmak yasak. 9) Film formatı 35mm olmak zorunda. 10) Yönetmenin adı jenerikte geçmemeli.
İlk Dogma filmi tüm dünyada büyük ilgi gören "Şölen"di ("Festen", 1998 Thomas Vintenberg). Onu Lars von Trier'in yönettiği "Geri Zekalılar" ("Idioterne", 1998) takip etti. Søren Kragh-Jacobsen'in yönettiği "Mifune" ("Mifunes sidste sang", 1999) ise üçüncü Dogma filmi oldu. Peşlerinden gelenlerle Dogma filmlerinin sayısı günümüzde 24'ü buldu.
Bu 24 film dışında bazı yönetmenler çeşitli filmlerinde Dogma'nın üzerlerindeki etkisini gösterdiler. Örneğin manifestonun fikir babası Lars von Trier, "Krallık" ve "Dalgaları Aşmak"ta olduğu gibi "Karanlıkta Dans"ta da bir Dogma filmi çekmemesine (ki üç film de kimi Dogma kurallarına kesinlikle uymuyor) rağmen, Dogma'nın çıkış noktasındaki fikirlere sadık bir sinema yapmaya girişti. Ayrıca "Sev Beni" ("Fucking Åmål") veya "Birlikte" ("Tillsammans") filmlerinde İsveçli yönetmen Lukas Moodysson da Dogma tarzına yaklaşan bir sinema deniyordu. Festivalde izlediğimiz son filmi "Büyücü Kadınların Odası"nda ("La Chambre des magiciennes") Fransız Claude Miller de yer yer Dogma kurallarını hatırlatan bir görsel yapı sunuyordu izleyicilere. Amaçlarının kesinlikle düşük bütçeli film çekmek değil, gerçeğe yaklaşarak sinemayı kurtarmak olduğunu söyleyen Dogma'cılar hala genç yönetmenleri peşlerinden sürüklemeye devam ediyorlar. Bu şekilde günümüz "sanat sineması"ndaki en rağbet gören eğilim olmayı da sürdürüyorlar. ***(E. E.)***

18 Avrupayı fetheden çekik gözlüler

1990 yılında Zhang Yimou'nun "Ju Dou" filminin Oscar'a aday olması, "sanat sineması" alanında üretilen Uzak Doğu filmlerinin Batılılarca yeniden keşfine ön ayak oldu.

Çin'deki Kültür Devrimi ardından sinema yapan kuşaktan gelen Zhang Yimou, Chen Kaige gibi yönetmenler dünyaya farklı bir Çin portresi sundular. Görüntü yönetmenliğinden gelen Yimou ('80'li yıllarda Chen Kaige'nin iki filminde çalışmıştı.) 1991 yılında "Kırmızı Fener" ile tekrar Oscar'a aday oldu ve tüm dünyada büyük ilgi gördü. Bu film ayrıca başrol oyuncusu Gong Li'ye de ün kazandırdı. Bu filmin başarısının hemen ardından Chen Kaige'nin önemli bir başarısı geldi. '80'lerden bu yana yönetmenlik yapan Kaige, 1993'te "Elveda Cariyem" ile önceki kazandığı başarıları da gölgede bıraktı. Aynı yıl Ang Lee'de "Düğün Yemeği" filmiyle yoğun ilgi gördü. Peş peşe gelen bu filmlerle Uzak Doğu sanat sineması ABD ve Avrupa'daki festivallerin vazgeçilmezleri arasına girdi. 1994'te keşfedilen bir diğer isimse Hong Kong'dan geliyordu. Quentin Tarantino'nun ABD'de dağıtımı için ön ayak olduğu ve her yerde 1994 yılında izlediği en iyi film olduğunu söyleyip durduğu Wong Kar-Wai'nin yönettiği "Chungking Ekspresi" bir anda ilgi odağı haline geldi. Kar-Wai giriştiği stil denemeleri, kendine özgü hikaye anlatma(ma) yöntemi, filmlerinin hızlı kurgusuyla ABD ve Avrupa'da hemen dikkat çeken bir yönetmen oldu. Cannes'da bir En İyi Yönetmen ödülü kazanmak içinse fazla beklemesi gerekmedi ("Mutlu Beraberlik", 1997). Son filmi "Aşk Zamanı" ise gösterildiği her yerde inanılmaz ilgi gördü.
Uzak Doğu sanat sinemasının ABD ve Avrupa'da günümüzdeki durumuna baktığımızda; '90'ların başındaki heyecanın şimdi İran sinemasına doğru kaydığını gözlemleyebiliyoruz. Fakat bu, bahsettiğimiz yönetmenlerin her yeni filminin Batı dünyasının önemli film festivallerinden davet alması ve el üstünde tutulması durumunu değiştirmiyor. Ang Lee'nin son filmi "Kaplan ve Ejderha"da Uzak Doğu sinemasının ticari ve sanatsal uçlarını biraraya getirmesi de Batılıların çekik gözlülere olan ilgisini bir kez daha kamçıladı. ***(E. E.)***

19 Popüler Uzak Doğu sineması

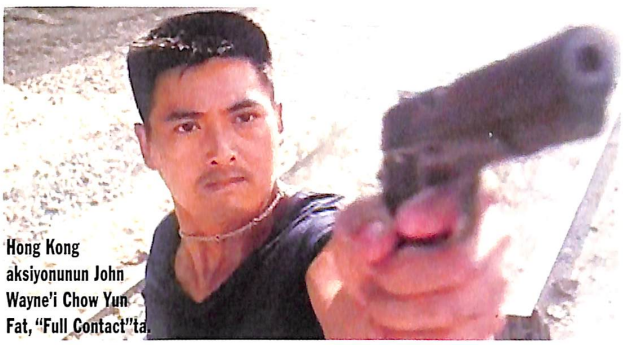

Hong Kong aksiyonunun John Wayne'i Chow Yun Fat, "Full Contact"ta.

Çoğunlukla aksiyon ve dövüş filmi kategorilerinde üretilen ticari Uzak Doğu filmleri '90'lı yıllara kadar kendi ülkeleri dışında pek tanınmıyorlardı. Ama geride bıraktığımız 10 yıl içerisinde ABD ve Avrupa'da kendilerine geniş bir hayran kitlesi buldular. Çok farklı bir kültürden beslenen Uzak Doğu sinemasının izleyiciye Amerikan veya Avrupa filmlerinde asla bulamayacağı bir atmosfer sunması en önemli kozu. Örneğin Japonların anime kültürü, Çinli ve Hong Konglulların kendilerine özgü fantastik sinema anlayışları, mistik öğeler, stilin ön plana çıktığı aksiyon ve dövüş sahneleri Batı ülkelerine ait filmlerde kolay kolay karşılaşamayacağımız öğeler. Belki de "öğelerdi" demek daha yerinde olabilir...
Bu filmlerin kazandığı popülarite sonrasında öncelikle John Woo, Tsui Hark, Ringo Lam gibi Hong Konglu aksiyon yönetmenleri Hollywood'a transfer oldu. Böylece Jean-Claude Van Damme, John Travolta, Nicholas Cage, Tom Cruise gibi starları bir zamanlar Chow Yun-Fat'in yaptığı numaraları tekrarlarken görme şansımız oldu.
Ayrıca Hong Konglu yönetmenlerin elinden çıkmasa bile "Matrix" veya "Blade" gibi filmler yine Uzak Doğu sinemasının ticari kanadından kendilerine örnek alacak şeyler bulabiliyorlardı. Böylece kendi ülkelerinde gayet iyi ticari başarılar kazanan ama ABD ve Avrupa'da yabancı film kategorisinde kaldıklarından belirli izleyicilere seslenebilen Uzak Doğu yapımı ticari filmler, en azından Hollywood usulü takipçileriyle Batı ülkelerinde de çok sayıda izleyiciye ulaştı.
Uzak Doğu'dan Hollywood'a transfer olan yegane isimler yönetmenler de değil. Dövüş filmlerinin aranan isimleri Jackie Chan ve Jet Li artık Hollywood'da İngilizce çığlık atarak dövüşüyorlar. John Woo ve Ringo Lam'ın fetiş oyuncusu Chow Yun-Fat ise çekik gözlü "cool" adam kimliğiyle Hollywood'da kendisine sağlam bir yer edinmiş durumda.
Uzak Doğu ticari sinemasında dikkat çekici bir isim olarak, geride bıraktığımız İstanbul Film Festivali'nde filmlerini izlediğimiz Takashi Miike'nin de adını anabiliriz. Her ne kadar bahsettiğimiz diğer yönetmenlerin sinemasıyla aynı kaynaklardan beslense de

daha "uç" bir sinema yapmayı tercih eden Miike, ABD ve Avrupa'da önümüzdeki yıllarda patlayacak yeni bir kült yönetmen olabilir.
Son olaraksa bizlere pek ilginç gelen (en azından birkaç yıl öncesine kadar) Uzak Doğu filmlerinin, kendi ülkelerinde gayet ciddi ve yaygın bir üretim ağı olduğunu, bu tarz sayısız film çekildiğini, en ince işlerine kadar profesyonel ekiplerce hazırlandıklarını ve kendilerine özgü ödüllerinin de olduğu belirtebiliriz. *(E. E.)*

20 Aksiyonda ifrat ya da John Woo

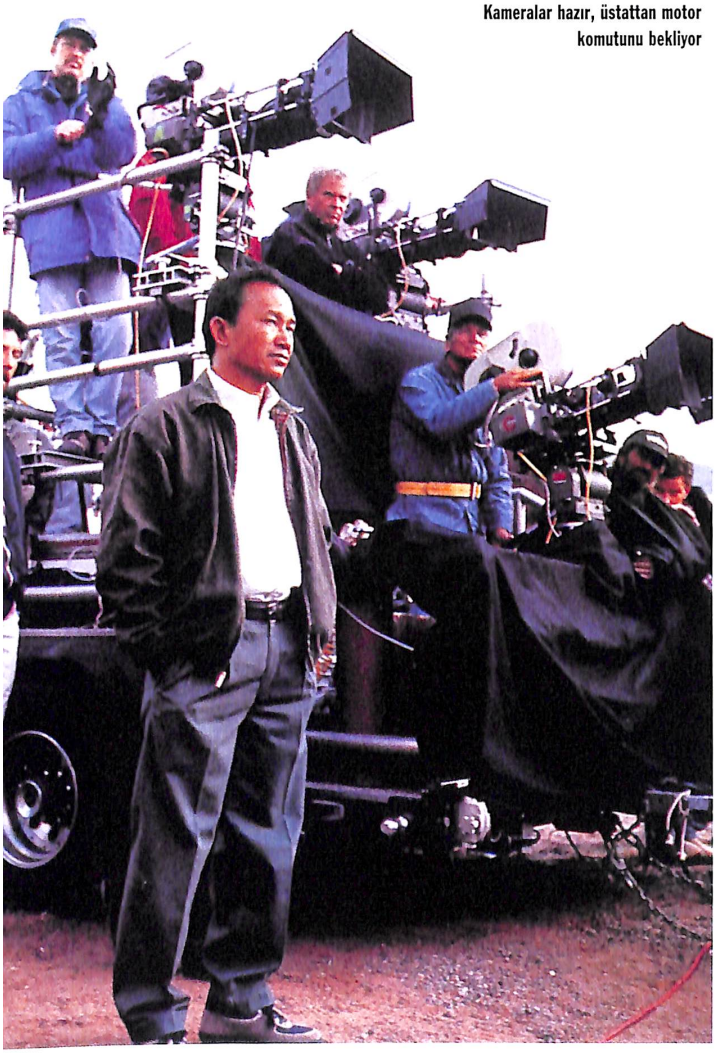

Kameralar hazır, üstattan motor komutunu bekliyor

'70'li yılların ortalarından bu yana yönetmenlik yapan John Woo, '90'lı yıllarda günümüz sinemasının köşe taşlarından birisi haline geldi. Her ne kadar adı aksiyon sinemasıyla özdeşleşmiş olsa da, 1986 yılına kadar dövüş filmlerinden komediye uzanan farklı türlerde gezindi. 1986'da yönettiği "A Better Tomorrow" ile kendisine esas ününü sağlayan, suç dünyasına eğilen aksiyon filmlerine girişti. Bu filmlerden özellikle 1989 yapımı "The Killer" ve 1992 yapımı "Hard-Boiled" hem kendisini hem de favori oyuncusu Chow Yun-Fat'i ABD ve Avrupa'da bir kült figür haline getirdi. '90'ların yükselen değeri Tarantino'nun Woo'ya duyduğu hayranlığı ve kendisini ne kadar etkilediğini ilan etmesi, Hong-Kong'un bize bahşettiği bu aksiyon tanrısının iyiden iyiye bir efsaneye dönüşmesini sağladı.
1993 yılında "Zor Hedef" ile ABD'de çalışmaya başlayan Woo, bu filmle Hollywood'da büyük bütçeli bir stüdyo filmi çeken ilk Uzak Doğulu yönetmen ünvanını da üstlenmiş oldu. Ne yazık ki ABD'deki ilk iki çalışması ("Zor Hedef" ve "Kırık Ok") çok da başarılı olmadı; ancak 1997'deki "Yüz Yüze" ile Woo şeytanın bacağını kırdı. Bu başarının ardından prodüktörler "Görevimiz Tehlike 2"yi onun ellerine gönül rahatlığıyla teslim ettiler.
Son yılların yeni yönetmenlerini en çok etkileyen isimlerden birisi olan John Woo'nun da sinema dilini oluştururken etkilendiği kişiler var. Bu yönetmenlerden özellikle üçünün adını anmak gerekir... Woo'nun aksiyon sahnelerinde sık sık başvurduğu yavaş çekimler için esin kaynağının Sam Peckinpah olduğunu tahmin etmek zor değil. Filmlerindeki bitmek tükenmek bilmez tempo arasında seyirciye ufak bir soluklanma payı bırakan ve aksiyon sahnelerindeki akıl almaz koreografiyi algılama fırsatı tanıyan bu yavaş çekimler Woo'nun sinemasının en belirgin özelliği belki de. Ayrıca çatışma sahnelerindeki yüksek dozdaki şiddet de yine Peckinpah'ı anımsatmıyor değil. Woo'nun "The Killer" ile saygı duruşunda bulunduğu (bu film hikayesini büyük ölçüde "Le Samouraï"den ödünç alıyordu), kara film türünün öncü isimlerinden Jean-Pierre Melville ise onu etkilemiş bir diğer önemli yönetmen. Melville'in dünyası özellikle Woo'nun ilk dönem filmlerinde yarattığı karakterlerde etkisini gösteriyor. Yalnız ve profesyonel savaşçılar... Son olarak Scorsese'nin de suç dünyasına bakışı ve buradaki küçük insanlar arasındaki ilişkileri verişiyle Woo'ya esin kaynağı olduğunu söyleyebiliriz.
Woo'nun filmleri son derece stilize çekilmiş aksiyon sahneleri ile dolu... Patlayan silahlar ve etrafa saçılan kan ise pek rahatsız edici değil. Woo adeta bir bale koreografisini andıran incelikle kotardığı aksiyon sahneleriyle izleyicisini büyülüyor. Ancak şiddeti estetize ettiği veya onayladığını söylemek de zor. Ahlaki temalara ve melodrama yaklaşan öykülere duyduğu ilgiyi de her daim belli eden John Woo bu iki ucu her filminde ustaca birleştiriyor.
55 yaşına gelmiş, 27 yıllık bir yönetmen olmasına rağmen John Woo genç yönetmenleri aratmayacak enerjiye ve yaratıcılığa sahip. '80'li yıllarda kazanmış olduğu kült kimliğin, '90'larda star yönetmenliğe dönüşmesinin keyfini süren Woo önümüzdeki yıllarda da sinemanın gidişatını etkileyecek bir yönetmen olacak muhtemelen. *(E. E.)*

21 B Filmleri ve trash patlaması

'80'lerin sonlarında Ed Wood'a tüm zamanların en kötü yönetmeni ünvanının verilmesi bu alana olan ilginin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Elbette B filmleri ve trash filmler uzun yıllardır üretiliyordu. Bu filmlerin kendine özgü bir piyasası ve izleyici kitlesi de mevcuttu. Ancak B filmlerin ya da bu tarz film çeken yönetmenlerin ciddiye alındığını söylemek çok zor. ABD'de ekonomik bunalım yıllarında üretimine başlanan ve izleyiciye tek biletle iki film birden izleme imkanının sunulduğu sinemalara yönelik bir eğilim olarak başgösterdi B filmler. Belirleyici özellikleri ucuz olmalarıydı. İçerikleriyse korku/gerilimden suç

Tipik bir Uzak Doğu dövüş filmi: Tsui Hark'ın yönettiği "Shu Shan/Büyülü Dağın Savaşçıları".

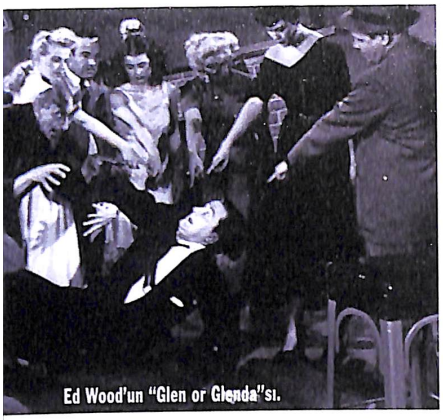
Ed Wood'un "Glen or Glenda"sı.

hikayelerine, bilim kurgudan düşük bütçeli uyarı filmlerine kadar uzanıyordu. 40'lı- 50'li yıllarda para kazanmak için iyi bir yönteme dönüşen B filmleri, düşük bütçeleri ve izleyiciyi zorlamayan tarzlarıyla sinema salonlarını doldurdular. Esasında stüdyo sinemasına karşı bir tavrı belirleyen bu filmler, boylarından büyük bir iş becerip farklı anlatım tarzları denemeye hevesli Amerikalı ve Avrupalı kimi yönetmenleri etkilediler. Örneğin günümüz Amerikan sinemasının en özgün yönetmenlerinden Tim Burton'ın sinemasal evreni, yoğun şekilde B tipi filmlerden beslenmekte.

60'lı yıllardan itibaren seks ve şiddetin daha özgürce kullanılabildiği bir alana dönüşen B filmleri (örneğin Russ Meyer'in veya Herschell Gordon Lewis filmleri gibi), 70'li yıllarda da parlak çıkışını sürdürdü. Büyük bütçeli ABD yapımı bilimkurgu ve aksiyonları taklit eden, Üçüncü Dünya ülkeleri çıkışlı trash filmler... İtalya kaynaklı seks (hatta yere yer pornografi) ve korkuyu birleştiren "(s)exploitation" filmleri... Uzak Doğu'dan gelen dövüş filmleri...

'80'li yıllarda, video kültürünün de etkisiyle bu tarz filmler kulaktan kulağa ünü yayılan filmlere dönüştü. Ev partilerindeki video eğlenceleri, özellikle genç yaştaki izleyicilerin farklı sinemasal arayış ve beklentileri bu filmlerin ait oldukları alt kültürden sıyrılıp, "yer üstüne" çıkmasına vesile oldu.

'90'lara geldiğimizde ise B filmlerin artık ciddiye alınmaya başladığını, sinema dergilerinde, araştırmalarda kendine yer bulduğunu görmeye başlıyoruz. Özellikle Tim Burton'ın 1994'te tüm zamanların en kötü yönetmeni olarak bilinen Edward D. Wood Jr.'ın sineması üzerine çektiği "Ed Wood" filmi, B filmlerin '90'larda katettiği aşamada en etkin rolü oynayan olaylardan birisi oldu. '90'ların ikinci yarısında internet kültürünün gelişmesiyse B tipi film meraklılarına istedikleri bilgilere ulaşma ve buluşma imkanını sağladı.

Günümüzdeki duruma baktığımızda ise şöyle bir manzara ile karşılaşıyoruz. Artık B tipi filmlerin hor görülmesi, aşağılanması gibi bir durum söz konusu değil. "Blade" veya "Matrix" gibi büyük bütçeli filmler B film kültüründen beslenebiliyor. Uzak Doğu dövüş filmlerinin biraz daha büyük bütçeli ve ustaca çekilmiş versiyonu olarak nitelendirilebilecek "Kaplan ve Ejderha", Oscar ödüllerine kadar sızabiliyor ve yılın filmi konumuna gelebiliyor. ***(E. E.)***

22 Abbas Kiarostami ve İran sineması

Son 10 yılda Hollywood dışından çıkan ve adını büyük yönetmenler arasına yazdıran birkaç isimden biri Abbas Kiarostami... 1940 doğumlu yönetmen, sinemaya 70'lerde başlamıştı ama 1987 yılında çektiği "Arkadaşımın Evi Nerede?"ye kadar dünya sinema çevreleri tarafından bilinen, tanınan bir yönetmen değildi. 1989 yılında Locarno'da Bronz Leopar kazanan bu film, yalınlığı, doğallığı ve içtenliğiyle Batılı sinema seyircisini çok şaşırtmış, neredeyse şok etmişti. Kiarostami, 1990 yılında yönettiği "Yakın Plan"la başarısının bir tesadüf olmadığını kanıtladı. Kiarostami, Batı festivallerinde ilgi ve beğeniyle karşılanan filmlerini yapmaya devam etti: 1991'de "Ve Hayat Devam Ediyor", 1994'te "Zeytinlikler Altında", 1997'de Cannes'da Altın Palmiye kazanan "Kirazın Tadı" ve 1997'de "Rüzgar Bizi Sürükleyecek" peş peşe geldi... Bütün filmleri aynı havayı taşıyor ve herkes artık bir "Kiarostami sineması"ndan sözediyordu. Öyle bir üslubu vardı ki yaptığı işlere imza atmasına dahi gerek yoktu; tek bir filmini gören Kiorastami dünyasına girebiliyordu...

Belgeselcilikten gelen gözlemci bir kameraya sahip olan Kiarostami, lenslerle fazla oynamayan, kamera oyunlarına hiç başvurmayan, biçimsel anlamda elindeki her şeyi olabildiğince sade kullanan bir yönetmen. Zaten bu yönüyle minimalist sinemayla da arasında önemli bir köprü var. Fakat Kiarostami'nin asıl özgünlüğü, daha önce hiç kimsenin keşfetmediği bir film yapısı ya da modeli kurmuş olması... "Arkadaşımın Evi Nerede?"de bir çocuk bütün bir film boyunca arkadaşının oturduğu evi arıyor... "Ve Hayat Devam Ediyor"da bir film yönetmeni, depremin hemen sonrasında köylere gidiyor... "Kirazın Tadı"nda intihar etmeye karar vermiş bir adam, kendini öldürecek birini arıyor... Alışıldık anlamda bir olay örgüsü yok, daha çok belirli bir mekan içinde bir yolculuk sözkonusu. Kiarostami, amatör oyuncularla çalışıyor çünkü diyalogların olabildiğince doğal olması gerektiğine inanıyor. İki kişi konuşurken açı karşı-açı yapmayı hiç sevmeyen Kiarostami, ya kamerayı tek kişiye sabitliyor ya da insanları genel plandan gösteriyor; bunu yapmaktaki amacı tahminen planları montaj masasında birleştirmekten kurtulmak, doğallığa mümkün olduğunca az müdahale etmek.

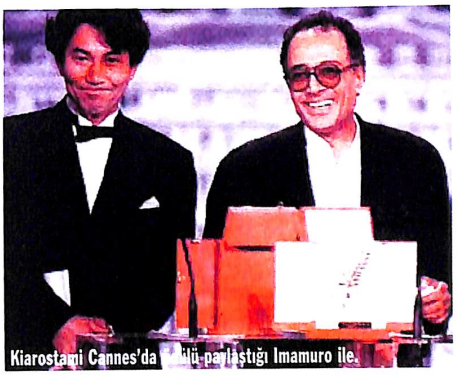
Kiarostami Cannes'da [illegible]ü-paylaştığı Imamuro ile.

Gündelik hayatın olağan akışını yakalamaya çalışan Kiarostami, filmlerinin çoğunu zor durumlar yaşayan insanların hayata yeniden bağlanışları üzerine kuruyor. Adeta Kiarostami'nin kendisi de film boyunca kahramanları gibi hayatın anlamını arıyor, yaşamak için bir neden bulmaya çalışıyor. Ve her filmin sonunda kahramanlar doğada ve gündelik hayatın içindeki küçük mutluluklarda, ayrıntılarda gizlenen anlamı buluyorlar.

Kiarostami'nin bir başka önemi de şu an tüm dünyada ilgiyle karşılanan İran sinemasının öncülüğünü yapması... İran'dan gelen diğer filmler ve yönetmenlerin tümü belki Kiarostami ekolüne bağlanamaz ama sonuç olarak hepsinin aynı havayı taşıdığı da inkar edilemez. Kiarostami bir söyleşisinde bunu, İran'daki tutucu iktidarın baskıcı sansür yasasına bağlamış; İranlı yönetmenlerin sansüre takılmamak için gündelik hayatın basitliğine döndüğünü belirtmişti... ***(M. A.)***

23 Minimalist sinema

Belirli ve kesin bir tanımı yok. En kaba tanımıyla, fazlalıklardan arınmış ve gösterişten yoksun bir sinema anlayışını ifade ediyor. Ama herkesin kendine göre bir minimalizmi olduğu da kesin. Bu, biraz da yönetmenin filminde neyi minimal (en az) tuttuğuna göre değişiyor. Yine de yanlış anlamaları önlemek için en başından söyleyelim; kimse bir filme salt aşırı düşük bütçeli olması nedeniyle -sözgelimi Rodriguez'in "El Mariachi"sine- minimalist demiyor. Ayrıca Lars Von Trier'nin minimalist olduğu da çok tartışma götürür çünkü Trier sadece teknik anlamda bir sadeleşmeye gitmiş, dijital kamera kullanmıştır. Trier'in geleneksel anlatı yapısını

İki yıldır dünyayı dolaşan "Mayıs Sıkıntısı" minimalist yaklaşımıyla dikkat çeken bir filmdi.

değiştirmesi ise kesinlikle minimalizm olarak nitelenemez. Asıl minimalizm, biçimdeki fazlalıkların törpülenmesi üzerine kuruludur. Bu açıdan baktığımızda, minimalist sinema dediğimiz anlayışın kökenlerinde iki önemli isim durur: Japon yönetmen Yasujiro Ozu ve Fransız Robert Bresson... Her ikisi de kamera hareketlerini, montaj oyunlarını minimuma indirgemiş, tümüyle hikayeye, daha doğrusu söylemek istedikleri noktaya odaklanan bir sinema yapmışlardır. Minimalizme yaklaşımları biçimsel değil, ahlakidir. Filmleri dikkatle incelendiğinde geleneksel sinema anlatımının aynen korunduğu görülür. (Trier işte tam da bu nedenlerle minimalist değildir çünkü geleneksel film anlatımını kullanmaz.) Minimalistlerde geleneksel dramatik yapının ana hatlarında bir değişme yoktur. Fakat ayrıntıya inildiğinde dramatik yapının tür filmlerine göre taban tabana farklı bir yapısı olduğu gözlenir. Sözgelimi Bresson'da kişiler ahlaki olarak kötüden iyiye doğru değil, bazen tam aksine iyiden kötüye doğru bir değişim gösterirler.

Ozu ve Bresson'un minimalist yaklaşımının günümüz sinemasında etkileri derinden derine sürmektedir. Sözgelimi Türkiye'de Nuri Bilge Ceylan ve Zeki Demirkubuz'un filmleri, Abbas Kiorastami'nin başını çektiği İran sineması, özellikle ahlaki hesaplaşma anlamında bu etkiyi taşırlar. Amerikan bağımsız sinemasının öncü yönetmenlerinden Jim Jarmusch'ta da benzer bir etkiyi gözlemleyebiliriz. Zaten Amerikan bağımsız sinemasının küçük bir kanadının minimalizmden fazlasıyla etkilenmiş olduğu da açıktır. ***(M. A.)***

24 Kale gibi bir ekol: Fransız sineması

Avrupa sinemasının sağlam kalesi Fransız ekolünün, seyirci sayısı açısından dünya genelinde Hollywood'la rekabet edemediği bir gerçek. Ama Fransız seyirciler kendi ülkelerinden çıkan filmleri seyretmeyi ihmal etmeyerek, ABD'den sonra dünyanın en önemli sinema endüstrisini ayakta tutmayı başarıyorlar. Bugün Fransız sinemasını yakından takip edenler, meselenin Luc Besson, Jean Jacques Annaud, Jean Pierre Jeunet gibi isimlerden ibaret olmadığını çok iyi biliyor. Onlar Hollywood'la işbirliğine giden ve gemilerini popüler sinema denizinde yüzdürmek isteyen yönetmenler. Gerçekten işlerini iyi bilen ve geniş kitlelere ulaşmak isteyen bu üç isim, Fransız sinemasının 90'larda dışa yansıyan yüzü, bir çeşit vitrini oldular. Ama önemli olan, her zaman olduğu gibi buzdağının görünmeyen kısmıydı. Orada kimler yok ki? Sözgelimi, 70'lerde çektiği "Police Python 357" gibi bir başyapıtın ardından hepsi de birbirinden çok farklı bir düzine filme imza atan Alain Corneau... "Nocturne Indienne" ve "Dünyanın Bütün Sabahları" gibi sessiz, sedasız başyapıtlar üretmeye devam eden bu anlatım ustası, Fransa dışında ne yazık ki pek tanınmıyor. Tıpkı yine 70'lerde "Ona Sevdiğimi Söyle" (Dites Lui Que Je L'Aime) ile sinema dünyasına çok sağlam bir giriş yapan Claude Miller gibi... Festivalin sadık seyircileri Miller'i 1999'da "Kar Sınıfı (La Classe De Neige) ve 2001'de "Büyücü Kadınların Odası" (La Chambre Des Magiciennes) filmleriyle takip etmeyi ihmal etmediler. Geçtiğimiz yıllarda kaybettiğimiz bir diğer büyük Fransız yönetmen Claude Sautet ise, ismini duyurma açısından daha şanslıydı. "Ayazda Bir Yürek"in (Un Coeur En Hiver) Türkiye'de gösterildiği yıl seyirciyi nasıl büyülediği hala akıllarda... Sözünü ettiğimiz diğer yönetmenler gibi ilk çıkışını 70'lerde "Barocco" gibi şaşırtıcı bir başyapıtla yapan Andre Techine, ısrarla seyirci beklentilerine "ters" filmler yapmayı sürdürüyor. Festivalde filmlerinin gösterildiği her yıl sadık festival seyircilerinin bile tepkisini çeken işler ortaya koyan Techine, Fransız sinemasının diğer ekol yönetmenleri Jean Luc Godard ve Robert Bresson gibi anlaşılmak için seyirciden özel çaba isteyen sinemacılardan biri. Techine, Godard gibi hikayeyi anlatırken konvansiyonel yolları boşverip kendine özgü yollar keşfeden bir yönetmen. Kaldı ki Corneau, Miller, Sautet ve Techine gibi büyük ustaların en önemli özelliği, hep bilinmeyen zor yollara girmeleri, seyirciden düşünsel bir çaba beklemeleri... Buradan bakıldığında Fransız sineması, dünya sineması için hep öncü konumunda. Hikaye, sinemasal anlatım ve başka bütün öğeler sorgulanıyor. Sonuçta, Hollywood'un genelgeçer eğilimlerinin tam aksi yönde giden işler ortaya çıkıyor. Film yönetme sanatına daha düşünsel bir perspektiften yaklaşan bu sinemanın kökeninde Lumiere kardeşler ve Melies'den başlayan, Jean Vigo, Rene Clement, Jean Renoir ve Yeni Dalga'ya kadar uzanan çok sağlam bir temel var. Bugün çoğu birer ekol olan Robert Bresson, Eric Rohmer, Jean Luc Godard ve François Truffaut gibi isimler dünya sinemasının geleceğini aydınlatmaya devam ediyorlar. Çağdaş Fransız sinemasının diplerinde bu sağlam gelenek hala sürüyor. Örnekler sayılmayacak

Bruno Dumont'tan sindirimi zor, taş gibi bir film "İnsanlık"

kadar çok. "Sous Le Soleil De Satan" (1986) ile Cannes'da bile yuhalanan Maurice Pialat, geçtiğimiz yıl festival seyircilerini çileden çıkaran "İnsanlık"ın (1999) yönetmeni Bruno Dumont gibi uç noktalarda gezinen isimler bir yana, seyirciyle daha sıcak kontakt kuran Pascale Ferran (Ölülerle Küçük Anlaşmalar), François Ozon (Sitcom, Kumun Altında, Kızgın Taşlara Düşen Su Damlaları) gibi yeni nesil yönetmenlerle Fransız sineması Hollywood'un keşfedemediği sulara yelken açan bir ekol olmaya devam ediyor. ***(M. A.)***

25 Belki de geleceğin formatı: IMAX

IMAX Corporation tarafından icat edilen ve geliştirilen IMAX sinema sistemleri dünyadaki en iyi ve en gelişmiş sinema sistemi. Diğer bir deyişle, IMAX öncelikle bir teknolojinin değil, bir şirketin adı. Fakat zamanla bu isim giderek bu teknolojiyle özdeşleşti ve günümüzdeki yaygın kullanımda vücut buldu. IMAX teknolojisinin ilk sunumu Japonya, Osaka'daki EXPO '70 fuarında, Fuji Pavyonu'nda yapıldı. Bu dev perde sisteminde 15/70'lik görüntü klasik 35mm'lik karelerden 10 kat, standart 70mm'lik karelerden ise 3 kat daha büyük. Bir başka deyişle, bugün sinemalara gittiğinizde seyrettiğiniz herhangi bir film 10 katı büyüklükte bir perdeye yansıtılıyor IMAX teknolojisinde. Bu da aşağı yukarı basketbol sahası genişliğinde ve 7 katlı bir bina yüksekliğinde bir perdeye tekabül ediyor. Aynı şekilde 6 kanallı, hi-fi ses sistemi ve "rolling loop" film hareketine sahip projeksiyon makineleri ses ile görüntü netliği açısından dünyadaki en iyi sonuçlara tanık olmanızı sağlıyor. Bugün dünyada 30 ülkede 225'i aşkın IMAX sineması mevcut. Bunların 100'den fazlasında 3 boyutlu IMAX teknolojisi var. Önümüzdeki birkaç yılda 70 tane daha sinema açılması bekleniyor tüm dünyada. Sadece IMAX şirketinin çektiği film sayısı ise bugüne kadar 180'i aşmış durumda. Bu arada IMAX filmi "The Old Man and The Sea"nin en iyi kısa animasyon dalında Oscar aldığını da eklemeli.

Bununla birlikte, yeryüzünde IMAX formatında film çeken tek şirket IMAX Corporation değil. Başka bağımsız yapımcılar da bu formatta film çekiyorlar. Buna ek olarak da sinema izleyicileri bu teknolojiye artık kayıtsız kalamıyor. Sadece 2000 yılında 75 milyon sinemasever IMAX salonlarının yolunu tuttu.

Ayrıca, IMAX 3D (IMAX'in 3 boyutlu film teknolojisi) 2000 yılı içinde DreamWorks'ün "Antz" ve Fox'un "The Simpsons" gibi dijital animasyonlarını kendi formatına çevirdi. Bu da yakında "Yıldız Savaşları", "Görevimiz Tehlike", "Pearl Harbor" gibi filmlerin IMAX versiyonlarını izleyebileceğimiz anlamına geliyor. Özellikle çekim aşamasında henüz çok pahalı rakamlara malolan IMAX filmleri büyük, tanınmış yönetmenler tarafından da son yıllarda ilgi görmeye başladı. Jean-Jacques Annaud'nun çekmiş olduğu "Wings of Courage"u buna delil olarak gösterebiliriz. Zaten sinemanın geleceğinin IMAX teknolojisinde devam edeceğini öngörenlerin sayısı da azımsanmayacak miktarda. ***(B.S.Y.)*** ■

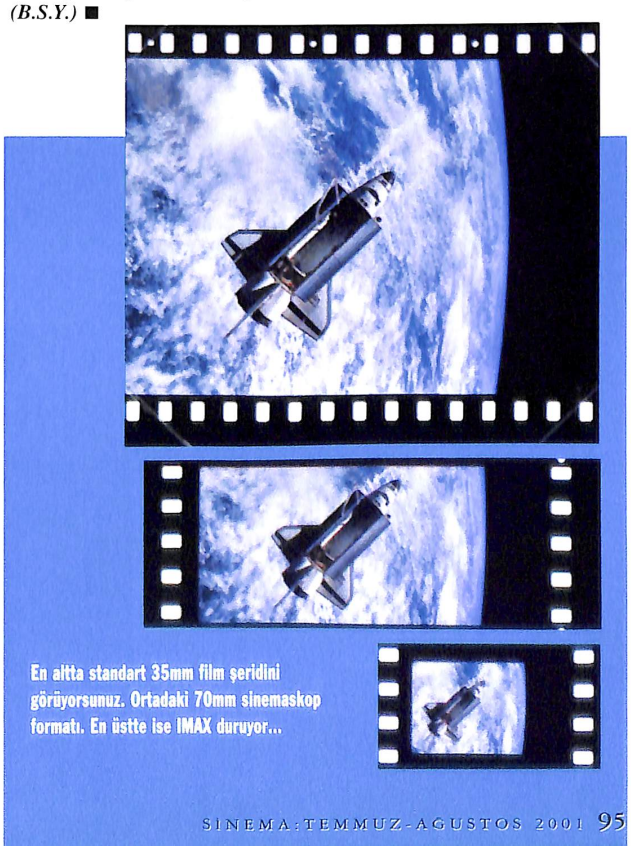

En altta standart 35mm film şeridini görüyorsunuz. Ortadaki 70mm sinemaskop formatı. En üstte ise IMAX duruyor...

Simpson ailesiyle ilk tanıştığımızda farklı bir animasyonla karşı karşıya olduğumuzu hissetmiştik. 1993 yılında MTV aracılığıyla "Beavis & Butthead"i evimize konuk ettiğimizde ise balgam, sümük, küfür, açık saçık espriler, şiddet ve benzeri şeylerle dolu bir animasyona tanıklık ettik. Meğer bunlar hiçbir şeymiş. 90'ların ikinci yarısından günümüze hayranları gitgide artan yetişkin çizgi filmlerinin kimi örneklerinin yanında bunlar çok masum kalıyor. Japon animasyonlarının başı çektiği bu filmler, hem anlattıkları hikayeler hem de vaat ettikleri görsel zevkle 15 yaş ve üstü izleyicileri kendilerine bağlamaya devam ediyorlar. ENGİN ERTAN

Büyüklere çizgi

Kim demiş animasyonlar sadece çocuklar içindir diye? Bizde pek tanınmasalar da uzun zamandır bazı çizgi karakterler, küçüklere hitap eden animasyonlarda alışık olunmayan şiddet ve seks eylemlerine girişiyorlar. Bilim-kurgudan aksiyona, tarihsel epikten polisiyeye çok çeşitli alanlara kayan bu animasyonların hedef kitlesi hiç kuşkusuz yetişkin izleyiciler. Bir çizgi filmde patlayan silahlara, çıplak vücutlara, rahatsız edici imgelere rastlamak ise artık hiç şaşırtıcı değil.

Ülkemizde oturmuş bir video piyasasının olmaması, bu alanla geç tanışmamızın en büyük sebebi. Yabancı ülkelerde yıllardan beri üretilen "yetişkin animasyonlarının" ne sinemalarımıza ne de televizyon kanallarımıza uğramaması pek sürpriz sayılmaz. Meraklılarının yurtdışından getirtilen kasetler aracılığıyla takip ettiği bu filmler, ancak 90'ların ikinci yarısında bizde kendisine ciddi bir hayran kitlesi bulabildi. Bunda rol alan en büyük etken ise internet kullanımının yavaş yavaş yaygınlaşmaya başlaması. Tam da bu dönemde tüm dünyada hayran kitlesini genişleten Japon animasyonları, çoğunu gençlerin oluşturduğu çizgi roman ve animasyon meraklılarına ilaç gibi geldi. Bu kitle ilgilendiği filmler hakkında bilgi edinmek veya onlara ulaşmak için sadece internetten değil; Beyoğlu Atlas Pasajı'nda mevzilenen Atılgan Kitabevi ve Metin Demirhan'dan da yardım aldı. Böylece son 5-6 yıl içerisinde azımsanmayacak sayıda takipçisi olan ve gitgide genişleyen bir alt kültür oluştu.

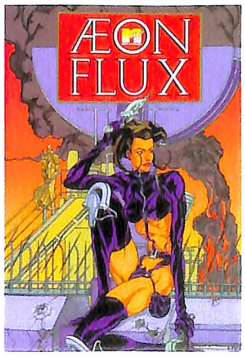

NEDİR ŞU "MANGA" DEDİKLERİ?

Oldukça geniş olan bu alana daldıkça neyin ne olduğunu daha iyi anlıyor insan kuşkusuz. Başlangıçta pek çok kişinin ilgi alanı sadece Japon animasyonları ile sınırlıydı. Üstelik yine çoğu kişi bu animasyonların "manga" olarak tanımlandığını düşünüyordu. Fakat ortada tüm animasyon fanatiklerinin öğrenmekte gecikmeyeceği ufak bir hata vardı...

Japon animasyonlarına uzak bir tanımlama değil hiç kuşkusuz manga; çünkü japoncada çizgi roman anlamında kullanılıyor. Japon çizgi romanlarına verilen bu genel

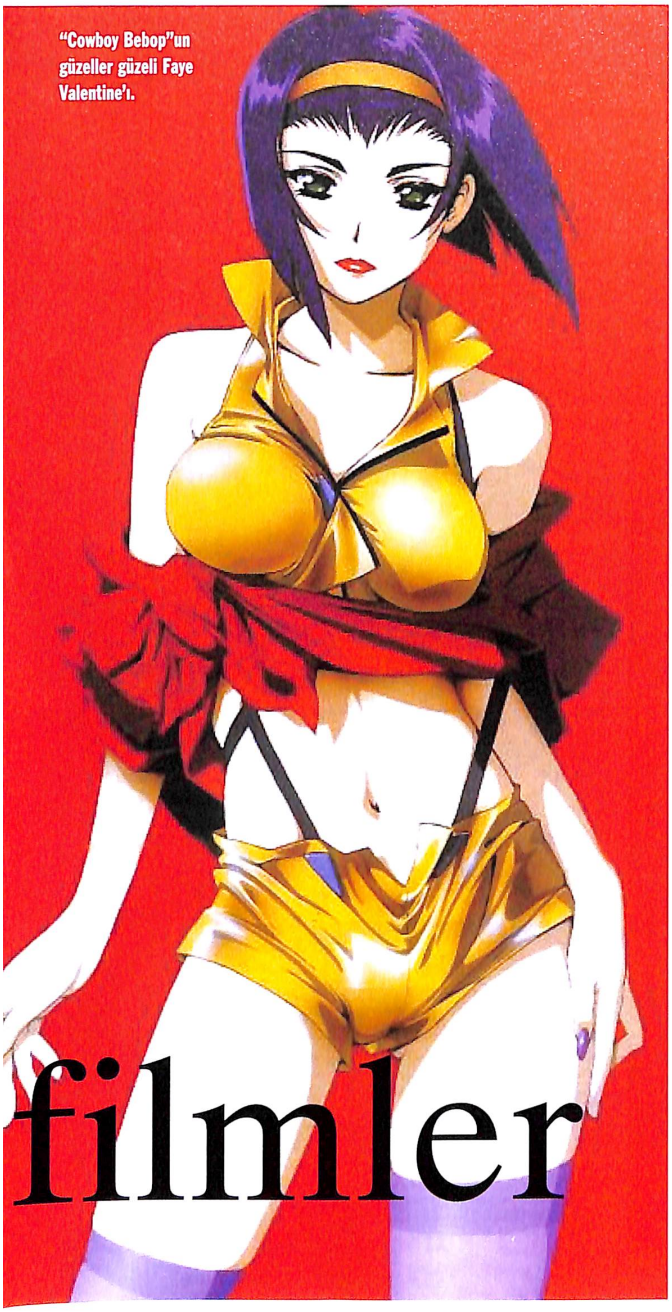

"Cowboy Bebop"un güzeller güzeli Faye Valentine'ı.

filmler

isim, aynı zamanda onların karakteristik özelliklerini de yansıtıyor. Japon animasyonları da elbette manga geleneğinden besleniyor.

Japonya'da her yaşa hitap eden manga bulmak mümkün. Çocuklardan orta yaşlılara, iş adamlarından genç öğrencilere kadar çok geniş bir alana seslenen bir kültür bu. Aynı şey animeler için de geçerli. Eğer anime ne demek diye soracak olursanız; sorunuzun cevabı Japon animasyonlarına verilen isim. Fakat anime japonca bir kelime değil. "Japanimation" veya "Japanese animation" (Japon animasyonu) gibi uzun kelimeler yerine bu fransızca kelime, yani anime tercih ediliyor. Tıpkı manga gibi her yaşa ve her kesime hitap eden animeler mevcut. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için üretilenlerden, erotik hatta pornografik içeriğe sahip olanlara (hentai'ler) değin...

"Ghost in the Shell"

Manga ve animeyi Batı'daki örneklerinden ayıran özellikler elbette hedefledikleri okuyucu ve izleyici kitlesiyle sınırlı değil. Bu geniş kitle, kuşkusuz konu bakımından da bir çeşitliliği beraberinde getiriyor. Gelecekte veya geçmişte geçen fantastik öyküler, bilimkurgu hikayeleri, dramlar, fabl tarzı masallar aynı damardan besleniyor. Manga ve animelerin ciddi bir sanat olarak ele alınması ve genelde bir söyleme sahip olması ise Japon kültürünün farklılığından kaynaklanan bir durum.

Tematik olarak algılanacak bir diğer farklılık ise manga ve animelerin meşhur Japon çalışkanlığını sergileyen yönü. Öykünün doğal bir parçası olarak ders çalışan öğrenciler, işe giden insanlar, ofis veya okul görüntüleri manga ve animelerin ayrılmaz bir parçası. Pek çoğunda karakterlerin yaptıkları işe veya üstlendikleri göreve yoğun bir disiplinle bağlı olduklarını gözlemlemek de mümkün. Bu durum manga ve anime karakterlerini Batı'daki benzerlerinden farklı kılıyor. Süper güçlere sahip olan baş kahramanlar dahi normal evlerde yaşayan kişiler olarak karşımıza çıkıyor ve gündelik hayatlarından detaylara şahit olabiliyoruz.

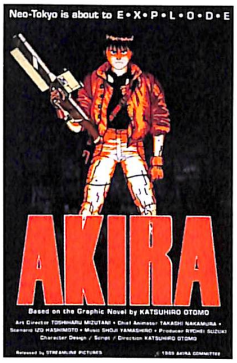

Çizim tekniğine bakarsak karşımıza gücünü kaslarından alan kahramanlar yerine, daha normal boyutlarda, hatta ince yapılı karakterler çıkıyor. Elbette biraz fazla uzun olduklarını ve belki de animelerin en bilinen özelliği olan zaman zaman "biraz fazla" büyüyen göz ve ağızlardan mahrum olmadıklarını da söylemek gerekir. Japon kültürünün bir parçası olan okul üniformaları da genç anime karakterlerinin, özellikle de genç kızların üzerinde sık sık görülebiliyor. Saç stilleri ise karakterizasyonda önemli bir yer tutuyor. Karakterlerin fiziksel benzerliğini ortadan kaldırmak için farklı saç renklerine veya abartılı saç modellerine (genelde kabarık) başvurulabiliyor. Yine de manga ve animelerin tarzı konusunda yapılacak genellemeler yanıltıcı olabilir çünkü tüm bunlar "mangaka"ların, yani manga çizerlerinin tarzına göre değişebiliyor.

FÜTÜRİSTİK ANİMELER

Aradaki farklara rağmen manga ve animeler yer yer Batı'daki benzerlerinden etkilenmiyor da değil. Fakat orijinal yönleriyle farklı alanlardaki pek çok Batılı yaratıcıya ilham kaynağı oldukları da kesin. Konusu yetişkin animasyonları olan yazımızla çakışan animelerden "Akira" bunların arasında başlıcalarından birisi. 1988 yapımı bu animenin yönetmeni, uyarlandığı manganın da yaratıcısı olan Katsuhiro Ôtomo'ydu. Batı ülkelerinde kısa zamanda kült statüsüne ulaşmış olan "Akira" aynı zamanda pek çok kişiyi de anime dünyasına çeken yapım, başka bir deyişle türünün en bilinen ve en önemli filmlerinden birisi. Post apokaliptik bilim-kurgu filmlerinin izinden giden bir yapım olan "Akira"da pek çok animede olduğu gibi cyberpunk etkisini görmek de mümkün. Konusuna gelince... Bir motorsiklet çetesi lideri olan Kaneda'nın, arkadaşı Tetsuo'yu devletin yönettiği Akira isimli bir projeden kurtarma çabası olarak özetlenebilir hikaye. Finalde ise deneklere telekinetik güçlerin verildiği deney Tetsuo'da beklenmedik sonuçlar verir ve tam bir yıkım gerçekleşir. Hem kendisinden önce hem kendisinden sonra üretilen animelerin yeni dünyada önünü açan bir yapım "Akira"... Her iki filmde de telekinetik güçlerin nelere kadir olduğu düşünülürse "Dark City/Gizemli Şehir"i etkilemiş olduğunu söylemek de yanlış olmaz herhalde. Ay-

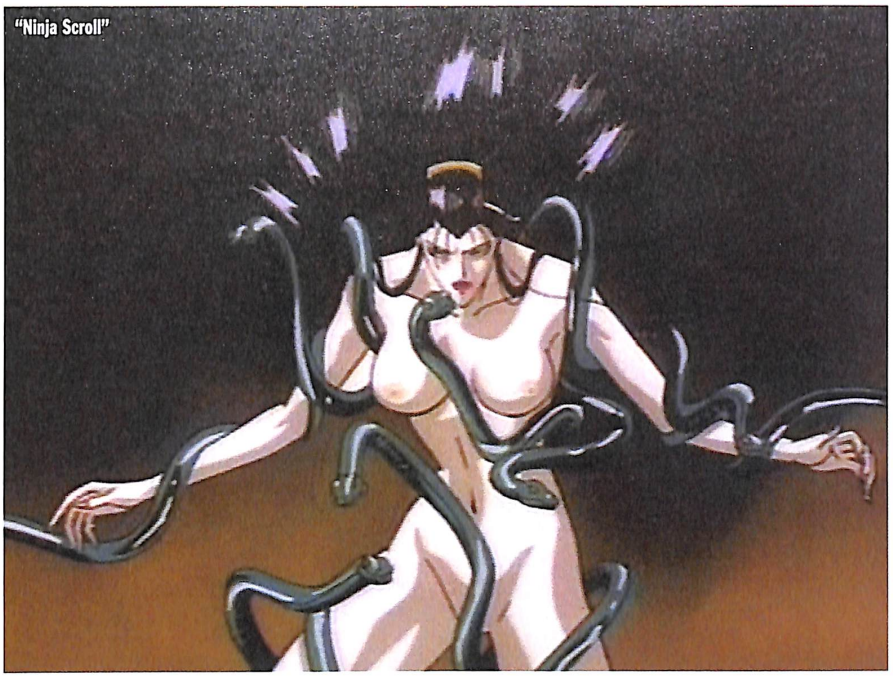
"Ninja Scroll"

rıca Shinya Tsukamato'nun kült filmi "Tetsuo"nun da adını "Akira"nın manga veya anime versiyonuna borçlu olduğu söylenebilir.
Devlet tarafından uygulanan proje ve deneyleri kendisine konu alan bir diğer ünlü anime ise Mamoru Oshii'nin "Ghost in the Shell"i. 2029 yılında geçen bu animede özel güçlere sahip ve dünyadaki tüm iletişim ağlarına girebilen cyborglar (insan görünümünde robotlar) yer alıyordu. Bu cyborgların üretildiği proje 9. Bölüğe bağlıdır ve 9. Bölük de tüm zamanların en büyük hacker'ı olarak kabul edilen Kukla Ustası'nı yakalamak istemektedir. Bu bölükten olan Kusanagi bir yandan olayı araştırır, bir yandan da insan olmak üzerine düşünerek bir nev'i kimlik sorunu yaşar. "Ghost in the Shell" için "Blade Runner" tarzında bir bilim-kurgu demek yerinde olur. Son derece başarılı aksiyon sahnelerinin yanına varoluş sorunu gibi ciddi bir konuyu felsefi bir yaklaşımla yerleştiriyor. Türün klasiklerinden olan "Ghost in the Shell" ile ilgili iki ufak not daha düşmek gerekirse; geçtiğimiz yaz pek popüler olan Wamdue Project'in "King of My Castle" parçasının video klibinin tümüyle "Ghost in the Shell" görüntülerinden oluştuğu ve yönetmen Mamoru Oshii'nin bu yıl çektiği uzun metraj filmi "Avalon" ile beğeni topladığı eklenebilir.
Bilim-kurgu ve aksiyon türlerinin birleştiği "Spriggan" ise bir diğer ilginç ve başarılı anime. "Spriggan"ı bizim için en ilginç kılacak yön elbette Türkiye'de geçiyor olması. Ağrı dağında Nuh'un gemisini bulmak için yapılan bir kazı etrafında gelişiyor bu anime. Özel olarak yetiştirilmiş Spriggan ajanlarının en iyilerinden olan Yu, Nuh'un ölümü olacağını belirten bir not aldıktan sonra bu kazının yapıldığı yere gider. Nuh'un gemisinin sahip olduğu özel güçler Japon güvenlik kuruluşu Arcan ve Pentagon'u karşı karşıya getirmiştir. Son derece tatmin edici aksiyon sahneleri içeren "Spriggan"; "Akira", "Ghost in the Shell" gibi kendisinden önceki animelere veya "Beşinci Güç"e, çeşitli ajan filmlerine yaptığı göndermelerle de dikkat çekiyor. 1998 yapımı "Spriggan"ın meraklılarınca son derece beğenilen bir anime olduğunu da ekleyelim.
Shinichirô Watanabe'nin yönettiği bir televizyon dizisi olan "Cowboy Bebop" ise kusursuz tanımını her şeyiyle hak ediyor. Fütüristik bir western-aksiyon olarak da adlandırılabilir belki "Cowboy Bebop". Her bölümde yeni bir suç-

"Cowboy Bebop"

lunun peşine düşen Spike Spiegel ağzından sigarası eksik olmayan bir ödül avcısı. Yardımcısı Jet Black ve ilerleyen bölümlerde aralarına katılan Faye Valentine ile suçluları kovalıyor. Bebop gemisinde ekibiyle beraber mütevazi bir hayat süren Spiegel aynı zamanda meteliğe de kurşun atıyor. Ancak bu, son derece cool olmasına ve hayatın keyfini çıkartmasına hiç de engel değil. Macera ve komediyi aynı potada eriten "Cowboy Bebop" sadece anime hastalarının değil, tüm kült film meraklılarının ağzına bolca bal çalan bir yapım. Tema müziği "Tank!" bile insanı zevkten dört köşe yapmaya yetiyor da artıyor bile...

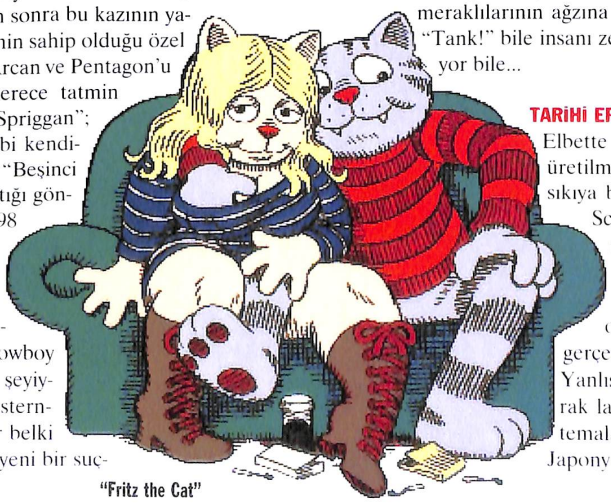
"Fritz the Cat"

TARİHİ EPİKLER

Elbette animeler sadece bilim-kurgu alanında üretilmiyor. Japon kültürü ve tarihine daha sıkı sıkıya bağlı animeler de var. Bunlardan "Ninja Scroll" gelmiş geçmiş en iyi animelerden birisi olarak gösteriliyor. Jubei isimli efendisiz bir ninjanın Kagero isimli bir kadın ninjayı kurtardıktan sonra içine çekildiği olayları anlatan bu destansı şiddet öyküsü gerçekten nefes kesici güzellikte.
Yanlış bir şekilde "Ninja Scroll"un devamı olarak lanse edilen "Ninja Resurrection" ise dini temalar etrafında şekillenen bir anime. Feodal Japonya ve Hıristiyan inancının kimi mitlerini bi-

raraya getiriyor "Ninja Resurrection". İsa'nın yeniden doğuşu ve şeytanın yeryüzüne çağırılmasına toprak ağaları ve ninjalar eşlik ediyorlar. Elbette son derece estetik bir şekilde kan gövdeyi götürüyor ve anime yaratıcılarının hayal gücü karşısında bir kez daha hayrete düşüyorsunuz.

Bir samuray hikayesi olan "Rurôni Kenshin" ise fantastik sinema ve aksiyon öğelerini komediyle birleştiren bir yapım. Shogun ve samurayların saltanatına son veren devrim sonrasında kılıcını kullanamayan samuray Kenshin'in sevdiği insanları korumak için tekrar kılıcına sarılmasını anlatan hikaye Japon tarihine bağlı olduğu kadar westernleri de hatırlatıyor.

"Princess Mononoke" ise tüm dünyada yoğun başarı kazanmış bir diğer anime. Özellikle ABD'de çok büyük ilgi gören film, fantastik bir hikayeye sahip. Orman tanrıları ve insanlar arasındaki mücadeleyi anlatan yapım sadece çok iyi savaş sahneleri değil, hoş bir aşk öyküsü de içeriyor. Bir masal havasında gelişen ve olumlu mesajlar veren "Princess Mononoke" yine de savaş sahnelerinin içerdiği şiddet nedeniyle küçük çocuklardan ziyade gençleri ve yetişkinleri hedef alan bir anime.

Sadece yetişkinlere hitap eden bir anime türü de var; hentai'ler... Fakat söz hentai'lere gelince şu ana kadar adını andığımız animeler masum kalıyor. Sapıklık anlamına gelen "hentai" kelimesi ile girdikleri alt tür belirtilen bu animeler gerçekten akıllara ziyan görüntüler içeriyor. Okullu kızların vajinaları, mastürbasyon sahneleri, anal seks görüntüleri, penis şeklinde canavar organları, tecavüz sahneleri insanın içini sıkıntı bastıracak yoğunlukta sıralanıyor. Bazı anime fanları hentai'lerden nefret ederken, onları ilginç bulanlar da var. Eğer illa bir hentai izlemek istiyorsanız bu alanın en meşhur serilerinden "La Blue Girl"ün bir bölümünü deneyebilirsiniz.

BATI DÜNYASINDAN ÖRNEKLER

Söz hazır erotik animasyonlara gelmişken Batı dünyasında üretilen yetişkin çizgi filmlerine bir geçiş yapabiliriz. Robert Crumb'ın çizgi romanından 1972 yılında Ralph Bakshi'nin sinemaya uyarladığı "Fritz the Cat"e o dönemde "X" sınırlaması getirilerek film 18 yaşından küçüklere yasaklanmıştı. Üniversite öğrencisi Fritz'in 60'lı yıllar New York'unda uyuşturucu, seks ve protest örgütler arasında yaşadığı sıradışı maceraları anlatan animasyonun bir de devamı çekilmişti. Robert Taylor yönettiği "Nine Lives of Fritz the Cat" isimli bu film ne ilki kadar ses getirdi, ne de beğenildi. Fakat kendine göre pek çok hoş fikir barındırdığını ifade etmek gerekir.

"Fritz the Cat"i sinemaya uyarlayan Ralph Bakshi, 1973'te "Heavy Traffic" ile bir X'li çizgi filme daha imza atmış oldu. Canlı görüntüler ve animasyonu biraraya getiren film bugün bir klasik olarak kabul ediliyor. Bakshi'nin diğer önemli animasyonları arasında "Lord of the Rings" (1978), "American Pop" (1981) ve "Fire & Ice" (1983) yer alıyor.

70'li yılların bir diğer olaylı animasyonu olarak "Watership Down" anımsanabilir. Richard Adams'ın romanından uyarlanan bu çizgi filmin konusu bir grup tavşanın yaşayabilecekleri güvenli bir yer ararken başlarından geçen maceralardı. Ancak bu maceraların kan, şiddet ve ölüm içermesi ebeveynleri endişeye düşürmüş ve kimi anne-babalar "Watership Down"u çocuklarına izlettirmemişlerdi.

80'li yılların başında izleyici karşısına çıkan "Heavy Metal" de animasyon tarihinde önemli bir yapım. Kötülüklerin kaynağı olan yeşil bir kürenin etrafında gelişen farklı hikayeleri anlatan epizodlu bir filmdi "Heavy Metal". İsmini aynı adı taşıyan çizgi roman dergisinden almıştı, soundtrack'inde rock parçaları peş peşe sıralanıyordu. Seks, şiddet ve küfürler de cabası... Sonuçta "Heavy Metal" kısa zamanda bir kült film oldu ve 2000 yılında bir de devamı çekildi.

"Ghost in the Shell"

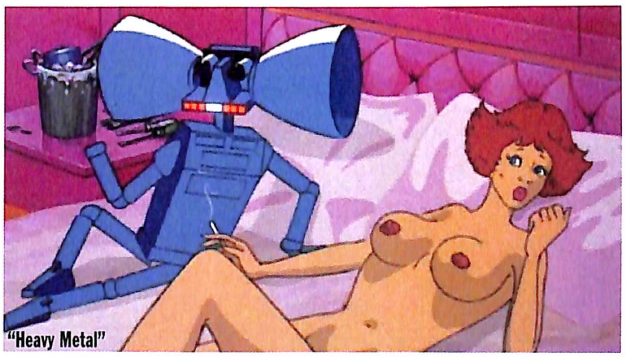
"Heavy Metal"

90'lı yıllarda üretilen yetişkin çizgi filmlerinin en iyilerinden olan "Aeon Flux" ise bir MTV prodüksiyonu. MTV'de gösterilen "Liquid Televison" isimli programda parçaları gösterilen Aeon, 1995 yılında filmine kavuştu. Aksiyon, ajan hikayesi, fantazi ve bilim-kurgunun karışımı olarak nitelendirilebilir "Aeon Flux". Anime ile kimi benzer özellikler gösterse de orijinal olmayı becereyen, etkileyici bir animasyon "Aeon Flux". Özellikle de Aeon karakteri sayesinde...

90'lı yılların sonlarında karşımıza çıkıp ortalığı birbirine katan bir diğer animasyon ise "South Park". Televizyon dizisi olarak 1997 yılında yayın hayatına merhaba diyen South Park, 1999'da da uzun metraj bir filme malzeme oldu. Bir yıldır bizde de izlenilebilen "South Park" kaba espri anlayışı, küfürleri, içerdiği şiddet öğeleriyle kesinlikle yetişkinleri hedef alan çok iyi bir animasyon. Politik doğruculuğa hiç prim vermeyen ve toplumla ilgili eleştiri oklarını acımadan yönlendiren bir yapım olması "South Park"ın değerini bir kat daha arttırıyor. Özellikle bir müzikal paradosi olan uzun metraj South Park filmi "South Park: Bigger, Longer, Uncut" (Saddam'a özel dikkat) tek kelimeyle muhteşem.

"Princess Mononoke"

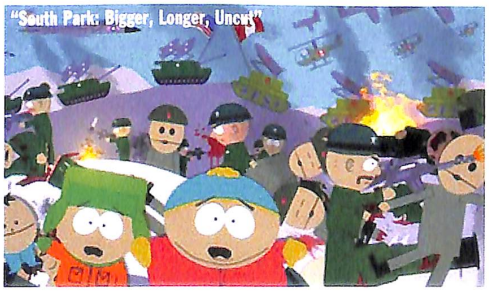
"South Park: Bigger, Longer, Uncut"

Yetişkinlere hitap eden animasyonların sayısı o kadar fazla ki tek bir yazıda hepsinden bahsetmek imkansız. Bu nedenle yazıda ismi geçen filmler sadece ufak bir seçki. Elbette adı anılmaya değer daha pek çok animasyon var. Ancak konu ve tarz çeşitliliği sayesinde zengin bir seçenek sunan bu alanda, her izleyici kendi zevkine uygun yapımlar bulabilir. Bu nedenle yetişkinlere yönelik animasyonlarla ilgilenmeye hevesli okuyucularımız yazıda ismi geçen filmlerle işe başlayabilirler. Bu filmleri ülkemiz sınırları içinde bulabilecekleri yer ise Beyoğlu Atlas Pasajı'ndaki Atılgan Kitabevi. Sanırız yetişkinlere yönelik animasyon filmleri sinema ekranında görmek bize hiç nasip olamıyacak. Televizyonu ise hepten unutabiliriz. Ne de olsa Teletubbies ve Pokémon'un bile çocuklara zararlı olduğunun düşünüldüğü bir ülkede yaşıyoruz... ■

Aile boyu kabus

Overlook karanlık ve loş bir otel değil ama tenhalığıyla korkutucu...

KÜNYE

Yönetmen: Stanley Kubrick. **Senaryo:** Diane Johnson, Stanley Kubrick (*Stephen King'in romanından*). **Yapımcılar:** Robert Fryer, Stanley Kubrick. **Müzik:** Wendy Carlos, Rachel Elkind. **Görüntü Yönetmeni:** John Alcott. **Kurgu:** Ray Lovejoy. **Yapım Tasarımı:** Roy Walker. **Sanat yönetimi:** Leslie Tomkins. **Kostüm:** Milena Canonero. **Oyuncular:** Jack Nicholson (*Jack Torrance*), Shelley Duvall (*Wendy Torrance*), Danny Lloyd (*Danny Torrance*), Scatman Crothers (*Dick Hallorann*), Barry Nelson (*Stuart Ullman*), Philip Stone (*Delbert Grady*), Joe Turkel (*Lloyd*), Anne Jackson (*Doktor*).

Pauline Kael'e göre, "küçük bir çocuğun, babasının annesini ve kendini inciteceğine dair korkusunu anlatan bir film." Bir lanetli ev filmi, bir deliliğe sürükleniş öyküsü... Ne açıdan bakarsanız bakın; Stanley Kubrick'in Stephen King'in kitabından uyarladığı "The Shining", sunduğu müthiş görsel - işitsel keyifle, Overlook Oteli'nin tekinsiz atmosferiyle ve Jack Nicholson'ın unutulmaz oyunuyla korku sinemasının en önemli klasiklerinden biri. **KUTLUKHAN KUTLU**

Nicholson'ın Jack Torrance yorumu, adına ve şöhretine yakışır bir seviyede.

Stanley Kubrick hakkında en çok yazılmış noktalardan biri, her türde film çekmesiydi. Öte yandan, sinema teknolojisi de dahil olmak üzere pek az şeyi kendi amaçlarına göre değiştirmeye kalkmadan, olduğu gibi kabul edip kullanan Kubrick için tam olarak "bir türün içinde çalışmak" gibi bir şey yoktu... Daha ziyade, kendi açılarını üstüne dayatarak sıkıştırdığı, çarpıttığı ve genişlettiği modeller vardı. "2001", "A Clockwork Orange", "Full Metal Jacket" ve "The Shining"in belli türlere ait filmler oldukları söylenebilir ama hiçbirinin "türünün tipik örneği" olduğu söylenemez. Kubrick belli bir türe ait bir film yaparken kendini o türden ayrı ya da türün içinde özel göstermeyi her zaman başarmıştır.

"The Shining" muhtemelen Stanley Kubrick'in bir janra en çok bağlı kaldığı çalışması. Sonuçta elbette bir korku filminin korkutucu olmaya çalışmak gibi bir asgari yükümlülüğü var. Ama biraz daha çok korku filmi izleyenler, bu türün kendi içinde birçok alt-türü ve hepsinin de kendine göre temaları, şemaları ve sıkça perdeye yansıttığı imgeleri olduğunu -kısaca belli başlı klişeleri bulunduğunu- bilir. Kubrick bu şemalarla belli bir şekilde şartlandırılmış olan bize, bir korku filminin korku filmi olmasını sağlayan ne varsa sunuyor. Yine de ağır, bir kabus hissi yaratan ağır temposuyla, gerçekle hayal ürününü sürekli dipdibe tutarak ayaklarımızı yere sağlam basmamızı engelleyen öykü anlatım tarzıyla ve bir korku filminde görmeye hiç şaşırmayacağımız imgeleri fazlaca alıştığımız teknikleri kullanmadan aktarabilmesiyle "The Shining", sürekli kendi lehine işleyen bir farklılık hissi yaratmayı da başarıyor. Ve büyük ölçüde Kubrick'in senaryoyu aktarmakla kalmayıp öyküyle organik bir şekilde içiçe geçmiş güçlü bir görsellik kurabilmesinden kaynaklanan bu farklılık duygusu, filme epey katkıda bulunuyor.

Özel yeteneğe sahip küçük Torrance (Danny Lloyd).

Herhalde pek az türde klişelerin üzerinde yükselmek ve klişelerin altında kalmak arasında korku filmindeki kadar ince bir çizgi vardır. Korku filmi bize belli ölçüde tanıdık gelen durumlarla ve imgelerle beslenir -katıksız yabancılık hissi bizi türün mutlak gerekliliği özdeşleşme duygusundan koparabileceği için, tanıdık olanla farklı olan bu türde her zaman iç içedir.

Zaten korku filminin en zorlu hedeflerinden biri de rüya gibi (ya da kabus gibi) olmak değil mi? Tanıdığımız ve "normal" bulduğumuz şeylerle feci bir şekilde yabancı, çarpık ve rahatsız edici şeyler arasında sürekli ve kaygan geçişler sağlayan rüyalar, korku sineması yapmış her yönetmenin gıpta edeceği bir etkiye sahipler. Ama elbette insanlar, filmler karşısında rüyalarında olduğu kadar naif olmuyor. İkna edilmeleri, ele geçirilmeleri gerekiyor.

Bu yüzden bizde derin etkiler yaratacak tanıdık imgelerin, tiplerin ve durumların, çok da fazla tanıdık olmayan biçimlerde kullanımı her zaman korku filminin hayrına oluyor: insan her gece aynı kabusu görüp korkabilse de, korku filminde tanıdıklık hissi, seyirciye olana bitene dışarıdan bakmasını sağlayabilecek bir güven duygusu verir çünkü (elbette bu güven duygusu da yerine göre beceriyle istismar edilerek yine tanıdık/beklenmedik üzerine kurulu bir korkutma mekanizması elde edilebilir).

Kubrick'in filminde de birçok öğe seyirciye tanıdık gelebilir, ama filmin insanı hemen ele geçiren yoğun atmosferi ve mekanda olanın bitenin zihinde olan bitenden doğrudan etkileniyor olması, seyircide uyanabilecek hemen her türden güven duygusunun önünü kesiyor. Ve "The Shining", klasik anlamda hemen hiç "sürpriz"e başvurmamasına karşın, seyircinin kendini öyküden öndeymiş gibi hissetmesine kesinlikle izin vermiyor. Elindeki malzeme tanıdık olduğunda bile onu farklı noktalara götürebilen ve tür sinemasındaki kalıpları ameliyat masasına yatırıp parçalarına ayırarak amacına göre yeniden düzenleyebilen Kubrick, "The Shining"de de hemen hiçbir şeyin "hazır"ını kullanmıyor. Elindeki öykünün bile...

Anne ve oğlu...

KAĞITTA DURDUĞU GİBİ DURMUYOR

Elbette bir uyarlama söz konusu olduğunda, Kubrick'in elindeki malzemeyi amacına göre yeniden biçimlendirmeye meyli, kitabın yazarını ve hayranlarını memnun etmeyen sonuçlar ortaya çıkarabiliyor. "The Shining" Kubrick'in en çok iş yapan, en çok hayranı bulunan ve üzerinde en çok konuşulan filmlerinden biri. Buna karşın, film gösterime girdiğinde düş kırıklığına uğrayanların sayısı hiç de az değildi.

Düş kırıklığı yaşayanların başında da King'in kendi geliyordu. Yazara göre Kubrick romanının özünü anlamamış ve bu yüzden de onu istediği yöne doğru çekip başka temaları öne çıkaran, bambaşka bir öykü yaratmıştı (King'in film hakkındaki yorumları için "Stephen King'e Göre The Shining" başlıklı kutuya bakabilirsiniz).

Stephen King'in çok satan ve çok beğenilen kitabıyla Kubrick'in filminin birbirinin aynı olmadığına şüphe yok. Ama King'in ve hayranlarının filme burun kıvırmasına neden olan, Kubrick'in olay örgüsünde yaptığı değişiklikler değildi. Kubrick öykünün bakış açısını ve tonunu olduğu gibi değiştirmişti. Aslında kitabın ve filmin aşağı yukarı aynı izlekte ilerlediğini göz önüne alırsanız, olay örgüsünde bu kadar değişiklikle anlatılanda bu kadar devasa bir farklılığa yol açabildiği için Kubrick'in sinemacılığına hayran olmamanız zor. King'in film için "İlginç bir başarısızlık" demesinin sebebi de budur belki de. King'in kitabında mekanla insan zihni arasındaki ilişkide başrol mekanındır ve bu ilişki somutlaştırılarak -yani otele can verilerek- anlatılır. Kubrick'in filmindeyse çok uzun bir süre boyunca hemen her şey ciddi bir yazar tıkanıklığı yaşayan Jack Torrance'ın deliliğiyle açıklanabilir. King, bu durumu Kubrick'in otelin canlı ve kötücül bir varlık olduğunu kabul etmeye yanaşmamasıyla açıklıyor. Hatta Kubrick'in "inanmadığı" şeklindeki suçlaması, muhtemelen yönetmenin her şeyi daha mantıklı ve "normal" bir çizgiye çekmeye çalıştığını ima ediyor.

Oysa Stanley Kubrick'in doğaüstüyle ve canlı otellerle herhangi bir sorunu yok (Kubrick'in King'in kitabı ve film hakkındaki görüşleri için "Kubrick'e Göre The Shining" başlıklı kutuya bakabilirsiniz). Nitekim otelin eski bakıcısı Grady'nin hayaleti kapıyı açarak Jack'i kapalı olduğu depodan çıkardığında elinizde doğaüstünden başka bir açıklama kalmıyor. Yönetmen için temel mesele öyküyü "inanılır" göstermek değil, gerçekle hayal ürününün arasındaki çizgiyi silmek. Filmde Jack'in gerçekten de otel tarafından ele geçirildiğini bilsek, herhalde rahatlardık. Çünkü hiçbir zaman emin olamamanın getirdiği yarı-uyanıklık hissi, filmin sonuna dek bir kabus gibi yakamızı bırakmıyor.

DELİLİĞİN İÇİ-DIŞI

"The Shining"e klasik bir lanetli ev öyküsü gibi de bakabilirsiniz, bir delilik öyküsü gibi de, babasından korkan ve giderek hayal dünyasının daha da derinlerine çekilmek zorunda kalan küçük bir çocuğun gözünden işlenmiş ciddi bir aile krizinin öyküsü gibi de...

Geçmişi ve geleceği görebilme ve telepati gibi yeteneklere, kısaca "parlama" yeteneğine sahip olan Danny de, babası Jack de bir ayakları gerçekte bir ayakları hayal dünyasında yaşıyorlar. Kubrick sanki Jack'te, oğlu Danny'nin geçmişe ve geleceğe uzanan zihninin bir karşılığını yaratmaya çalışıyor. Jack otelin bir parçası haline gelmeye başladıkça zamansızlaşmaya, bir bakıma otelin tarihinde yüzmeye başlıyor. Bu durum bakış açısına göre Jack'in somut olarak otelin tarihinde değil, kendi zihninin içinde -tıpkı oğlu Danny gibi- zamansızca gezinmeye başladığı biçiminde de değerlendirilebilir.

King'de en çok başrol alan karakterler, yazarlar ve çocuklar -özellikle de içine kapanık, hayal dünyası faal, hatta doğaüstü yetenekleri olan

Jack Torrance, otel tarihinin bilinmeyen bir noktasında barda...

Final karesi: J. Torrance en önde, ortada...

Labirentin sonu.

Torrance kendi zihninde gezinirken...

çocuklar. Bu iki tipin de bir bakıma King'in kendini temsil ettiğini düşünmek pek zor değil. Çocuk da yazar da, dışarıdan çok içeriye dönükler: hayal dünyaları o kadar faal ki bir anlamda bir çifte hayat sürüyorlar. Bu bakımdan King'in öyküsünde Jack'in bir yazar olmasının sebebinin ona yaratma sancısı çektirmekten ziyade faal bir iç dünyası vermek olduğu söylenebilir. (Zaten kitapta, Wendy'nin Jack'in yazdığı kağıtları eline alıp tamamının baştan aşağı "Hep çalışıp hiç oynamamak Jack'i sıkıcı bir çocuk haline getiriyor" yazılmış olduğunu gördüğü sahne, kitapta yok.)

Kubrick'in filmindeyse tıkanıklık çok önemli bir yere sahip. Jack Torrance'ın yazma konusundaki tıkanıklığı, genel olarak yaşamındaki tıkanıklığının bir uzantısı haline geliyor "The Shining"de. Jack'in ailesinden de yaşantısından da hiçbir şekilde memnun olmadığı belli. Ciddi bir orta yaş bunalımının içinde olduğu söylenebilir. İşini bırakmış ("sadece ay sonunu getirmek için öğretmenlik yapıyordum") ve yazar olarak yaşamına yeni bir başlangıç yapmak istiyor. Ancak yeni başlangıcının sahnesi olacak Overlook Oteli'ne onunla birlikte gelen ailesinin, Jack'in kafasında bu başlangıcın önünü tıkayan bir engel rolüne büründüğünü çok geçmeden anlıyoruz. Ve Jack Torrance, değişememenin getirdiği bir şiddet patlamasına kapılıyor nihayetinde. Bir geleneğin (ailenin ve toplumsal yaşamın) yerine başka bir geleneği - Otel'in inziva ve şiddet üzerine kurulu geleneğini- benimseyerek baltayı eline alıp, karısının ve çocuğunun peşine düşüyor (Kubrick bir keresinde "suçlulara ve sanatçılara karşı tuhaf bir zaafı olduğunu, bunların ikisinin de yaşamı olduğu gibi alma konusunda güçlük çektiğini" söylemişti).

Baba ve oğul.

Delilik ve yaratıcılık fikirlerinin kolkola gittiği filmde Kubrick, Overlook Oteli'nin içinin aslında Jack'in kafasının içi olabileceği hissini çok uzun süre canlı tutuyor. Jack bu tamamen izole mekanda ailesinden de koparak, dış dünyayla bağlantılarını hepten kesmiş oluyor: artık tamamen zihninin içine çekilmiş durumda. O zihninin içine sürüklendikçe, otel giderek daha da canlı hale gelmeye başlıyor. Öyle ki otel Jack'i deliliğe sürüklendikçe, Jack oteli daha da güçlendiriyor. Bu denklemde Jack'in tepeden baktığı karısı Wendy'nin, hangi türden olursa olsun iletişim arzusuyla bir telsizin bir televizyonun karşısına geçtiğini görüyoruz. Danny ise otelin geçmişini ve geleceğini (yani bir bakıma babasının zihninin içini) giderek daha net bir şekilde görüp kabuğuna çekilerek sahneyi "parlama" yeteneğinin kişileştirilmiş hali olan Tony'ye bırakmaya başlıyor.

"The Shining"de Overlook Oteli'nin gerçekten de lanetli ve "yaşayan" bir yer olduğuna şüphe yok. Dahası, Grady'nin Jack'e onun "her zaman bakıcı olduğunu" söylemesinden ve birkaç işaretten daha yola çıkarak, "hizmetkârlarını" sürekli içinde tuttuğunu, adeta onları sonsuza dek tekrar tekrar canlandırdığını düşünebiliriz. Öte yandan lanetli mekanın kendinin de Kubrick'in elinde bir simge haline geldiğini görüyoruz. "The Shining"i izlerken, iletişimden ve sosyal ilişkiden tamamen soyutlandığı otelde sinemanın unutulmaz sapıklarından biri haline gelmekte olan Jack'in Overlook'un hizmetkarı değil efendisi, yani kendi zihninin sakini olduğunu düşünmemek çok zor. Jack'in filmin finalinde otelin balo resimlerinden birinde, 1924 tarihli bir resimde görüyoruz. Bu resim bakış açısına göre düpedüz reenkarnasyona da işaret edebilir, Jack'in ailede ve genel olarak toplumda bulamadığı aidiyet hissini kendi zihninin içinde bulduğuna da.

Stanley Kubrick'in "The Shining"inin en büyük başarısı da bu köprüyü kurması zaten. Bütün parçalar biraraya geldiğinde, ne o otelin o zihne ait olduğunu reddedebiliyoruz ne de o zihnin o otele ait olduğunu. Tıpkı rüyanın mı bizim içimizde olduğunu, yoksa bizim mi rüyanın içinde olduğumuzu bilememek gibi.

BİR MÜKEMMELİYETÇİNİN ELİNDEN

Kubrick ve ekibinin Overlook Oteli'nin içinde ve çevresinde kurduğu o dingin ve tekinsiz atmosfer, yapılmasının üzerinden 21 sene geçmesine karşın "The Shining"in hâlâ birçok seyirciyi başından sonuna koltuğuna yapıştırabilmesinin en önemli sebebi olsa gerek.

Neredeyse lanetli ev filmlerinin geceyle ve

gölgelerle bezeli görselliğine inat, bu filmin çok büyük bir bölümü aydınlıkta geçiyor. Daha önce "2001"de aydınlığı ve parlaklığı katıksız bir karanlık kadar ürpertici kılmayı başarmış olan Kubrick, "The Shining"de de beyaz ve sarı gibi açık renklerin ortasında göze batan kırmızılarla kaplı ve alabildiğine ürkütücü bir mekan yaratıyor. Muazzam salonlara açılan dar ve uzun koridorlarda kimi zaman yere çok yakın, kimi zaman bel kimi zaman baş hizasında gezinen Steadicam kameraysa, seyirciyi otelin içine, olayların ortasına çekmekte gecikmiyor.

Elde taşınabilen Steadicam kamera, "The Shining"de çok önemli bir yere sahip. Danny'nin parkelerde gürültü çıkarıp halıya geldiğinde sessizliğe gömülen plastik arabasını izlediğimiz sahne ve finalde çalılık labirentindeki kovalamaca da dahil olmak üzere filmin birçok unutulmaz sahnesi Steadicam'le çekilmiş. Üstelik sadece elde taşınmakla kalmayıp, özel bir tekerlekli iskemle üzerine monte edilerek kaydırmalarda da kullanılmış. Hatta bazı sabit planların bile Steadicam'le çekildiği söyleniyor. Kubrick gibi düşündüğü şeyi mutlaka gerçekleştirmek isteyen bir mükemmeliyetçinin Steadicam'in sağladığı açı, yükseklik ve hareket serbestisinden sonuna kadar faydalanmak istemesi normal.

İyi oyuncu yönetimi kadar, bir planı tatmin olana dek inanılmaz sayılarda tekrar tekrar çekmesinden olsa gerek, Kubrick'in hemen her filminde çok iyi oyunculuk vardır (Kubrick bu filmde 400 bin metre kadar film harcadı ve 1:102'lik bir kullanma oranı tutturdu. Yani harcadığı filmin 102'de 1'ini kullandı. Normalde bu oran 1:10 civarındadır). Aynı durum "The Shining" için de geçerli. Hatta oyuncu kadrosunun tamamı için: Jack'in karısı Wendy rolündeki Shelley Duvall, giderek daha da çok kendi içine kapanarak meydanı "ikinci kişiliği"ne bırakan küçük Danny'yi oynayan Danny Lloyd, otelin aşçısı ve Danny'ye özel "parlama" yeteneği hakkında bilgi veren Hallorann rolündeki Scatman Crothers ve barmen Lloyd rolündeki Joe Turkell... Ama "The Shining" deyince ilk akla gelen oyuncu şüphesiz Jack Nicholson.

"HERE'S JOHNNY!"

Çoğu kişi için "The Shining" deyince akla ilk gelen Jack Nicholson'dır. Yaklaşık 30 yıldır Amerikan sinemasının en önemli oyuncularından biri olan Nicholson'ın aşırılıklarla dolu performansı, Jack Torrance'ı sinemanın unutulmaz karakterleri arasına sokmuştu.

Zıvanadan çıkmış bir aile babası.

Aşırıya kaçmak bazen kolaycılık gibi görülür. Çoğunlukla da duyguların dışavurumunda uç noktaya götürülmüş, adeta vahşi bir karikatüre dönüştürülmüş bir karakterin filmin yapısına zarar vereceği düşünülür. Ancak "The Shining"de Jack Nicholson'ın performansının ne kolay olduğu söylenebilir (sadece yürüdüğü bir planı bile Kubrick'in 50 kere çektiğini söylüyor) ne de filmden bir şeyler götürdüğü.Kubrick'in istediği vahşi ve zıvanadan çıkmış bir Jack Torrance, Nicholson da ona bunu veriyor. Torrence'ın çılgınlığı, Otel'in dinginliğiyle öyle etkili bir tezat oluşturuyor ki adeta filmin atmosferinin bir parçası haline geliyor.

Nicholson'ın karakterinde en dikkat çekici özellik, "iç gelişim"ine klasik anlamda tanık olmamamız. Karakterin iç gelişimi genellikle oyuncunun beden dilinde ustalıklı bir ekonomiyle sergilenir. Ancak "The Shining"de Jack Torrance'ın iç dünyası zaten şiddetli patlamalarla dışarı çıkarılmış durumda. Bu yüzden Jack Nicholson imalarla ve nüanslarla değil, abartılı, adeta vahşi jest ve mimiklerle oynuyor karakterini. Sonuçta ortaya çıkan hem korkunç hem komik performans, filmin kurduğu dehşet ve tekinsizlik hissinin en önemli temellerinden birini oluşturuyor. Özellikle Wendy'nin saklandığı banyonun kapısını baltayla kırdıktan sonra yüzünü aralığa sokarak tamamen çıldırmış bir ifadeyle "Here's Johnny!" ("Johnny geldi!") diye seslendiği sahne, artık sinemanın en ünlü anlarından biri haline gelmiş durumda.

Kubrick zaman zaman şiddeti kullanıyor.

LANETLİ EVDEN LANETLİ OTELE

"The Shining"in her karesi 'bir Stanley Kubrick filmi' imzası taşısa da, filmin ardında ciddi bir korku filmi geleneği olduğu unutulmamalı. Şu aralar "The Haunting" ve "The House of Haunted Hill" gibi yeniden yapımlarla tekrar ayağa kalkmaya çalışan bu gelenek, orijinal "The Haunting", Henry James'in "Turn of the Screw"unun uyarlaması "The Innocents", "The Uninvited" ve "The Shining"le aynı seneye denk gelen "Changeling" gibi klasiklerle korku sinemasında prestijli denebilecek bir konuma sahip.

Lanetli ev öykülerindeki "ıstırap çeken mekanlar", çoğunlukla "ıstırap çeken zihinler"e gebedir. Aydınlıktansa gölgeleri, apaçık göstermektense imayı tercih eden bu film türünde suçluluk duygusu ve vicdan azabı, üstü örtülmüş anıların ve bastırılmış arzuların getirdiği yük sıkça karşımıza çıkar. Lanetli evler, içlerindeki karakterlere fiziksel eziyet kadar psikolojik eziyet de çektirir; bazen de evin kendi "ıstırabı" (ki bu çoğunlukla o evdeki ruhların niye orada bulundukları anlamına gelir), karakterlerin zihinlerinde sert çalkalanmalar yaratarak unutulmuş ıstırapları su yüzüne çıkarır. Yani mekan adeta insanın zihninin gizli bölümlerini ortalığa saçmaktadır. Tıpkı "The Shining"de olduğu gibi. Kubrick'in filmi bu açıdan tam bir lanetli ev (daha doğrusu lanetli otel) filmi: Jack'in su yüzüne çıkmanın yollarını arayan öfkesi ve otelin bunu kışkırtıcı ve güçlendirici etkisi. Kubrick'in oteli labirentvari koridorları ve zamansızlığıyla "zihnin içi" gibi göstermesiyse bağlantıyı daha da belirgin hale getiriyor.

Kubrick'in filminin en göz alıcı taraflarından biri de mekanın kullanımı olsa gerek. Klasik lanetli ev filmleri, sinema tarihine unutulmaz mekanlar da kazandırırlar. Kubrick'in Overlook Oteli de eski gotik filmlerin şatolarını hatırlatan devasa salonlarıyla, merdivenleriyle ve koridorlarıyla bir anlamda "deliliğin resmi"ni çizerek sinemaya unutulmaz mekanlarından birini kazandırıyor. Öte yandan Kubrick'in Overlook Oteli'nin içinin tasarımında, korku sineması gelenekleri kadar kendi "2001"inin uzay gemilerinin boş, ıssız ve klostrofobik havasının da izlerinin görüldüğünü söylemek gerekir (özellikle de Jack'in Grady'yle konuştuğu kırmızı - beyaz tuvalet ister istemez hemen "2001"i akla getiriyor).

"The Shining"in korku sineması içindeki konumu açısından en önemli yanıysa, filmin korku sinemasıyla birçok bağ -hatta bu janr üzerine çeşitli yorumlar- içermesine karşın kendinden önce gelen koskoca bir gelenek olmadan da rahatlıkla ayakta durabilecek olması. Tıpkı 2001'in bilimkurgu diye bir tür olmasa da ayakta durabileceği gibi.

KALK SAATİ

Stanley Kubrick'in "The Shining"iyle türün diğer klasikleri arasında olan "Changeling" aynı yılda tamamlandığından, 1980 sadece lanetli ev filmleri için değil, genel olarak korku filmi için de iyi bir yıldı. Daha sonra 80'lerde büyük ölçüde zor durumdaki gençler üzerine kurulu sapık katil filmleri öne çıkmaya başladı ve lanetli mekanlar daha çok

özel efektlerle birlikte anlam taşımaya başladı (Sam Raimi'nin "Evil Dead"inden yapımcılığını Spielberg'ün yaptığı ve Tobe Hooper'ın yönettiği "Poltergeist"a, hatta "Ghostbusters" serisine kadar). Kubrick'in şoku değil gerilimi öne çıkaran ağır, düşsel temposu bu dönemde kendine pek takipçi bulmadı (Ama zaten, Kubrick'in tarzını olduğu gibi taklit ya da takip etmeye kalkışan pek az sinemacı vardır). Öte yandan, 80'ler popüler sineması Jack Nicholson'ın zıvanadan çıkmış Johnny'sini aratmayacak kadar aşırı, manik, tehlikeli psikopatlarla dolup taştı. Elbette bu tiplerin çoğu 'kötü adam' kutbunda olduğundan ve haklarında (üst üste dört - beş filmde karşımıza çıksalar da) pek az şey öğrendiğimizden aşırılıklarının ardında herhangi bir şey bulamıyorduk. "Vampire's Kiss" hariç. Yavaş yavaş vampire dönüşen (ya da dönüştüğünü düşünen) editörün öyküsünde Nicholas Cage, Max Schreck'in orijinal vampirini örnek alan, her türden patlamayla ve aşırılıkla beslenen oyunuyla dönemin korku sinemasının en akılda kalıcı performanslarından birini çiziyordu. Ayrıca "Vampire's Kiss"in "The Shining"le bir ortak noktası daha vardı: neyin gerçek neyin hayal eseri olduğunu anlamanın hemen hemen mümkün olmadığı bu film, hem doğaüstü bir öykü, hem de bir delilik öyküsü olarak okunabilirdi.

80'lerde ve daha sonra "The Shining"le karakter, tema ve genel olarak öykü açısından en çok ortak noktayı taşıyan filmlerin yine Stephen King uyarlamaları olduğunu söylemek pek şaşırtıcı olmaz herhalde. King'in yine özel güçlere sahip küçük bir çocuğun öyküsünü anlatan "Firestarter"ının sinema uyarlamasında başrolde küçük bir Drew Barrymore oynuyordu. "It"in uyarlamasında yine doğaüstünü görebilen çocukların öyküsü işleniyordu. Dahası, özel gücü olsun olmasın, mutsuz bir aile yaşamına sahip olan ve bu yüzden kendini zihninin içine kapatan çocuk ve canavar baba figürü, King'in diğer kitaplarında ve onların film uyarlamalarında da vardı (Örneğin "Dolores").

"The Shining"in benimsediği tüyler ürperten psikolojik korku sinemasının yeni örnekleri 90'lardan sonra görülmeye başladı. "The Haunting" ve "The House on Haunted Hill" gibi filmler lanetli ev filmini yeni özel efekt teknolojisiyle yepyeni bir surete büründürmeye (ve bu alt-türün "apaçık gösteren" bir çeşidini yapmaya) çalışırken, "What Lies Beneath", "The Sixth Sense", ve "Stir of Echoes" gibi filmler daha çok ima ve gerilim üzerine kurulu o ürpertici korku sinemasına dönüş yaptı. Özellikle son ikisi, ölüleri görebilen çocuk karakterleri dolayısıyla "The Shining"le epey ortak noktaya sahiptiler. Korku filmlerinin bütün kartlarını seyircinin önünde teker teker açıp kalıpları afişe eden Scream serisi ve bilumum Kevin Williamson filminin ardından, 90'ların sonunda korku sinemasının birçok türü yine epey hız kazanmış görünüyor. Envai çeşit lanetli ev filmi, Shyamalan'ın "The Sixth Sense"inin popülerliği ve Robert Zemeckis'in bile "What Lies Beneath"i çekmesi, "The Shining"in kıyısında bulunduğu bir geleneğin de dirildiğinin kanıtı. Bu dirilişin ne kadarından Kubrick'in başyapıtının sorumlu olduğu bilinmez. Ancak Romero, Cronenberg, Craven ve Hooper gibi yönetmenlerin "modern korku filmi" adı konan ve lanetli ev filmleri gibi klasik korku sinemasıyla çok az ortak noktası bulunan filmlerinin yükseliş yıllarında çekilen "The Shining" kendine böyle kalıcı bir yer edindiyse, şu ortamda korku filmi çekmeyi düşünen bir sinemacının zihninin Overlook Oteli'nin salonlarında gezinmeye başlamaması çok zor olsa gerek. ■

İnsanı huzursuz eden otel ikizleri...

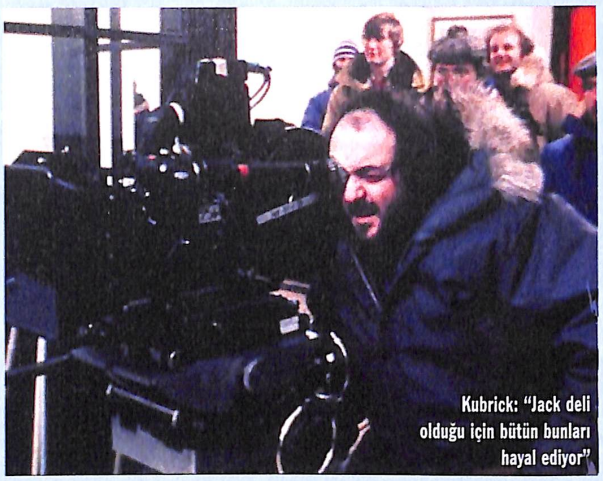
Kubrick: "Jack deli olduğu için bütün bunları hayal ediyor"

STANLEY KUBRICK'E GÖRE "THE SHINING"

◆ "Romanı bana Warner Bros.'tan John Calley göndermişti. Bu türde okuduğum en usta işi ve heyecan verici öykülerden biri olduğunu düşünmüştüm. Psikolojik olanla doğaüstü olan arasında öyle bir denge kuruyordu ki doğaüstü dünyanın psikolojik bakışla açıklanabileceğini düşünüyordunuz: 'Jack deli olduğu için bütün bunları hayal ediyor olmalı.' Bu durum doğaüstüne dair şüphenizi, artık öykünün çok içine girip doğaüstünü neredeyse farkında olmadan kabul ettiğiniz noktaya dek askıya alıyordu."

◆ "Jack otele geldiğinde psikolojik olarak otelin cinayet arzusunu yerine getirmeye hazır durumda. Kızgınlığının ve hüsranının tamamen kontrol edilemez hale gelmesine çok az kalmış. Bir yazar olarak başarısız. Hor gördüğü bir kadınla evli. Otelin güçlü kötücüllüğünün merhametine kalınca, karanlık rolünü hemen üstleniyor."

◆ "Öykünün ironik taraflarından biri şu: geçmişi ve geleceği görebilen ve telepatik temasta bulunabilen insanlar var, ama telefon ve telsiz çalışmıyor ve karla kaplı dağ yolları kapalı. İletişim kopukluğu birçok filmimde bulunan bir temadır."

◆ "Bence bazı açılardan gerçekçi kurmaca ve drama, bir öyküye ciddi sınırlamalar getirebilir. Öncelikle, eğer kurallara göre oynuyor ve gerçekçiliği elde etmek için gereken hazırlığa ve tempoya saygı gösteriyorsanız, bir şey anlatmak mesela fantazide olduğundan daha uzun sürüyor. Aynı zamanda, gerçekçiliğe katkıda bulunan bu çalışma, öykünün bilinçaltına hakimiyetinin zayıflamasına da sebep olabiliyor. Gerçekçilik muhtemelen argümanları ve fikirleri dramatize etmek için en iyi yol. Fantaziyse ağırlıklı olarak bilinçaltında yatan temalarla ilgilenmek için en iyi yol."

STEPHEN KING'E GÖRE "THE SHINING"

◆ "Benim için Stanley Kubrick'in The Shining'ini değerlendirmek çok zor, çünkü o konuda hislerim çok karışık. Kubrick'e uzun süredir hayrandım ve projeden çok şey bekliyordum, ama sonuç beni ciddi bir düş kırıklığına uğrattı. Film yer yer ürpertici ve amansız bir klostrofobik dehşetle yüklü, ama çoğu zaman yavan."

◆ "Kubrick Overlook Oteli'nin insanlıkdışı kötücüllüğünü kavrayamamış. Ve bunun yerine kötülüğü karakterlerde aramış ve filmi çok hafif doğaüstü imalara sahip bir aile trajedisine çevirmiş. Temel yanlışlık buydu: kendi inanmadığı için, filmi başkaları için de inanılır hale getirememişti..."

◆ "Asıl sorun, Kubrick'in janrı tam olarak anlamadan bir korku filmi çekmeye kalkışması."

Unutulmayan hafıza kayıpları

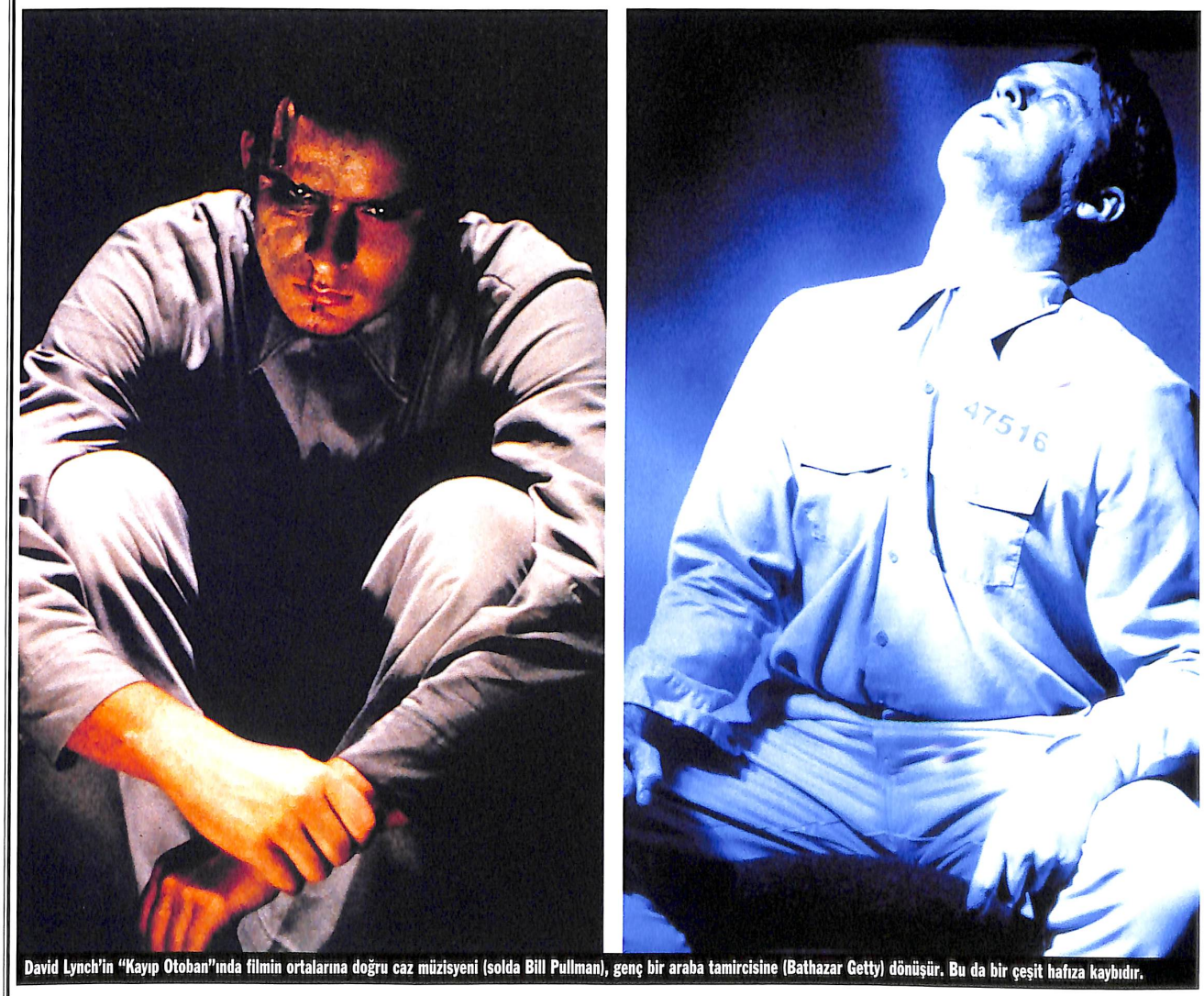

David Lynch'in "Kayıp Otoban"ında filmin ortalarına doğru caz müzisyeni (solda Bill Pullman), genç bir araba tamircisine (Bathazar Getty) dönüşür. Bu da bir çeşit hafıza kaybıdır.

Unutkanlık, bazen basit, bazen de karmaşık sorunlara yol açar. Hafıza kaybı ise neresinden bakılsa içinden çıkılması zor bir durumdur ve "içinden çıkılması her zor durum" gibi sinemacıların ilgi alanı içindedir. Dosyamız, dünya ve Türk sinemasından hafıza kaybı-bellek yitimi öyküleri, "hatırsızlık" örnekleri içeriyor. Tabii, hatırlayabildiğimiz kadarıyla! **TUNCA ARSLAN**

Karısını, tecavüz ettikten sonra öldüren adamı bulup cezalandırmak Leonard Shelby'nin biricik amacı haline gelmiştir. Bu zorlu uğraşın yanında, ender görülen ve tedavisi olmayan bir hafıza hastalığına yakalanması da işini hayli güçleştirmektedir. Leonard, karısının korkunç biçimde öldürülmesinden önceki olayları tüm ayrıntısıyla hatırlamakla birlikte, cinayet sonrasında olan bitenleri hemen unutmaktadır. 15 dakika önce ne yaptığını, nerede olduğunu, kiminle konuştuğunu hatırlayamamak gibi ıstırap verici bir hastalığın pençesindedir. Bu nedenle yaşamına, not kağıtları, şemalar, fotoğraflar, dosyalarla yön verir. Unuttuklarını, ancak bu sayede hatırlayabilmekte, "lanet hafızası"nın oyununun üstesinden bu biçimde gelebilmekte ve karanlıkta ancak bu "haritalar" yardımıyla yol alabilmektedir.

Christopher Nolan'ın, Guy Pearce, Carrie-Ann Moss, Joe Pantoliano gibi oyuncularla kotardığı, önümüzdeki aylarda Türkiye'de de ticari gösterime girmesi beklenen filmi "Akıl Defteri-Memento", 20. Uluslararası İstanbul Film Festivali'nin en "akılda kalıcı" filmlerinden biriydi hiç kuşkusuz. Yönetmeninin deyimiyle "gerisin geriye anlatılmış bir dedektiflik öyküsü" olan "Akıl Defteri", bellek yokluğu ile "anı notları"nı çarpıştırıyor, seyirciyi doğru ile yanlış, gerçek ile sahte, şimdi ve geçmiş arasında uzanan sarsıcı yola davet ediyordu, "hatırlayabildiğimiz" kadarıyla...

Hafıza kaybı-bellek yitimi öyküleri, beyazperdede sayısız kez işlendi. Hafızalarını yitiren karakterler, melodramlara da yol açtılar, gerilimlere de, aksiyonlara da, komedilere de... Son yıllarda, neyin ne, kimin kim olduğunun bulanık bulunduğu çok sayıda film izledik. David Lynch imzalı "Kayıp Otoban-Lost Highway"den Barry Sonnenfeld'in "Siyah Giyen Adamlar-Men in Black" filmine açılan yelpazede "kilitlenen hafıza" sorunlarıyla boğuştuk. Bugünlerde ülkemizde pek moda olan "tütsü" türlerinden birinin, şeftali tütsüsünün hafızayı güçlendirdiğinin iddia edildiğini de tesadüfen öğrendiğimizi belirtelim ve biraz hafızamıza, biraz notlarımıza dayanarak beyazperde tarihinde küçük bir "hatırlama" yolculuğuna çıkalım. Tuna Erdem'in Sinema'nın 53. sayısında yayımlanan "Sahi, Bu Yazının Başlığı Neydi?" adlı incelemesini de konuyla yakından ilgilenenlerin dikkatine sunmayı unutmadan, unutamadığımız "hafıza kaybı" öykülerine dalalım...

HAFIZAMI NEREDE KAYBETTİM?

Mervyn Le Roy'un "Unutulan Yıllar-Random Harvest"i (1942) Birinci Dünya Savaşı'nda yaralanıp hafızasını yitiren bir subayı getirir karşımıza. Hastaneden kaçan ve bir şarkıcıyla evlenip mutluluğu yakalayan kahramanımız, ikinci bir şokla hafızasına kavuşur, soylu bir ailenin üyesi olduğunu hatırlar. Ama devamı gelecektir... şimdi de savaş sonrasında olup bitenleri hatırlamamaktadır. Claudine West ve George Froeschel'in ortaklaşa hazırladıkları senaryo, bu kadarıyla da yetinmez, karakterleri ve seyirciyi engebeli yollardan geçirip "happy end"i zorlar. Adamımız üçüncü bir şok geçirir ve tüm geçmişi kafasında yerli yerine oturur, eşiyle birlikte mutluluğa kanat çırpar.

"İyi Geceler Öpücüğü": Hafızasını yitirmiş gizli ajan ev kadını olursa...

"Üçüncü Gün-The Third Day" (1965) Jack Smight yönetiminde George Peppard ve Elizabeth Ashley'li kadroyla geçici hafıza kaybı öyküsü sunar. Baş karakter sonunda kendine gelir, gerçeği anlar. Ekonomik krizle karşı karşıya kalan ve aslında hiç sevilmeyen bir milyarderdir.

Delbert Mann de 1966 yapımı "Mr. Buddwing"de hafıza kaybını melodram malzemesi olarak kullanmayı sürdürür. Hafıza kaybına uğramış bir adam Central Park'ta uyanır ve kimliğini, geçmişini aramaya koyulur. James Garner ve Jean Simmons'lu "Mr. Buddwing" çok başarılı bir film sayılamasa da türünün tipik örneklerinden biridir.

Amerikan edebiyatının en ilginç öykülerinden birinden uyarlanan "Yüzücü-The Swimmer" (1967) sinema tarihinin en ilginç, en ayrıksı filmlerindendir aynı zamanda. Burt Lancaster, Frank Perry'nin beyazperdeye aktardığı bu John Cheever öyküsünde harika bir performans sergiler. Neddy Merrill, evine alışılmadık bir yoldan, komşularının yüzme havuzlarından gitmeye karar verir. Yöreyi bir uçtan bir uca yüzerek kat edecektir. Havuz zinciriyle, karısının adını verdiği bir nehir oluşturmuştur kendine. Zengin, dertsiz tasasız, özgün bir ABD vatandaşıdır o. Üstelik "Lucinda Nehri"nin kıyıları dostlarla dolup taşmaktadır. Ama sonunda kendi evine vardığında paslı kapılarla, yıkılmış oluklarla karşılaşır. Bağırır,

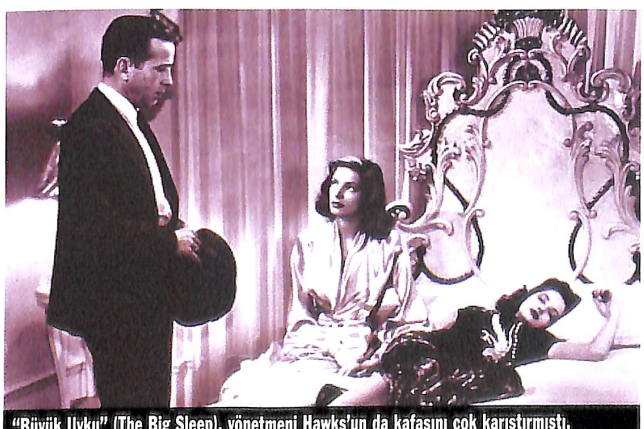

"Büyük Uyku" (The Big Sleep), yönetmeni Hawks'un da kafasını çok karıştırmıştı.

"Çaresizce Susan'ı Arıyorum"da hafıza kaybına uğrayan genç kadında Rosanna Arguette.

çağırır, kilitli kapılara yüklenir... Ve pencerelerden içeri bakınca evin bomboş olduğunu görür. Gerçekte, her şeyini, evini, karısını, kızlarını, otomobillerini, hayallerini ve belleğini kaybetmiş bir Amerikalı'dır Neddy.
Tekerlekli sandalyeye mahkum yarı felçli adam, trafik kazası sonucunda konuşma yeteneğini yitirmiştir ve geçmişe dair hiçbir şey hatırlamamaktadır. Pikapta eski bir plak çalar: "Recordar" (Hatırlamak). Varlıklı aile üyeleri, yani yaşlı babası, kız kardeşleri, çocukları, ona hafızasını yeniden kazandırmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Ancak bu gayretin nedeni, beş yaşında olduğunu söyledikleri adama duydukları sevgi değil, İsviçre bankalarında yatan milyonlardır. Hesap numarasını öğrenmeye çalışmaktadırlar. Aile, Antonio Carro adlı bu zavallı adamın "bilinçaltını uyandırmak" için, hayatından bazı kesitleri tiyatrovari yöntemlerle yeniden canlandırmak yolunu seçmiştir.
Çocukluğu, gençliği, İspanya İç Savaşı, küçük bir çocukken annesinin ölümü... Carlos Saura'nın burjuvaziye en sert saldırılarından biri niteliğindeki "Arzu Bahçesi-El Jardin De Las Delicias" (1970), hafıza kaybı ve zihinsel noksanlık üzerine en ilgi çekici örneklerden biridir kuşkusuz. Antonio'nun bir sahnede kameraya doğru belli belirsiz göz kırpışı ise en can alıcı noktayı oluşturur! Acaba...
Marco Bellochio'nun 1984 tarihli Pirandello uyarlaması "IV. Henry-Enrico IV" filmi de bir karnavalın sonrasına götürür izleyiciyi. Bir grup zengin arkadaş 11. yüzyıl saray eşrafı kılığına girerler. Marcello Mastroianni, Papa tarafından aforoz edilmiş Roma İmparatoru IV. Henry giysileri içindedir. Derken attan düşer, kafasını çarpar. Kendisine geldiğinde hiçbir şey hatırlamaz. İşin kötüsü kendisini gerçekten IV. Henry sanmaktadır. Bu olaydan 20 yıl kadar sonra başlayan film, eski arkadaşlarının, bir psikiyatrın eşliğinde, kazadan beri imparatormuş gibi davranmaktan vazgeçmeyen "deli" dostlarını ziyaretiyle gelişir. Anlaşılır ki IV. Henry numara yapmakta, birşeyleri protesto etmekte, dünyaya, dostlarına dudak bükmektedir. Bellochio, Pirandello'dan yola çıkarak, hafıza, delilik, keyif alma ve acı çekme kavramlarını kurcalar. Mastroianni'nin oyunculuk sanatı hakkında sonradan söyledikleri de adeta filmle bütünleşir: "Oyunculuk şans eseri seçilebilecek bir iş değil. Bir oyuncu, karakterler aracılığıyla kendini her zaman tamamlamaya, kültürünün, hafızasının, duygularının boşluğunu doldurmaya çalışır."

"Yeniden Ölmek": hangi hayat hangi hafıza?

"Blackout": alkol ve uyuşturucunun yolaçtığı kayıplar.

"Karanlık Yıllar": Hafıza kaybını işleyen bir Yeşilçam filmi.

BİR ŞEYLER HATIRLAR GİBİYİM

Garry Marshall'ın Goldie Hawn ve Kurt Russell'ı biraraya getirdiği filmi "Güvertede-Overboard" (1987) hafızasını kaybeden ve kendisini üç çocuklu bir adamın karısı zanneden kadının serüvenini anlatır. Kadın o kadar güzel ve o kadar cana yakındır ki, adamın da bu durumdan hiç şikayeti yoktur, bozuntuya vermez.
Yine 1987'den bir başka film ama önce dikkatinizi oyuncu kadrosuna çekelim: Ellen Barkin, Gabriel Byrne, Julian Sands, Isabella Rosselini, Martin Sheen, Jodie Foster, Grace Jones... Mary Lambert'in "Siesta"sında havaalanındaki bir pistin kenarında yavaş yavaş kendine gelen, elbisesi kanla kaplı bir kadınla tanışırız. Üzerindeki kanın kime ait olduğunu, son birkaç gün içinde neler yaşadığını hatırlayamamaktadır. Hafızası bölük pörçüktür, vücudu çürükler içindedir. Geri dönüşlerle hafızasındaki parçaları birleştirmeye çalışır... Tutkulu bir aşk belirir yavaşça. Evlenen eski sevgiliye duyulan aşk ve bir İspanya yolculuğu vardır geçmişte. Patricia Chaplin'in ülkemizde de yayımlanan romanından uyarlanan "Siesta", hafıza kaybının, kızgın güneş altında duyulan baş ağrısı kadar sancılı bir şey olduğunu duyumsattırır seyirciye.
Mike Nichols'ın "Kendini Arayan Adam-Regarding Henry"sinde (1991), orta yaşlı, yakışıklı, mesleğinde başarılı, zengin bir avukatı tanırız. Kahramanımız başarısını, "ne ve nasıl olursa olsun kazanmak" ilkesine borçludur. Altta kalana hiç acımamıştır. Derken, sigara almak için girdiği markette bir soyguncunun kurşunlarına hedef olacak ve beyin zedelenmesine uğrayacaktır. Mike Nichols, adeta "iyi oldu!" der ve konuşma, okuma, yazma yetisini yitiren; kimliği, geçmişi, anıları bir kurşun tarafından elinden alınan adamın yaşamın gerçek anlamını bulma serüvenine odaklanır. Harrison Ford'un canlandırdığı Henry, hafızasını yavaş yavaş kazanırken, eski yaşamından pişmanlık duymayı da öğrenir. Kendini ararken, sevmediği bir adamla karşılaşmıştır.

DEDEKTİFİN YARDIMI

Robert Altman, "hatırlayıp-hatırlamama" sorununu bir polisiye olay içinde yerli yerine oturtur, 1973 tarihli "Uzun Veda-The Long Goodbye"da. 1970'li yıllarda New York'ta geçen filmde özel dedektif Philip Marlowe, karısını öldürüp öldürmediğini hatırlamayan arkadaşına yardımcı olmaya karar verir. Kadın vahşi bir cinayete kurban gitmiştir, Marlowe arkadaşının masumiyetine inanmaktadır, adam ise hiçbir şey hatırlamamaktadır. Bu tuhaf ve "olabilir de, olmayabilir de!" ekseninde serpilip büyüyen Raymond Chandler uyarlamasında Dedektif Marlowe'un kafası gerçekten çok karışacaktır. Tıpkı yıllar önce çekilen bir başka Chandler uyarlaması "Büyük Uyku-The Big Sleep"te olduğu gibi... 1946'da Humphrey Bogart -Lauren Bacall ikilisiyle Howard Hawks yönetiminde çekilen, 1978'de ise başrollerin Robert Mitchum ve Sarah Miles'a verilmesiyle Michael Winner tarafından ikinci versiyonu yapılan "Büyük Uyku", yalnızca Marlowe'un değil, seyircilerin, oyuncuların ve hatta yönetmen Hawks'ın bile kafasını karıştıran bir "zihin bulanıklığı" ve çözümsüz cinayet öyküsü anlatmaktadır. Öyle ki William Faulkner'in, Jules Furtham ve Leigh Brackett ile birlikte yazdığı senaryonun da Hawks'a pek yararı olmadığı rivayet edilir. Bir başka rivayete göre de Howard Hawks bir türlü anlayamadığı için, katilin kimliğini öğrenmek amacıyla yazar Raymond Chandler'a telefon etmiştir ve şu yanıtı almıştır: "Hatırlamıyorum, kendin bul!"
Kenneth Branagh'ın hem yönettiği, hem de Emma Thompson, Andy Garcia, Hanna Schygulla, Derek Jacobi'yle birlikte kamera karşısına geçtiği "Yeniden Ölmek-Dead Again" de (1991) "bulanık ortamda" iz sürmeye çalışan bir dedektifin işinin ne derece zor olduğunu kanıtlamaktadır. Hafızasını kaybeden bir kadının

geçmişini araştıran dedektif, kendisini fizikötesi bir dünyada bulur. Kahramanımız, çözmeye çalıştığı gizemin, kadının önceki yaşamıyla ilintili olduğunu fark eder ve iş giderek karmaşıklaşır.
Eric Till'in orta karar gerilim filmi "Aşk Düşmanı-Falling For You"da da bir dedektifin yolu, hafıza kaybıyla kesişir. Gerilim unsurunu ise yüksek yerlerden atılan kadınlar oluşturmaktadır. Dedektif Tim Colton bu zorlu davayı çözmek için görevlendirilir Son olarak Meg Crane adlı bir kadın saldırıya uğrayıp hafızasını kaybedince ip inceldiği yerden kopmaya başlar.

ORTAM GERİLİYOR VE HAREKETLENİYOR

Alfred Hitchcock, "Öldüren Hatıralar-Spellbound" (1944) ile bir akıl hastanesine götürür seyirciyi. Ingrid Bergman'ın canlandırdığı Dr. Constance, hastanenin yönetimine yeni atanan Dr. Edwardes'e (Gregory Peck) aşık olur. Fakat bir süre onun, gerçek Dr. Edwardes'in kılığına girmiş bir akıl hastası olduğunu anlar. Adam, hafızasını kaybetmiş olduğundan, gerçek doktoru öldürdüğünü düşünmektedir ve hastaneden kaçar. Constance sevgilisinin izini bulmayı başarır ve "çözümleme" başlar.
"Kayıp Gece-Memories of Midnight" (1991) hafıza kaybını ve hatırlama sürecini bir gerilim zemini olarak kullanan filmlerdendir. Gary Nelson'ın yönettiği, başrollerini Jane Seymour, Ömer Şerif gibi oyuncuların üstlendiği "Kayıp Gece", boğulmak üzereyken zengin bir iş adamı tarafından kurtarılan ama hafızasını yitiren genç kadının öyküsü etrafında gelişir. Geçmişini hatırlamaya çalışan kadının hatırladıkları arasında bir de cinayet planı vardır.
Benzer nitelikli bir öyküye de Christopher Menaul yönetimindeki "Cinayet Bilmecesi-Bright Hair" filminde rastlarız. Ann Devenish yaşadığı şok sonucu psikolojik sarsıntıya uğramış, davranışlarında büyük değişiklikler olmuştur. Ailesiyle arası bozulmuş, okul kurallarını umursamamaya başlamış ve iyice kontrolden çıkmıştır. Hepsinden kötüsü de hafızasını kaybetmiştir. İngilizce hocası David durumu fark eder ve onunla ilgilenmeye başlar. Ancak David'in karısı bir gece öldürülür ve işe bakın ki Ann de cinayet mahallindedir.
Kaza geçiren bir adam hafızasını yitirir. Fakat bu durum ona çok pahalıya mal olacaktır... Bir çetenin elemanları peşine düşer ve kazadan çaldığı parayı geri vermesini isterler. Kahramanımız kaybettiği onca şeyin yanında bir de hayatını kaybetmemek için zorlu bir serüvene atılır. Ray Liotta-Gloria Reuben çiftinin Harley Cokelis yönetiminde bata çıka ilerledikleri bu serüvenle de "Kayıp Geçmiş-Pilgrim" filminde haşır neşir oluruz.
Renny Harlin'in dur durak bilmez aksiyon örneği "İyi Geceler Öpücüğü-The Long Kiss Goodnight" (1996) ise sakin bir kasabada küçük kızıyla birlikte yaşayan ilkokul öğretmeni Samantha Caine'in geçmişine dair hiçbir şey hatırlamaması üzerinden akmaya başlar. Samantha, daha kızı bebekken belleğini yitirmiştir. Kasabadaki sıradan yaşantısını sürdürürken bir yandan da geçmişiyle ilgili ipuçları aramaktadır. Bu amaçla bir dedektifle işbirliği bile yapar. Sonunda onun bir zamanlar CIA için çalışan bir tetikçi olduğu açığa çıkar. Üstelik eski düşmanları kızını kaçırmakta gecikmezler.

GÜLÜNÇ DURUMLAR

Susan Seidelman'ın "Çaresizce Susan'ı Arıyorum-Desperately Seeking Susan"ında da (1985) kafaya inen darbe, hafıza kaybına yol açar. Rosanna Arquette ve Madonna'lı film, gazetede yer alan küçük bir ilan ve yanlış anlama nedeniyle başı derde giren ev kadının yaşadıklarını anlatan iyi cinsten bir komedidir. Canı sıkılan ev kadını, hiç tanımadığı, özgür ruhlu kadını takip etmeye başlar. Kafasına aldığı darbeyle hafızasını yitirir ve kendisini takip ettiği kadının yerine koyarak yaşamına renk katmaya çalışır.
Keanu Reeves'in oyunculuktaki ilk yıllarından, Thom Eberhardt imzalı "Dün Gece-The Night Before" (1988) hafıza kaybı üzerine bir komedi olarak giriyor listemize. Genç Winston sabah uyandığında kafasında bir ağırlık hisseder. Her şey bulanıktır ve önceki geceye dair herhangi bir şey hatırlamamaktadır. Gelişmeler, önceki gecenin tüm hareketliliğiyle sürer gider. Renkli, yumuşak, sevimli ve tabii biraz da esrarengiz bir serüven sunmaktadır Tom Eberhardt.

"Akıl Defteri": Beş dakika öncesini unutsaydınız, kendinize nasıl bir hayat kurardınız?

Mick Jackson'ın "Eyvah Unuttum-Clean Slate" (1994) filmi de ender rastlanan bir hafıza kaybı hastalığına yakalanan özel dedektifin serüvenlerini sıralar. Her yeni güne, kim olduğunu düşünerek başlayan özel dedektif Maurice Pogue, çok önemli bir cinayet davasının tek tanığıdır. Ama olayları anımsayamadığı için, suçladığı mafya patronunun hışmını üzerine çeker.
Sırada Leslie Nielsen'li bir başka komedi olan, William Dear'ın yönettiği "Noel Baba-Santa Who?" var. Yönetmenlik koltuğunda William Dear'ın oturduğu 2000 yapımı filmde, yetimhanede büyüyen ve Noel Baba'ya inanmayan yetenekli bir televizyon muhabiriyle karşılaşırız. Muhabir, günün birinde hafızasını yitiren bir adamla karşılaşır. Kahramanımız, kendisinin Noel Baba olduğunu iddia eden bu adama önce inanmaz, güler geçer. Ama sonra...

YEŞİLÇAM'DA HAFIZA MESELELERİ

Sinemamızda da bol miktarda hafıza kaybı öyküsü mevcuttur kuşkusuz. Meşrubatına konan ilaçla uyutulan genç kızın tecavüze uğraması ve sonra da "Hiçbir şey hatırlamıyorum" demesinin dışında da ilginç örnekler yer alıyor Yeşilçam tarihinde.
Örneğin Nazım Hikmet'in senaryosunu yazıp yönettiği "Güneşe Doğru" (1937) mütareke yıllarında hafızasını yitiren bir gencin hayal dolu dünyasının öyküsünü anlatır. Orhon M. Arıburnu'nun hem yönetmen hem oyuncu olarak imza attığı "Yüzbaşı Tahsin" de (1950) Kurtuluş Savaşı sırasında yaralanıp hafıza kaybına uğrayan yüzbaşıyla, aşık olduğu öğretmenin öyküsü çerçevesinde ilerler.
Seyfi Havaeri'nin Behçet Kemal Çağlar'dan uyarladığı "Destan Destan İçinde"de de aynı dönemdeyizdir. Adana'nın işgal edildiği günlerde hafızasını kaybedip çıldıran Gülizar'ın hüzünlü yaşamına tanıklık ederiz. 1957'de yine Orhon M. Arıburnu'nun imzasını taşıyan bir başka film, "Lejyon Dönüşü" de hafıza kaybına el atan filmlerdendir. Hasan Kazankaya'nın "Medy" adlı romanından Safa Önal'ın senaryolaştırdığı serüvende, Afrika'da hafızasını yitiren ve İstanbul'a dönen doktor delikanlıyla tanışırız.
Başkasıyla evlenen sevgilisine tekrar aşık olur kahramanımız. Suha Doğan "Aşk Yarası Derindir" (1969) ile trafik kazasında hafızasını yitiren işçiyle genç bir kızın aşkına odaklanır. Nejat Okçugil "Karanlık Yıllar"da (1974) Serdar Gökhan'a kaybettirir hafızasını ve Meral Zeren'le tanıştırır. Yavuz Figenli'nin Aydemir Akbaş ve Figen Han'lı filmi "İkimiz Bir Fidanız"da ise kafasına odunla vurulduğu için hafızasını kaybeden ve kendisini kabadayı zanneden aptalca bir adamın yaşadıklarına güler geçeriz. Aram Gülyüz'ün "Eksik Etek"inde (1976) ve Mehmet Alemdar'ın "Aşk Sürgünü"nde (1984) trafik kazalarının yol açtığı hafıza kayıplarının neticelerine tanıklık ederiz. Aykut Düz'ün Cüneyt Arkın'lı filmi "Tokatçılar"da da (1986) hafızasını yitiren bir adamla, onun elindeki mücevherleri almaya çalışan kötü adamların mücadelesi söz konusudur. ■

"Asiye Nasıl Kurtulur?"un setinde kameraman Kenan Davutoğlu ile...

"Ölüm Perdesi" adlı filmde Leyla Sayar'ın dansettiği dekorda çekilmiş bir fotoğraf. Hem dekorun hem fotoğrefın imzası ise aynı kişiye, Duygu Sağıroğlu'na ait.

SİNEMA DERSLERİ

ATIF YILMAZ'DAN

Dramlardan, komedilere, tarihi filmlerden müzikallere uzanan filmografisiyle, Türk sinemasının en renkli isimlerinden biri Atıf Yılmaz. Filmleriyle her zaman genç kalmayı başaran usta yönetmenle sinemaya bakışı ve çalışma yöntemleri üzerine konuştuk... **PINAR TINAZ GÜRMEN**

Setteki amacı kağıt üzerinde tasarladığı görüntülerin yüzde yüzünü peliküle çevirebilmek.

SİNEMA KLASİĞİ OLMAYAN BİR SANAT

Sinema, yapıldığı döneme birebir tanıklık eden, yani dönemini belgeleyen, dünya görüşünü, estetik değerlerini, teknolojisini yansıtan bir sanattır. Mesela 17. yüzyılda yazılmış bir romanı okurken, bugünkü estetik anlayışımıza, bugünkü dünya görüşümüze göre yeni bir roman yazarız aslında. Gözlerimizin önünde canlanan romanda anlatılan masa değildir. Anlatılan insan davranışı, o davranış değildir. Her şey bizim yorumlamamızla faklı bir şeye dönüşür. Sinemanın böyle bir şansı yok. Sinema her şeyiyle bitmiş bir sanat. Biz izlerken, ona hiçbir müdahalede bulunamıyoruz. Oysa bir şeyin eskimemesi için bizim onu değiştirebilmemiz gerekir. Sinema bu açıdan bakarsak, çabuk eskiyebilen bir sanat. Bu özelliğinden dolayı da klasik olma şansı yok. Biçimsel olarak da böyle bu.

Sanatların idrak süreleri faklıdır. Bir romanın algılanma oranı yüzde yüz ise, sinemanınki, Amerikalılar saptamış, yüzde otuzmuş. Yani bir filmi ilk görüşümüzde ancak yüzde otuzunu algılayabiliyormuşuz. Gözünüzün önünden hızla bir pelikül geçiyor. O sırada biri yanınızda pop corn yiyor, siz sevgilinizin elini tutuyorsunuz... Yani önünüzden geçip giden bir şey karşınızdaki. Bence yüzde otuzu görülebilen bir sanat, bazı istisnalar hariç, çok yoğun şeyler anlatmaya müsait bir sanat olamaz, diyorum. Ancak çok yüzeysel şeyler anlatılabilir, diye düşünüyorum.

Diğer sanat dallarıyla karşılaştıracak olursak, sinema ve mimari birbirine çok yakın. İkisi de bir yapı çünkü. Bir binayı yaparken, her şeyini hesaplayarak o yapıyı oluşturuyorsunuz. Sinemada da o dramatik yapıyı bir mimar gibi kurmanız gerekiyor. Bunun dışında da, bir filmi başka bir ülkenin filminden ayıran ritm diye bir unsur var. Bu da müzik ile ilgili. Müziğin ve mimarinin sinemaya en çok etkisi olan sanatlar olduğunu düşünüyorum.

FİLMİM MASA BAŞINDA BİTER

Kağıt üzerinde tasarladığım görüntülerin aşağı yukarı yüzde yüzünü peliküle geçirebiliyorum. Bu benim çalışma yöntemimden kaynaklanan bir şey. Bütün filmi masa başında çekip, bitiriyorum aslında. Senaryo yazılıyor. Mekan seçiliyor. O mekanın planı elimde oluyor. Senaryonun bütün dekupajını, yani kamera ve oyuncuların tüm hareketlerini çiziyorum. Ertesi sabah sete geldiğim zaman, bütün sahnenin mizanseni hazırlanmış oluyor. Bunu asistanlarıma ve kameramanıma veriyorum. Onlar da artık benim dilimi öğrendiler. Kameraman diyor ki mesela, "Şuradan başlarsak, ışık düzeni için daha uygun." O plandan başlıyoruz. Asistanım da onu takip ederek, organizasyonu yapıyor. Ama bu planlanan şeye mahkum olmak demek değil. Bazen sette çok güzel bir şey çıkıyor, o zaman değiştiriyorum.

Herkesten gelen önerilere de açığım. Mesela, hatırlıyorum, "Mine"yi çekerken, set ekibi, beni odalarına çağırdı. "Bu senaryoda temel yanlışlıklar var," dediler. Bilmiyordum, meğer Maocuymuş bizim ekip. Kendi politik görüşlerine göre eleştiriler getirdiler. Doğrularını, aklıma yatanlarını düzelttim ben de. Türkiye'de kurgu diye bir şey yok. Kurgunun sinemaya katkısı bir Amerikan sineması gibi değil. Biz her planı aşağı yukarı bir tek açıdan çekiyoruz. Filmi çekerken, aslında kurgusunu da yapmış

"Türk halkının işiterek algılama duygusu, görsel algılama duygusundan daha iyi. Onun için bizim filmlerimizde çok diyalog vardır. Görüntüyle anlatılan bir de diyalogla anlatılır."

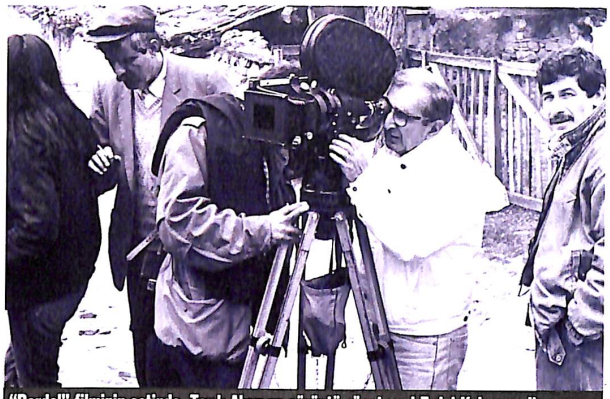

"Berdel" filminin setinde, Tarık Akan ve görüntü yönetmeni Erdal Kahraman'la...

Ayhan Işıklı ve Belgin Doruklu bir sette kaşkollu, eli tesbihli bir yönetmen.

oluyoruz. Kurgucuya kalan, bir hareketi zaman olarak doğru bağlamak. Bir de, bu plan ne kadar uzarsa, nasıl bir psikoloji yaratır, bunu kavramak. Amerikan sisteminde sayısız çekim yapılıyor. Mesela "Apocalypse Now"da Coppola, hatırladığıma göre 220 000 m. film çekmiş. 3000 metrelik bir film yapacak sonuçta. O zaman kurgu yaratıcı bir iş oluyor birden bire. Bir insanın başkanlığında bir grup, çalışıyor üzerinde filmin. Bizde böyle değil. Bizde kurgucu ancak işin teknik tarafını yapar. Bunların içinde bir tek istisna var. O da "Tabutta Rövaşata" filmine bakınca anlaşılıyor. Mustafa Preşava... O daha farklı, daha yaratıcı kurgu yapan bir adam. Ama o kurguyu yapması için de ona yeterince malzeme vermek lazım.

Benim görüşüme göre bir şeyi anlatmanın, kendinize göre bir tek doğru yolu vardır. On tane doğru yolu yoktur. Onun için benim masa başında bulmaya çalıştığım, bir fikri, bir duyguyu nasıl en doğru şekilde anlatırım sorusunun yanıtıdır. Onu bulduğum zaman, diğerleri yanlış zaten. Niye çekeyim ki? Öteki türlüsü biraz da tesadüfe kalan bir şey oluyor. Şimdi bir planı on ayrı yerden çektim. Ne olacak? Kurgucu onu kendine göre en iyi yerden bağlayacak. O zaman, onun doğrusuna dönüşüyor, benimkinden uzaklaşıyor. Bazen masa başında planlarken sahneyi, yarısına kadar geliyorum, sonrası yürümüyor. Bakıyorum ki yanlış. Silip, baştan yapıyorum her şeyi.

SENARYO EDEBİ BİR METİN DEĞİL

Senaryo yazmak biraz yeteneğine bağlı yönetmenin. Yılmaz Güney mesela, roman yazıyordu, öykü yazıyordu. Bir öyküyü kurmayı iyi biliyordu. Bu ayrı bir iş. Elde olan bir öyküyü sinemaya uyarlamak daha kolay. Bunu yapabiliyorum. Deneyimlerimle, teknik bilgimle, bir senaryonun nasıl olması gerektiğini biliyorum. Ama sıfırdan bir öykü kuramıyorum. Öyle bir yeteneğim yok. O zaman bir tema üzerine film yapmak istiyorsam, veyahut bana ilginç gelen bir ip ucu buldumsa, onu en iyi çözümleyecek insanı aramaya başlıyorum. Senaryo edebi bir metin değil zaten... Bir kılavuz... Mizansenin anlatıldığı, diyalogların olduğu bir metin. Ancak peliküle aktarıldığı zaman edebiyata dönüşüyor. Amerikalıların yine bir sözü var; 'Bir senaryonun sadece diyaloglarını okuduğunuz zaman, filmin hikayesini anlamamanız gerekir.' diyorlar. Çok doğru bir laf bu. Bir sahneyi sadece duyduğunuzu düşünün, oyuncular havadan sudan bahsediyorlar, ama o anda yüzlerinde öyle bir ifade var ki, müthiş dramatik bir şey yaşadıkları anlaşılıyor. Oyuncuların o sözleri kullanarak, gerçeği sakladıklarını fark ediyorsunuz. Siz senaryoda sadece sıradan sözleri okuduğunuz zaman, bunu anlamanıza imkan yok. Tabii bu algılama meselesi de bir kültür sorunu. Bana göre Türk halkının işiterek algılama duyusu, görsel algılama duyusundan daha iyi. Onun için bizim filmlerimizde çok diyalog vardır. Görüntüyle anlatılan bir şey, fotoroman gibi bir defa da diyalog ile anlatılır. Böyle bir özelliği var bizim sinemamızın. Bu belki bilinçsiz yapılıyor ama, bir yandan da bir kültür farklılığının etkisi altında oluşmuş bir durum. Bütün geçmiş seyirlik oyunlarımıza, masallarımıza, destanlarımıza bakın, hep aynı şeyi görürsünüz.

Bir edebiyat eserini sinemaya uyarlamak istiyorsanız, onunla bir yakınlık kurdunuz demektir. Görsel bir dile çevirebileceğinizi düşünmüşsünüzdür. Kolay bir iş değil bu. Özgün bir senaryodan yola çıkmak daha kolay. Çünkü öbür tarafta ne de olsa, bir başka insanın dünyasını kendi dünyanıza uyarlıyorsunuz. Mutlaka sorunlar çıkıyor, ne kadar yakın olursa olsun... Zor ve problemli bir iş. Bazen de mümkün olmuyor o romanı sinema diliyle anlatmak. Mesela "Muska"yı çekmem için çok baskı yaptılar bana. Hatta haklarını da aldım romanın. Ama çalışmaya başladıktan sonra baktım film olmasının imkanı yok. Tiyatro oyunlarını uyarlarken ise daha da kopuk davranmak lazım. Tiyatro eserinin mekana bağlılık gibi kurallarını tamamen bırakmak gerek bir tarafa.

Karakterleri yaratırken, onların kendi kendilerine yaşamalarını sağlamak gerekir. Doğal olanı budur. Siz onu bir şey yapmaya zorlamamalısınız. Hatta karakterleri iyi seçip, doğru ortamda biraraya getirirseniz, bazen sizin isteğinizin dışında da onlar yaşamaya başlarlar. Bunu yapmaması gerekir dediğiniz bir hareketi o karakter yapabilir kendiliğinden. İşte o zaman gerçekten yaşayan, ayağı yere basan, canlı karakterler çıkar ortaya. Bitmek tükenmek bilmez bir süredir senaryo yazımı. Bir filmin en zor ve en uzun aşaması. Çekim kolay. Ne istediğinizi biliyorsanız, çekim süreci sağlıklı yürür.

Filmler öğretici olmak zorunda değildir ama, kendiliğinden de öyledir. Sanat bir zorlama gibi, insanlara bir şey öğreteyim diye yapılmaz. Ama yaptığınız şey, kendiliğinden öğreticidir. Sadece toplumsal içerikli olanlarda değil, bireysel filmlerde de böyledir bu. Kendinizi tanırsınız, veyahut kendinizi bir başkasıyla kıyaslama şansını bulursunuz.

SİNEMA OYUNCUSU ROLÜNÜ YAŞAMALI

Oyuncuya malzeme diye değil de, mesela şöyle bakmak lazım; bir besteyi yapan adam var, yaratıcı, bir de onu çalan virtüöz kemancı var. Adam öyle değerlendiriyor parçayı, öyle bir yorum getiriyor ki,

beste birden bire farklı bir tatla karşınıza çıkıyor. Müzikte olan bu durum, oyuncu ve yönetmen arasında da vardır. Ama bu da her film için bahis konusu değil. Örneğin Yeşim'in (Ustaoğlu) filmi, veya DeSica'nın "Bisiklet Hırsızları" oyuncu olmayan insanlarla daha değerli hale gelebiliyor. DeSica'nın galiba bir lafı var. Diyor ki; "Bir filmi meydana getiren bütün unsurların, dekorun, müziğin, tekniğin vs. yüzde yüz olması lazım iyi bir film oluşması için. Bazen bir tiyatro oyuncusu bunu yüzde yüz on haline getirir. Bu da filmi bozabilir." Böyle de bir risk var yani...

Oyuncuyla, rolünü tartışabilmem için, sağlam bir ön çalışma yapması gerekir. Gelişigüzel laf da söylüyorlar bazen, hiçbir değeri olmuyor söylediklerinin. Çok defa bütünü görmedikleri için... İlginç bir olay geldi bu konuda da başıma. "Adak" filmini çekerken, Antakya'dayız. Tarık (Akan) bizden sonra, gece geç vakit geldi çekim yerine. Kapımı çaldı. "Abi biraz konuşabilir miyiz benim rolüm hakkında?" dedi. Ben de tam yatmak üzereydim ama "Tamam" dedim. Yani bir oyuncu böyle bir talepte bulunuyorsa... Rolü üzerine on beş sayfalık bir çalışma yapmıştı. Yani diyelim birinci sahneden onuncu sahneye kadar bu adam şöyle bir adam. Filan sahnede başına şöyle bir olay geliyor. Bundan sonra şuraya kadar şu psikolojide gidiyor, otuzuncu sahnedeki olay onda şu değişimi yapıyor gibi. Bayağı ciddi bir çalışma. Bu alanda gördüğüm tek ciddi çalışmaydı o güne kadar. Tarık'a çok az müdahale etme gereği duydum o filmde.

Oyunculuk da keman virtüözlüğü gibi, tekniği öğrenilebilecek bir şey. Sinema ve tiyatro oyunculuğu arasında bir fark olduğunu düşünüyorum. Tiyatro oyunculuğu biraz oynamak, sinema oyunculuğu ise biraz yaşamak demek... Sinemada konsantrasyonun, tekniğin biraz daha önüne geçmesi gerekir. Doğal olarak tiyatroda hem sözünüzü duyurmanız gerek, hem mimiğinizi, jestinizi en arka sıraya kadar aktarma derdiniz var. Bu da yaşamaktan çok, o tekniği kullanma zorunluluğunu getiriyor. Halbuki sinemada oyuncunun yakın bir yüzünü çekiyorsunuz, bilmem kaç metrekarelik bir perdeye yansıtıyorsunuz. Seyirciye ulaşma sorunu yok bu bakımdan. Onun için tüm vücuda yayılan bir konsantrasyonun daha önemli olduğunu düşünüyorum. Kalıplarını aşabilmek, oyuncunun, yeteneğine, değişebilirliğine bağlı. Şimdi, iki tür oyunculuk var bence. İtalya'da bir açık oturuma katılmıştım, Stefania Sandrelli vardı, Monicelli'nin bir filminde oynamıştı. Ona sordular, "Nasıl oynuyorsunuz? Bir karakteri nasıl yorumluyorsunuz?" diye. Dedi ki; "Ben o durumda olsam ne yapardım diye düşünüyorum." Bu bana çok doğru gelmedi. Sandrelli'nin belli bir eğitimi, belli bir kültürü var. Bu altyapıya göre davranınca, kendisine göre bir biçim çıkar ortaya ister istemez. Oyuncunun kendisi dışında bir kişiliğe de dönüşebilmesi gerekir diye düşünüyorum. Bunun örnekleri de var tabii. Marlon Brando, Al Pacino veya Robet De Niro gibi. Meryl Streep gibi ya da. Bunlar kendi kişiliklerinin, kendi kültürlerinin dışındaki karakterleri de canlandırıyorlar. Tabii bu yüzde yüz mümkün değil. Ben de ister istemez senaryo yazarken, biraz kendime göre yorumluyorum. Diyalogları kendime göre yazıyorum. İnsanın tamamen kendisinden sıyrılıp yaratmasının da çok kolay bir şey olduğunu düşünmüyorum.

Paşa Gündoğdu arşivinden bir fotoğraf: "Yarın Bizimdir" filmi, İznik gölü kıyısında.

Oyuncu yönetimine gelince... Öncelikle yönetmenin filmin başından itibaren hangi karakterin nerede ne gibi değişimlere uğradığını bilmesi gerekiyor ki, oyuncuyu takip edebilsin, onu yönlendirebilsin. Bunu yaptıktan sonra işi oyuncuya bırakıyorum ben. İşte o şöyle yapıyor, bir de böyle deniyor, onun üzerine birtakım rötuşlar yapıyorum. Türkiye'de çekim koşullarından da kaynaklanan nedenlerle oyuncu üzerinde çok fazla uğraşıldığını sanmıyorum. Buna ben de dahilim. Bir defa oyuncu yönetimini çok iyi bilmiyoruz. Bir yönetmenin tiyatro work shoplarına gitmesi lazım mesela. Oyunculuk tekniklerini kendisi de bilmesi lazım. Her zaman çok yararlı olur mu bilmiyorum tabii. Mesela "Bir Yudum Sevgi"yi yaparken Hale (Soygazi) "Ben rolümü Macit Koper'le çalışmak istiyorum," dedi. "Çok iyi olur, git çalış" dedim. Sonra bir de baktık, o çalışmadan gelen hiçbir malzemeyi kullanamamışız sette. Mesela Macit teknik olarak tarif etmiş pek çok şeyi. Hale sormuş; "Ben orgazm olurken ne yapayım filmde?" diye. Macit de "Hızlı bir motosiklette gidiyor gibi hisset kendini," demiş. Yüzüne rüzgar vuruyor falan. Bunu kullanamadık. Sonuçta Hale kendisi nasıl orgazm olduğunu düşünüp, daha iyisini yaptı. Yani tiyatro oyunculuğunda kullanılan teknikler her zaman da işe yaramıyor.

GÖRÜNTÜLER, ÖZE GÖRE BİÇİMLENİR

Biçimi belirleyen özdür. Seçtiğiniz hikaye, konu, tema, ister istemez belirli bir biçimi de birlikte getirir. Ama o biçim, zamanla olumlu ya da olumsuz yanlarıyla bir üsluba dönüşüyor sizin için. Ben ele aldığım her konuya göre, bir aydınlatma biçimi, bir objektif dizilişi seçiyorum mesela ama, yine anlattığım dil, alıştığım, şartlandığım dil oluyor. Yılların getirdiği bir alışkanlık. Zaman zaman bunu kırmak istiyorum. Farklı bir dil kullanmak istiyorum. Ama bir de bakıyorum ki, farkında olmadan yine aynı dille anlatmışım derdimi. Bu bir taraftan avantaj, bir taraftan da kırması zor bir özellik. Değişen teknolojiye, malzemeye, yeni imkanlara göre değiştirmek de gerekebiliyor ifade tarzını. Çünkü insanlar yeni bir dile de alışıyorlar genellikle. Amerikan sinemasının kullandığı dil örneğin, bizim sinemamıza da etki yapıyor. Şu anda kitle iletişim araçları o kadar gelişti ki, yoğun bir bombardıman altındayız. Bunların hepsinin, sanat yapanlar üzerinde ister istemez belirli bir etkisi oluyor. Tabii bunu iyice ayıklamak, niteliğe bağlı bir biçim belirlemek gerek.

Her filmde aydınlatma biçimi değişiyor, seçilen objektifler değişiyor. Mesela Amerika'da görüntü yönetmeni senaryoyu okuyor, ben bu filmi şu objektiflerle çekmek istiyorum diyor. Çünkü her objektifin yarattığı ayrı bir psikolojik etki var. İnsanların bilinç altına yansıyor bu. Aslında her filmin aydınlatması ve objektif seçimi üzerinde yönetmen ve kameramanın anlaşması lazım. "Mine" filminden bir örnek verebilirim bu konuda. Başta bir kasaba tanıtılıyor. Hiçbir yorumumuz yok bizim. İnsan gözüne en yakın objektiflerle çektik

"Toprağın Kanı"nın seti. Elinde dosyayla duran uzun boylu asistan Zeki Ökten.

Soldan sağa Şahin Kaygun, Atıf Yılmaz, Leyla Özalp ve Rasim Konyar.

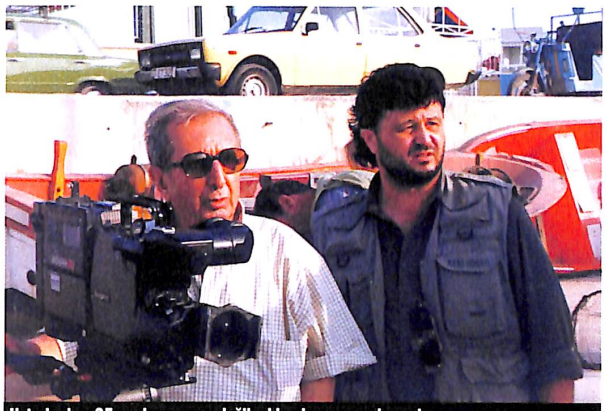

Usta bu kez 35mm kameranın değil, video kameranın başında.

bu sahneleri ve hiç yakın plan kullanmadık. En yakın resim bel plan falandı. Ondan sonra Cihan (Ünal) kasabaya gelip, Türkan'la (Şoray) yakınlaşınca, kasabalı kıskanmaya başlıyor. Bu defa kasabalıyı görüntülerken objektifleri, insanı hem deforme eden, hem çirkinleştiren geniş açılılara doğru götürdük. Cihan ve Türkan'da da daha tele objektiflere yöneldik ki, onların çevreden soyutlanmalarını verebilelim.

Sinemadaki ilk yıllarımda resimsel düzenlemeye çok önem veriyordum. Filmlerimden kareler alıp, atölyeye götürüyordum falan, incelemek için. Bir süre sonra o tür bir çalışmanın yapay bir şey olduğunu fark ettim. Sadece resim değil sinema. İnsanın bütün bildiklerini bilinç altına atıp, onu kendiliğinden kullanması lazım film yaparken. Yoksa ben Cezanne resmine göre bu filmi çekeyim demek olmaz. O bilgi bilinç altınızda varolacak, sırası geldiği zaman kendiliğinden kullanacaksınız onu. Yoksa yapay bir şekilde kullanmakla bir yere varılacağını sanmıyorum. Kendime örnek aldığım ya da etkilendiğim kimse de yok. Zaman zaman insanın sevdiği sanatçılar oluyor ama değişiyor bunlar da. Kişiliğimde bir mizah duygusu olduğundan herhalde, Pietro Germi'yi çok severim. 'İtalyan Usulü Boşanma' yı mesela. O tarz filmler çok hoşuma gider ama teknik açıdan beni etkilediklerini zannetmiyorum. En azından bilinçli olarak...

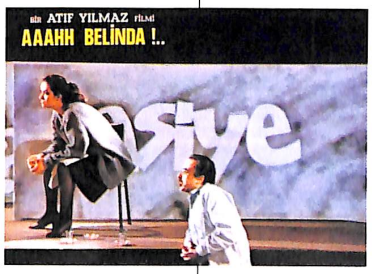

Televizyonun biçim olarak farkı ne? Çok az iş yaptım televizyona. "Tatlı Betüş"ü yaptım sadece. Onu da sinema filmi çeker gibi çektim. Sinemadan pek farkı yok aslında televizyonun. Kameranın getirdiği bazı farklılıklar var. Işığa karşı daha hassas olması gibi. Bir de ekonomik şartlardan dolayı televizyonun bazı dezavantajları var. Mesela bir bölümü beş günde bitirmek zorundasınız. O zaman da güzel bir iş çıkmıyor tabii.

STRES EKİBİ FELCE UĞRATABİLİR

Çok kısa bir süre reji asistanlığı yaptım. Pek yaptım da sayılmaz. Çünkü hiçbir şey bilmiyordum. Rejisör arkadaşım da asistan kullanmayı bilmiyordu. Öncelikle bir insandan yararlanmayı bilmek gerek. Bir de asistanın işe yarayabilmesi için yönetmenin bir ön çalışma yapması gerekiyor. Sete siz hiç hazırlıksız geliyorsanız, bir ön çalışmanız yoksa, asistanın yapacağı ancak oyuncuyu işe çağırmak, ya da şuradan şuraya ray konmasına nezaret etmektir. Kaldı ki, sette tüm ekibin, yönetmenin de rahat edebilmesi için sağlam bir iş bölümü gerekiyor. İnsanların sorumluluk duyarak birtakım işleri yürütmeleri gerekiyor. Temel mesele bu. (Ben asistanken, setteki görevlerimden biri şuydu; üniversitede öğrenciydim o zaman, biraz da temiz giyiniyordum. Kaymakam falan seti ziyarete geldiği zaman, beni tanıştırıyorlardı. El sıkıyordum...)

Sete hakim olmak, mesleği bilmek kadar önemlidir. Bir şeyi çok kısa zamanda fark ettim zannediyorum; sette yönetmenin sinirli olması ya da bağırıp çağırması bir anda bütün ekibi felce uğratabiliyor. Benim sette sesim hiç çıkmaz. Hatta yaklaşıp insanların kulaklarına fısıldarım. Sette stress olduğu zaman insanlar o işe nefret ederek, birbirleriyle tartışarak katkıda bulunmaya çalışıyorlar. Siz de hem süreden, hem de kaliteden kaybediyorsunuz... Yöneticilik biraz da insanın kişiliği ile ilgili. İnsanda ya varoluyor ya da olmuyor, diye düşünüyorum. Bir de tabii başlangıçta daha heyecanlı oluyorsunuz, birtakım şeyler sizi daha fazla rahatsız edebiliyor. Ben ekibimdeki herkese, mümkün olduğu kadar bu işin sevgiyle yapılacak bir iş olduğunu aşılamaya çalışırım. Ekipten azami yararlanma imkanlarını bilmek gerek. Oyuncusundan, set ekibine kadar. Ben setimde, ışık ekibi dahil, herkese senaryo veriyorum. Adam o zaman başka türlü çalışıyor. Bir ray kurarken mesela, "Ben bunu şu sahne için kuruyorum," diyebiliyor. Soyut bir şey kalmıyor kafasında. O zaman daha özenli yapıyor işini.

Bir de, sürekli aynı insanlarla çalışmayı seçiyorum. Bir süre sonra ortak bir dil oluşuyor çünkü aramızda. Mesela Zeki Ökten dokuz yıl sadece benimle çalıştı asistan olarak. Leyla Özalp öyle. Şimdi Fatma Nur Sevinç öyle. Görüntü yönetmeni olarak da Erdal'la (Kahraman) anlıyoruz birbirimizi. Tabii, bir süre sonra biri geri kalabiliyor. O zaman geri kalan, her işte olduğu gibi eleniyor. Bu benim için de geçerli. Karşınıza daha yaratıcı bir kameraman gelince örneğin, yüreğiniz parçalansa da bu ayrılıktan, en iyisini tercih etmek zorundasınız. Sinemada her işi yapanın o çağa ayak uydurması, kendini sürekli yenilemesi gerekiyor. Biraz da sinemanın teknolojiye bağlı olarak hızlı gelişmesinden geliyor bu. Sanat yönetmeninden, müzikçisine kadar bu alandaki herkesin değişimi takip etmesi ve ona ayak uydurması şart. Genç insanlarla çalışmayı biraz da bunun için seviyorum. Beni yenilediklerini düşünüyorum.

EVRENSEL OLMANIN TEK KOŞULU, YEREL OLABİLMEK

Türk sinemasının kendine ait bir üslubu var diyemeyiz. Türk olmaktan kaynaklanan bir ortak tarafı vardır tabii filmlerimizin. Ama bu aynı şey değil. Ulusal bir üslubun varolması öncelikle kendi kültürünü iyi bilmekle olabilecek bir şey. Şimdi biz 75 yıllık cumhuriyet kültürü ile sanat yapmaya uğraşıyoruz. Satın alamayız

> " 'Ben bunu keyfim için yapıyorum,' diyemezsiniz. Yatırılan paranın geri dönmesi gerekiyor. İster istemez ben kime film yapıyorum, ne kadar iş yapar düşüncesi devreye giriyor."

ki Batı kültürünü. Anlatabiliyor muyum? Ne yapsak onu özümseyemeyiz. Batılı, pop müziğini yaparken de, nonfigüratif resmi yaparken de, bilinçli ya da bilinçsiz kendi kültür birikiminden faydalanıyor. Arkasında binlerce yıllık bir kültür var. Bizde öyle bir şey yok. Biz yapay bir kültür ile sanat yapmaya uğraşıyoruz. Onun için öncelikle kendi kültürümüzü öğrenmeye çalışmalıyız. Kendi kaynaklarımız nedir, o kaynaklardan nasıl faydalanırız, doğru bir senteze nasıl varırız? Bunu bulmamız, ondan sonra da ulusal bir sinema yapmamız lazım. Bana göre evrensel olmanın tek koşulu da, yerel olmak. Yani yapılmışın üzerine yeni bir taş koyabiliyorsak, insanlara yeni bir ufuk açabiliyorsak, o zaman varolabiliriz. Yeni hiçbir şey söylemeyince, kendinize ait bir sözünüz olmayınca, çok zor. Buna kültür sorunundan çok, kültürsüzlük sorunu da denebilir. Mesela 17. yüzyılda yazılmış İngilizce bir metni anlamak, kolej düzeyinde İngilizce bilen bir Türk için bile zor değil. Ama bizim kendi geçmişimizi bu şekilde anlama şansımız yok. Sadece dil de değil sorun. Bütün bir yaşam biçiminden koparılmışız. Örflerimiz, adetlerimiz, alışkanlıklarımız... Bize ait olmayan, yapay bir şey empoze edilmiş, en iyisi budur diye. Biz de, o en iyiyi yapmak için uğraşmışız. Kimliğini kaybeden bir ülkede sanat yapmak her şeyden zor. Coğrafya da önemli bu konuda. Coğrafyanın, iklimin belirlediği bir yerel kültür oluşuyor önce. Bütün sanat ürünleri o yerel kültür içinde ortaya çıkıyor. Mesela İskandinav ülkeleri kültürü. Benzer coğrafya, benzer iklim, benzer bir kültür birikimi. Akdeniz insanı da böyle. Bunlar bölgesel üslupları belirliyor. Onların içinde de bireysel üsluplar ortaya çıkıyor sonra. Bir Bergman filmini, Fellini yapamıyor. Ya da Turner'ın resmini, Picasso yapamıyor. Bizim de kendi bölgemizle ortak taraflarımızın olması lazım. Hiç değilse, seyirciler şunu sormalı izledikten sonra; 'Bu hangi ülkenin filmi?' Sinemamızın bugünkü durumu bir arayış. Bir pazar arayışı. Hedef kitlemiz kim, biz kime film yapıyoruz arayışı. Ulusal üsluptan çok bireysel üslupların ön plana çıktığı bir görünüm hakim. Biz bir ara bu kimlik arayışı meselesinde bazı denemelere kalktık. "Yedi Kocalı Hürmüz" bu denemelerin en uç noktasındaki filmlerden biri. Psikolojisi olmayan, tamamen olay örgüsüne dayanan bir komedi olduğu için böyle bir denemeye çok müsaitti. Filmin görsel olarak minyatür esprisinde olmasını istedim. Derinlik yok, hareketler yatay doğrultuda. (Kameramana bunu anlattığımda, 'Bursa mı olsun, İstanbul mu?' diye sordu... Sanat tarihi okumuş meğer. Ben halbuki Bursa üslubu minyatürleri bilmiyordum.) Aydınlatmayı ona göre yaptık. Filmin tümünü 40 ve 90 milimetre objektiflerle çektik. Öyle bir deneme yaptık ama, bu bir üsluba dönüşmedi.

TEKNİK HER ŞEY DEMEK DEĞİL

Teknik imkanlar ile iyi film yapmak arasında hiçbir bağlantı yok. Nuri Bilge Ceylan çok güzel bir film yaptı mesela; bütün ekibi dört kişi. Bir kamerası var, annesi, babası... Ne güzel bir film çekmiş. O kadar paraları harcayıp bir sürü film yapılıyor, o kalitede olmuyor. Ama bazı hikayeler de vardır ki, belli bir tekniğe, malzemeye ihtiyacınız vardır. Sinema tabii popüler bir sanat. Seyirciyi kandırmanız da gerekiyor. Büyük paralar harcanıyor. "Ben bunu keyfim için yapıyorum," diyemezsiniz. Para kendinizin de olsa, bir sorumluluğunuz var. Yatırılan paranın geri dönmesi gerekiyor. İster istemez, ben kime film yapıyorum, nasıl aktaracağım, ne kadar iş yapar düşüncesi devreye giriyor. Ben düşünürüm bunları en azından. Filmimin iyi iş yapmasını isterim.

"Değirmen" filminin seti... Asistan Leyla Özalp, görüntü yönetmeni Orhan Oğuz.

Bu arada popüler kültür ürünü olan filmlerin, maalesef gerçekten iyi niteliklere sahip filmlerden daha çok iş yapabildikleri gerçeği var. Bu da tabii ülkenin genel kültürüyle ilgili. Yıldız sistemi hala hakim sinemamıza. Bir ara yıkılır gibi oldu. Yıkılması da gerekir diye düşünüyorum. Ama bizimki gibi toplumlarda, düşüncenizi temsil eden, kitleye ulaştıran kişiler, genellikle medyanın ilgilendiği kişiler, yani oyuncular olduğu için, ister istemez bunlar filmin ticari başarısı açısından önem kazanıyor.

Ben öncelikle yönetmenim, yapımcı değilim. Benim yapımcılığım zoraki. Seks ve arabesk filmleri başlayınca, ister istemez yapımcılığa girmek zorunda kaldım, film yapabilmek için. Ya o tarz filmler yapmaya razı olacaktım, ya da kendim yapımcı olacaktım... "Selvi Boylum Al Yazmalım" o dönemde çıktı ortaya mesela. Film çekerken, ne kadar para gittiği düşüncesi, aklımın ucundan bile geçmez. Onun için de zarar ediyorum hep. En pahalı filmleri de ben yapıyorum... Yapımcılar deyince, farklı örnekler de var tabii. Memduh Ün'e film yaparken, mukaveleye şöyle yazardı mesela; film kırk kutuyla çekilecek. Kırk birinci kutuyu yönetmen cebinden öder... Yaptığı bayağı zır delilik. "Köroğlu" diye bir film çektim ben ona. Final çekiyoruz, film bitti. Atlar, figüranlar falan. "Film lazım" dedim. "Yollamam!" dedi. Fatma (Girik) ile çalışıyoruz. "Sen bari telefon et" dedim. Yine yollamadı. Kalktık, döndük biz de, çekmedik. Mecbur oldu sonra yeniden ekip gönderdi. "Ben gitmem," dedim, Duygu Sağıroğlu gitti, çekti o sahneyi tekrar.

SİNEMACININ SÖYLEYECEK SÖZÜ OLMALI

Lütfü Akad'ın bir sözü var; "Her filmim bir sonrakinin müsveddesidir" diye... Benim sinemayı öğrenmem de böyle, yapa boza oldu. Eğitimim hukuk aslında. Pek bir şey bilmeden başladım sinemaya. Hata yaptıkça, bunları görme ve düzeltme şansım oldu. Kimileri her yaptığını başarılı zanneder. Benim böyle bir düşüncem yoktur. Birincide yanlış yaptım, bir dahakinde düzelttim. Öyle öyle öğrenmeye başladım sinemayı...

Bir dönem MSÜ'de ders verdim. Son sınıflara ders vermeme rağmen, kültür açısından birikimlerinin az olduğunu gördüm. Bir kısmı sadece bir diploma için gelmişti. Sinemacı olmakla alakaları yok. Derslerin bir işe yaramadığını fark ettim, bir daha da gitmedim. Sonra bizim vakfımızdaki kurslarda ders verdiğim dönemler oldu. Oraya gelenler daha yetişkin insanlardı. Yazan, çizen insanlar. Onlar daha bilinçliydi.

Sinema yapmak için, her işte olduğu gibi, sevmek gerek önce. Bir de, içimdekileri ancak sinema diliyle anlatırım diye bir derdinin olması lazım insanın. Hadi ben sinemacı olayım, diye olmuyor. "Kendimi ancak bu dille ifade edebilirim ve anlatacak bir şeylerim var," demek lazım. Bir birikim lazım. Sinema geniş bir kültür istiyor. Mutlaka eğitim almak gerek, okumak gerek diye düşünüyorum. Ben mesela oldukça çalışkan bir adam olmama rağmen, bir film izlediğimde, bir sürü şeyi bilmediğimi fark ediyorum zaman zaman. Tamam, filmin yüzde otuzunu görüyor insanlar ama, siz yüzde yüzünün hesabını vermek zorundasınız...

Bu sahne size de bir yerden tanıdık gelmiyor mu?..

Ko Chow'un bir türlü yaranamadığı kız arkadaşı.

Karanlık şehir aksiyonu

'90'ların ikinci yarısında dünya sinemasında yükselen bir değer haline gelmişti Hong Kong yapımı aksiyon filmleri. Bu janrın en tanınan yönetmenlerinden birisi de hiç kuşkusuz Ringo Lam. Sahip olduğu üne rağmen hakettiği saygıyı bir türlü görememiş olan, Hong Kong sinemasının uyumsuz ve huzursuz üyesinin 1987 yapımı filmi "CITY ON FIRE" onun karanlık dünyasının en iyi rehberlerinden birisi. ENGİN ERTAN

Hong Kong yapımı aksiyon filmleri '90'ların başına kadar çoğu izleyiciye pek bir şey ifade etmiyordu. O döneme kadar video aracılığıyla bu filmlerle tanışmış sınırlı sayıdaki izleyici (bahsettiğimiz ABD ve Avrupa'daki izleyiciler elbette) için John Woo, Chow Yun-Fat, Ringo Lam gibi isimler çoktan bir külttü. Bir video dükkanında çalışırken bu filmlerle tanışan ve onların üzerinde yarattığı etkiyi filmlerine aktaran genç Amerikalının hikayesiyse hepimizin malûmu... Kendi senaryosundan 1992'de çektiği "Rezervuar Köpekleri" ile dikkatleri üzerinde toplayan Tarantino'nun bir dönem izlediği video kasetlerin günümüz sinemasının trendlerini belirleyeceğini kim bilebilirdi ki?..

Elbette, bahsettiğimiz yönetmen veya oyuncuların filmlerini Tarantino isminin gölgesinde bırakmak değil amacımız. Bu filmleri bir şekilde izlemiş olan herkes biliyor ki, hepsi son derece stilize bir görselliğe sahip, yaratıcı aksiyon/dramalar. Söylemeye çalıştığımız sadece bu filmlerin daha geniş bir dağıtım ağına ulaşması ve izleyici profilinin genişlemesinde Tarantino'nun da payının olduğu. Ne de olsa Hong Kong aksiyon filmlerinin sinemasını ne kadar etkilediğini sık sık ifade ederek insanları adeta bu filmleri keşfetmeye çağırdı Tarantino. Yazımızın konusu olan Ringo Lam'in 1987 yapımı filmi

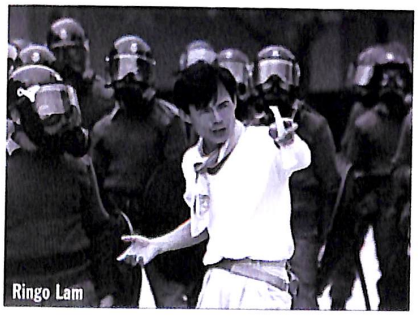
Ringo Lam

"Long hu feng yun / City on Fire" ise açıkça "Rezervuar Köpekleri"nin bir numaralı ilham kaynağı.

"City on Fire" için "Rezervuar Köpekleri"nin ilham kaynağı dedik ama mutlaka bu tanımlama bir kesim izleyici için son derece hafif kalacaktır. Lam'in filminin kimi koyu fanatiklerine göre "Rezervuar Köpekleri" düpedüz apartma bir film. Bu konuya girmeden önce "City on Fire"ın konusunu aktarmak daha yerinde olur hiç kuşkusuz. Böylece filmi izlememiş olanlar da iki film arasındaki ortak noktalardan haberdar olabilirler...

Bir grup hırsızın arasına kimlik değiştirerek girmiş olan gizli polis Wah'ın öldürülmesine tanık olduğumuz bir sahneyle açılıyor "City on Fire". Bu çeteyi yakalamaya kararlı olan müfettiş Lau, yeğeni Ko Chow'dan yarım kalan görevi üstlenmesini istiyor. Ko Chow ise polisle çalışmayı bırakmış ve geri dönmemeye kararlı. Suç dünyası içine karışıp, bu çevredeki insanlarla arkadaşlık yapmaktan, sonra da onları yakalatmaktan bıkmış. Özellikle son görevinde yakın arkadaşı olan Shing'in ölümüne sebep olmak, istifa etmesine yol açan neden olmuş. Ayrıca ilişkisini düzene sokmaya çalıştığı bir kız arkadaşı da var Ko Chow'un. Görevleri ve kendisiyle evlenmek isteyen sevgilisinin beklentileri arasında bir denge kurmakta zorlanıyor. Yine de amcasına duyduğu sevgi ve vefa borcu ağır basıyor ve görevi üstleniyor.

Plana göre Ko Chow silah satarak çeteye karışacaktır. Ancak müfettiş Lau'nun bölümüne atanan genç polis şefi John, Ko Chow'un peşine bir grup polis takar. Hem suçluların güvenini kazanmaya çalışan, hem peşindeki polisleri atlatmaya çalışan, hem bir önceki görevinde ölümüne sebep olduğu arkadaşının kötü hatırasını unutmaya çalışan, hem de kız arkadaşını idare etmeye çalışan Ko Chow oldukça zor durumda kalır. Soygunu yapacak gruba kabul edildikten sonra hırsızlardan Fu ile arasında bir dostluk başlar. Kimi ortak noktaları nedeniyle yakınlaşan ikili, soygun esnasında birbirini kollamaya çalışır. Fakat polisin olay yerine hemen gelmesi sonucu soygun başarısızlıkla sonuçlanır. Çete önceden kararlaştırılmış olan kulübede buluşur. Çetenin başı Ko Chow'un bir köstebek olduğundan şüphelenir ve herkes silahlarını birbirine doğrultur. Polis ise Ko Chow'un bıraktığı bir nottan kulübenin adresini almıştır ve oraya doğru ilerlemektedir.

Seyir zevkinizi kaçırmamak için finalini açığa vurmamaya özen göstersek de; büyük ölçüde aktardığımız "City on Fire"ın hikayesi "Rezervuar Köpekleri"ne kimi yönleriyle oldukça benziyor. Ancak karşımızdaki duruma rahatsız edici bir hırsızlık, izleyiciyi aptal yerine koyan bir taklit demek de pek mümkün değil. Her ne kadar Tarantino senaryosundaki kimi temel fikirler için "City on Fire"dan faydalansa ve filmin bazı sahnelerini

(özellikle final bölümündeki) birebir tekrar çekmiş olsa da... Evet tüm bunlara rağmen "Rezervuar Köpekleri" için "City on Fire"ın taklidi demek zor; çünkü Tarantino kendine ait fikirlerle başka yönde gelişen bir senaryo yazmış. Biraz açmak gerekirse "City on Fire"da bir baş karakter söz konusu; Chow Yun-Fat'in oynadığı Ko Chow. Seyirci Ko Chow'un bir polis olduğunu biliyor ve tüm film boyunca onun görevi başarıyla tamamlamayı becerip beceremeyeceğini izliyor. Yani ortada bir iyi kötü çatışması var. "Rezervuar Köpekleri"nde ise hatırlarsınız ki gizli polisin kimliğini ancak filmin ortasında öğreniyorduk ve o andan sonra bile ona ne olacağı değil, olayın nasıl sonuçlanacağı ilgilendiriyordu bizi daha çok. Tek bir baş kahramanın olmadığı ve iyi kötü kavramlarının ortadan kalktığı bir suç hikayesi sunuyordu bize başka bir deyişle Tarantino.

Bunun dışında "City on Fire"ın bir flash back haricinde düz bir zaman akışı ile anlatılması, "Rezervuar Köpekleri"nin ise aslında tek bir günde geçmesi ve olayın öncesini flash backlerle anlatıp lineer zaman akışına boş vermesi bir diğer önemli fark. Ayrıca Ringo Lam'in "City on Fire"ı temelde bir

Ko Chow rolünde Chow Yun-Fat.

dram. Komik olmak istediği kimi anlarda tipik komedi trüklerine baş vuruyor. "Rezervuar Köpekleri" ise başından sonuna komedi ruhunun sindiği eğlenceli bir suç filmi. Bu farkları göz önüne alıp, Tarantino'nun ilk filmini sevmemizde esas büyük rol oynayan unsurların da onlar olduğunu görmek "Rezervuar Köpekleri"ni "City on Fire"ı izledikten sonra tekrar değerlendirmekte önemli bir kıstas (Eğer siz de "City on Fire"ı "Rezervuar Köpekleri"nden sonra izleyenlerdenseniz). Bu doğrultuda Tarantino'nun filminin yeterince orijinal olduğu, "City on Fire" ile ilişkisinin de bir taklitten ziyade bir esinlenme olduğu sonucuna varabiliyor insan. Kaldı ki Tarantino'nun bu filmlerin sineması üzerindeki etkisini gizlemeyip, özellikle belirtmesi de taklit tanımlamasının haksızlığını doğruluyor. Hepsinden önemlisi "City on Fire" gibi gayet başarılı bir filmi "Tarantino'nun 'Rezervuar Köpekleri' için fikir çaldığı film" olarak tanımlamak da büyük haksızlık. "City on Fire"ın üzerine konuşulabilecek başka pek çok özelliği mevcut. Bu nedenle artık "Rezervuar Köpekleri" ile karşılaştırmaya bir son verip filmin diğer yönlerine eğilmekte fayda var.

Filmin yönetmeni Ringo Lam Hong Kong sinemasının en garip simalarından birisi. Oyunculuk eğitimi alan, ancak yüzünün kamera önü için uygun olmadığına kanaat getiren Lam, yapım asistanlığından Kanada'da alınan sinema eğitimine, oradan da yönetmen koltuğuna uzanan bir macera yaşamış. Çabuk sinirlenmesi, sette zaman zaman bir canavara dönüşmesi gibi negatif özellikleri ve filmlerinin orijinalliği sayesinde ünlenen bir yönetmen Ringo Lam. Özellikle "City on Fire" ile büyük bir başarı kazanan ve 1988 Hong Kong Film Ödülleri'nde En İyi Yönetmen seçilen Lam, alışılageldik bir aksiyon yönetmeni değil. Ringo Lam'in filmlerindeki aksiyon sahneleri de stilize olmasına stilize; ancak benzerlerine oranla çok daha çiğ bir stil bu. Örneğin "Full Contact"te kullandığı kurşun görüş açısı (kamera ilerlemekte olan kurşunu takip ediyor) gibi kendine özgü ilginç stil denemeleri var. Ancak aksiyon sahnelerindeki çatışma veya dövüşlerde koreografiye fazla yüklenmiyor. Ölen insan sayısı, patlayan araçların miktarı gibi konularda aynı kulvarda giden çoğu yönetmene oranla daha tasarruflu. Ancak şiddetin kullanımını çok daha uçlara taşıyabiliyor. Aynı şey seks için de geçerli. Başka bir deyişle Ringo Lam karanlık, acımasız ve doğası gereği anti-estetik bir dünyanın, estetik ama idealize edilmemiş portresini sunuyor filmleriyle. Hem çenesine pek hakim olamaması hem de sıradışı filmleri nedeniyle oyuncularıyla, yapımcılarla ve sansürle başı derde giren Lam'i belki de tüm bu saydığımız özellikleriyle kısmen Abel Ferrara'ya benzetmek mümkün.

Filmimize geri dönersek, daha önce de söylediğimiz gibi "City on Fire" bir dram. Ko Chow'un çevresiyle olan ilişkileri filmde oldukça önemli bir yer tutuyor. Amcası ve büyükannesiyle ciddi iletişim sorunları yaşıyor Ko Chow. Mesleği nedeniyle bir türlü kız arkadaşıyla yeterince ilgilenemiyor. Üstelik hem iyilerin hem de kötülerin dünyasında yer alması yoğun bir ikileme itiyor onu. Ko Chow'un yaşadığı tüm bu çelişkiler eşliğinde bize karamsar bir suç dünyası panoraması sunan Ringo Lam, sanki iyi ve kötü arasındaki çizginin sınırlarını belirlemenin çok zor olduğunu söylemeye çalışıyor. Hele ki son derece aktif bir suç dünyasına sahip olan,

Danny Lee

LONG HU FENG YUN / CITY ON FIRE

Yönetmen: Ringo Lam. **Senaryo:** Ringo Lam (Öykü) ve Tommy Sham. **Müzik:** Teddy Robin Kwan. **Görüntü Yönetmeni:** Wai Keung Lau. **Kurgu:** Ming Lam Wong. **Yapım Tasarımcısı:** Chi Fung Lee. **Kostüm Tasarımcısı:** Bruce Yiu. **Oyuncular:** Chow Yun-Fat (Ko Chow), Sun Yueh (Hui), Danny Lee (Fu), Roy Cheung (John), Carrie Ng (Huong). 1987 Hong Kong yapımı, 102 dakika.

adeta alevler içindeki Hong Kong gibi bir şehirde. Elbette bu karamsar ve cinsel bakıştan iyiler safındaki polisler de nasibini alıyor. Sonuçta ortaya tüm sert ve hızlı aksiyon sahnelerine, zaman zaman kendini belli eden (özellikle Ko Chow ve kız arkadaşı arasında geçen sahnelerde) komedi unsuruna rağmen ciddi bir sistem eleştirisine soyunan çarpıcı bir dram çıkıyor. Ko Chow rolüyle 1988 Hong Kong Film Ödülleri'nde En İyi Erkek Oyuncu seçilen Chow Yun-Fat'ın performansının da filmin başarısında önemli bir rolü var. Yardımcı oyunculardansa özellikle amca rolündeki Sun Yueh çok iyi.

Tıpkı John Woo gibi, bir Van Damme filmiyle ("Maximum Risk" / 1996) Hollywood'a transfer olan Lam'in ABD macerası ne yazık ki pek başarılı geçmedi. Belli ki istediği kadar ciddiye alınmadı ve aradığını bulamadı. Bu filmin başarısızlığından sonra Hong Kong'a geri dönüp, bazı başarılı filmlere imza attı Lam. Bu yıl ise yine ABD yapımı olan ve başrolünde de yine Jean-Claude Van Damme'ın yer aldığı iki film yönetti; "Replicant" ve "The Monk". Gördüğünüz gibi ne zaman ne yapacağı pek belli olmayan bir yönetmen Ringo Lam. Bu başına buyrukluğu nedeniyle de gel gitli bir kariyeri olmuş. Başarıyı olduğu kadar başarısızlığı da tatmış. Bu sorunlu kariyerin ardındaysa gerçekten hakettiği ölçüde keşfedilememiş, gayet iyi bir yönetmen var kuşkusuz, Ringo Lam'in garip ve karanlık dünyasına girmek için en uygun kapı "City on Fire" veya biraz daha sert bir film olan "Full Contact" olabilir. Bu filmlere www.amazon.com, www.amazon.co.uk. internet adresleri aracılığıyla veya çok daha kolay şekilde Beyoğlu Atlas Pasajı'ndaki Atılgan Kitabevi'nde ulaşmanız mümkün. Son olarak "Rezervuar Köpekleri"-"City On Fire" karşılaştırması ile özel olarak ilgilenenlere bir not düşelim.: Bu iki kült filmi karşılaştıran "Who Do You Think You're Fooling?" ("Kimi Kandırdığını Sanıyorsun?") isimli 1994 yapımı bir kısa film de mevcut. Meraklısına duyurulur...

"Kadınlar Ne İster?"

Kişilik ve yargı

Karakter konusundaki asıl önemli nokta onları nasıl yaratacağınız değil, onlara yaklaşım şeklinizdir. Yarattığınız kişilikleri serbest bırakmanız gerekir. İnsan karakterinin sınırsız genişliği bunu zaten zorunlu kılar. TAMER BARAN

Delikanlı sevgilisine sitem ediyor: "Yazık, beni hiç tanıyamamışsın..."
Bir adamı eski karısı hayalkırıklığına uğratmış: "İnanamıyorum ya, o herifle nasıl birlikte olur?"
Genç kız babasıyla iletişim kurmayı neden reddettiğini açıklıyor: "O beni anlayamaz ki."
Milyonlarca insan her fırsatta şu şikayeti dile getiriyor: "Bunu senden/ondan beklemezdim..."
Ve insan denen şu muhteşem varlığın eylemlerinin önemli bir bölümü kendini ifade etmeye dönük oluyor, "Onu demek istememiştim,", "Aşkolsun, ben öyle bir şey yapar mıyım?" türü açıklamalar birbirini kovalıyor. Yanlış anlaşılmaktan, farklı tanınmaktan ölesiye korkuyoruz... İletişim sorun ve kopukluklarının böylesine yaygın oluşu, geçen sayı tartıştığımız konuyla, insan kişiliğinin uçsuz bucaksızlığıyla yakından ilişkili.

İnsan öylesine çok boyutlu bir canlı ki kişinin kendini tanıması ve bir başkasını anlaması gerçekten zor. Başkalarıyla yüksek düzeyde empati kurabilenler, yani "gönül gözüyle" görenler karşısındakini anlayabiliyor, hissedebiliyorlar, empati yeteneğini geliştirememiş olanların tek yapabildiğiyse kendilerini ve diğer insanları fazla rahatsızlık yaratmayacak bir kalıbın içine hapsetmek, yani anlaşılabilir, tanımlanabilir olduğunu sanmak... Bir başkasıyla ilgili, kendi belirlediğimiz çerçevenin dışında kalan bir davranışla karşılaştığımızda küplere biniyoruz, çünkü hayalkırıklığına uğramış oluyoruz. Fakat hayali kuran biziz, karşımızdaki değil. Bu tavrı o kadar ileri götürmüşüz ki, aşkın gözünün kör olduğunu söylüyoruz, bakmak istemediği için görmeyen sanki biz değiliz de o...
Görebildiğim kadarıyla aşkla ilgili bu yaygın tavrı sinemada en çarpıcı biçimde işleyen Woody Allen oldu. Bir filminde kahramanımız kızından aldığı bilgileri kullanarak hoşlandığı kadına (Julia Roberts), onun sevdiği özellikleri taşıyan bir erkek imajı çizer, birlikte olurlar. Allen'ın hiç tanışmadıkları halde Roberts'ın ensesini üflemeye çalışması vb kimi anlarıyla olay gerçekten komiktir, fakat aslında trajiktir. Kadının durumu zaten inanılmazdır, kahramanımız da, ilişki başladıktan bir süre sonra kendisi olamamanın sıkıntısını yaşamaya başlar, aşık olduğu kadının onu değil oynadığı erkeği seviyor olmasının ağırlığı altında ezilir.
Bize en güzel ayna tutan yönetmenler arasında Woody Allen'ın özel bir yeri vardır. Andığımız örnekte de popüler bir fanteziyi işlemiş, olaylar bu biçimde gelişirse neler olacağını göstermiştir. Filmin adını "Everyone Says I Love You-Herkes Seni Seviyorum Der" koyup, ismin sonuna "Fakat Aslında..." sözcüklerini eklemeyi seyirciye bı-

rakması da ayrıca takdire şayandır.
Aynı tema A sınıfı bir Hollywood filminde de işlendi. "What Woman Want-Kadınlar Ne İster"in gördüğü ilgi başkalarını tanımak ve anlamak için nasıl çıldırdığımızı gösteriyor. Haksız da sayılmayız, o kadar beceremiyoruz ki anlamayı...
Tüm bunlar doğruysa, bir insanı tanımak adeta imkansızsa nasıl karakter yaratacağız, film kişiliklerini seyirciye nasıl tanıtacağız?
Daha önceki yazılarda bilinçaltının sanatsal üretimle ilişkisini incelemiş, aklınıza gelen fikirlerin, çekilim duyduğunuz tema ya da insanlık durumlarının sizinle bağlantısı olduğunu tespit etmiştik. Bu durum tabii ki karakterler için de geçerli, yarattığınız, biçimlendirmeye çalıştığınız tüm kişiler sizden parçalar taşırlar, kimi özellikleri sayesinde karakterinizle özdeşleşir, diğer özelliklerinin sizinle bir ilgisinin olmadığını sanarsınız. Bu yanılgının nedeni bilinçaltının "sahibine" hoşlanmayacağı kadar berrak bir ayna tutmaktan kaçınmasıdır. Bilinçaltınız nelerle karşılaşmaya hazır olmadığınızı çok iyi bilir, görmek istemediğiniz özelliklerinizi karakterinize yüklerken belli şeyleri öyle ustaca değiştirir ki sizi ağa düşürür: Karakterinizin "kötü" bulduğunuz özelliklerinin sizde olmadığını sandığınız için ondan kaçmaz, aranızdaki benzerlikler yüzünden onu sever, üzerinde çalışmaya, düşünmeye devam edersiniz (ki bu durum gerçek ilişkiler için de geçerlidir). Böylece gönüllü hizmetçiniz olan bilinçaltınız sizi (bilincinizi) kandırarak kendiniz hakkında yeni verilere ulaşmanızı sağlamış olur... Karakter üzerinde odaklanmayı sürdürmeniz, bilinçli olarak farkına varmasanız da sizi kendinizle ilgili derinleştirir, bu da empati yeteneğinizi geliştirir. Bir başka deyişle, kişi kendisini ne kadar tanıyorsa başkalarını da o kadar tanır. Ve tabii ki bu cümlenin tersi de doğru.
Öyleyse az önce kurduğumuz cümleyi şimdi değiştirebiliriz: Yarattığınız karakterler tümüyle sizsiniz...
İşte bu noktada insan kişiliğinin sınırsız genişliği dezavantaj olmaktan çıkar çünkü tanımlayamayacağınızı, anlayamayacağınızı sandığınız kişilik size çok yakındır, siz yaşamınızı sürdürebildiğinize göre bu işi o da becerebilecektir. Keza kendi davranışlarınızın nedenini ne kadar biliyorsanız, onunkini de o kadar bilebilirsiniz.

Çoğu insanın kendisiyle arasında bir mesafe vardır, ne istediklerini, neyi neden yaptıklarını bilemezler. Siz de böyle bir insansanız bile, bu durum senaryo yazmanızı engellemez. Yarattığınız karaktere, falanca şeyi neden yaptığını bilmediği durumlarda da hareket etme şansı tanıyın yeter. Bir şeyi "canı istediği için" yapsın, sonra eylemini rasyonalize etmeye çalışacaktır, aynen gerçek insanların yaptığı gibi. Kuşkusuz bazı şeyleri yapmaktan da sakınacak, korkularına yenildiği de olacaktır...
Karakterinize belli şeyleri yaptırırken, arzu ediyorsanız onunla aranızdaki farklardan da yararlanabilir, öyle davranıp davranmayacağını kendinizle kıyaslayıp bulabilirsiniz. Karakter konusundaki asıl önemli nokta onları nasıl yaratacağınız değil, onlara yaklaşım şeklinizdir. Yarattığınız kişilikleri serbest bırakmanız gerekir. İnsan karakterinin sınırsız genişliği bunu zaten zorunlu kılar. Anne karnından başlayarak psişesine kaydolmuş, çoğunun farkında bile olmadığı milyonlarca verinin etkisi altındaki bir insanın mutlaka şu ya da bu biçimde davranacağını iddia edemeyeceğinize göre yarattığınız karakterlerin de sizin istediğiniz biçimde değil kendi arzuları doğrultusunda davranabilecekleri olasılığına açık olmalısınız. Aksi tutum, üreteceğiniz eserin düzeyini düşürür.
Bu sorunların üstesinden gelmenin pratik yolu karakterlerinizi gerçek insanlar gibi düşünmeniz olabilir. Yazarken onlarla arkadaş olursunuz zaten, bazı özelliklerine saygı duyduğunuzu, kimi davranışlarından keyif aldığınızı farkedersiniz. Yeterince derin bir duygu birliği içindeyseniz onları serbest bırakmanız da kolay olur, yargılayıcı bir tutumdan uzak durmanız da...
Herhangi bir şeyi kötü olarak değerlendirmek "yargılamak"tır, yargılar da algı çarpıklığının bir sonucudurlar. Uyuşturucu kullanmayı reddedebilirsiniz, ama örneğin "Trainspotting"deki karakterlerin ya da "Carlito's Way-Carlito'nun Yolu"ndaki -Sean Penn'in canlandırdığı- avukatın uyuşturucu kullanmalarını yargılayamazsınız, çünkü neden böyle davrandıklarını bilemezsiniz.
Thelma ve Louis neden teslim olmak yerine arabayı uçuruma sürerler? "Schindler's List-Schindler'in Listesi"ndeki kamp müdürü (Ralph Fiennes) neden esirleri dürbünlü tüfekle vurmaktadır? "Natural Born Killers-Katil Doğanlar"daki TV programcısı (Robert Downey, Jr) nasıl olur da şiddet uygulamaktan zevk alan bir insana dönüşür? "Reservoir Dogs-Rezervuar Köpekleri"ndeki Bay Sarı'nın neden o polisin kulağını kestiğini açıklayabiliyor musunuz?
Karakterlerin (ve tabii ki insanların da) davranışlarını tartışırken derinleşmeye çalışmalısınız, örneğin, deliler mutlaka başkalarının organlarını keserler diye bir kayıt olmadığına göre Bay Sarı'nın ruh hastası olduğunu söylemek cevap sayılmaz.
Yargı konusuna gelince... Bir insanın kulağını kesmenin yanlış olduğunu düşünebilirsiniz, ama konumuz Bay Sarı'nın bunu yapmasının yanlış olup olmadığı...
Yargı, anlayamamanın çocuğudur ve yeni anlama çabalarının önünü tıkar. Karakterlerinizi anlamaya çalışmazsanız onlarla yeterince empati kuramaz, derinliklerine nüfuz edemezsiniz, bu da onları yüzeysel tipler haline getirir. Örneğin "Amadeus"un senaristi Peter Schaffer, Salieri'nin Mozart'a yaptıklarını yargılasaydı, senaryonun, dolayısıyla filmin değeri azalırdı.
Sinema tarihine geçmiş filmlerin ortak özelliklerinden biri de karakterlerin ustaca tasarlanmış ve hareket ettirilmiş olmalarıdır. Hitchcock'tan Spielberg'e, Bergman'dan Kubrick'e tüm ustalar, karakterlerini derinlemesine kavramışlardır, aksi halde oyuncu, kostüm, kadraj vb seçimlerini dayandırabilecekleri bir temelden yoksun kalırlardı.
Tüm başyapıtlar diyorum, ama bir tanesi vardır ki, insan kişiliğinin genişliğine ayrılmış bu iki yazının finaline o yakışır. Ne ilginçtir ki çeşitli soruşturmalarda sinema tarihinin en iyi filmi seçilen "Citizen Kane-Yurttaş Kane"in ana teması "insanın bilinemezliği"dir.
Öyleyse şöyle yapalım: Önümüzdeki yazıda "Yurttaş Kane"in senaryosunu masaya yatıralım, getirdiği yenilikleri, bu köşenin konusu olan tekniklerin o filmde nasıl uygulandığını, örneğin karakterleri nasıl tanıttığını birlikte görelim.

"Trainspotting"

"Schindler'in Listesi"

"Rezervuar Köpekleri"

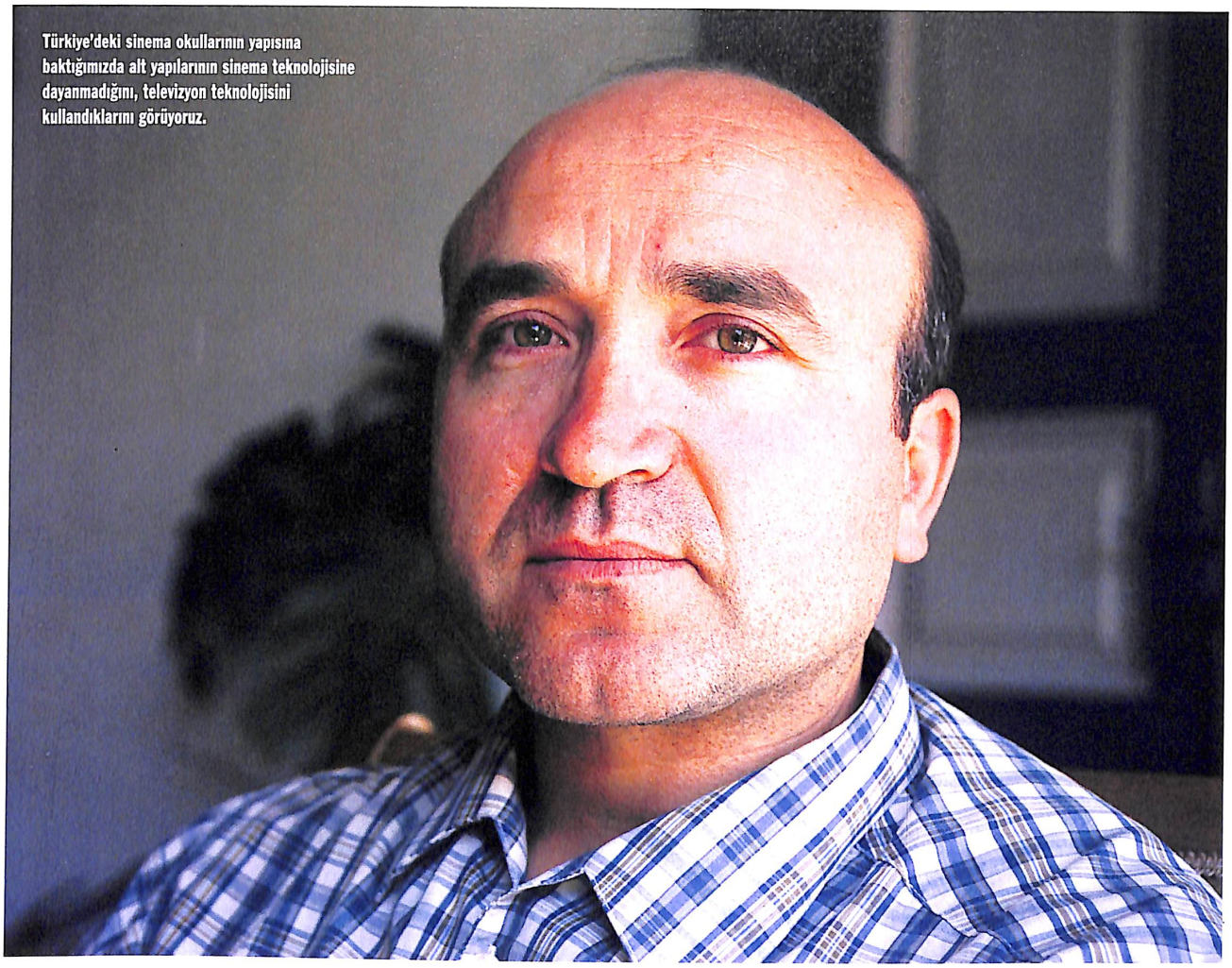

Türkiye'deki sinema okullarının yapısına baktığımızda alt yapılarının sinema teknolojisine dayanmadığını, televizyon teknolojisini kullandıklarını görüyoruz.

"Televizyonla ilgili ders yok"

Senaryo derslerine büyük bir ağırlık verdiklerini belirten Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema/TV Bölüm Başkanı Doç.Dr. Selahattin Yıldız, amaçlarının sinemacı yetiştirmek olduğunu, diğer iletişim fakülteleriyle karıştırılmak istenmediklerini söylüyor. **SENEM YILMAZ**

Önceki yıllarda sinema-televizyon bölümüne ön kayıtla öğrenci alıyordunuz sisteminiz değişti mi?
Üç yıldır, 1998-99 eğitim döneminden beri merkezi sınav sistemiyle öğrenci alıyoruz. Bu bizim çok sıkıntı duyduğumuz alanlardan bir tanesi. Bu konu bizim insiyatifimiz ve bilgimiz dışında gelişti. Ve bunun çok ciddi sakıncalarını yavaş yavaş görmeye başladık bundan sonra da yaşayabiliriz endişesini taşıyoruz. Ön kayıtla sınav sistemi olduğu zamanlarda daha doğru öğrencileri alabildiğimizi düşünüyoruz. Bu sistemin bir an önce değişmesini diliyoruz. Umarım değişir çünkü dünyada merkezi sınav sistemiyle öğrenci alan tek ülke biziz.

Öğretim kadronuzdan bahseder misiniz?
Bölüm başkanı olarak ben (Doç.Dr. Selahattin Yıldız) görev yapıyorum. Anasanat dalı başkanımız ise Doç. Dr. Semir Aslanyürek. Yrd. Doç. Dr. Gülçin Balta Tezcan, Doç. Dr. Bülent Vardar, Bülent Erçetin, Yrd. Doç. Dr Mustafa Bülbül, Birnur Karatimur, Nigar Çapan, Ögr. Gör. Hakan Karataş, Ümit Özsoy, Nilgün Çiçek dışında misafir öğretim elemanlarımız da var. Ögr.Gör. Engin Ayça, Alper Maral, Hüseyin Kuzu ve Ziya Temeltaş.

Eğitiminiz ne ağırlıklı? Sinema, televizyon?
Tabii, iletişim fakülteleriyle bizi kıyaslamamak gerekiyor. Bizim temel hedefimiz sinemacı yetişirmek. Ama şunu da unutmamak gerekiyor. Türkiye'de sinema eğitimi veren veya verdiğini iddia eden dört çekirdek okul vardır. Bunlar da çok eski okullar. Biri biziz, diğerleri Mimar Sinan, Eskişehir Anadolu, Dokuz Eylül... Bu okullar sinema eğitimi verdiklerini iddia ederler ama bu konuda Türkiye'de iddia edildiği anlamda bir eğitim verildiğini söylemek kendi okulum da dahil oldukça zor. Çünkü Türkiye'deki sinema okullarının yapısına baktığımızda alt yapıla-

rının sinema teknolojisine dayanmadığını, televizyon teknolojisini kullandıklarını görüyoruz. Sinema eğitimi verdiğimizi iddia ediyoruz ama televizyon teknolojisini kullanıyoruz. Şunu da belirteyim, biz eğitim olarak televizyonun değil sinemanın dilini kullanıyoruz. Televizyonla ilgili herhangi bir ders yok. Derslerimiz sinemanın diline, görüntüsüne dönük dersler. Bu şekilde bakmak gerektiğini düşünüyorum. Öbür taraftan da televizyon teknolojisini kullanıyor olmak ciddi bir çelişki.

Senaryo konusunda nasıl bir eğitim uygulanıyor?

Senaryo derslerimiz üçüncü sınıfa kadar devam ediyor. Sinema derslerimizi Hüseyin Kuzu, Semir Aslanyürek ve bir başka arkadaşımız veriyor. Senaryo derslerimizde temel olarak, bir film senaryosunun oluşmasına dönük üretici, yaratıcı çabalar destekleniyor. Düşünce aşamasından, konu aşamasından bir film senaryosunun oluşmasına kadarki tüm aşamalar deslerde veriliyor. Özellikle öğrencilerin kendilerinin bir senaryo oluşturabilme yeteneklerinin kazandırılması hedefleniyor. Bunun yapılabildiğini, belli oranda başarılabildiğini görüyorum. Çünkü bugün Kültür Bakanlığı'nda otuza yakın projemiz destek bekliyor. Bunların hepsi senaryoları hazırlanmış projeler. Belki de bu anlamda sinema okulları arasında kendimizi farklı gördüğüm alanlardan biri budur. Bunun son derece önemli olduğunu biliyoruz çünkü sinema okullarında senaryo temeldir. Öğrenci senaryo alanında yeterli donanıma sahip olamazsa ileride bir film yönetmesi oldukça zor. Eğitim yılı içerisinde öğrencinin film senaryosu yazabilmeyi öğrenmesi ve bunu uygulaması gerekir. Özellikle üçüncü ve dördüncü sınıflarda çok ciddi bir şekilde öğrencilerimiz senaryo uygulamaları yapıyorlar. Düşünce aşamasından, senaryonun yazılması dahil tüm aşamaları senaryo hocalarının gözetimi, yönlendirmesi altında gerçekleştiriyorlar.

Öğrencilerin kendi filmlerini çekmeleri için ne gibi imkanlar sağlanıyor?

Okul tarafından teknik olarak çok şey verdiğimizi söylemek çok zor. Hemen hiçbir şey veremediğimizi açık yüreklilikle söyleyebilirim. Eğitim malzemeleri yalnız eğitim kapsamında kullanılıyor. Zaten ancak buna yetiyor. Teknolojik altyapı olarak belki de Türkiye'deki en zayıf okullardan biri Marmara Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümü. Bu yetersiz altyapıyla öğrencilerin projelerine destek olamıyoruz. Öğrencilerin kurgu yapma imkanı okulda ne yazık ki çok sınırlı. Ama bunları ders kapsamında kullanabiliyorlar. Öğrencilerin bireysel projelerinde okul ne yazık ki destek olamıyor.

Dersleri uygulamalı olarak işleme imkanınız var mı?

Derslerimiz, tümüyle uygulamaya dönük dersler. Bizim okulumuzun kuruluş felsefesi de bunun üzerine dayanmaktadır. Derslerimizde öğrencilerimiz birinci ve ikinci sınıflarda grup çalışmaları yaparlar. Bu çalışmalarda film yönetmenliğine dönük olarak belirli bilgilerin uygulaması yapılır. Üçüncü ve dördüncü sınıflarda da öğrenciler tümüyle bireysel projelerini yapmakla yükümlüdürler. Dolayısıyla uygulama son derece önemli bir yer tutar derslerimizde.

Okulunuzun film arşivi var mı?

Aşağı yukarı altıyüze yakın VHS ve Beta formatta film arşivimiz var. Dünya sineması ve Türk sinemasının önemli örnekleri bu arşivimizde mevcut. Diledikleri zaman yararlanabiliyorlar. Bunları alıp evlerine götürebiliyorlar, ders kapsamında izleyebiliyorlar. Bu olanak mevcut.

Okula başlayan öğrencilerin gelecekle ilgili amaçları ne yönde oluyor?

İlk günden itibaren buraya gelen öğrencilerimizin bir tek hedefi olduğunu görüyorum, bunu da açıkça söyleyebilirim. Büyük bir çoğunluğu yönetmenliği hedefliyor. Okulumuzda branşlaşma mevcut değil. Branşlaşma olmadığı için öğrencilerimiz genelde yönetmenliği hedef alıyorlar ve tüm eğitim süresi içinde de bir yönetmen gibi tüm projelerinden sorumlular.

Mezun olan öğrencilere sektörde iş bulmaları için yardımcı olunuyor mu?

Tabii, belli ilişkilerimiz var. Bu ilişilerimizi kullanıyoruz öğrencilerimiz için. Biz kullanmasak bile öğrencilerimize zaman içerisinde bakıldığında, İstanbul avantajı belki bu, çok rahatlıkla bağlantıları kendileri kurabiliyorlar. Açıkçası biz öğrencilerimizi ikinci sınıftan itibaren de sosyal ilişki kurmaya yönlendiriyoruz. Bir danışma kurulumuz var. Sektörden çok sayıda insan bu danışma kurulunun üyeleri. Hem okul olarak sektörle ilişki kurmamızda da önemli bir faktör danışma kurulu.

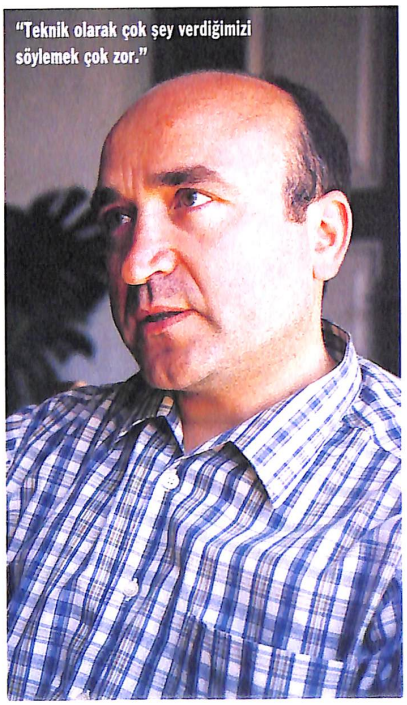

Öğrencilerin yeteneklerini kullanabilecekleri sosyal kulüpler aktif olarak faaliyet gösteriyorlar mı?

Her yıl akademik etkinlikler hazırlığı yapıyoruz. Hedeflediğimiz etkinliklerin bir kısmını gerçekleştirdik, bir kısmını gerçekleştiremedik. 2002 yılı etkinlikleriyle ilgili olarak öncelikle 2 yıldır çok ciddi bir şekilde uyguladığımız teknik ve kuramsal temeller dizisi diye bir etkinliğimiz var. Teknik temeller dizisi ağırlıklı olarak okul mekanlarında yapılır. Kuramsal temeller dizisinin de fakülte mekanlarında yapılması planlandı. Bu kuramsal filmleri çok düzenli olarak yapamadık. Bu, biraz da belki bizim bu seminerleri yeni başlatmamızın getirdiği bir dezavantajdan kaynaklandı. Bu dönem görüntü yönetmenliğine dönük olarak bir teknik seminer yapıldı. Ayrıca yine görüntü yönetmenliği film dalında 35 mm olarak yapıldı. Birincisi video dalında yapılmıştı, belgesel sınıfını çok yakında yaptık. Süha Arın ile belgesel sinema üzerine bir etkinlik yaptık ve film gösterisi oldu. Canlandırma sinemasını yapmıştık yine geçen dönem içerisinde. Reklam yönetmenliğini de yaptık. Geçtiğimiz yıl yine Alman Film Akademisi'yle Alman Kültür Merkezi'nde ortaklaşa film gösterisi ve paneller düzenledik. Bizim 24 filmimiz Almanya'dan gelen Berlin Film Akademisi'nin de 21 filmi ortaklaşa gösterildi, bir hafta boyunca.

Bu etkinliklerinize diğer üniversitelerden gelen öğrenciler de katılabiliyorlar mı?

Buradaki seminerler biraz dar kapsamlı yapılıyor. Kayseri'den gelenler var, bu da çok ilginçtir. Bunu anlayabiliyorum aslında, İstanbul çok ilginç bir mekan.

TARİHÇE

Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, 20 Temmuz 1982'de Marmara Üniversitesine bağlandı ve daha sonra Güzel Sanatlar Fakültesine dönüştü. İlk yıl Beşiktaş Akaretler'de eğitim yapan Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümü, Sinema-TV-Fotografi Anasanat Dalı 1984 YILINDA Haydarpaşa kampüsüne taşındı ve 1990'da Sinema-TV Bölümü adını aldı.

EĞİTİM

Öncelikle öğrencinin kişisel yaratıcı güçlerini geliştirmeyi amaçlayan bölümde ilk yıldan itibaren ses, kurgu, yapım, yönetim, görüntü ve senaryo gibi öğrencilerin çağdaş, araştırmacı ve yenilikçi gençler olarak yetişmelerini sağlayan dersler veriliyor.

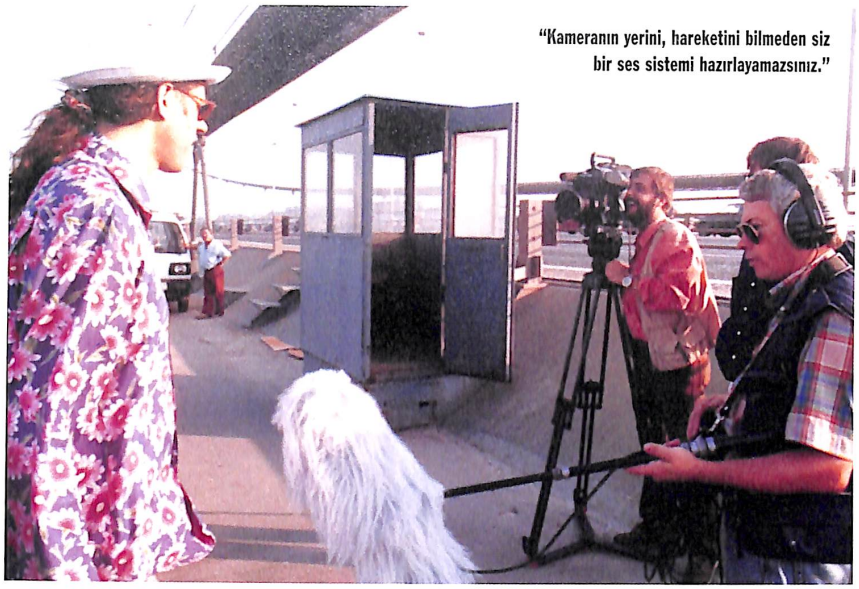

"Kameranın yerini, hareketini bilmeden siz bir ses sistemi hazırlayamazsınız."

"Filmlerin ruhu değişti"

Ses meselesinde 35 yılı geride bırakan İSMAİL KARADAŞ, şu an yerli sektörün en usta ve tecrübeli sesçilerinden biri. Son yıllarda Türk sinemasında köşebaşlarına yerleşen birçok filmin "seslerini alan" Karadaş, Türk sinemasının sesli çekim yöntemine yeni yeni alıştığını söylüyor.

SÖYLEŞİ: BURÇİN S. YALÇIN

1979: SESLİ ÇEKİMLE TANIŞMA MACERASI

"Mesleğe başladığım yıl 1966. O tarihlerde Türkiye'de mesleğimle ilgili, daha doğrusu filmcilikle ilgili bir okul henüz yoktu. Babam film laboratuvarı sorumlusuydu. Filmciliğe başlamamın nedeni babamın böyle bir meslekte olması. Acar Film Stüdyosu'nda sesle ilgili bir yardımcıya ihtiyaç olduğu babama söyleniyor. Bu sebeple ben 1966 yılında Acar Film Stüdyosunda ses şefi Tuncer Aydınoğlu'nun yanına asistan olarak girdim. Şimdi asistan dediğim, o zaman usta-çırak ilişkisi. Burada manyetik ve optik kayıt dediğimiz sesin filmin üzerine geçebilmesi için kayıt cihazları vardı, bu bölümde sadece kayıt yapıyordum. Yani mekanik bir makinenin kullanımını, bakım ve ayarlarını yapıyordum. Sonra Acar Film'de iki stüdyonun kurulmasıyla (bu ses stüdyolarının birinin tamamen birinin de kısmen kurulması bana ait) tonmeister'lik yapmaya başladım. Bu da '68-'69 senelerine denk geliyor. Birçok Türk filminin manyetik optik kayıtlarını ve tonmeister'liklerini yaptım. '75 senesine kadar Acar Film'de bu göreve devam ettim. '75 senesinde oradan ayrılıp Türk Haberler Ajansı'nın gene bir film stüdyosuna; sadece montaj, senkron ve ses stüdyosu olan bir bölümüne geçtim. Burada teknik sorumluluk görevini aldım. TRT'ye yabancı filmlerin Türkçe dublajlarını yaptık. Bir zaman sonra stüdyoyu geliştirdik. Sinema filmlerinin dublajlarını ve laboratuvar hariç diğer işlemlerini yaptık. Bu arada merakımdan ötürü sadece ses işinde değil, filmde hemen hemen her bölümde çalıştım: senkron, editörlük, laboratuvar gibi...

"Canlı sesle tanışmam 1979 senesinde oldu. Belçika'dan bir yönetmen gelmişti, Mark Moptie isminde, yanlış hatırlamıyorsam. Burada da TRT'yle beraber Atatürk'le ilgili bir uzun metraj film yönetmenliği yapmıştı. Onunla Türkiye ile ilgili 4 tane kısa metraj film yaptık. Yağlı güreşle, folklorla, Ankara'yla, Atatürk'le ilgili... Bu filmlerde de ben tamamen ses kısmını üstlenmiştim. İlk defa böyle bir şeyle tanışıyordum; çünkü canlı ses çok farklı bir şey. Bizim stüdyoda yaptıklarımızdan çok farklıydı. Ama Belçika'dan gelen haberlere göre ses konusunda bir sorun olmadığı gibi, çok da beğenilmişti. Sonra uzun süre İngiltere'de bulunan bir kuruluşun, WTN'in Ortadoğu ve Türkiye temsilcisi olan BBA'da (Bağımsız Basın Ajansı) çalıştım, bu Türk Haberler Ajansı'nın devamıydı. Burada hem haber kameramanlığı hem editörlük hem de ses operatörlüğü yapıyordum. Sanıyorum 1992-93'e kadar bu görevde devam ettim. Hatta Güneydoğu'da çok aktif olarak görev yaptım. '88 ile '95 yılları arasında ben hayatımın yarısını orada geçiriyordum, diyebilirim. Sonra bir Fransız projesinde çalıştım. O yıllarda Reuters'de kameraman olarak çalışıyordum. İFR'nin (Türkiye'de bir film yapım şirketi) bir Fransız filmi çekeceği söyleniyordu. O projede çalışacak ses operatörü aranıyordu. Türkiye'de kimse pek canlı ses yapmıyordu. O bakımdan iş bana geldi, kabul ettim. Fransız filminde ilk olarak uzun metraj canlı ses yaptım. Filmin ismi de 'Avrenos'un Müşterileri'ydi, Türkiye'de sanırım oynamadı. Ondan sonra birçok kamera şakası programında teknik yönetmenlik yaptım. Sonra Üsküp'ten bir proje geldi. Türkiye'den teknik eleman ve teknik malzemelerin gideceği, diğer hizmetin Üsküp'ten karşılanacağı bir proje vardı. O proje de 'Kendi Kendini Mahvetmenin El Kitabı', bir uzun metraj Makedonya filmiydi. Orada da ben ses operatörlüğünü üstlenmiştim. Başarılı oldu. Günün şartlarına göre biraz yetersiz kalan teknik malzememiz vardı. Çalışma sıkıntılı oldu o bakımdan. Ama çok iyi iki asistanım vardı. Filmlerin hepsi sesli çekildiği için sesli filmin ne olduğu iyi biliniyordu orada. O sayede ekipmanımızın yetersiz olduğunu hissettirmedik. Sonra sanıyorum 'Mayıs Sıkıntısı' geldi. Nuri Bilge Ceylan'la tanıştık. Nuri Bilge Ceylan'la ses konusunda pürüzümüzün olmayacağı konuşmalarımızdan ortaya çıktı; çünkü sesin ne şekilde kullanılacağını, ne şekilde kullanamayacağımızı oturup tartıştık. Çok paralel düşündüğümüz için uzun da olsa kolay bir çalışmamız oldu. Ve 'Mayıs Sıkıntısı' da iyi bir film oldu, yurtiçi ve yurtdışında ödüller aldı. 4 kişilik bir ekiple çalıştık. Ve teknik olarak sıkıntımız hiç olmadı, diyebilirim. 'Mayıs Sıkıntısı'ndan sonra Türkiye'de 'Fasulye' isminde bir filmin ses operatörlüğünü yaptım. 'Fasulye'den sonra 'Filler ve Çimen'i yaptık. 'Filler ve Çimen'de Derviş Zaim ile rahat bir çalışmamız oldu. Sonra bir belgesel çektik, 'Tanrıların Tahtı Nemrut' diye. Ekip Film yapımı, yönetmenliğini Tolga Örnek'in yaptığı bu projede gene ses kısmını üstlendim. Dünyada ilgi uyandıran bu film,

Amerika'da sanıyorum 900 belgesel film arasında birinci oldu. Gene aynı Ekip Film ile daha önce Türkiye'de Atatürk'ü tanıtan bir belgesel yapmıştık. O da Atatürk belgeseli olarak yapılan en geniş kapsamlı bir film olarak Amerika'da üçüncülük aldı. Şimdi aynı ekiple bir Hitit belgeseli hazırlıyoruz, sanırım bu belgesel 'Nemrut'tan daha geniş kapsamlı olacak. Sonra Semih Kaplanoğlu'nun yönettiği 'Herkes Kendi Evinde'de çalıştım. En son Zeki Demirkubuz'la 'Yazgı' isimli bir çalışmamız oldu. Onu bitirdik. Çok yakın zamanda da İtalya'da Tayfun Pirselimoğlu'nun bir kısa metrajını çekeceğiz. Çünkü onunla beraber burada çalışmış olduğumuz 'My Uncle-Amcam' diye bir kısa metraj film İtalya'da birçok festivalde birincilik ödülleri almış. İtalya'da bir kısa metraj film çekmeyi önermişler. Biz de oraya gidip bir kısa metraj film çekeceğiz.

İrlandalı rock yıldızı Bob Geldof'un yeraldığı bir belgeselin çekimlerinde...

TÜRKİYE: GÜRÜLTÜLÜ BİR ÜLKE

"Bir yönetmenle çalışırken evvela hikayeyi konuşuyoruz; hikayenin ne olduğunu, mekanları... Mekanlar benim için çok önemli. Ülkemiz maalesef her yönüyle çok gürültülü bir ülke. Gürültü kirliliği en üst sınırları aşmış durumda olan bir ülke. Bununla ilgili en çok rahatsız olduğum yer İstanbul. İstanbul'da daha çok sıkıntı çekiyorum. Çünkü şikayet edeceğim kişiler maalesef sokak satıcıları. Lüzumsuz klakson sesleri... Biz klakson çalmasını çok seven bir ülkeyiz. Arkadaşlarımızın apartmanının önüne gelip zilini çalmaktansa herkesi rahatsız edecek şekilde klakson çalmayı tercih ediyoruz. Sonra fabrikasyon bir egzozu çıkartıp yerine gürültü çıkaran bir egzoz takarak benim gibi sesle ilgili kişileri artık çıldıracak konuma getiriyorlar. Doğal mekanlarda çalışmak çok zorluk veriyor insana. Sadece kapalı mekanlarda değil, dış mekanlarda da olan çalışmalarda mekanı susturmak, kontrol altına almak çok zor oluyor. Zaten sesli film çekimine alışmış doğru dürüst bir sete de daha rastlayamıyoruz. Çünkü çok yeni yeni alışılıyor Türkiye'de. Setteki arkadaşların da sesli çekimin ne olduğunu kavramış, bilmiş olmaları, ondan sonra bu konuda yardımcı olmaları gerekiyor. Kapalı mekanlar mümkün olduğunca sesten tecrit edilmiş bir ortam, bir plato içerisinde olabilirse tercih ediyorum. Her bakımdan rahat oluyor, işi aksatıcı unsurlar olmuyor. Setteki kişilerle de bu diyaloğu kurduysanız zaten problem kalmıyor. Telsiz mikrofonları kullanırken de bazen şöyle sorunlar yaşadığım oluyor: İstanbul'da Çamlıca gibi, radyo ve televizyon vericilerinin çok yoğun olduğu bir mekan... O mekanı direkt gördüğünüz, oraya yakın olduğunuz her yerde telsiz mikrofonları kullanmanız çok sorun oluyor. Sebebine gelince: birincisi, buradaki radyo ve televizyon vericilerinin standart dışı güçlerde çıkış yapmaları. İkincisi, sanıyorum ki kullanılan çıkış güçlerindeki bazı filtre eksikliklerinden ötürü 'enterferans' dediğimiz hayal frekanslar üretmeleri. O yakınlarda iseniz telsiz mikrofonlardan televizyon veya radyo sesleri duymaya başlarsınız ki bu da benim kabusum olur.

Nuri Bilge ile 'Mayıs Sıkıntısı' için Yenice kasabasında çalışacaktık. Orada mopet denilen, çok ses çıkartan, bisikletin motorlusu -buna ben öyle diyorum- olan bir ulaşım aracı kullanılıyor. Ve bu çok var kasabada. Bunun sesleri insanı -başka bir ortamdan geldiğiniz için- korkunç rahatsız ediyor. Fakat hikaye orada geçtiği, görüntülerde de bunu devamlı gördüğünüz için onun sesi oranın ortam sesiymiş gibi hiçbir şekilde sizi filmi seyrederken rahatsız etmiyor. Ama beni rahatsız ediyordu. 'Sen bu konuda sıkılma' dedi Nuri Bilge, 'onlar zaten her dakika geçecek bu şekilde'. Onun için mümkün olduğu kadar eğer planın ortalarındaysa sorun değil ama herhangi bir şekilde kestiğimiz yerlerde kalırsa buna dikkat edelim, gibi böyle ritmik bir sorun vardı. Biz de buna ses devamlılığı için dikkat ediyorduk: planın sonlarında veya başlarında onun uzaklaşmasını bekliyorduk, rahatsız etmeyecek dereceye geldiği zaman da kayda başlıyorduk. Kayıttan çıkarken de sonunda onu kontrol ediyorduk. O problem ortadan kalkmış oldu böylece.

"Mekanları gördükten sonra hangi tip mikrofonlar gerekebilir, diye düşünürüm. Bizim burada kullandığımız dört tip mikrofon var. Bunların ikisi 'shut gun' dediğimiz yönlendirilmiş mikrofonlar. Bunların birisi dar açılı, yönlendirilmiş tarafı daha iyi duyabilen ve etrafı daha az duyan -ama duymayan değil- mikrofon tipi. Bunu iç mekanlarda kullanmak pek mümkün olmaz. İkincisi biraz daha geniş açılı; yönlendirdiğiniz yeri duyar, ama yan tarafları da diğerine nazaran daha fazla duyar. Bu, geniş kapalı mekan ve gene dış mekanlarda kullanılır. Eğer iki, üçün üzerinde oyuncu varsa etrafı daha iyi duyabilmek için iki mikrofonla her tarafı duyma şansına sahip olursunuz. Eğer sabit mikrofonlar kullanmıyorsanız bizim boom dediğimiz, boom operatörlerimizin kullandığı, bir uzun çubuğun ucuna takılmış shut gun mikrofonlar ve rüzgar filtreleri oyuncunun hareketini, diyalogları takip eder. Cardiot dediğimiz mikrofonlar genelde kapalı mekanlarda daha yakın detaylarda kullana-

"Bir yönetmenle çalışırken evvela hikayeyi konuşuyoruz."

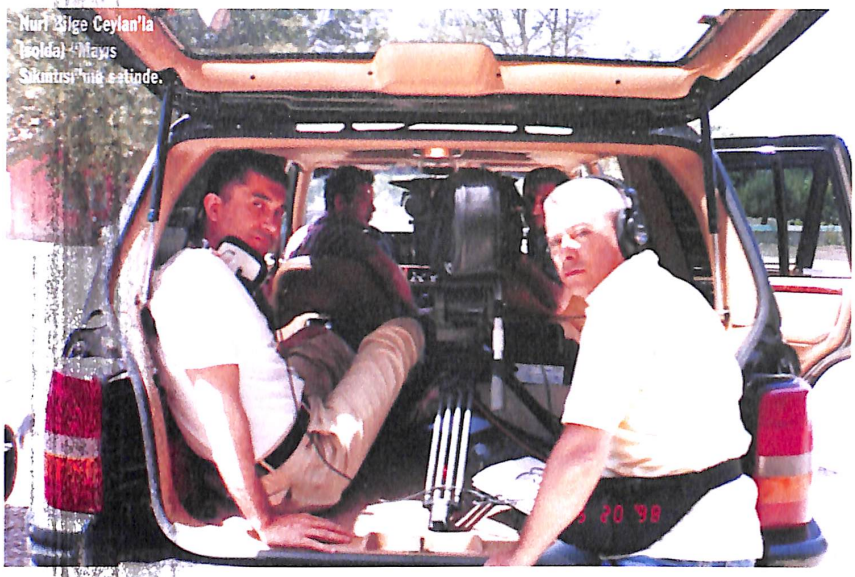
Nuri Bilge Ceylan'la (soldaj 'Mayıs Sıkıntısı'nın setinde.

bileceğimiz, en azından dış sesleri de fazla duymayacak bir mikrofon türü. Bu, yan sesleri daha az alır. Bir de oyuncuların üzerine koyabileceğimiz küçük telsiz mikrofonlar var, çok tercih etmediğimiz. Televizyon programlarında kullanılan bir sistem. Kostümler bu mikrofona çok yakın olduğu için oyuncular hareket ettiğinde korkunç derecede hışırtı oluşur. Avantajı ise yönlü mikrofonla bile sesleri duyamadığınız ortamlarda oyuncunun geniş bir alanda hareketini sağlar. Tercih etmediğim bir mikrofondur; ancak çok mecbur kaldığım, çok gürültülü ortamlarda ses kontrol edemediğimde bunu kullanırım veya pilot ses olarak bundan yararlanırım. Sonra buna dublaj yapabilirsiniz. Yine de mekanlar o kadar değişik olabilir ki bu ekipmanın her zaman yanınızda olması gerekiyor. Görmüş olduğunuz mekan sizin gördüğünüz anda çok sakin olabiliyor; ama daha sonra -başımıza geldi- gittiğinizde dozerlerin çalıştığı, yerlerin kazıldığı bir ortamla karşılaşabiliyorsunuz. Öyle bir şey olduğu zaman mikrofonları değiştirmek, belki dublaj yapmak durumunda kalıyorsunuz (yurtdışında da bu sonradan seslendirme yöntemi kullanılıyor). Tüm bunlardan dolayı projelerin İstanbul dışında olmasını tercih etmeyi sürdürüyorum, en azından daha kontrollü çalışıldığı için.

TEKNOLOJİ SESİN HİZMETİNDE

"Ben sesleri aldıktan sonra tüm bantları sette teslim almem gereken kişiye -yönetmen, yardımcısı gibi- teslim ediyorum genelde. 'Herkes Kendi Evinde' için Fono Film'de biz tüm ses transferlerinin ve ses miksajlarının bir bölümünü orada bulunan operatörle beraber yaptık. Sonra yönetmenle beraber tüm revizyonlarını -yani son halini- oluşturmak için gerekli olan yerlerdeki ses seviyesini veya eklenmesi gereken efekt seslerini oturup beraber çalıştık; bence iyi oldu.

"Sesli çekilmeye başlanmasından sonra evvela filmlerin ruhunda çok büyük değişiklik oldu. Film o zaman canlı ses olduğu için yaşamaya başladı, yani resim ile ses örtüştü duygu olarak. Dublaj yaptığımız dönemlerde efektler genellikle yurtdışından gelen plaklarla elde ediliyordu. Bu plaklarda hiçbir zaman Türkiye'deki bir arabanın sesi yoktur. Mesela kuş sesi ekleyeceğiniz zaman o oradaki ses değildir veya caddenin sesi oradaki caddeye ait değildir... Ve ister istemez biz bunları koyarak filmi yaşatmaya çalışıyorduk. Ama ne olursa olsun ben rahat etmiyordum; niye sesli çekilmiyor, diyordum. Çünkü hiçbir zaman resim ile ses örtüşmüyordu. O zamanlarda filmde bazı sesleri, yani yürüme veya kapı sesi gibi efektleri efektörler yapardı. Onların resimle olan bağını koparmamak lazım, senkronu koparmamak lazım... Yani sesin o ortama yakından mı, uzaktan mı geldiğine siz karar vereceksiniz, ki oradaki resmi yaşatacaksınız. Bu zor oluyordu. Her şeyi anında kaydetmeniz gerekiyor. Bazı sesleri ilave etme şansı sonradan tekniğin gelişmesiyle doğdu. Çünkü teknik olarak manyetik film kayıt cihazları geldiği zaman da bunları kaydettiğiniz sesin üzerine bir ikinci bir ses daha kaydetme şansına sahip oluyorsunuz. Optik seste bunlar biraz problemliydi. İkinci bir kayıtta jenerasyon kaybı çok oluyordu. Optik bir sesi tekrar başka bir sesle miksaj yaptığınız zaman seslerin kalitesinde korkunç bir kayıba sebep oluyordu. Ama manyetik film cihazlarının kullanımı ile kalitedeki bu kayıp oranı biraz daha azaldı. Sesin üzerine bir ses daha ilave etme şansına sahip oluyordunuz. Ama şimdiki bilgisayar tekniğinde dijital kayıt yaptığınız için kalite kaybı sıfır denebilir. O zamanlarda filmi yaşatabilmek için hem müziği hem plaktaki efekti hem efektörün yapacağı efekti aynı anda resimle beraber üst üste çakıştırarak kaydetmeniz gerekiyordu. Bu da çok beceri isteyen bir işti. Bir yerden plakları kontrol ediyorsunuz, mikserde birini açıp birini kapatıyorsunuz, müziğin girmesi gereken yerde müziği giriyorsunuz. Aynı zamanda seslendiren sanatçılar da oyuncuları konuşuyor. Zor günlerdi.

"Genellikle uzun metraj sinema filmleri projelerinde biz minimum iki kişi çalışıyoruz. Bu üç olabilir. Üç olabildiği zaman da biraz evvel bahsettiğim mikrofonların mesela bir tanesini değil, iki tanesini kullanmak durumundasınız. İki tane boom operatörü olması gerekebiliyor. Oyuncuların aralarındaki mesafe çok uzaksa ister istemez mikrofonun hareketi o kadar uzaklığa yetmeyeceğinden dolayı iki tane shut gun mikrofon, iki tane de boom operatörü gerekebilir. O zaman çift mikrofon kullanıyorsunuz. Sahneyi ne şekilde çekeceğinize göre mikrofon sayısı değişir. Genellikle kameranın yeri belli olduktan sonra sesi hazırlayabilirsiniz. Kameranın yerini, hareketini bilmeden siz bir ses sistemi kuramazsınız. Çünkü orada kameranın son durumunun belirlenmesi, ışıkların bitmesi, kamera hareketinin test edilip okeylenmesi, ondan sonra sesin yapılması gerekiyor.

"İki filmde tek başıma çalıştım: bir tanesi 'Mayıs Sıkıntısı', diğeri 'Yazgı'. Setten arkadaşlar bazen yardımcı oluyorlardı; çünkü benim tek başıma yetemediğim yerler oluyordu, ister istemez. O zaman da setteki arkadaşlardan yardım istiyordum." ■

Üsküp'te çekilen Makedon filmi "Kendi Kendini Mahvetmenin El Kitabı"nın seti.

Yeni Kaset & CD

MEKSİKALILAR

Yönetmen Gore Verbinski'nin komik ve romantik macera filmi The Mexican, Brad Pitt ve Oscar ödüllü oyuncu Julia Roberts'ı biraraya getiren bir yapım olma özelliğini taşıyor. Müzik albümünde ise kompozitörlüğünü, prodüktörlüğünü ve orkestrasyonunu Alan Silvestri'nin yaptığı bir çalışma karşımıza çıkıyor. Daha önce "Gelinin Babası", "Geleceğe Dönüş" serisi ve "Cast Away" filmlerinin müziklerinden hatırlayacağınız Silvestri, bu kez hikayesi Meksika'da geçen bir filmle karşımıza çıkıyor. Tecrübeli müzik adamı zaman zaman eğlenceli, zaman zaman da tempoya uygun maceracı parçalar bestelemiş. Şüphesiz Latin ritmini de fazlasıyla kullanması gerekmiş. Açılıştaki 50 saniyelik tema parçası albümün içinde sık tekrarlanan ve son olarak "The Mexican - End Credits Medley" içerisinde bu kez beş dakikayı aşkın bir bütünlükle veriliyor. Yine açılışta yeralan "Blame Shifting" ve "10% Clint" adlı parçalar da "Medley" içerisinde yer alıyor. Bunlar dışında albümde yer alan ve iki kez dinlediğimiz "Oye" albümün en keyifli parçalarından birisi olarak dikkat çekiyor. Silvestri, bu İspanyolca parçanın sözlerini aynı zamanda parçayı seslendiren Abraham Laboriel ile birlikte yazmış. Bir diğer keyif veren çalışma ise Silvestri'ye ait olmayan beş çalışmadan birisi olan Esquivel parçası, "El Cabel". Bu parçada vokal var ama söz yok. Diğer çalışmalar ise söz ve solist, hatta grup içeriyor. Örneğin Nancy Sinatra, oyuncu ve müzisyen Dean Martin, War ve Men Without Hats, gibi isimleri bu albümde bulabilirsiniz. Uzun yolda araba ile yolculuk yaparken dinleyebileceğiniz türden, sıkmayan bir çalışma.

The Mexican / Universal Müzik

YENİDEN MAXIMUS

"Gladiator" Film Müziği albümü, daha önce incelediğimiz bir çalışma idi. Ama yapımcılar boş durmayıp albümün ikincisini, filmin ikincisinden daha hızlı hazırladılar. Tıpkı ilkinde olduğu gibi bu albümde de Hans Zimmer ve Lisa Gerrard'ı kompzitör olarak görüyoruz. Usta Ermeni müzisyen Djivan Gasparyan, albümün açılışında yer alan "Duduk Of The North" ile yine başrole soyunuyor. Bu parçada hüznün hakim olduğunu söyleyebiliriz. Bu albümde öncekinde yer alan "Now We Are Free" adlı parçanın iki farklı miksi var. Bu iki yeni versiyonun da iyi olduğunu belirtmek gerekir. Aralarında hangisinin daha iyi olduğuna dair bir karar vermek gerçekten güç gözüküyor. Bu albümde de Zimmer ve Gerrard, İspanyol gitarları kullanmayı ihmal etmemişler. Aslında bu albümdeki eserlerin ilkiyle müzikal bütünlüğü hiç bozmadığını söylemeliyiz. Bu yeni çalışmanın artı yanı, bazı parçaların arasında, başında ya da sonunda filmden diyalogların olması. Diyalogların kullanılması albümü ve parçaları daha güçlü kılmış. Bu, özellikle albümün en iyi parçası olan "Homecoming"de çok daha iyi anlaşılıyor. Joaquin Phoenix ve Russell Crowe arasındaki diyalog, filmdeki kadar etkileyici ve unutulmayacak sözler içeriyor. Filmden başka önemli sahnelerin diyaloglarını da duymak mümkün. Müzikler içerisindeki sözsüz vokallerde ise, yine Lisa Gerrard'ın ilginç tarzı, bizi büyülüyor. "Maximus" adlı parçada sadece gitarla bir müzikal tasvir yapılırken, gitarı Heitor Pereira çalıyor. "Marakesh Marketplace", Jeff Rona tarafından hazırlanmış Arap ritmlerine sahip kısa ve ilginç bir parça. "The Gladiator Waltz" ilk albüme sahip olanlar için çok tanıdık bölümlere sahip, başarılı bir başka eser. İlk albüm kadar, hatta yukarıda yazılı nedenlerden ötürü ondan bile daha iyi olduğunu söyleyebileceğimiz bir yapıt olan "More Music From The Gladiator", kesinlikle kaçırılmaması gereken bir çalışma.

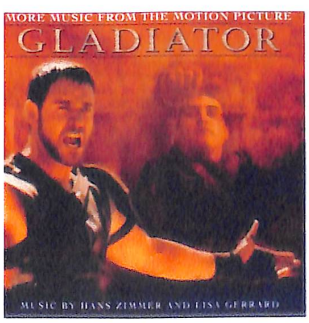

Gladiator / Universal Müzik

İNGİLİZLER

İngilizlerin bu sezonki başarılı çalışması "Bridget Jones's Diary", önce Amerika'yı fethetti. Sonrasında ise sizi fethedecek. Filme gidip de çıkışta "Mükemmel" diyenlerdenseniz size albümü alıp dinlemenizi tavsiye ederim. "İngiliz" filminin müzik albümünde de adanın önemli isimleri var. Bunlardan Spice Girls'ın eski üyesi Geri Halliwell, filmin albümünden çıkan ilk single'ın sahibi. Bir "Weather Girl" klasiği olan "It's Raining Man", aynı zamanda Geri'nin yeni albümünün de ilk single'ı olma özelliğine sahip. Aynı milletten Robbie Williams da albümde iki parça ile yeralan bir başka ünlü isim. Robbie "Have You Met Miss Jones?" adlı parçayı sanki Frank Sinatra ile karaoke yapar gibi seslendirmiş. Grammy ödüllü Shelby Lynne de tıpkı Robbie gibi iki parçaya sahip diğer bir yıldız. Albüm, klasikler ve yeni yorumları ile göze batıyor. Eric Carmen klasiği "All By My Self", bu kez Jamie O'Neil tarafından; Van Morrison klasiği "Someone Like You" da daha önce "Escaping" ile hatırlayacağınız Dina Carroll tarafından seslendiriliyor. Gabrielle'in yeni parçası "Out Of Reach" albümün açılışında yer alan güzel bir seçim. Bunun dışında albümden single olarak piyasa çıkarsa olay yaratacak, Rosey adlı bayana ait olan ve şüphesiz bu albümün en iyi parçası: "Lowe". Albümde eski parçaların yeni yorumları dışında eski isimler ve çalışmalarda var. Aretha Franklin'den "Respect", Chaka Khan'dan "I'm Every Woman" ve Diana Ross ile Marvin Gaye'den "Stop, Look,Listen (To Your Heart)" adlı parçalarla geçmişe kısa bir yolculuk yapıyoruz. Albümde yer alan eski yeni tüm sanatçı ve parçalar çeşitliliği içerisinde aslında birbirleri arasında büyük bir uyum olduğunu görebiliyoruz. Bu geniş yelpazede uç nokta örneklerle de karşılaşıyoruz. Bunlardan ilki kompozitör, oyuncu Patrick Doyle ve onun orkestrasyon ürünü eseri "It's Only A Diary". İkinci ve son örnek ise, Aaron Soul "Ring, Ring, Ring". Aaron, Craig David'in parçalarına benzeyen bir çalışma ile albümün kapanışını yapıyor. Genel olarak bütünlük içerisinde olan ve popüler müzik alanında başarılı bir çeşitliliğe sahip bu toplama albümü edinin.

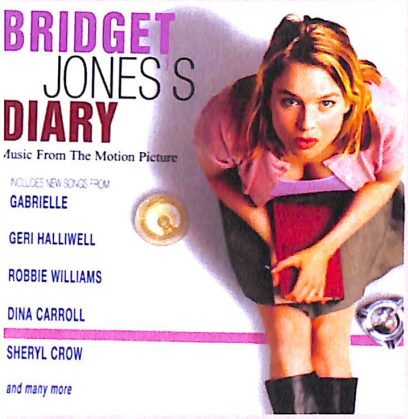

Bridget Jones's Diary / Universal Müzik

KORKU MÜZİĞİ

Başrolünde tanıdık 007 Bond Kızı Denise Richards'ı barındıran korku - gerilim çalışması "Valentine", film müziği albümü ile başrolünde gençlerin oynadığı önceki korku gerilim filmlerinde olduğu gibi hard rock ve metal müziğin kafa yoran örnekleriyle bizi korkutmaya çalışıyor. "Dracula 2000" ve "Blair Witch 2"de de olduğu gibi bünyesinde fazlasıyla sert ritmler içeren bir albüm. Daha önce Bounce filminin albümünde yer alan BT, bu albüme daha sert bir parça ile katkıda bulunurken; "Blair Witch 2" albümünü hazırlayan şirketin sahibi Marilyn Manson, "Valentine's Day" ile yer alıyor. Daha önce "Sweet Nowember" film müziği albümünde yeralan Amanda Ghost da dahil olmak üzere film müziği albümleri konusunda tecrübeli isimler bu çalışmada yer almışlar. Albümün en iyileri arasında Linkin Park parçası olan "Pushing Me Away" ve Filter'a ait olan "Take A Picture" var. Ama albümde parçanın sekiz dakikalık "Hybrid Mix"i kullanılmış. Türün uzağında olmayanların edinmesi gereken bir albüm.

Valentine / Balet Plak

TOLGA YIGIT
ostolga@superonline.com

Filmografi

Morgan Freeman

1 Haziran 1937'de Memphis, Tennessee'de doğan Amerikalı aktör Morgan Freeman Los Angeles şehir kolejinde okuduktan sonra gösteri dünyasına 1964'te dansçı olarak girdi. Tam o sıralar bale ve caz üzerine dersler de aldı. Bu sırada tiyatroya da bulaşan Freeman ilk Broadway deneyimini 1967'de "Hello, Dolly"de edindi. 1970'lerin hemen başlarında Easy Reader'a hayat verdiği "The Electric Company" isimli komedi dizisi televizyonda da çıkış yakalamasını sağladı. Nitekim bugün yaşı 35-40 civarında olan Amerikalılar onu PBS kanalının bu popüler dizisinden anımsayabiliyorlar. Kariyerinin ilk yıllarında televizyon, video ve sinemada pek çok filmde yeraldı; fakat yine de Freeman'ın ilk filmi olarak kabul edilen yapıt "Brubaker"dır. Bu ilk filmi de dahil olmak üzere başlarda beyazperdede hep küçük rollerde göründü. Bunlardan "Eyewitness", "Teachers", "Harry and Son" ve "Marie"yi sayabiliriz. 80'lerin sonlarına geldiğinde hem televizyon için çekilen filmlerde oynuyor hem de sinema çalışmalarına devam ediyordu. 1987 tarihli "Street Smart"ta büründüğü tatlı tatlı konuşan pezevenk ona bir adet en iyi yardımcı erkek oyuncu Oscar'ı kazandırırken kariyerinin 80'li yıllar dilimini gayet iyi bir şekilde tamamlamasına yardımcı oldu. Her ne kadar henüz başroller ufukta gözükmese de her şeye rağmen önemli roller alıyordu. "Clean and Sober" (1988), "Lean on Me" (1989), Sivil Savaş'ta bir çavuşu canlandırdığı "Glory" ve 60'larda yaşlı bir Yahudi kadına özel şoförlük yapan siyah bir adama hayat verdiği "Driving Miss Daisy-Bayan Daisy'nin Şoförü" (o sene bu Bruce Beresford filmiyle bir kez daha yardımcı erkek oyuncu Oscar adayıydı) Freeman'ın artık geniş kitlelerce tanınmasını sağladı. Televizyon için işler yapmayı sürdürürken Brian De Palma'nın "The Bonfire of the Vanities-Şenlik Ateşi"nde zaman zaman ahlaki vaazlar veren bir yargıcı, Kevin Reynolds'ın yönettiği "Robin Hood: Prince of Thieves-Robin Hood: Hırsızlar Prensi"nde de Müslüman savaşçı Azim'i oynadı. 50'sinden sonra yıldızlar dünyasına adım atmasına rağmen Morgan Freeman özellikle 90'larda oynadığı filmler, büründüğü karakterler ve çıkardığı performanslarla son derece saygı duyulan bir oyuncu olup çıktı. Clint Eastwood'un yönettiği epik western "Unforgiven-Affedilmeyen"de kendisi gibi iki yıllanmış oyuncuyla -Eastwood ve Hackman- yan yanaydı. İki yıl sonra kısa sürede kendisine birçok sinemaseveri hayran bırakan "The Shawshank Redemption-Esaretin Bedeli"nde yıllarını (hani neredeyse koca bir ömrü) demir parmaklıklar arkasında geçiren Red'i canlandırdı. Bu film ona üçüncü kez en iyi yardımcı erkek oyuncu Oscar adaylığını getirdi. Bundan sonra onu nedense gerilim ağırlıklı filmlerde izledik. Aynı yıl gösterime çıkan "Outbreak-Tehdit", "Se7en-Yedi" ve ertesi yılki "Kiss the Girls-Kızları Öp"de Freeman'ı tehlikeleri bertaraf etmeye çalışırken seyrediyorduk. 1997'de Steven Spielberg yönetimindeki kölelik karşıtı "Amistad"da çıktı karşımıza. 1998'de, kurduğu çeteyle, yüklü miktarda para çalmaya kalkan kanundışı bir adamı oynadığı "Hard Rain-Sel" ve ABD başkanını canlandırdığı "Deep Impact-Derin Darbe" gibi aksiyon/gerilimlerde yeraldıktan sonra 2000'lere bizim henüz izleyemediğimiz iki filmle, "Under Suspicion" ve "Nurse Betty"yle girdi. Birkaç ay önce ABD'de gösterime giren ve bizim de Ağustos ayı içerisinde izlemeyi umduğumuz "Along Came A Spider" adlı bir başka gerilimin ardından onu bir başka gerilimde seyredeceğiz. "High Crimes" adındaki bu Carl Franklin filminde

"Moll Flanders"ta...

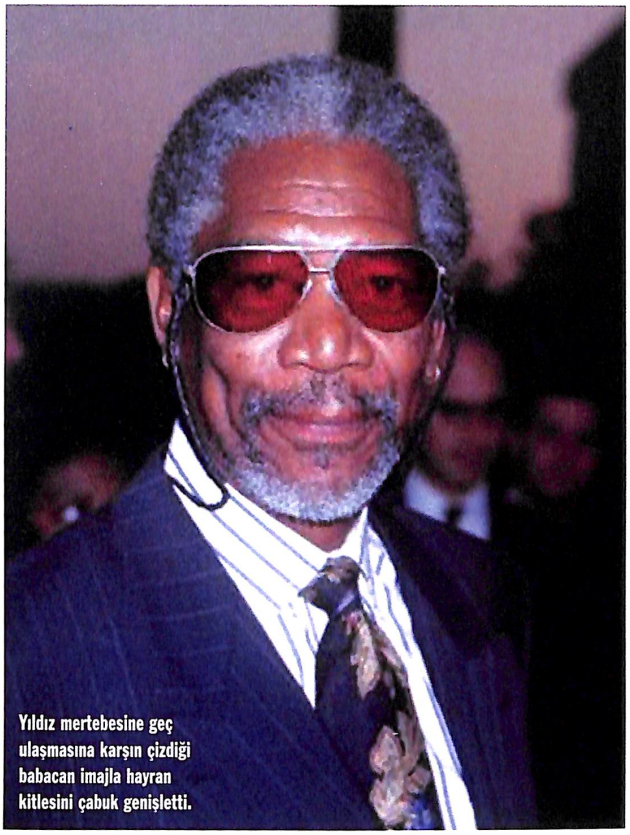

Yıldız mertebesine geç ulaşmasına karşın çizdiği babacan imajla hayran kitlesini çabuk genişletti.

cinayete karışmakla suçlanan bir hukuk profesörünü canlandıracak. 1992'de şimdilik yönettiği ilk film olan "Bopha!"yı çeken Freeman, bu filmde ırk ayrımcılığı üzerine kendi fikirlerini söyleme fırsatı buldu. Günümüzün en saygı duyulan ve en beğenilen sinema oyuncularından biri olan 64 yaşındaki siyah oyuncu Hollywood'da kendilerine zar zor roller edinen genç siyah aktörlere de örnek oluyor. "Nurse Betty"deki rol arkadaşı komedyen Chris Rock filmin çekimleri sırasında ondan çok şey "kaptığını", Freeman'ın zaten günümüzde en fazla örnek aldığı isimlerden biri olduğunu söylemiş ve ona olan saygısını dile getirmişti.
Fazlasıyla olgun bir ses tonu olduğu için sık sık anlatıcı olarak seslendirme yapan Morgan Freeman, bugüne kadar üç kez evlendi. Bu üç evliliğinden iki oğlu ve bir kızı oldu. Dördüncü çocuğu olan kızı Deena'yı ise evlat edindi. Filmlerde rol almadığı zamanlar vaktini çocuklarıyla veya teknesinde geçiren bu 1.85 boyundaki oyuncu 1997'de İngiliz sinema dergisi Empire'ın "Gelmiş Geçmiş En Büyük 100 Film Yıldızı" listesine 31'inci sıradan girmişti.

1971 WHO SAYS I CAN'T RIDE A RAINBOW?
1973 BLADE
1979 CORIOLANUS
1980 BRUBAKER
1981 EYEWITNESS
1981 DEATH OF A PROPHET
1984 HARRY AND SON
1984 TEACHERS
1985 MARIE
1985 THAT WAS THEN... THIS IS NOW
1987 STREET SMART
1988 CLEAN AND SOBER
1989 JOHNNY HANDSOME
1989 GLORY
1989 DRIVING MISS DAISY
(BAYAN DAISY'NİN ŞOFÖRÜ)
1989 LEAN ON ME
1990 THE BONFIRE OF THE VANITIES
(ŞENLİK ATEŞİ)
1991 ROBIN HOOD: PRINCE OF THIEVES
(ROBIN HOOD: HIRSIZLAR PRENSİ)
1991 THE TRUE STORY OF GLORY CONTINUES
(seslendirme)
1992 THE POWER OF ONE
1992 UNFORGIVEN
(AFFEDİLMEYEN)
1994 THE SHAWSHANK REDEMPTION
(ESARETİN BEDELİ)
1995 SE7EN
(YEDİ)
1995 OUTBREAK
(TEHDİT)
1996 COSMIC VOYAGE (seslendirme)
1996 CHAIN REACTION
1996 MOLL FLANDERS
1997 KISS THE GIRLS
(KIZLARI ÖP)
1997 AMISTAD
1997 THE LONG WAY HOME (seslendirme)
1998 HARD RAIN
(SEL)
1998 DEEP IMPACT (DERİN DARBE)
2000 UNDER SUSPICION
2000 NURSE BETTY
2001 ALONG CAME A SPIDER
2001 HIGH CRIMES

Klasik Sahne

The Conversation

"Baba" ile 1972 yılında kazandığı başarıdan sonra, Francis Ford Coppola daha sade ve daha kişisel bir film yönetmeye karar vermişti. Böylece yıllar önce yazmış olduğu bir gerilim senaryosunu yeniden ele aldı. "The Conversation" paranoya, yüksek teknoloji ve cinayeti ustaca birarada işliyordu. Coppola ve Walter Murch filmin ağır ve katmanlı ses bandı üzerinde yaklaşık bir yıl uğraşmışlardı. "The Conversation" eleştirmenlerden büyük ilgi gördü ve Cannes Film Festivali'nde de Altın Palmiye ödülünü kazandı. Film ayrıca ABD Ulusal Eleştirmenler Birliği'nce 1974 yılının en iyi filmi seçildi. Fakat tüm bu başarılara rağmen "The Conversation" aynı yıl gösterime giren, yine Coppola'nın yönettiği "Baba II"nin gölgesinde kaldı. Gene Hackman filmde Harry Caul adında bir istihbarat dinleme uzmanını canlandırıyordu. Çoğunlukla Hackman'ın almış olduğu en iyi rol olarak kabul gören Harry, San Fransisco'nun kalabalık Union Meydanı'nda, iki gizli aşık arasında geçen bir konuşmayı kaydetmek üzere görevlendirilir. Caul yapmış olduğu kaydı tekrar tekrar dinledikçe, giderek bu çifti ve onları beklediğini düşündüğü kaderi bir saplantı haline getirir. Harry Caul tipik bir röntgencidir: Hiç arkadaşı yoktur, hayatı hakkında hiçbir şeyi açığa vurmaz, hatta yaşı hakkında iyi kalpli sevgilisi Amy'e (Teri Garr) yalan söylemektedir. Hackman Caul'u "sinirli, sağcı, tuhaf, ağzı sıkı ama zararsız" biri olarak tanımlamıştı. Harry, bu sahnede, üzerinde yarı şeffaf plastik yağmurluğu (yağmur yağmıyor olmasına rağmen) ve elinde bir şişe şarapla Amy'nin pejmürde bodrum katı dairesine dalar. Harry için bir cinsel rahatlama olarak geçmesi gereken akşam, onu toplumdan daha da uzaklaştıran bir olay haline dönüşür.

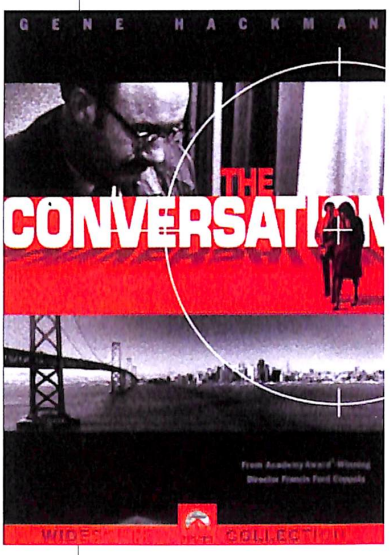

AMY: *(Yatakta bornoz ve beyaz çoraplarıyla beklemektedir.)* Harry?
HARRY: Merhaba; Amy.
AMY: Geleceğini düşünmemiştim.
HARRY: Evet. Biraz şarap getirdim. Birisi bana doğumgünü hediyesi olarak verdi.
AMY: Doğumgünün olduğunu bilmiyordum. *(Kıkırdar.)*
HARRY: İster misin?
AMY: Evet, isterim. *(Harry, Amy'nin yatağının yanındaki iskemleye oturur ve şarap şişesini açar.)* Kaç yaşındasın Harry?
HARRY: 42.
AMY: Hmmm.... Ne hoş. Doğumgününde aramızda özel bir şey geçecek mi?
HARRY: *(İki bardak şarap doldurur.)* Nè gibi?
AMY: Kişisel bir şey.
HARRY: Ne gibi?
AMY: Mesela, aaa, bana kendini anlatman gibi. Sırlarını? *(Tatlı tatlı gülümser.)*
HARRY: *(Şarap şişesinin mantarını koklar ve üzerinde hala plastik yağmurlu olmak üzere Amy'nin yanına yatar.)* Benim sırlarım yok ki...
AMY: BEN senin sırrınım. Sırların var Harry; olduğunu biliyorum. *(Kıkırdar.)* Arasıra buraya geliyorsun ve bana anlatmıyorsun. Bir seferinde seni apartmanın merdivenlerinde gizlenirken gördüm. Bir saat boyunca orada durup beni gözledin. Beni bir şeyler karıştırırken yakalayacağını düşünüyorsun, değil mi? *(Kalkıp mutfağa gider ve bir kutu kurabiye getirir.)* Buraya geldiğin zaman sen olduğunu hemen anlıyorum. Kendine özgü bir kapı açışın var. Önce sessizce anahtarı deliğe sokuyorsun, tamam mı, sonra da kapıyı hızla açıyorsun, sanki beni iş üstünde yakalamaya çalışır gibi. *(Yatağa girer, kıkırdar ve elindeki kurabiyeden ufak bir ısırık alır.)* Bazen telefonda konuşurken beni dinlediğini bile düşünüyorum.
HARRY: Ne demeye çalışıyorsun?
AMY: Bilmem, sadece hissettiğim bir şey. Gerçekten, hissediyorum. *(Harry aklı karışmış bir şekilde yataktan kalkar. Amy ise kendi kendine "When the Red, Red Robin Comes Bob, Bob, Bobbin' Along" şarkısını söylemeye başlar. Bu Union Meydanı'ndaki kadının da söylediği şarkıdır.)* "Uyan, uyan, seni uykucu; kalk, kalk, hadi kalk yataktan."
HARRY: Niye bu şarkıyı söylüyorsun?
AMY: Hoş bir şarkı. Sorun ne ki?
HARRY: Hiçbir şey. *(Yatağa oturur.)* Sadece, aaa, bugün başka birisi daha bu şarkıyı söylüyordu.
AMY: Bir kız mı?
HARRY: Evet.
AMY: Kimdi o?
HARRY: Hayır, hayır, hayır, o.....
AMY: Kıskandım.
HARRY: Hayır, hayır. Sadece işteki birisi. O, aaa... *(Harry gözlüklerini çıkartır ve Amy'yi öper.)* O bana seni hatırlatıyor.
AMY: Nerede çalışıyorsun Harry?
HARRY: Farklı yerler, farklı işler. Ben bir çeşit müzisyenim, serbest çalışan bir müzisyen.
AMY: Nerede yaşıyorsun? Niye seni oradan arayamıyorum?
HARRY: Çünkü... Çünkü telefonum yok.
AMY: Yalnız mı yaşıyorsun?
HARRY: Ne diye bana bu soruları soruyorsun?
AMY: Çünkü bugün doğumgünün.
HARRY: İnsanların bana bir sürü soru sormasından hiç hoşlanmam.
AMY: Seni tanımak istiyorum. *(Harry'nin yüzünü okşar.)*
HARRY: Ben gitsem daha iyi olacak. *(Gözlüklerini tekrar takar.)*
AMY: *(Kırılmış gibi)* Niye?
HARRY: Daha fazla soru cevaplamak istemiyorum. *(Yataktan kalkar ve mutfağa gider.)* Kiran önemli. Buraya para bırakıyorum. *(Kapıya doğru gider.)* Daha önce hiç soru sormazdın.
AMY: Harry? Bugün buraya geldiğinde nasıl da sevinmiştim. Kapıyı açtığını duyduğumda, ayak parmaklarım yorganın altında dans ediyordu. Ama artık seni bekleyeceğimi sanmıyorum. *(Harry bir an için durur ve daha sonra gider.)*

Sine Net

Bu dudaklarla ileride Bond kızı olacak.

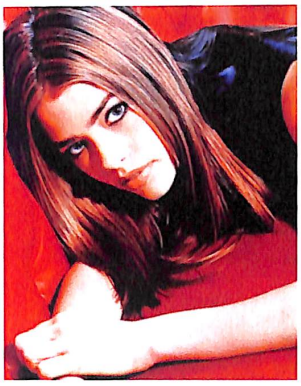

KOVA BURCU VE BEKAR

1.80 m. boyunda; solak; mavi gözlü; dört köpeği, iki kedisi var; 17 Şubat 1972 doğumlu; İtalyan mutfağını seviyor; en sevdiği renk kırmızı; kosmaya, alışverişe, gezmeye, tozmaya, bir de yogaya bayılıyor; kova burcu ve bekar. Son Bond kızıyla tanışmış olmalısınız. Sinemalarımıza 27 Temmuz'da gelecek "Valentine" adlı gerilimin eşi benzeri bulunmaz sevimlilikteki güzeli Denise Richards'ın resmi sitesini kardeşi yürütüyor. Bir noktayı hemen belirteyim: site öncelikli olarak ticari nitelikte. Diğer bir deyişle, Richards'ın sitesinden Fan Club'ına üye olduğunuz takdirde sitede normalde ulaşamadığınız linklerin pek çoğundan yararlanabiliyorsunuz. ABD dışı "üye adayları"ndan yaklaşık 30 Amerikan dolar gibi bir para talep ediyorlar. Üye olduğunuzda size sunacakları hizmetler şunlar: Denise'in imzalı fotoğrafı, resmi fan club kartı, periyodik olarak yollanan haberler, ayrıca "Members Only" linkine rahatça girip çıkabilme imkanı... Bu link de Denise'in kendi makinesiyle çektiği çok özel fotoğraflar, bizzat kendisine e-posta'yla ulaşabilme imkanı, Denise'in setlerde ve yaşamında neler olduğunu aylık özetler halinde öğrenebilme fırsatı gibi güzelliklere ulaşabilmenizi sağlıyor. Öte yandan, 30 dolar bayılmak istemiyorsanız, ama Denise'i de çok seviyorsanız sitede küçük bir sörf yapmak sizi sakinleştirecektir. İş hayatına manken olarak atılan Denise Richards'ı bizler "Nowhere", "Starship Troopers", "Wild Things" ve Bond kızı olarak salındığı "The World Is Not Enough"ta seyretmiştik. Ben Affleck ve Matt Damon ikilisiyle oynadığı komedi filmi "The Third Wheel", William Baldwin ve Milla Jovovich'le sahne paylaşacağı aşk filmi "You Stupid Man" ve Rosanna Arquette'le yan yana görüneceği "Good Advice" ise önümüzdeki aylarda onun ülkemize gelmesini beklediğimiz filmleri. Erkek arkadaşı Patrick Muldoon onun için "O bir seks simgesi, bir bomba. Etrafta daha güzel bir kadın yok" demiş. Fazla söze ne hacet!

http://www.denisecrichards.com/

TÜRK SİNEMA TARİHİ

TÜRK SİNEMASINA TAZE KAN

Web ortamında Türk sinemasına ilişkin ciddi çabalar görmek ne sevindirici! Kapsamlı, ayrıntılı, özenli hazırlanmış, tasarlanmış ve hizmetinize sunulmuş bir Türk Sineması sitesini kıvançla tanıtıyorum sizlere. Türk sinemasından son haberler (örneğin Barış Pirhasan'ın, yeni filmi "O da Beni Seviyor"a haziranın sonunda başlamış olacağını buradan öğrendim), oyuncu ve yönetmenlerin filmografileri, kısa biyografileri, Türk film afişleri, Türkiye'deki festivallere ve Bilgi Üniversitesi'nden Kültür Bakanlığı'na dek Türk sinemasıyla ilgili kurum ve kuruluşlara ulaşabileceğiniz linkler bu sitede elinizin altında. Hele film afişlerine mutlaka bir bakın! 1997 baharında, bugün adına yaygın şekilde internet dediğimiz ortamla tanışan Yalçın Özgül'ün hazırladığı site web ortamında gelecekte rastlayacağımız çok daha iyi Türk sinema sitelerini müjdeliyor adeta.

http://www.turksinematarihi.50megs.com./

BURÇİN S. YALÇIN
burcthecritic@hotmail.com

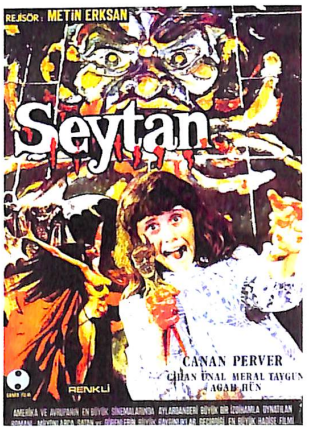

BİR VİRTÜÖZ: JOHN WILLIAMS

"Jurassic Park III"ün en geç bu yazın sonlarına doğru bizi o belalı adaya yeniden götürmesini bekliyor ve dört gözle Filmin müziklerini bestelediği için Steven Spielberg'in değişmez bestecisi John Williams'dan başkası olmadığını. Gerçi üçüncü halkanın yönetmeni o değil. Bugüne kadar "Earthquake", "The Towering Inferno", "Star Wars", "Close Encounters", "E.T.", "JFK", "Far And Away", "Jurassic Park", "Schindler's List", "Nixon", "Seven Years In Tibet", "Amistad", "Saving Private Ryan" ve "The Patriot" gibi filmlerin usta işi müziklerini hep onun besteleri eşliğinde dinledik. Adını daha önce hiç duymamış olsanız bile Williams'ın yapıtlarını dinlememiş olmanıza, hadi daha iddialı olayım, dinlediğinizde hatırlamamanıza imkan yok. En sıradan sinema izleyicisi bile onun bestelerinin hemen ayırdına varacaktır.

Williams şu sıralar Spielberg'in yeni filmleri "A.I." ile "Minority Report" ve Lucas'ın merakla beklenen prequel üçlemesinin ikinci ve üçüncü halkası -"Episode II" ve Episode III"- için müzikal yeteneklerini çalıştıradursun ben "Jurassic Park III" vesilesiyle, şu an yaşayan en büyük kompozitörlerden birinin web sitesini sizlere tanıtmaktan gurur duyuyorum. 1932 doğumlu John Williams bugüne kadar orijinal müzik dalında -dile kolay- 34 kere Oscar'a aday olurken bunların beşini evine götürdü. Bugün hâlâ senfoni besteleyen ve performanslara çıkan Williams kuşkusuz çağımızın en saygın müzik adamlarından biri. Sözü fazla uzatmayacağım; aşağıdaki adreste John Williams'ın biyografisine, tüm yapıtlarıyla ilgili bilgilere, ilgili linklere ulaşabileceksiniz. Jurassic Park'ın bu üçüncü halkasını da -en az müziklerini olduğu kadar- merakla bekliyoruz. Ek olarak, 4 Haziran 1997'de Robert Lasowski imzasıyla yayımlanan "The Lost World"ün soundtrack eleştirisinden burada küçük bir bölüme yer vermek istiyorum:

"Film müziklerinin pek fazla seveni yoktur. Filmi izlemedikçe onları dinlemenin pek haz vermeyeceğini söylerler. Bu, 'The Lost World'ün müzikleri için de geçerli. Filmi görmeden müzikleri dinledim ve harikulade olsa da beni gerçek anlamda pek etkilemedi. Filmi seyrettikten sonra ise öykü tamamıyla farklıydı. CD'yi yeniden dinlerken hakikaten etkilendim; çünkü kafamın içindeki film projektörü filmden imgeler oynatıyordu."

Bence John Williams gibi bir ustayı yaşarken hatırlamak çok önemli!

Sine DVD

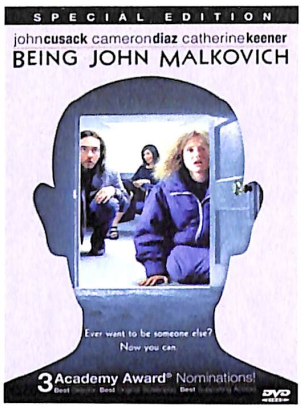

BEING JOHN MALKOVICH/Spike Jonze/1999/113 dk./$19.99
R.E.M., Fatboy Slim, Beastie Boys, Björk, Chemical Brothers, Puff Daddy, Wax gibi isimlere video klip çeken ve şu sıralar yeni komedisi "Adaptation"ı merakla beklediğimiz Spike Jonze'nin Charlie Kaufman'ın "son derece özgün" senaryosundan uyarladığı bu film bizleri oyuncu John Malkovich'in benliğine, daha açık şekilde ifade edersek kafasının içine götürüyor. Batı'da gösterime çıktığı yıl senaryo yazarı Kaufman'a pek çok özgün senaryo ödülü kazandıran "Being John Malkovich-John Malkovich Olmak" usta isimlerin bedeninden çıkma oyunculuklarıyla da dikkat çekiyor. John Cusack'ın biraz geç doğmuş hippi bir kuklacıyı canlandırdığı, Cameron Diaz'ın oyunculuğunu laf söylenemeyecek şekilde konuşturduğu, Catherine Keener'ın çekici ve güçlü bir kadın portresiyle izleyicilerin aklını başından aldığı, John Malkovich'in ise günlük hayatını sergilediği sıkı bir oyuncu filmiyle de karşı karşıyayız aynı zamanda. DVD'de filmle ilgili belgeseller, söyleşiler ve fotoğraf galerisi var. Eğer hâlâ görmediyseniz ve fantastik komedilerden azıcık da olsa hoşlanıyorsanız mutlaka sizi John Malkovich'in benliğine "sokan" bu filmi seyredin.
FİLM: ★★★★☆ **DVD:** ★★★★☆

LOCK, STOCK AND TWO SMOKING BARRELS/Guy Ritchie/1998/108 dk./$19.99
Video klip piyasasının çağdaş sinemaya bir başka hediyesi de İngiliz Guy Ritchie. 33 yaşındaki yönetmenin ikinci filmi "Lock, Stock and Two Smoking Barrels-Ateşten Kalbe Akıldan Dumana" İngiliz suç dünyasından bir grup gangsterin başından geçen trajikomik olayları konu alıyor. İngiliz sinemasının yükselen yeni yıldızları Jason Flemyng, Dexter Fletcher, Nick Moran, Jason Statham, Steven Mackintosh, Vinny Jones ve Sting'in oynadığı filmde artık 90'ların sonuna doğru adım adım yaklaşırken 70'lerde Scorsese'nin, 90'larda da Tarantino'nun açtığı iki tüneli kazarak devam ediyor Ritchie ve bambaşka, kendine özgü bir hazineye ulaşıyor. Açıkçası, Ritchie'nin yeraltı dünyasında bulduğu bu yeni damar hem biçimsel hem de mizahi açıdan özgün sonuçlara ulaşmasını sağlıyor genç yönetmenin. Müziklerinin ayrıca ilgi istediği filmin DVD'sinde karakterlerin kullandığı, Londra'nın East End bölgesine özgü Cockney aksanının açıklamalı sözlüğü mevcut. Son olarak, Guy Ritchie'nin video kliplerdeki tarzını burada da sürdürdüğünü, kamera ile

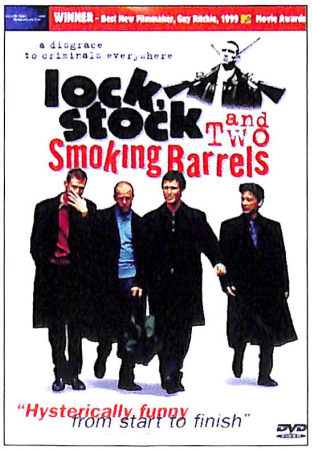

kurgunun uyum sağlaması zor bir müzikte adeta dans ettiğini belirtmek lazım.
FİLM: ★★★★☆ **DVD:** ★★★★☆

THE SWEET HEREAFTER/Atom Egoyan/1997/112 dk./$21.49
Küçük bir Kanada kasabasında bir okul otobüsü yoldan çıkar ve kazada 20 öğrenci ölür. Çocukları ölen ailelerin haklarını korumak üzere kasabaya gelen bir avukat da davadan kâr etmeyi ummaktadır. Oraya varışıyla bağrı yaralı kasaba halkının sorunlarıyla yüzleşmesi de bir olur. Filmlerinde ahlaki dersler vermekten hoşlanan Ermeni asıllı Kanadalı yönetmen Atom Egoyan, çağımızın önemli hikaye anlatıcılarından biri. Filmlerine belli belirsiz masalsı bir hava da katan Egoyan'ın "The Sweet Hereafter-Başka Bir Dünya"da Fareli Köyün Kavalcısı'nı andıran bir öykü sunduğuna tanık

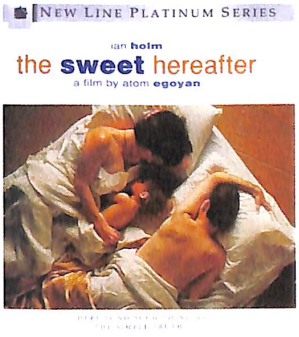

oluyoruz. Avukatı oynayan usta Ian Holm başta olmak üzere Bruce Greenwood, Sarah Polley, Maury Chaykin, Gabrielle Rose ve Peter Donaldson'un başarılı performanslar sergilediğini görüyoruz. Russell Banks'in aynı adlı romanından Egoyan tarafından uyarlanan senaryonun zekice kaleme alınmış olduğu da dikkatlerden kaçmıyor. Filmin DVD'sinde ise Atom Egoyan ve Russell Banks'in görüşleri ve gerçekleştirdikleri bir video tartışması, "The Charlie Rose Show"un yönetmeniyle yapılan söyleşi ve Fareli Köyün Kavalcısı masalını bulabilirsiniz.
FİLM: ★★★★★ **DVD:** ★★★★☆

BURÇIN S. YALÇIN

Not: Yukarıdaki filmleri www.amazon.com adresinden temin edebilirsiniz.

THE HOUSE OF MIRTH/Terence Davies/2000/140 dk./$22.49

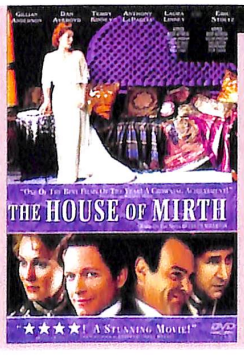

Edith Wharton'un aynı adlı klasik romanından son yılların yıldızı yükselen yönetmenlerinden Terence Davies'in senaryolaştırıp peliküle aktardığı "The House of Mirth-Keyif Evi" bir dönem filmi. 20'nci yüzyılın başlarında New York'ta geçen öykü kentin üst sınıfına mensup Lily Bart isimli bir kadının, kendisine zengin bir koca bulamayıp giderek statü yitirmesini anlatıyor. Davies'in soluk renklerle anlatmayı tercih ettiği filmin göz kamaştıran bir oyuncu kadrosu var. "X-Files" dizisi ve filminden anımsayabileceğiniz Gillian Anderson'ın yanısıra Dan Aykroyd, Laura Linney, Eric Stoltz, Eleanor Bron, Terry Kinney ve Anthony LaPaglia'nın yeraldığı "Keyif Evi" kostümlü yapıtlardan hoşlananlara hitap eden bir drama. DVD'de yönetmen Terence Davies'in görüşlerini ve prodüksiyondan çeşitli notları bulmanız mümkün. Sözkonusu dönemin sosyetesinden insan manzaraları sunan "Keyif Evi" ilgilisine tavsiye edilir.
FİLM: ★★★☆☆ **DVD:** ★★★☆☆

THE THIRTEENTH FLOOR/Josef Rusnak/1999/100 dk./$16.99

Alman televizyonu için dizi ve filmler çekerken sinemaya geçen, oradan da Hollywood'a transfer olan Josef Rusnak, Daniel F. Galouye'nin "Simulacron-3" romanından uyarladığı "The Thirteenth Floor"da bizlere tıpkı "Matrix" ya da "eXistenZ"de olduğu gibi alternatif bir dünyanın kapılarını açıyor. Hemen bir noktayı belirteyim: yukarıdaki adını andığım iki filmi sevdiyseniz "The Thirteenth Floor"u da beğeneceksiniz. Hatta iddialı bir şekilde filme hayran kalma olasılığınızın da yüksek olduğunu düşünüyorum. Bilimkurgu/gerilim tadındaki "The Thirteenth Floor", Hannon Fuller (Armin Muller-Stahl) adındaki bir yazılım mühendisinin ölümüyle açılıyor. Bağlandıklarında insanları 1937 yılının Los Angeles'ına götüren bir program geliştiren Fuller'ın ölümü tüm şüphelerin ortağı Douglas Hall'un (Craig Bierko) üzerinde toplanmasına neden olur. Douglas ise hiçbir şey hatırlamaz. Fakat Hannon, Douglas'a ölmeden önce, yarattığı simülatif dünyada bir mesaj bırakmıştır. Douglas yarattıkları dünyaya girerek bu mesajı aramaya başlar. Her ne kadar gösterime çıktığı ayın birkaç hafta öncesinde izleyiciler "Matrix" ve "eXistenZ"i çoktan seyretmeye başlamış olsa da "The Thirteenth Floor" aslına bakarsanız en az bu ikisi kadar sağlam bir senaryoya sahip. Rusnak öykünün günümüzde geçen kısımlarını karanlık bir şekilde tasvir ederken, simülatif dünyanın Ekonomik Buhran döneminin Los Angeles'ında geçmesinin avantajından yararlanarak filmine kara film göreneklerini de bir bir başarıyla yediriyor. Gretchen Mol'un filmdeki sıradışı performansını da unutmamak lazım. DVD paketinde yönetmen Rusnak ve yapım tasarımcısı Kirk M. Petrucelli'nin açıklamaları, filmin prodüksiyon notları ve bir özel efekt galerisi var. Seyredilmeli!
FİLM: ★★★★☆ **DVD:** ★★★★☆

Sinema Çıkışı

Berhan Şimşek

Ersin Pertan'ın geçtiğimiz ay gösterime giren filmi "Acı Gönül"de rol alan oyuncu, önümüzdeki aylarda televizyon filmleriyle yapımcılığa soyunmayı planlıyor...

Çok etkilendiğiniz, unutamadığınız filmler var mıdır?
"Viva Zapata", "Ben Hur", "Tango", Şerif Gören'in "Yol"u, Yılmaz Güney'in"Umut"u. Çok var tabii. Son dönemden "Tabutta Rövaşata" var. Zeki'nin (Demirkubuz) ikinci filmi "Masumiyet" de iyi bir sinemaydı.

Hangi oyuncuları beğenirsiniz?
Anthony Quinn, Steve McQueen, Dustin Hoffman, Al Pacino. "Leon"da oynayan adamın adını hatırlayamıyorum şimdi ama bence müthiş bir oyuncu. Hikmet Karagöz, Şener Şen, Haluk Bilginer. Kadın oyuncu olarak Meryl Streep ve Tükiye'den de, keşke sürekli sinema yapabilse dediğim Hülya Avşar.

En sevdiğiniz yönetmenler hangileridir?
Oliver Stone, Ken Loach. Çok var ama ilk aklıma gelenler bunlar. Türkiye'den Şerif Gören, Lütfü Akad, Metin Erksan, Bilge Olgaç. Son dönemden Nuri Bilge Ceylan, Zeki Demirkubuz, Derviş Zaim. Reis Çelik'i de bir tarafa bırakamam, zor filmler yapmıştır. Sinemayı soluk olarak ileri taşıyacak çok yetenekli, çok başarılı arkadaşlarımız var, görüyorum. Yeterli paraya sahip olsalar çok iyi filmler çekecekler.

Kendi filmleriniz içinde en beğendikleriniz hangileridir?
"İpekçe", "Uzlaşma", "Kurt Kanunu", "Işıklar Sönmesin".

Bir filmden yarısında çıktığınız oldu mu?
Onu hiç yapmam. Yani eğer o an fiziksel veya psikolojik bir sıkıntım yoksa o emeğe saygı adına sonuna kadar seyrederim. Bir filmin yarısında çıkmak bir kitabı yarıda terketmek gibi bir şeydir.

Çocukluk kahramanınız kimdi?
Abimdi. Çok hoş bir adamdı. Biraz böyle kırsal kesimde büyüyünce kahramanın gücü kuvveti önemli oluyor. Abim de bütün mahalleyi ve kenti döverdi yani. Çocukluğumun ilk kahramanı odur. Sonra da Deniz Gezmiş oldu.

Yalnızlığı mı tercih edersiniz kalabalıkları mı?
Bu, insanın koşullarıyla ve psikolojisiyle çok ilgili bir şey. Yalnızlık Tanrı'ya ait, insansız olunmaz. İnsanlarla beraber olup ortak üretmek, hayatı paylaşmak gerekiyor. Böyle bir hayat oluşturabilmişsen eğer, zaman içinde yalnızlık tercihini kullandığın zaman kimse sana niye diye sormaz. Koşulların durumu çok önemli.

Sinirlendiğinizde somurtur musunuz yoksa bağırıp çağırır mısınız?
Küsmek olmaz, tepkimi gösteririm ama bir

eylemin başarısı zamanlamasıyla ilgilidir, ertelediklerim olmuştur. Yani tepkimi ertelerim, önce kendi içimde sorgularım sonra da haklıysam kişinin yanına gider sorgularım. Bazen de birisine o an o cevabı vermezsen sonra verdiğin cevap geçerli cevap değildir.

Akşamlarınız nasıl geçer?
Vallaha şimdi çok yoğun benim hayatım, politika var. Sinemanın durumu ortada, film falan çekmiyorum ama bu yıl belki yapımcılığını yapacağım televizyon filmleri olacak çünkü şartlar ne olursa olsun sinemadan kopamayız, hayatımız sinema. İşimiz olmadığında eşimle yemeğe çıkarız, sinemaya gideriz ama fazla zaman bulamıyoruz işte çünkü işin içinde politika olunca ya haftasonu bir yerde paneller vardır ya da akşam bir kutlama, bir anma gecesi olur.

Hangi konuda kendinizi zayıf bulursunuz?
Daha iyi bir eğitimden geçebilirdim. Dil bilmiyorum. Bilgisayar bilmiyorum, yeni yeni çözüyorum. Dil bilmediğim için dünyamın çok küçük olduğunu düşünüyorum, bu bana kendimi yarım bir insan gibi hissettirmiştir her zaman.

Ölümden sonra ne var?
Ölümden sonra hiçbir şey yok. Geldiğimiz yeri bilmiyoruz, gideceğimiz yeri de bilmiyoruz. Sadece sağlıklı bir mezarlıktaysan bedeninin iyi bir gübre olduğunu görüyorsun, baharda çiçekler ve güller güzel açar orada. Onun için ölümden sonra gökkubbenin altında hoş bir seda var. Dostların seni düşünürken burunlarının direği sızlıyorsa çok güzel bir hayat yaşamışsın demektir.

En çok neden korkarsınız?
Korkmam. Korku içinde yaşayan ve korkuyu içinden atamayan özgür ve bağımsız değildir. Korkularım yoktur sadece korkulacak şeylere karşı tedbir alırım. Ama sevdiklerimi, dostlarımı erken kaybetme korkusu duyarım tabii.

En büyük düşünüz nedir?
Öyle bir şey yok, sadece gerçekleştirmek istediklerim vardır. Heveslerim vardı, onları yaptım, şimdi hayatta düşlere değil yapılması gerekenlere inanıyorum.

Mutlu aşk var mı?
Ahenksizliğin içinde bir ahenktir aşk. Sürekli ahenk olsa o da rahatsız eder. Ahenksizlik içinde ahengi bulmak, kaynaşmaktır. Bulduğunda da aşk biter.

Hangi kent?
Hiç düşünmedim. Bulunduğum yere kendimi taşıdığım için... Doğa olarak beğendiğim yerler vardır. Mesela Knidos'u çok beğenirim. Orada güneş denize batar. Günbatımı dendiği zaman orası aklıma gelir. Tunceli'ye gittim, çok güzel bir yer. Bayburt doğumluyum, çocukluğumun Bayburt'u çok güzeldir. Ama yani çocukluğumuzdaki hayal kentlerimizi elimizden aldılar. Bu çevreyle, bu uygulamalarla bu hale geldik.

Hayatınız filme çekilecek olsa filmin adı ne olurdu?
Benim hayatım sinema gibidir. Dostlarıma söylemişimdir günün birinde çekin diye. Kitapları adından dolayı okumam, filmleri de adından dolayı izlemem, onun için adı çok önemli değil, nasıl anlatıldığı önemli. Yani adı yok. Hayatı isimlendirmek yanlış bence. Onun için filmlere de herhalde künyesi olsun diye isim konur diye düşünüyorum.

Doların kaç lira olduğunu biliyor musunuz?
İyi takip ediyorum, hangi saatte soruyorsunuz? Bundan yarım saat önce bir milyon 115-116 arasındaydı. Ben politika yapmadan önce de bunu takip ederdim çünkü bir sanatçı ülkesindeki gözlemlerinden beslenir. Merak ettiğin şeyler olmalı. Ben mesela merak ediyorum bu ülkede insanlar üşürken Etiler'de niye ceket falan yakarlar.

SÖYLEŞİ: SENEM ERDİNE

HER AY KOLEKSİYONCULAR İÇİN HEDİYE BİR FOTOĞRAF

SİNEMA TARİHİNDEN sinema KOLEKSİYON

sinema KOLEKSİYON

SİNEMA TARİHİNDEN

LA STRADA

Federico Fellini'ye uluslararası şöhreti getiren ve bizde "Sonsuz Sokaklar" diye bilinen siyah beyaz bir sinema klasiği. Anthony Quinn ile Giulietta Masina'nın iki sokak gezginini oynadığı film, 1954 tarihini taşıyor. Fellini'nin İtalyan neorealizmini bir yana bırakıp sembollerle dolu daha kişisel bir üslup tutturduğu filmin bir başka özelliği de gözyaşartıcı burukluğu.

WINONA RYDER BEN CHAPLIN
2000 YIL BEKLEDİK... ŞİMDİ SIRA BİZDE!
KAYIP RUHLAR
'LOST SOULS'
"Bir zamanlar 'Şeytan'dan korkulurdu.
Şimdi 'Kayıp Ruhlar' var !"
Sean Jordan / Z Entertainment
16
YAŞINDAN KÜÇÜKLER İZLEYEMEZ
NEW LINE CINEMA

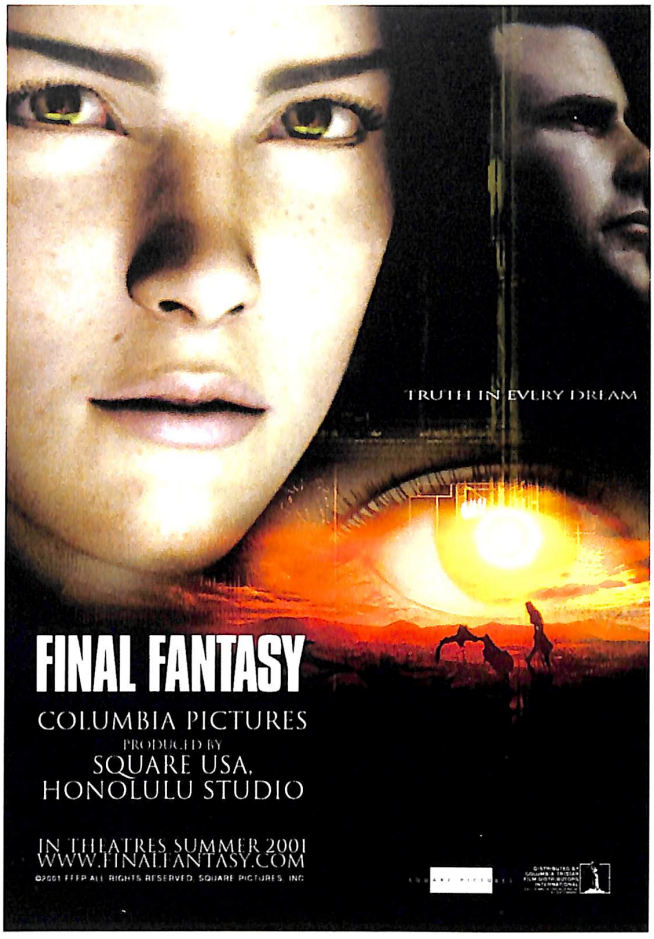
TRUTH IN EVERY DREAM
FINAL FANTASY
COLUMBIA PICTURES
PRODUCED BY
SQUARE USA,
HONOLULU STUDIO
IN THEATRES SUMMER 2001
WWW.FINALFANTASY.COM

The game is far from over
MORGAN FREEMAN
along came a spider

Ashley Judd
Greg Kinnear
Hugh Jackman
Yeni çıkan "Eski İnek Teorisi"
erkeklerin sevgililerinden
neden çabuk bıktığını açıklıyor.
Bazıları
Çabuk

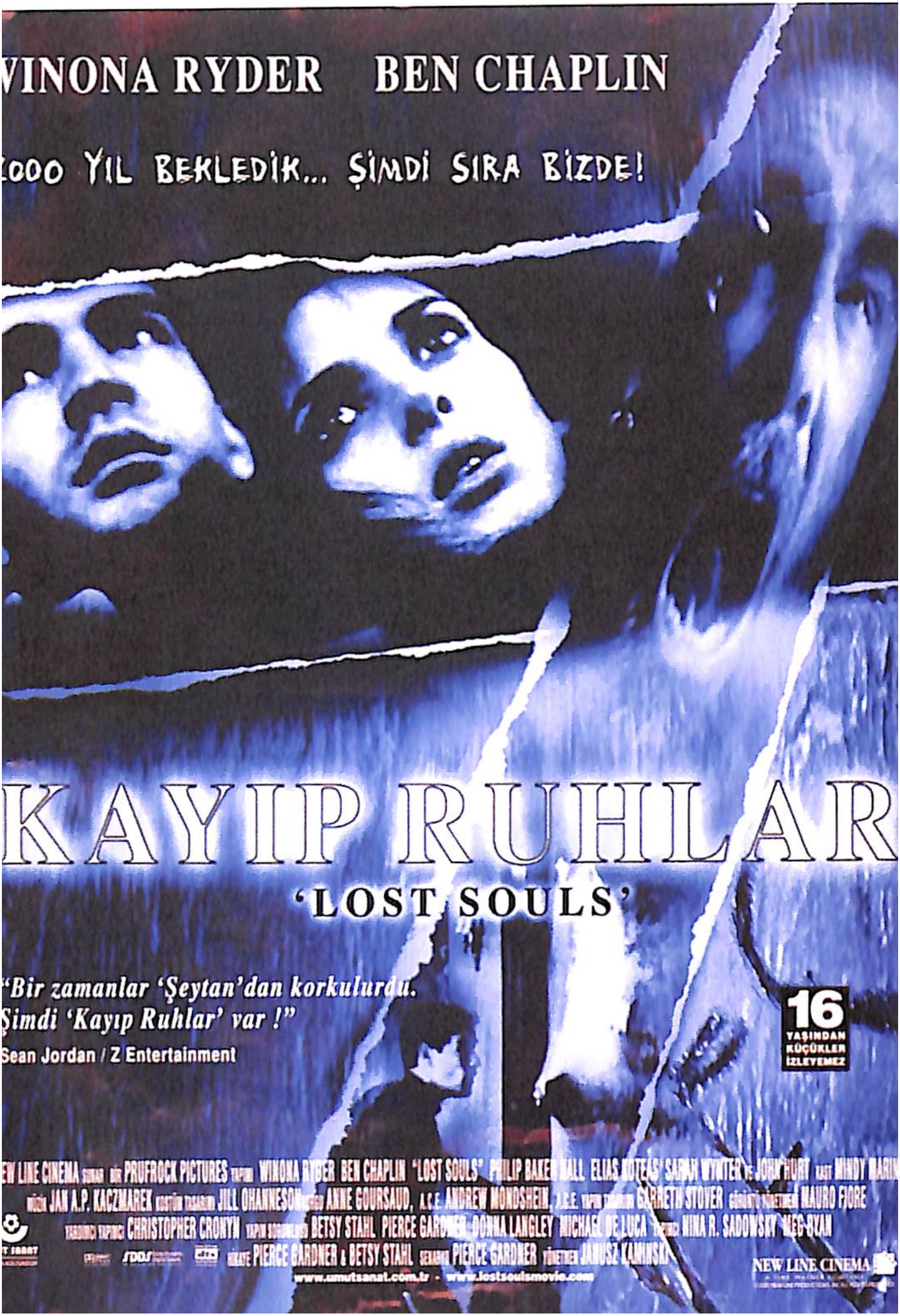
VINONA RYDER BEN CHAPLIN
2000 YIL BEKLEDİK... ŞİMDİ SIRA BİZDE!
KAYIP RUHLAR
'LOST SOULS'
"Bir zamanlar 'Şeytan'dan korkulurdu.
Şimdi 'Kayıp Ruhlar' var !"
Sean Jordan / Z Entertainment
16
YAŞINDAN
KÜÇÜKLER
İZLEYEMEZ
NEW LINE CINEMA
www.umutsanat.com.tr - www.lostsoulsmovie.com

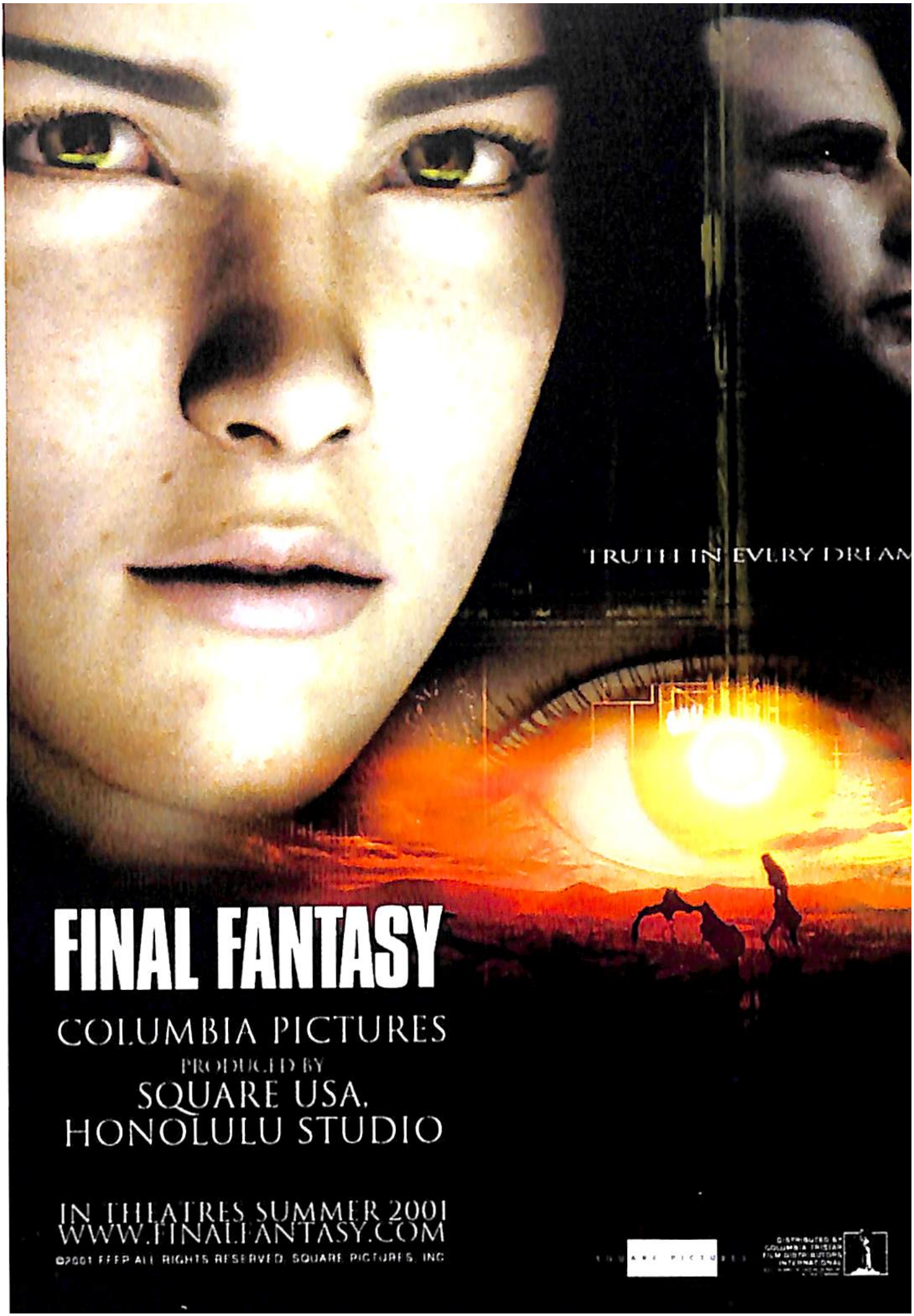
TRUTH IN EVERY DREAM
FINAL FANTASY
COLUMBIA PICTURES
PRODUCED BY
SQUARE USA, HONOLULU STUDIO
IN THEATRES SUMMER 2001
WWW.FINALFANTASY.COM
©2001 FFFP ALL RIGHTS RESERVED. SQUARE PICTURES, INC.

The game is far from ove
MORGAN FREEMAN
along came a spide

Ashley Judd
Greg Kinnear
Hugh Jackman
Yeni çıkan "Eski İnek Teorisi"
erkeklerin sevgililerinden
neden çabuk bıktığını açıklıyor.
Bazıları
Çabuk Bıkar

ÖRÜMCEĞİN MASKESİ

ALONG CAME A SPIDER Yönetmen: Lee Tamahori. Oyuncular: Morgan Freeman, Monica Potter, Penelope Ann Miller, Anton Yelchin, Michael Wincott, Jay O. Sanders, Dylan Baker, Mike Boorem. Senaryo: Marc Moss (James Patterson'ın aynı adlı romanından). Görüntü Yönetmeni: Matthew F. Leonetti. Müzik: Jerry Goldsmith, Mark Isham. Kurgu: Nicolas De Toth, Neil Travis. Yapım Tasarımcısı: Ida Random. Yapımcı: David Brown, Joe Wizan. Yapım: ABD. Dağıtımcı: UIP.

Gösterim Tarihi: 10 Ağustos.

Konu: Bir ABD kongre üyesinin kızı olan Megan Rose üst sınıfa mensup ailelerin çocuklarının gittiği Washington D.C. özel okulundan kaçırılır. Olayın hemen sonrasında dava için görevlendirilen dedektif Alex Cross gizli servis ajanı Jezzie Flanagan'la işbirliği yaparak kızın kaybolmasıyla ilgili ipuçlarının peşine düşer. Elde edilen tüm ipuçları Alex ve Jezzie'yi Gary Soneji adında acımasız bir suçluya doğru götürür.

Yönetmen: 1994'te Yeni Zelanda filmi "Once Were Warriors-Bir Zamanlar Savaşçıydılar"la iyi bir çıkış yakalayan Lee Tamahori daha sonra "Mulholland Falls" ve "The Edge-İhanet" filmlerini yönetti.

Oyuncular: Tecrubeli oyuncu Morgan Freeman'ın yeraldığı bazı filmler şunlar: "Brubaker", "Teachers", "Street Smart", "Driving Miss Daisy", "Glory", "Unforgiven", "The Shawshank Redemption", "Outbreak", "Se7en", "Chain Reaction", "Kiss the Girls", "Amistad", "Hard Rain" ve "Deep Impact". Monica Potter "Con Air"le çıkış yaptıktan sonra "Patch Adams" ve "Head Over Heels" filmlerinde oynadı. Penelope Ann Miller ise "Kindergarden Cop", "Awakenings", "Chaplin", "Carlito's Way" ve "The Relic" gibi filmlerde boy gösterdi.

sinema

FINAL FANTASY: THE SPIRITS WITHIN

Yönetmen: Hironobu Sakaguchi. Seslendirenler: Alec Baldwin, Steve Buscemi, Peri Gilpin, Ming-Na, Ving Rhames, Donald Sutherland, James Woods, Annie Wu. Senaryo: Hironobu Sakaguchi, Al Reinert, Jeff Vintar. Müzik: Elliot Goldenthal. Yapım Tasarımcısı: Mauro Borelli. Yapımcı: Jun Aida, Chris Lee, Akio Sakai. Yapım: Japonya-ABD. Dağıtımcı: Warner Bros.

Gösterim Tarihi: 3 Ağustos.

Konu: Yıl 2065. Şehirler çölleşmiş, dünya üzerinde nüfus çok azalmıştır. Hayatta kalan insanlar da yaşamlarını sürdürebilmek için yoğun bir çaba sarfetmektedir. Koskoca insanlıktan arta kalan bu küçük kitleyi şimdi de bir uzaylı saldırısı tehdit etmektedir. İnsanlığın yokolmaktan kurtulması için pek fazla umut kalmamıştır. Bir kadın ise dünyanın bu kaçınılmaz kaderine karşı koymaya kararlıdır: bilge hocası Dr. Sid önderliğinde hareket eden Aki, uzaylı yaratıkları geri püskürtmenin bir yolunu bulmak için çabalamaktadır.

Yönetmen: "Final Fantasy"nin bilgisayar oyunlarının yönetmen ve yapımcılığını gerçekleştiren Hironobu Sakaguchi bu filmle ilk kez bir sinema filminde yönetmenlik yapıyor.

Seslendirenler: Alec Baldwin'in oynadığı bazı filmler şunlar: "Beetlejuice", "Malice", "The Getaway", "Ghosts of Mississippi", "Mercury Rising" ve "Pearl Harbor". Steve Buscemi ise "Miller's Crossing", "Billy Bathgate", "Barton Fink", "Reservoir Dogs", "Pulp Fiction", "Living in Oblivion", "Desperado", "Fargo", "Con Air", "Big Lebowski" gibi filmlerde boy gösterdi.

KAYIP RUHLAR

LOST SOULS Yönetmen: Janusz Kaminski. Oyuncular: Winona Ryder, Ben Chaplin, Philip Baker Hall, Elias Koteas, Sarah Wynter, John Hurt. Senaryo: Pierce Gardner. Görüntü Yönetmeni: Mauro Fiore. Müzik: Jan A.P. Kaczmarek. Kurgu: Anne Goursaud, Andrew Mondshein. Yapım Tasarımcısı: Garreth Stover. Yapımcı: Meg Ryan, Nina R. Sadowsky. Süre: 95 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Umut Sanat.
Gösterim Tarihi: 8 Haziran.

Konu: Maya Larkin karanlık ve sorunlu bir geçmişe sahiptir. Geçmişte Maya'yı kurtarmış olan Peder Lareaux onu Şeytan'ın bir gün insan bedenine bürünerek tüm dünyayı karanlığa sürükleyeceğine inanan bir papaz grubuna katılması konusunda ikna eder. Peter Kelson ise Şeytan'ın dinsel bir saçmalık olduğunu düşünen, New York'un en başarılı yazarlarından birisidir. Çocukluğunda anne ve babasının öldürülmesinden sonra amcası Peder James tarafından dinine bağlı bir şekilde yetiştirilmiştir. Bu arada papaz grubuna katılan Maya, Şeytan'ın içine girmek için seçtiği kişinin Peter Kelson olduğunu öğrenir. Bu sebeple Peter'ı bulur ve onun Şeytan'a kurban olmasını engellemeye çalışır.

Yönetmen: Hollywood'un en usta görüntü yönetmenlerinden biri olarak kabul edilen Janusz Kaminski "Kayıp Ruhlar"la ilk kez yönetmenlik koltuğuna oturdu.

Oyuncular: Winona Ryder'ın bugüne kadar oynadığı filmler "Lucas", "Square Dance", "Beetlejuice", "1969", "Heathers", "Great Balls of Fire!", "Edward Scissorhands", "Welcome Home, Roxy Carmichael", "Mermaids", "Night on Earth", "Dracula", "The House of the Spirits", "The Age of Innocence", "Little Women", "Reality Bites", "How to Make an American Quilt", "Boys", "Looking For Richard", "The Crucible", "Alien: Resurrection", "Celebrity", "Being John Malkovich", "Girl, Interrupted", "Autumn in New York". Ben Chaplin ise "The Remains of the Day", "Feast of July", "The Truth About Cats & Dogs", "Washington Square" ve "The Thin Red Line"da yeraldı.

sinema

FINAL FANTASY: THE SPIRITS WITHIN

Yönetmen: Hironobu Sakaguchi. Seslendirenler: Alec Baldwin, Steve Buscemi, Peri Gilpin, Ming-Na, Ving Rhames, Donald Sutherland, James Woods, Annie Wu. Senaryo: Hironobu Sakaguchi, Al Reinert, Jeff Vintar. Müzik: Elliot Goldenthal. Yapım Tasarımcısı: Mauro Borelli. Yapımcı: Jun Aida, Chris Lee, Akio Sakai. Yapım: Japonya-ABD. Dağıtımcı: Warner Bros.

Gösterim Tarihi: 3 Ağustos.

Konu: Yıl 2065. Şehirler çölleşmiş, dünya üzerinde nüfus çok azalmıştır. Hayatta kalan insanlar da yaşamlarını sürdürebilmek için yoğun bir çaba sarfetmektedir. Koskoca insanlıktan arta kalan bu küçük kitleyi şimdi de bir uzaylı saldırısı tehdit etmektedir. İnsanlığın yokolmaktan kurtulması için pek fazla umut kalmamıştır. Bir kadın ise dünyanın bu kaçınılmaz kaderine karşı koymaya kararlıdır: bilge hocası Dr. Sid önderliğinde hareket eden Aki, uzaylı yaratıkları geri püskürtmenin bir yolunu bulmak için çabalamaktadır.

Yönetmen: "Final Fantasy"nin bilgisayar oyunlarının yönetmen ve yapımcılığını gerçekleştiren Hironobu Sakaguchi bu filmle ilk kez bir sinema filminde yönetmenlik yapıyor.

Seslendirenler: Alec Baldwin'in oynadığı bazı filmler şunlar: "Beetlejuice", "Malice", "The Getaway", "Ghosts of Mississippi", "Mercury Rising" ve "Pearl Harbor". Steve Buscemi ise "Miller's Crossing", "Billy Bathgate", "Barton Fink", "Reservoir Dogs", "Pulp Fiction", "Living in Oblivion", "Desperado", "Fargo", "Con Air", "Big Lebowski" gibi filmlerde boy gösterdi.

BAZILARI ÇABUK BIKAR

SOMEONE LIKE YOU... Yönetmen: Tony Goldwyn. Oyuncular: Ashley Judd, Greg Kinnear, Hugh Jackman, Marisa Tomei, Ellen Barkin, Laura Regan. Senaryo: Elizabeth Chandler (Laura Zigman'ın Animal Husbandry adlı romanından). Görüntü Yönetmeni: Anthony B. Richmond. Müzik: Rolfe Kent. Kurgu: Dana Congdon. Yapım Tasarımcısı: Dan Leigh. Yapımcı: Lynda Obst. Süre: 97 dk. Yapım: ABD. Dağıtımcı: Özen Film.

Gösterim Tarihi: 20 Temmuz.

Konu: Jane Goodale, New York'ta yaşayan başarılı bir TV program yapımcısıdır. Gündüz kuşağında yayınlanan bir talk show'un yapımcılığını üstlenmiş olan Jane program için alınan yeni yapımcı Ray Brown'dan çok hoşlanmaktadır. Bir süre sonra Ray'le çok güzel bir ilişkiye başlayan Jane için herşey yolunda giderken Ray çok geçmeden ondan ayrılır. Bunun üzerine erkekleri neyin bu hale getirdiğini bulmak üzere yoğun bir araştırmaya girişen Jane bunun sonucunda oda arkadaşı Eddie'ye kadınlığını kullanarak bir yem atmaya karar verir. Bu olay Jane'in beklediği eğlence ve cevapları karşılayacak, ona aşkın ne olduğunu öğretecektir.

Yönetmen: Aktörlükten gelen Tony Goldwyn "A Walk on the Moon" ve "Imaging Nathan"ı yönetti.

Oyuncular: Ashley Judd'ın yeraldığı filmler şunlar: "Kuffs", "Ruby in Paradise", "Smoke", "Heat", "The Passion of Darkly Noon", "A Time to Kill", "Normal Life", "The Locusts", "Kiss the Girls", "Simon Birch", "Eye of the Beholder", "Double Jeopardy" ve "Where the Heart Is". Televizyon dizi ve filmlerinden tanıdığımız Greg Kinnear da "Blankman", "Sabrina", "Dear God", "A Smile Like Yours", "As Good As It Gets", "You've Got Mail", "Mystery Men", "What Planet Are You From", "Nurse Betty", "Loser" ve "The Gift" filmlerinde boy gösterdi.

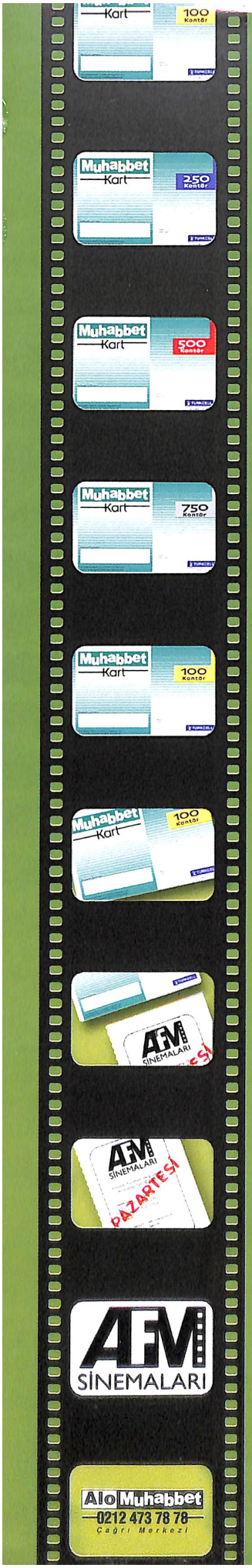

Her pazartesi AFM Sinemaları'nda %50'ye varan indirim!

Muhabbet Kart getirenlere tüm AFM Sinemaları'nda %50'ye varan indirim.
Her pazartesi... tüm seanslarda.
Üstelik, Muhabbet Kart'ınız kaç kontör olursa olsun...

İyi seyirler, iyi muhabbetler.

www.muhabbetkart.com

TURKCELL HİZMETİDİR

Atel

www.serapkoc.com
Cool and sexy
for the confident
men with style...
SERAP KOC
MARDINN 1923
MALE
Eau De Parfum
SERAP KOC
MARDINN 1923
MALE
Mardinn 1923 siparisinizi www.serapkoc.com dan yapabilirsiniz...
CONTACT: SERAP KOC - Public Relation..Postfach 70 11 63 - 81311 Munich / GERMANY
Fax: 0049 - 89 - 55 29 809 828 E-Mail: mardinn1923@serapkoc.com